Demostene Botez

Oameni de lut

calibre 0.8.44

DEMOSTENE BOTEZ

OAMENI DE LUT

Romane de ieri şi de azi
Ilustraţia copertei: Adrian Nicula
DEMOSTENE BOTEZ
OAMENI DE LUT
19 6 8
EDITURA PENTRU LITERATURĂ

I

Un fulger repede crăpă neregulat cerul negru de la miazănoapte, ca-ntr-o experienţă de reclamă luminoasă la care s-ar fi ars siguranţa. O creangă subţire şi stilizată arse cu toate ramurile ei uscate, aprinsă strident, şi deodată se stinse scrum.

Deasupra pădurii de stejari bătrâni de la Buriaşi se ridica tot mai înaltă o masă de nori negri, prin unele locuri tiviţi cu un alb violent. Rotocoale mari se îmbulzeau, aruncându-se unele peste altele, ca un fum dens, de parcă undeva, dedesubt, după orizont, ar fi clocotit subteran.

Se şi auzeau departe, surd, bubuituri necontenite, cu zgomote inegale. Parcă se dărâma ceva subt pământ şi se auzea deasupra. Vuietul era de hrube care se surpă la intervale mici. Alt fulger, şi apoi altul luminară alb întunerecul care acoperea satul cu două ceasuri mai devreme. De-abia începuse seara aceea de iulie.

O bucată de vreme, fulgerele mici nu se văzuseră, mistuind în depărtări crenguţele lor de panouri japoneze. Cerul numai se lumina, şi în dată iarăşi se scufunda în întuneric, aşa încât s-ar fi putut crede că pe undeva, la orizont, este un port subt furtună, şi un far gigantic luminează în spasmuri, depărtările.

Norii masivi alergau repede, se învălmăşeau grăbit, se încălecau unii peste alţii într-o fugă dezordonată, urcând tot mai înalt şi tot mai ameninţător peste câmpuri şi sat. Era subt cer o mare alergătură apocaliptică, prinsă de o panică nebună.

Pe urma, fulgerele au început să se vada bine Cu biciurile lor de foc cu multe şfichiuri, alungând din urmă, năprasnic, cu o mânie supranaturală, munţii clocotitori ai norilor negri.

Pe zare, lava aceea plutitoare, neagră şi revărsată, se răspândea în lături, cuprinzând tot mai mult, până peste ogoarele de la apus, de la Butimanu. Această goană din văzduh se răspândise ca un suflu rece şi pe pământ, gonind din urmă repede, spre case şi adăposturi, oameni şi animale.

Furtuna tălăzuia vârfurile înalte şi voinice ale stejarilor din pădurea Crainici şi apleca până la pământ, moale ca pe-un păr negru şi despletit, salcâmii de pe marginea drumurilor, care păreau că se pleacă şi se ridică, dând pletele peste cap şi înapoi, în repetate şi chinuite mătănii.

Un vânt rece fâşâia prin porumbi, furios, în răstimpuri. Venea furtuna.

Norii, acum mai aproape, erau vineţi, de un vânăt de primejdie mare. Satul se făcuse mic şi aştepta. Pe casele acoperite cu stuf, vântul zburlea paiele bătătorite de ploi şi timp, șuierând sinistru prin ţevile de fluier luciu ale stufului de la streşini.

Vitele de la imaş, lăsate în voia lor, se grăbeau spre case. Cloştile se îndreptau cloncănind spre uşa tindei, cu puii ţipând după ele. Numai raţele întârziase, albe, pe apa înăsprită de valuri tremurate ale iazului.

Lumea satului, cu toate vietăţile, părea tot mai mică, mai neînsemnată sub grandoarea naturii dezlănţuite.

Timpul fusese şi el încurcat. Părea că furtuna mânase în neştire şi învârtise cu vreme cu tot şi minutarele ceasurilor, aducând pe pământ în acele locuri, o noapte timpurie, un fel de noapte artificială. Asta crescuse atmosfera de panică, nervozitatea tuturor vietăţilor, izolând cu sine şi mai mult pe fiecare. Toate gesturile erau repezi, toţi erau grăbiţi. Pupilele ochilor se măriseră fără voie şi umblau în gol după

ceva care să se fixeze. Oamenii, până atunci aşezaţi, care-şi căutau lent de treaba lor, s-au simţit deodată rătăciţi, într-un fel de stare de bejenie, ca de sfârşit de lume.

O furtună, chiar ca aceea, nu era ceva neobişnuit, şi totuşi, totdeauna, toate vietăţile îşi pierdeau puţin firea şi se simţeau cuprinse de mare grijă şi teamă.

Fulgerul lumină mai lung, apoi iar şi iar. Nu ştiu ce uriaş ar fi scăpărat să-şi aprindă universul lui, şi iasca de pe amnar tot nu se aprindea. Uriaşul scăpăra tot mai des şi mai nervos.

O clipa, lumina stridentă lumina toata casa şi curtea lui Vasile Voicu, din satul Româneşti. Un fulger scoase în plină lumină peretele alb de var al casei lungi, aşezată perpendicular pe drumul care duce în pădure. Chenarele roşii de la ferestre şi de la cadrul uşii părură ca de foc.

Măndica, fata lui Vasile Voicu, era în curte şi văzu casa în lumină ca de lună, o clipă; la fel: şura, pătulul, grajdul. Dar parcă nu aşa de bine, fiindcă lumina îi orbise vederea.

Fulgerul iar scăpără, şi se văzu: vaca subt streaşină grajdului, cu ochii care sticliră mari şi violeţi; porcul, care se zbătea legat. Fulgerul iar scăpără: o pisică păşea grăbit spre bucătărie; un porumbel vânăt, strein căzu pe acoperiş, speriat.

Pădurea, în fund, se auzea mugind ca o mare agitată. Uneori se auzeau trosnituri sonore de crengi care se rupeau. Se auzeau şi scârţâituri de trunchiuri căzute unul peste altul.

Vântul tupila totul la pământ. Apoi, picături mari începură să se înfigă în ţărâna uscată. Noaptea se înteţi neagră ca un catran, ca o lavă. Picăturile începură să fie tot mai dese şi mai tari. Şi deoadată, vărsate de sus, începură să cadă aruncate, zvârlite cu ciudă şi cu furie. Grăunţe albe de gheaţă ţăcăneau pe ţigle, pe tulpinile pomilor, lovind ascuţit şi repede. Grăunţele albe începură să fie tot mai mari, şi bucăţi de gheaţă începură să sară pe jos, să se înfunde în iarbă, să sară de pe stâlpii prispei, ţăcănind în geamuri.

Piatră! Bate piatra!

Pământul deveni repede alb. Bulgării de gheaţă cădeau tot mai înăbuşit în apa care nu pridídea să intre în pământ şi între ceilalţi bulgări de gheaţă. În curând, peste tot se aşternu ca o zăpadă aspră şi murdară. Iradierea aceasta, iluminată de jos, contrasta straniu cu noaptea neagră de sus, dând întregului peisagiu un colorit nefiresc şi ciudat.

Tinca, nevasta lui Vasile, închise uşa de la tindă, ca să nu trăsnească în casă, şi rămase pe prispă, făcând cruci repezi şi spunând mereu „Doamne-Dumnezeule, Doamne!“ maşinal, cu o voce egală şi monotonă, clătinând din cap la dreapta şi la stânga. Pe Măndica, piatra o apucase în uşa grajdului. Vaca era lipită de perete. Vasile

Voicu era încă la câmp.

Măndica sta neclintită. Fulgerele îi luminau în răstimpuri chipul nemişcat, ca pe-o icoană. Un bulgăr de gheaţă mare cât un ou de porumbel, lovit de uşorul rotund al uşii, o pocni în frunte. Măndica tresări. Ea se gândise la altceva, departe de acest dezastru, care batea tot mai mânios şi care-i sărăcea pe toţi, făcând fără de folos toată munca lor de-o vară.

Pentru sara aceea, când cădea întunerecul, avusese o întâlnire cu Ion la „stejar”, la locul ştiut, din marginea pădurii. Acum ar fi trebuit să fie acolo. Poate Ion e acolo şi-o aşteaptă.

Vântul se-ntorsese dinspre miazăzi, cu mai multă putere, şi grindina bătea oblic, ţăcănind în ferestre, mai tare şi mai des.

Măndica se smuci din uşa grajdului, luă în mână fusta, ridicând-o până la brâu, şi se năpusti spre fundul grădinii, cu disperare. Tălpile goale călcau pe grindină ca pe un pietriş şi simţi răceala de gbeaţă până în creştet. O bucată de grindină o tăie în mijlocul tălpii. Ceva fierbinte se amestecă mai târziu cu frigul. Dar asta numai în realitate şi în subconştient, căci Măndica nici nu avu timp să gândească sau să simtă cele întâmplate. Intră în pădure ca într-un ocean înfuriat. Totul părea că se va prăbuşi. Îşi pusese mânile pe creştet; le mută pe ochi, pe obraz, cu degetele resfirate. Parcă însuşi Dumnezeu o alunga şi o bătea cu pietre. Pentru păcatul pe care doar numai ea singură îl ştia.

Şi deodată, brusc, grindina conteni. Dar de pe crengile înalte şi ude mai continuau să cadă picături mari de apă, păcănind pe frunzele moarte de jos, în strat adânc ca o saltea, şi pe gheaţa sonoră.

Ajunse la stejar. Era udă toată, de ploaie şi de sudoare. Cămaşa albă şi fusta se lipiseră ude de trupul ei, care apăru astfel desenat, subţire şi mlădios. Părul îi atârna pe tâmple, pe ochi, pe umeri, ca la o fată de-abia scăpată de la înec.

În pădure, fulgerele luminau mai înfundat catedrala aceea fără de sfârşit, peste pânza aspră de in a grindinii adunate pe jos. Când fulgera, stejarul cel mare părea să aibă frunzele mai negre şi mai severe.

Măndica se opri, rézimată de trunchiul lui zgrunţuros cu reliefuri aspre. Căută să-şi stoarcă părul şi îl cuprinse în mână, strângându-l şi apoi lunecând mâna spre vârf. Părul moale se încolăcea, apoi se îndrepta docil. Apa se prelingea de pe el pe braţul Măndicăi, până la cot, apoi cădea jos.

Când fulgeră iarăşi, Măndica se uită repede jur împrejur. Furtuna trecuse. Fulgerele erau tot mai departe. Tunetul se auzea tot mai surd. „Farul” din portul nevăzut era tot mai slab. Lumina lui era mai mult albastră decât albă. Măndica nu zări pe nimeni. Mai aşteptă nemişcată. În jurul ei, pădurea era obosită şi plângea. Lacrimile ei, tot mai rare, păreau tot mai grele şi s-auzeau tot mai tare în liniştea care

se lăsase mai sensibilă subt pădure. De jos, de pe pământ, se ridica o răceală umedă, ca de iarnă.

Măndica simţi frig. Se surprinse tremurând. Poate îi era frică. Răceala ei era dinăuntru, se iradia din tălpi la un loc cu un fel de pară, de flacără nevăzută, care o ardea în acelaşi timp. Îşi luă pe rând tălpile în mână, ca să le încălzească. Apoi scurmă cu piciorul stratul de frunze uscate din anii trecuţi şi ajunse cu tălpile pe pământul gol, care i se păru deodată moale şi fierbinte. Un abur şi cald şi rece ieşea din picioarele ei. Tremura tot mai mult. Dinţii începură să-i clănţănească fără ca să-i mai poată stăpâni. Fulgerele se stingeau acum de abia ca o părere, undeva foarte departe. Pădurea devenise cumplit de neagră, iluminată numai de pânza albă-vânătă de jos. Acest nefiresc joc de alb şi negru crea un cadru de basm şi de mare epopee.

„Oare de ce n-a venit Ion?“ se întrebă încet, printre sughiţuri, Măndica.

Altă dată, Ion, care era subţire, se ascundea după stejar când auzea de departe foşnind frunzele uscate sub paşii ei şi atunci când ea, ca şi acum, se răzima cu spatele de trunchi ca să răsufle, fiindcă totdeauna venea cu frică şi alergând, el o apuca pe neaşteptate, acoperindu-i ochii. „Ghici, cine-i?“

Măndica făcu înconjurul stejarului, ca pentru un ritual, pentru o vrajă. Era doar sigură că el nu-i acolo. Nu departe, se auzi, la intervale, foşnet de frunze şi plesnituri de crenguţe mici. Măndica ciuli urechile ca o sălbăticiune. „Poate vine Ion.“ Trebuie să fi fost numai fuga unui iepure care se speriase de prezenţa Măndicăi. Foşnetul în răstimpuri se pierdu tot mai îndepărtat spre inima cea adâncă a pădurii, acolo unde dihăniile au linişte ele între ele. Măndica avu o smunciturā de tremur în tot trupul. Sughiţuri tot mai dese îi smunceau pieptul. Fluieră uşor. Mai făcuse şi altă dată la fel. O singură dată, când întârziase şi Ion fiindcă îl oprise preotul în drum ca să-l întrebe unde se duce. Nu răspunse nimeni.

Ceva, pe sus, din vârfuri, se desprinse şi fâlfâi prin beznă. Dar nu scoase niciun ţipăt, şi Măndica nu putu şti ce este şi nici măcar dacă a fost ceva, vreo pasăre, vreo bufniţă care a zburat, sau numai o închipuire.

Măndicăi începu sa-i fie teamă. Degeaba mai aşteaptă! Ion trebuie să fi crezut că ea n-are să poată veni pe o furtună aşa de mare. Şi porni înapoi, aproape în nesimţire.

Noaptea acoperise acum, la timpul său, toate plantele şi roadele nenorocite şi bătute de pe câmp. În beznă s-ar fi putut crede că totul a rămas şi este şi acum ca mai înainte.

Vasile Voicu, cu faţa neagră de mâhnire ca pământul, striga mânios şi puternic la poartă, din căruţă:

— Măndico! Măndico! N-auzi? Deschide… Unde dracu eşti? Tinco!

Tinco, băi! Mama voastră de muieri!

— Iaca, vin, răspunse ascuţit şi înspăimântată Tinca.

— Aha! Dormiţi! Mama voastră… Hai mai repede, că vă ia mama dracului, târfelor!

Tinca nu mai scoase un cuvânt. Intră în gheaţă şi noroi şi dădu poarta în lături.

Vasile Voicu, mânios, căută prin întunerec s-o plesnească peste obraz cu biciul. Vântul şuieră prin aer şi se înfundă ca un glonte înăbuşit în umărul Tincăi. Ea-şi cuprinse faţa în mâni şi se tupilă. Biciul mai şuieră de câteva ori pe sus, în vid, până ce căruţa se îndepărtă şi opri în faţa grajdului.

— Ardă-v-ar focu, ticăloaselor! Să vie Măndica să deshame caii. Măndica! Măndica! începu să strige tot mai mânios Voicu.

Vocea lui răsună până departe, pe deasupra stejarilor din pădure, şi apoi căzu mai moale, subt coroana lor. Măndica se auzi strigată pe nume, ca prin vis.

„Poate Ion, rătăcit cumva”, care mă caută, îşi spuse ea deodată, plină de speranţă. Se opri pe loc, pentru ca zgomotul paşilor să nu acopere chemarea.

— Măndico… lua-te-ar dracu! Unde-mi eşti?

Măndica auzi răspicat sudălmile şi primi batjocura în obraz.

Fără îndoială că se întorsese tată-său de la câmp. Asta se întâmpla de multe ori. Măndica fu cuprinsă de o frică îngrozitoare. Şi astă-seară nu mai avea curajul să se întoarcă acasă. Nu mai avea putere. Începu să se bată cu palma peste piept, peste spate, ca să se încălzească puţin, ca să-şi revie. Dinţii îi mai clănţăneau.

„Ce Dumnezeu? Deodată aşa de frig, în mijlocul lui iulie?“

— Mama voastră… ticăloaselor! se auzea tot mai vajnic glasul lui Vasile.

Grindina-l apucase în marginea satului, şi de scârbă şi supărare, Vasile Voicu, ca de obicei, se abătuse pe la Costică. După câteva păhăruţe de ţuică se îmbătase tun, şi Voicu era rău şi hărţăgos şi fără milă cu ai lui ori de câte ori se îmbăta. Adesea îi bătea pe toţi şi-i alunga de-acasă.

— Ce-aţi venit aici? Ce staţi pe capul meu, putorilor, ticăloaselor? Mama voastră!!!

Atunci, Voicu lovea în neştire pe cine îi ieşea în cale şi unde se nimerea.

Tinca intră în casă, fără să spună un cuvânt. Se refugiase, îşi înfundă capul în clidul de perne – zestrea Măndicăi – şi aşteptă să vadă ce are să se mai întâmple. Se putea întâmpla oricând, chiar în seara aceea, orice; chiar s-o omoare. De atâtea ori a scăpat numai dintr-o întâmplare! S-a ferit mai bine. Lovitura, dacă ar fi fost cu un deget mai sus ar fi căzut drept pe tâmplă, şi ea ar fi putut să rămână

moartă pe loc. Aşa, i-a umflat numai ochiul.

Măndica se gândi bine şi chibzui că nu se poate întoarce acasă.

Voicu lăsă caii înhămaţi şi începu să caute. Când Tinca îl simţi tropăind spre prispă şi auzi şi scârțâitul portiţei de la grădiniţa din faţa casei, se furişă tiptil spre bucătărie, ieşi pe uşa dinspre pătul, sări gardul şi fugi.

Glasul lui Voicu tuna mânios prin casă:

— Ticăloaselor, ticăloaselor! Am să vă omor!

Vocabularul lui Vasile Voicu nu era prea variat. Cuvintele reveneau mereu aceleaşi; numai accentul varia, tot mai crescut, până la urlet. Bâjbâind uşa, dădu de băţul răzimat de perete, cu care Tinca speria puii care vroiau să intre în casă, şi-l luă în mână. Începu să bată cu el pe pat, pe sub masă, trosnind în dreapta şi-n stânga, cu gândul că în felul acesta va putea da şi de „ele", de Tinca sau de blestemata ceea de Măndica… Prin întunerec se auzea „trosc, trosc", şi înjurături…

Caii porniră singuri căruţa spre stogul de lucernă şi începură să mănânce. Ronţăitul lor se auzea ca un motiv de calm, de universală linişte şi monotonie.

Vasile Voicu, după ce mai făcu o dată înconjurul odăilor, căzu pe pat şi adormi.

Câinele se culcă în prag.

Uşa rămase deschisă.

II

A doua zi, nu se crăpase încă bine de ziuă şi toţi ţăranii erau pe oâmp, fiecare la ogorul lui. Fiecare vroia să vadă la faţa locului ce s-a întâmplat cu semănăturile. În ţarină rătăceau şi femeile, nişte năluce, înfăşurate în ele însele. În urma lor, cu pantalonii suflecaţi până la genunchi, înaintau din greu prin noroi copii mărunţi, cu părul vâlvoi, cu picioarele subţiri.

Câmpul era plin de oameni, care umblau fără rost dintr-o parte în

alta, de-a dreptul peste haturi. Parcă nu ştiu ce molimă grozavă i-ar fi scos din sate.

Ţăranii treceau unii pe lângă alţii fără ea să-şi spună o vorbă. Feţele lor erau încruntate, fălcile strânse, ochii ficşi şi o adâncă expresie de hotărâre şi de voinţă. Parcă ar fi strâns din dinţi.

Fiecare se oprea la capătul ogorului său, se uita de-a lungul, se apleca să ia un fir de grâu sau să pipăie ceea ce mai rămăsese din porumb şi apoi sta neclintit şi neputincios, privind pogonul acela dreptunghiular, ca la un mormânt de demult. Gândurile nu se puteau fixa la nimic. Nu era nimi de făcut. În cele câteva minute, totul fusese distrus. Câmpul era copleşit de greutatea udelii şi zăcea greu şi lins, cu urme de mâl pe lujere, ca după o inundaţie care ar fi cuprins totul.

Apa ploii, căzută repede şi multă, se adunase deasupra pământului, şi apoi a intrat încet-încet în noroi, lăsând deasupra un lut luciu şi lins. Parcă, nevăzut şi apocaliptic, oceanele şi mările globului se revărsaseră atunci, pe întunerec, peste tot pământul, şi apoi s-au retras într-un reflux gigantic.

Picioarele desculţe ale ţăranilor se afundau în noroi, şi în adâncitura urmei lor, apa se aduna ca într-un tipar, făcând un ochi gălbui şi murdărit. În unele locuri, regiuni întregi, pe unde ţarina avea o depresiune, erau inundate, şi capetele ciuntite ale tulpinilor de porumb ieşeau deasupra în rânduri aliniate, ca nişte plante maritime care-ar fi plutit. Frunzele de porumb erau aşa de zdrenţuite şi pluteau, desfăcute în şuviţe, pe deasupra apei inundate, încât păreau nişte alge şi aveau acea mobilitate sensibilă pe care o au numai elasticele şuviţe din fundul apelor.

Grâul era bătătorit, cu ciocul aspru al spicelor vârât în noroi, cu paiul frânt în mai multe locuri – îngenuncheat, ca oamenii. Numai rareori câte-un spic se mai ridicase, ameţit de propria lui aventură, şi clătina un vârf secat de boabe, cu dezolare stranie de om pe care-l doare capul.

Frunzele de porumb care fuseseră late, de un verde sănătos de plante tropicale, care mişcau cu gesturi largi şi elegante în boarea vântului, erau zdrelite, ca tăiate mărunt şi subţire, şi atârnau mototolite în noroi. Lujerele care mai rămăseseră în picioare păreau nişte sorcove mâzgălite, târâte prin apă şi înfipte rar, ici şi colo.

Peste tot câimpul, cât vedeai cu ochii, era o mare dezolare şi o pustiire fără sens. Câmpul sta aşa, nefericit, cu el însusi, încă nedumerit de furtună, fără să-şi fi revenit cât de puţin din nenorocire. Şi aştepta…

Ţăranii au fost toată ziua peste ogoare, de parcă nu şi-ar fi aflat loc.

Numai la ogorul lui Voicu nu veni nimeni. El rămase singur ca acele morminte la căpătâiul cărora de ziua învierii, nu vine nicio rudă rămasă în viaţă. Apa năclăise tot, ca pretutindeni. Vecinii doar

spuneau între ei:

— Uite şi la Voicu. Ce râs, ce mânia lui Dumnezeu…

Un bâtlan fericit trecu în zbor lent, cu picioarele lungi şi împreunate în urmă, pe deasupra câmpului năpăstuit, de la lacul Râioasa spre balta de la Coşniţa, ca o patrulă întârziată peste împărăţia pustiitoare a apelor.

Viaţa măruntă a satului se opri pe loc pentru câteva zile. Doar toate treburile se raportau neapărat, într-un fel sau altul, la ceea ce era de făcut pe cârnp. Trebuia să urmeze tocmai atunci la câmp, munci multe şi grele: cel din urmă prăşit, seceratul, căratul. Nu mai era acum ce prăşi, ce secera, ce căra. Nu mai era de făcut nimic. Oamenii rămaseră astfel fără niciun rost al lor pe pământ, într-un fel de concediu. Câmpul nu mai avea nevoie de ei.

Din cauza asta era pretutindeni dezorientare şi nedumerire. Nimeni nu mai ştia de ce să se apuce. Parcă până atunci nu se băgase de seamă cât de organic şi de total viaţa de fiecare zi a fiecăruia este legată de pământ. Acum dintr-o dată, peste noapte, nu mai era ţarină, nici grâu, nici ovăz. Era ca în Sahara.

După un timp, ţăranii plecară cu căruţele în alte regiuni, care fuseseră ferite de grindină, ca să angajeze porumb pentru iarnă şi nutreţ pentru vite. Femeile torceau bumbac alb ca zăpada, cinchite în porţi.

Nenorocirea trecuse.

Vasile Voicu, rămas fără treaba de la câmp, era si el mereu liber şi sta mai mult acasă. Viaţa Tincăi şi a Măndicăi devenise din cauza asta un iad.

Mânios, violent, Vasile umbla toată ziua prin curte, în- jurând cât îl ținea gura, cu cele mai urâte cuvinte. Oamenii treceau pe drum, întorceau o clipă capul spre casa lui Voicu şi, deprinşi să-l audă aşa, îşi căutau de drum. Numai uneori, când din casă sau din grajdul unde se refugiase se auzeau ţipetele disperate ale Tincăi subt loviturile fără seamăn ale bărbatului ei, lumea intra în ogradă să-l domolească.

Dar atunci, Voicu se înfuria neînchipuit. Faţa lui plină şi roşie, cu vinişoare dese, devenea violetă şi apoi neagră de mânie.

— Ce căutaţi aici? Aici e casa mea! Ce căutaţi la casa mea? Fac ce vreau! Fac ce vreau! M-auziţi? Sau nu m-auziţi? Afară! Afară! Ieşiţi! Plecaţi de-aice!

— Naşule, nu-i frumos, naşule! intervenea Ion Marin, împăciuitor, dar fără niciun rezultat.

Glasul Tincăi nu se mai auzea. Parcă ar fi sost moartă. Ea nu ţipa decât atunci când nu mai putea de durere. Altfel, ştia că ţipetele ei îl înfuriau şi mai mult pe Vasile, care ar fi fost în stare s-o ucidă numai să n-o mai audă ţipând.

Tinca era o sfântă. Chipul ei era numai bunătate, precum faptele ei.

Muncea fără preget toată ziua până ce înnopta. Casa ei era curată şi albă. Toate lucrurile erau la locul lor.

Şi nu era nevoiaş în sat să nu-l fi ajutat, să nu-i fi dat mălai la nevoie, să nu-i fi dat făină la Crăciun sau ouă pentru cloşti, primăvara.

Avea şi în chip, şi în ţinută o nobleţă de necrezut. Aşa se născuse.,

Vasile?! Un păcat, o slăbiciune din tinereţe. Fugise cu el, în contra voii părinţilor, când avusese numai 16 ani. Şi oricât suferea, o mândrie ascunsă şi nobilă o împiedica să lase totul în voia soartei şi să se întoarcă la părinţi. Acum era şi prea târziu. Avea doi copii, pe Petrică şi pe Măndica.

Seara, după ce lumina zilei se strângea, şi după ce mâncau, casa toată rămânea pe întunerec, neştiută în noapte, ca şi cum ar fi fost nelocuită. Voicu şi Tinca nu aveau ce-şi spune. Voicu pleca la cârciumă aproape în fiecare seară. Tinca, singură, se gândea neîncetat la Petrache. Propriul ei copil i se părea ceva de legendă. Nu-şi putea închipui de loc viaţa lui. Bătut o dată crunt, până la moarte, de tată-său, a fugit de-acasă. Şi nu s-a mai întors.

III

Obosită, udă, speriată, Măndica intră la naşa Eleonora Ticu.

Eleonora era o femeie de vreo 45 de ani, grasă, cu obrajii rotunzi şi îmbujoraţi, plină de energie şi de viaţă. În urma unei căzături pe scara de la pod, era şchioapă, şi din cauza asta o găseai întotdeauna în timpul verii pe un scăunel scund la portiţă, iar în timpul iernii pe acelaşi scăunel la gura sobei.

Soţul ei fusese veterinar în sat şi murise în războiul din 1917, lăsându-i oarecare avere, care-i permitea Eleonorei să fie bine îmbrăcată şi să aibă tot ce-i trebuie fără ca să muncească.

Ea singură se mai ajuta cu „medicina”, căci Eleonora fusese îngrijitoare de spital, şi de-atunci ştia o seamă de leacuri pe care nimeni în sat nu le ştia. Putea lecui răni şi răceli, putea pune ventuze, putea face injecţii şi chiar din toate acestea să-şi creeze pentru ea un fel de prestigiu de vrăjitoare, care-o făcea căutată în sat şi pentru alte sfaturi.

— Vai de mine şi de mine, ce-ai păţit, Măndico, de parcă eşti o pisică înecată… Ce-i cu tine, ce cauţi aici? Ce s-a întâmplat?

Aşa porni Eleonora pe întrebări.

Măndica, drept răspuns, se trânti pe laviţă şi începu să plângă.

Cămaşa ei udă, lipită de piele, îi contură bine umerii mici şi slabi.

— Hai, hai, nu te mai smârcâi atâta, reluă Eleonora. Spune-mi de ce plângi…

Măndica mai continuă să plângă un timp, şi apoi, printre sughiţuri, începu să dea drumul nedesluşit la câte-un cuvânt:

— Tăticu… a venit iar beat… şi eu lipseam de-acasa când a căzut piatra… şi l-am auzit înjurând… şi m-am temut să nu mă bată iar… nu mai pot, nu mai pot…

Propriile ei vorbe îi sporeau emoţia, înduioşându-se asupra ei însăşi, aşa cum se întâmplă totdeauna, Şi căzu într-un plâns şi mai zbuciumat.

— Ei, şi tu acuma, parcă nu l-ai cunoaşte pe tată-tu şi te-ar fi bătut pentru întiâia oară… Mai ai şi tu puţină răbdare până ce t-ei mărita, şi-ai să scapi.

— Da, da… mormăi Măndica. Alaltăieri m-a trântit jos în tindă şi m-a călcat cu picioarele. Putea să-mi ucidă copilul…

Urmă o clipă de lungă tăcere şi de-o parte, şi de alta.

Măndica rămase înmărmurită cu spaimă de mărturisirea pe care o făcuse fără voie, luată înainte numai de teama care o tortura, iar Eleonora nu pricepea nimic şi avea aerul că n-auzise bine.

Numai după un timp întrebă:

— Care copil, Măndica?

Măndica nu răspunse, dar nici nu mai plângea.

Eleonora repetă, ridicându-se de pe scăunaş.

— Care copil, Măndica?

Măndica se răsuci deodată brusc din tot trupul şi se întoarse cu faţa în sus, rămânând tot culcată. Poate nici nu ar fi avut putere să se ridice.

— Copilul meu… copilul meu din pântece, naşă Eleonoră. Copilul meu…

Urmă iarăşi o tăcere lungă. Eleonora se rezimă de sobă şi o privea pe Măndica de sus. Acum îşi dădu seama că ceea ce spunea Măndica se observă bine dacă ştii.

Obrajii Măndicăi ardeau ca focul, şi ochii ei aveau ceva sticlos şi totuşi întunecat în umbra lor, la lumina roşiatică a lămpii cu oglindă în spate, prinsă în perete, între cele două ferestruici.

Eleonora se apropie de Măndica, şchiopătând. De jos, cum sta culcată, Măndicăi i se păru că naşa vine călare şi că e săltată într-o şea, căci îi apărea înaltă din cale-afară. Impresia aceasta stărui peste marginile unei aparenţe trecătoare si luă aspect durabil de halucinaţie. Da! Eleonora se apropia călare pe un cal şchiop, care nu se vedea. Numai bustul şi capul cu obrajii rotunzi ai Eleonorei se vedeau, săltând, săltând până la ameţeală. Odaia întreagă sălta şi ea; sălta în sus şi-o jos şi lampa, şi cele două ferestruici opace.

Calul nevăzut galopa probabil tot mai repede, tot mai repede, până la nebunie, şi odaia şi lampa, şi capul imens al Eleonorei galopau cu el, înainte, înainte, înspre ea, Măndica, să-i cadă pe pântece, să-i cadă pe pântece, să-i ucidă copilul – copilul ei. Puse amândouă palmele pe pântece şi apăsă tare, ca să-l apere. Măndica închise ochii, să nu mai vadă atunci când calul nevăzut şi Eleonora, cu casă cu tot, au să cadă peste ea.

Dar galopul continua şi prin întunerec, subt pleoapele strânse, printre o puzderie de stele mici şi roşii, care roiau din toate părţile, în constelaţii dezordonate.

Măndica vroi să ţipe, dar deschise numai gura, fără niciun sunet, şi leşină. Calul se opri brusc, prăbuşit peste pântecele ei.

Eleonora rămase calmă. Scoase dintr-un dulap o sticluţă de oţet, turnă în palma stângă şi începu să-şi frece palmele, apoi le trecu pe tâmplele Măndicăi şi le ţinu la nas, subt nări.

Trupul Măndicăi ardea ca un jar. Parcă ar fi dogorit. Eleonora îşi dădu îndată seama că Măndica are temperatură mare şi că e foarte răcită. Eleonora iar mai turnă în palmele ei oţet din sticluţă şi începu să fricţioneze mâinile Măndicăi, tâmplele, după urechi, şi apoi o bătu uşor şi din ce în ce mai puternic peste obraji.

Măndica gemu ca într-un vis şi începu să se mişte. Parcă deschise şi ochii puţin.

Eleonora o dezbrăcă; îi puse o cămaşă de-a ei; o culcă cu grijă şi o înveli bine. Apoi se duse la dispensar, să ceară nişte aspirină. Pentru asta, făcu lampa mică. Prin semiîntuneric nu se putea vedea faţa Măndicăi. Numai pieptul ei ridica regulat plapoma grea de lână. Parcă şi atunci calul-nălucă, văzut numai de ea, continua să galopeze repede, în adânc, în trupul ei, fără să-i fi ucis copilul – copilul ei.

Cine-ar fi fost să asculte ar fi auzit, rar, un oftat slab şi profund.

Nevăzut de nimeni încă, mai galopa înlăuntrul ei un căluţ mai mic, cu o viaţă, de-abia ca un organ al Măndicăi.

IV

Vasile Voicu se trezi târziu, cu capul greu. Obrajii şi ochii îi erau umflaţi de somn. Se aşeză pe marginea patului şi trecu prelins podul palmei peste părul rar, ca să-l netezească. Acesta era un tic al lui, pe care-l repeta foarte des. Căscă prelung şi zgomotos, încercând involuntar un fel de melodii. „Oah!“ Se uită încă în pământ, fără să gândească nimic, fiindcă nu intrase în realitate. Stăruia în el un fel de prostraţie, ca şi cum cineva l-ar fi lovit în creştetul capului şi încă nu s-a dezmeticit. Apoi întinse braţele în lături, încordându-le. Le trecu şi pe după cap, bombând exagerat pieptul. Parcă în felul acesta organele lui se puneau pe rând şi încet-încet în funcţiune. Şi asta s-ar fi putut face numai într-o anumită ordine prestabilită.

În gura lui rămăsese ceva amar.

Prima senzaţie pe oare o avu era o senzaţie de foame. Ar fi vroit să mănânce bine, ceva cald şi acru. Se ridică în picioare şi iar mai întinse braţele, scoţând un fel de răget prelungit. Capul încerca cu greu să se menţie ridicat. Cădea pe piept, rotund şi bălăbănit.

Vasile calcă apăsat spre bucătărie şi începu să caute ceva de-ale mâncării. Nu zări nimic. Răsturnă o oală cu lapte şi privi cu dezgust pata albă de jos.

„Mama lor de putori!“

— Tinca! Unde eşti? N-auzi?

Şi apoi întrebă, mai încet, ca pentru sine:

— Iar au fugit? Cred c-o să-mi scape. Până nu le omor nu mă las, şi nu scapă.

Măndica! Măndica! Nici ticăloasa asta nu-i. Iar m-au lăsat singur, ticăloasele!

Un pui de găină sări de-afară pe prispă, apoi pe marginea ferestrei, şi când dădu deodată cu ochii de Vasile zburătăci speriat înapoi.

Vasile nici nu-şi aducea aminte de tot ce s-a întâmiplat ieri seară.

Tinca intră în curte. În aceeaşi clipă, toate orătăniile, din toate părţile, începură un vacarm asurzitor, mergând înspre ea. Găinile zburau grăbite peste gardul scund care desparte grădina de curte şi aterizau cu zgomot la picioarele ei. Raţele alergau oât puteau, legănându-se şi măcăind; câinele veni scheunând, iar porcul, care se bălăcea în noroiul de la poartă, începu să guiţe îngrozitor, ascuţit, tenace, prelung, mergând şi el în urma Tincăi.

Toată gloata aceasta amestecată era flămândă. Tinca înaintă spre şură, cu toată suita gălăgioasă ţinându-se aproape de călcâiele ei.

Vasile sta în pragul uşii de la casă, ca un preot straniu în uşile împărăteşti. Era marţial şi „superior”. El privea cu oarecare ironie procesiunea aceea grotescă.

— Ha! Ai venit! De ce-ai mai venit? Puteai să nu mai vii.

Tinca nu răspunse nimic. Orice-ar fi spus, ştia bine că l-ar fi întărâtat mai rău. Numai miere de-ar fi fost cuvintele ei, Vasile ar fi avut pretext să înjure. Aşa – lăsat în pace –, mânia lui se măcina în el, singură. Numai faţa îi devenea stacojie, vinişoarele roze şi vinete care se încrucişau nenumărate pe nas şi pe obraji se contopeau toate laolaltă, de parcă sângele din ele s-ar fi revărsat, făcând o singură pată.

Pământul era încă ud tare, şi în curtea bătătorită apa mai făcea ochiuri murdare, pe care pluteau paie şi gunoi. Cerul era senin, albastru şi curat.

Ochii lui Vasile căzură deodată, buimăciţi încă, peste porumbul din grădină. Îl văzu hăcuit, în fâşii subţiri, în zdrenţe care atârnau, călcaţi parcă în picioare şi mototoliţi. De-abia atunci îşi reveni. „Piatra de aseară!“ Şi Vasile se înţepeni din tot trupul, se îndreptă şi rămase multă vreme astfel, ca un zeu barbar.

Tinca aruncase în şură, ca să nu se înfunde afară în noroi, grăunţe pentru păsări. Porcul se îndesa cu amândouă picioarele dinainte în treuca lui, deasupra căreia fluturau agitate două urechi mari şi clăpăuge, iar dedesubt se auzea un clefăit lacom şi o bolboroseală prin zoi.

Pe urmă deshămă caii, rămaşi la căruţă încă de ieri seară. Părul pe ei era zburlit, şi capetele le atârnau în jos, mai grele ca de obicei.

Aerul era rece şi sonor, ca un aer rar care ar fi venit de pe zăpadă, de undeva de pe un pisc înalt de munte.

Vasile strânse tare din dinţi, şi pe fălcile umflate, rotunde se ridicară două umflături de muşchi încordaţi. Cu capul gol, cu părul rar, vâlvoi, ieşi pe poartă şi apucă înspre sat. În dreapta şi-n stânga drumului, casele erau pustii, şi porţile închise.

Rămasă singură, Tinca începu să aşeze prin casă. Vasile intrase după nişte ţigări şi în odaia cea mare. Câteva lapoviţe de noroi

rămaseră, ca nişte coji de culoarea cauciucului, pe scoarţele de cârpe cu dungi multicolore aşezate pe jos. Ea se plecă să le ridice şi le adună cu atenţie în palma stângă. Când se ridică, simţi că o dor şalele, şi o durere ascuţită îi trecu prin mijloc. Se îndreptă cu greu, cu o strâmbătură crispată a gurii. Şi ochii ei căzură deodată pe fotografia cea mare a lui Petrache, care atârna singură pe perete.

Petrache!! Bucuria cea mare a Tincăi. Băiatul ei! Cel care n-a mai putut suferi injurii şi bătăi şi a fugit de-acasă. Sunt atâţia ani de când Tinca nu mai ştie nimic de el.

Privi fotografia ca pe-o icoană. Fără de voie, mânile ei se împreunară pe piept de o neînchipuită emoţie lăuntrică, şi ochii lăcrimară singuri, plutind parcă la suprafaţă, bulbucaţi în lacrimile care îi scăldau roată împrejur.

Chipul lui Petrache, acelaşi, avea privirea lui sinceră şi dreaptă de totdeauna, în care uşor se vedea o bunătate şi o înţelegere fără margini. Ochii lui erau căprii şi blânzi. Părul, mai mult blond, era dat pe spate, puţin rebel şi dur. O lavalieră atârna aripile ei obosite sub o bărbie proeminentă.

Petrache era un tânăr frumos. Pentru ea, el era băiatul cel mai frumos de pe lume. Poate că şi depărtarea, poate că şi faptul că Petrache trecuse de-acum într-o altă lume, de care se sfia, crescuse în ea un sentiment complex – de dragoste, de veneraţie şi de respect... Pentru ea nu era nimeni ca Petrache.

Orice s-ar fi întâmplat, oricât ar bate-o Vasile, oricât ar suferi, şi chiar de-ar fi să moară sub lovituri, ea era fericită, suferea fericită, numai pentru că îl are pe Petrache. Ea simţea mereu, în fiecare clipă, şi în absenţa lui, o protecţie salvatoare care-i venea de la el. Numai cu acest gând avea resemnare şi putere să facă tot în casă şi să sufere tot.

— Petrache al mamii... se surprinse spunând.

Era o chemare, sau numai un strigăt de nemăsurată şi nestăpânită dragoste?

Era într-adevar un strigăt de ajutor, sau numai o expresie emoţionată de gratitudine pentru mângâierea pe care i-o aducea gândul că îl are pe el?...

Chipul lui Petrache din fotografie părea blajin, cu ceva etern în ochii lui, ca nişte sâmburi ai omului.

Viaţa de la Bucureşti a lui Petrache îi era necunoscută. Toată dragostea ei de mamă pentru el se cheltuise imaginativ. N-a putut face nimic cu adevărat şi vădit pentru el. Auzise numai, după fuga lui, că există, că trăieşte. Avea atunci de-abia 12 ani. Un copil! Un copil singur, în Bucureştiul acela, cât e el de mare!

După doi ani a aflat de la Vasilica, nevasta unui acar din gară, care mergea cu cursa la Bucureşti de două ori pe săptămână, că el l-a întâlnit pe Petrache în gară, că l-a recunoscut, că a vorbit cu el şi că

Petrache vindea ziare.

Petrache vindea ziare ca să aibă cu ce trăi, şi învăţa carte. Aşa a putut face liceul şi o parte din Facultatea de medicină, până ce-a intrat extern şi apoi intern la spitalul Filantropia.

Dar toată viaţa asta a lui Petrache se scurgea departe şi avea pentru Tinca ceva de întâmplare teribilă, plină de greutăţi şi de primejdii. Ea se gândise de milioane de ori, singură, cine-l îngrijeşte, cine-l spală, cine-i dă ce-i trebuie când e bolnav. De-atâtea ori se trezise dimineaţa din somn după un vis rău şi cumplit cu ideea fixă, precisă că Petrache e bolnav. Da, e bolnav. Şi ce poate să facă? Unde-i? Cine ştie… Sigur era numai că e bolnav, că e bolnav greu, fiindcă îl visase copil mic, îmbrăcat numai cu-o cămeşuică roză, până la genunchi – aşa cum umblase el în adevăr când era mic –, şi în poalele cămeşuţei strângea nişte struguri frumoşi, cu bobiţele mari şi roşii ca sângele, şi-l fugărea o babă, şi el nu putea să fugă, pentru că-i cădeau strugurii. Tinca plecă din odaia mare şi intră din nou în pustiul dimprejur, lipsit de orice afecţiune sau ataşament, dar lăsă uşa deschisă în lături, poate cu gândul că Petrache, din cadrul lui, o vede trecând mereu încoace şi încolo după treburi mărunte…

V

În blocul B de pe bulevardul Brătianu locuia atâta populaţie cât într-un oraş de provincie. Cred chiar că nimeni nu era în stare să ştie şi să identifice pe toţi cei care domiciliau acolo. Nici portarul. Adică nici cei 5 portari de la cele 5 scări: Scara A, scara B, scara C, scara D, scara E.

Vreo două etaje erau ocupate de birouri de toate felurile. Pentru ele, intra şi ieşea toată ziua cine vreai şi cine nu vreai: lucrători, oameni de afaceri, femei elegante. Pe urmă erau apartamentele de locuit: alături; unul peste altul; în 8 etaje. Cine stătea în ele? Unele aveau locatari ficşi, care aveau serviciul în altă parte şi care ieşeau şi intrau în bloc la ore fixe, aproape cronometric. Pe aceştia, eu timpul îi puteai identifica: şeful contabil de la Gaz şi Electricitate, gras şi voinic; un profesor de matematici la liceul Lazăr; un domn scund cu ochelari şi cu hainele foarte largi, atârnând pe el ca pe un cuier; o funcţionară de la Industria Textilă, severă şi urâtă, care venea totdeauna cu un pacheţel în mână, cu faţa obosită şi înfăţişarea amară de parcă nu s-ar fi urcat la al 8-lea în fiecare dată decât pentru ca să se uite pe geam; un colonel de cavalerie, care călca rar şi marţial ca un curcan şi părea că totdeauna e îmbrăcat în mare ţinută; un preot catolic slab şi mereu grăbit, care mergea cu trupul plecat înainte, parcă tot gata să cadă…

Dar mai erau alţii, pe care-i vedeai sporadic… Un proprietar de moşie, care urca totdeauna cu un ascensor plin de panere şi pachete aduse de la ţară… o damă blondă, zveltă, cu ochii vii, mereu privind în toate părţile cu vădită teamă şi care de îndată ce închidea uşa ascensorului dispărea aproape fugind pe uşa unei garsoniere… un domn înalt, gros, cu barbă albă, pe care nimeni, niciodată n-a ştiut cum îl cheamă şi care venea regulat, o dată pe săptămână: joi la ora 5, corect îmbrăcat şi mirosind a colonie bună aşa de tare, încât ascensorul rămânea şi el parfumat, ceasuri întregi.

Pe cei mai mulţi însă, un observator obiectiv sau un locatar perpetuu dar discret nu-i putea şti niciodată, nici unde se duc, nici ce anume şi pe cine caută. Era o lume anonimă, flotantă. Poate să fi fost printre ei foşti dezertori, oameni de afaceri cu reclamaţii la Parchet, poate şi escroci sau criminali cu mandate de arestare emise, pe care poliţia nu-i găsea sau nu vroia să-i găsească.

Cele cinci ascensoare mari Wertheim, ca nişte adevărate case de fier de la o mare bancă cu capital şi organizaţie străină, urcau şi coborau fără încetare – pătrate găleţi de metal – această lume

eteroclită, prin cele 5 puţuri înalte, înglobate în bloic, ca 5 sonde zidite roată împrejur. Puncte de lumină roşii se aprindeau şi se stingeau violent, ca nişte misterioase semnalizatoare care punctau o viaţă tăinuită şi extraordinar de încurcată. Foarte adesea auzeai prin tuburile de beton întortocheat cu inutilitate a scărilor lucii pe cineva strigând cu enervare:

— Uşa la lift, domnule! închide uşa la lift!

Şi apoi s-auzea bătând mereu în peretele de placaj.

Un vâjâit surd şi o trepidaţie simţită în toată zidăria şi mai cu seamă în stâlpii de beton, ca trepidaţia vapoarelor în mers, era semn că ascensoarele lucrează neîntrerupt. Rareori când rămâneau libere, o linişte grea şi neobişnuită domnea ameninţătoare în bloc.

Viaţa aceasta, aparent în comun, se petrecea totuşi independent, pe celule. Cei mai mulţi dintre locatari renunţaseră să ştie ce se petrece alături sau la etajul vecin, dintr-un fel de imposibilitate absolută de a şti tot, sau din oboseala acestei comunităţi, care în inconştient subzista.

Numai câteva „chestii” erau cunoscute de toţi, scoase în evidenţă fie de o bătaie care a avut loc în regulă pe scări, fie chiar de o sinucidere sau de o crimă – şi acelea aflate întâi din ziar. Fireşte, totuşi, că blocul avea şi câteva cucoane care colectau, din artă pentru artă, cronica cea nescrisă, dar trăită a blocului. Poate că acelea cunoşteau în detalii şi toaletele zilnice ale femeilor care erau obişnuitele liftului. Dar şi atunci, numai parţial, limitat la scara respectivă. Cronica cea exactă, cea complexă şi adâncă a blocului era însă necunoscută, tăinuită, înăbuşită – pe apartamente sau chiar pe camere.

Vertical şi orizontal, alături cu această viaţă de la faţadă şi de la scările principale, era aceea a scărilor de dindos şi a ascensoarelor cu gratii şi sârme de fier pentru femeile şi oamenii de serviciu. Viaţa aceea, care începea mai de dimineaţă, se continua mai târziu, în zori, când se retrăgeau amanţii *en titre* ai bucătăreselor şi fetelor în casă. Acolo era mai puţin artificial şi mai puţină ipocrizie. Ascensorul-cuşcă era chemat cu voce tare, umplut cu legume şi sticle, târât în sus şi-n jos de o sârmă ca o ciutură sau un vagonet de funicular suspendat. Cine nu închidea bine uşa, şi astfel oprea circulaţia, era imediat sancţionat de o înjurătură.

Pe-aici urcau sergenţi de stradă, maiştri, vatmani de tramvai, aprozi, cu cheia dublă, ce li se încredinţa pe durata niciodată sigură a unei legături de dragoste.

Pe aici se întâmplau scandaluri adevărate, cu bătăi adevărate, care nu se mărgineau la gestul simbolic al unei simple palme, ci cu trageri de păr, cu sânge, cu cuţite, cu sincerităţi crude de viaţă. Pe aici era calea-lactee a concubinajului pe faţă, ca o întâmplare normală şi fără

importanţă. Urcau beţivi crunţi sau cântăreţi, scoborau femei despletite. Pe aici, în special noaptea, era o mare activitate agitată şi plină de pitoresc.

Camerele personalului de serviciu erau aşezate – parte sus la pod, parte jos la subsol. Mişcarea nocturnă se desfăşura între aceste două extreme ca între două continente. Ceea ce constituie substanţa vieţii se lua şi aici din plin, cu pasiune sinceră, cu disperare, ca pe singurul bun adevărat pe care-l poate da existenţa în orice condiţii. Muncă, umilinţă, totul se uita în îmbrăţişări violente şi în amoruri teribile.

Acolo, în blocul B, în acest furnicar amestecat, locuia, într-o cameră de servitoare, la subsol, studentul în medicină externul eminent, Petrache Voicu.

VI

Peste satul Româneşti se lăsase o tăcere adâncă şi plană. Parcă ar fi

nins, nevăzut, ireal, peste toate. Poate că oamenii erau încă prin curţi, fiindcă era lună plină, şi afară se vedea ca ziua. Dinspre pădurea Crainici se revărsa o boare răcoroasă şi umedă, ca o suflare a pădurii, ca respiraţia ei.

Casele scunde, acoperişurile de stuf, cenuşii, învechite de vreme şi de ploi, pereţii albi de var, copacii parcă mai înalţi, toate căpătaseră o nuanţă de albastru uşor şi apăreau fantastice. Toate la un loc erau ca un fel de jucărie mare rămasă după o distracţie de copii care au obosit aranjând şi au lăsat toate aşa cum erau şi s-au dus să se culce.

Numai o bufniţă, pe care nimeni n-o vedea, dar care trebuie să fi fost pe grinzile încrucişate ale clopotniţei de lemn de la intrarea în curtea bisericei, se auzea rar, monoton:

— Uu… Uu…

Căsuţa Eleonorei era mică şi cochetă: o singură odăiţă şi o tindă. Înăuntru, toate erau aşezate cu o preocupare simplă, de maniac. Şervetele cu flori la capete şi franjuri erau aşezate în chip de draperie deasupra cadrului unei ferestruici mici. Şi pe pereţi erau aşezate, gâtuite la mijloc în creţuri de cordele roşii, asemenea şervete, cu intenţii decorative.

În faţa casei se înălţau drepte nenumărate lujere de nalbă, gata să înflorească, şi acum despuiate şi ele de frunze subt bătaia grindinii.

Casa Eleonorei era îndreptată, ca toate celelalte de pe drumul care duce la pădure, cu faţa înspre miazăzi. Luna plină batea drept în peretele alb al căsuţei, pe care proiecta siluetele negre ale nalbelor înalte, ca nişte motive japoneze stilizate şi fine.

Deoparte, sub gardul care despărţea curtea de Iorgu Bedreag, lucrător la fabrica de sobe de teracotă din sat, era improvizată, cu cuptor galben de lut, o bucătărie de vară.

La lumina lunii, şi chiar pe întunerec, înainte ca luna să răsară, Eleonora făcuse focul la plita aceea de sub cerul liber, şi o lumină roşietică palpita prin semiîntuneric, făcând jur împrejur o aureolă roşie, care se zbătea, crescând şi scăzând în intensitate, după cum focul de vreascuri uscate se înteţea sau se stingea.

Măndica era întinsă pe prispă, la aer, şi ochii ei, sticloşi încă de febră, urmăreau jocul viu al flăcărilor zbuciumate, care mişcau umbre mai mari şi mai mici pe scândurile gardului din fund, şi parcă acelaşi joc se repeta pe pupilele ei, în miniatură. Prin linişte se auzeau vreascurile trosnind pe foc, de parcă cineva le-ar fi rupt în genunchi.

Măndica era plină de o nespusă spaimă interioară. Se gândea şi se gândea şi nu putea să găsească nicio ieşire. Nu ştia nimic nici despre Ion. Poate să fi plecat. Echipa lui trebuia să-şi termine lucrările şi să se ducă departe, pe Olt, la Slatina, unde era, la fel, de reparat sau de instalat un pod de fier. Febra îi da o stare de slăbiciune şi de reverie, în care realităţile nu se puteau concentra şi prinde contur, iar

gândurile lunecau uşor de la unul la altul, fără ca să poată alege ceva din ele.

Jocul flăcărilor subt ceaun aveau ceva de rană care tresare mereu, ca într-un spasm.

Mai târziu, focul s-a stins încet-încet. Se mai vedea numai un jar imobil, care s-a făcut şi el cenuşă pe nesimţite, pierzându-se în aceeaşi dulce obscuritate.

Acum, răzbătută sus, deasupra salcâmilor înalţi de pe marginea drumului, luna singură domina totul, împărţind contururile lumii în lumină albă şi crudă şi în umbră neagră, în care noaptea era alungată.

Eleonora sălta greoi pe picioarele ei inegale în jurul plitei şi al mesei de alături. Mămăliguţa răsturnată apăru aurie, aburind agitat şi învălmăşit în răcoarea serii. Eleonora a mâncat în câteva clipe, stând în picioare. Pe Măndica a ridicat-o şi răzimat-o cu spatele de perete şi i-a pus strachina cu brânză şi cu mămăligă la un loc, în poală. Pe urmă iar a culcat-o cu faţa în sus, şi a învelit-o cu o velinţă aspră, până sub bărbie.

După ce străchinile şi lingurile au fost spălate şi puse la loc, Eleonora se aşeză şi ea în bătaia lunii pe scăunaşul ei scund. Unul din picioare îi era întins ţeapăn înainte, şi celălalt – îndoit în unghi ascuţit. Spatele era răzimat de stâlpul prispei.

Liniştea crescu atunci şi acolo, aproape. Un greier care trebuie să fi fost în tindă se auzea rar „ţârrr, ţârrr” la intervale mari, sporind astfel senzaţia de timp care stă pe loc.

Cele două femei rămaseră aşa tăcute, una lângă alta. Gândurile fiecăreia erau departe, neştiute şi fără mărturisire, ca două mecanisme de ceasornice care merg separat, măsurând acelaşi timp. Era ceva neînchipuit de tainic şi de misterios în acest proces de gânduri proprii, fiindcă pe feţele lor se vedeau gândurile dinăuntru cum se opresc, cum caută să se adâncească, cum dispar, cum revin. Parcă un cariu misterios şi tăcut rodea pe ascuns în capul fiecăreia. Şi amândouă urmăreau fără să vrea luna. Amândouă aveau faţa îndreptată spre lună şi ochii ficşi în ea, ca sub o hipnoză de la care nu puteau să se sustragă.

Într-un timp, pe faţa Măndicăi, aplecată în lături spre bătaia lunii, se prelingeau lacrimi.

Eleonora, rupându-şi privirea din discul lunii, o văzu plângând.

— Ce ai, fetiţo? Ce te doare? Spune-mi mie tot, tot.

Se ridică cu greu şi-i petrecu palma pe frunte, apoi dosul palmei după ureche, pe gât. Măndica mai avea temperatură. Trupul ei ardea tot. Eleonora îi înfăşură macatul jur împrejur şi îl strânse bine sub umeri. Eleonora oftă prelung.

— Ce-i cu tine, Măndico? Ce-ţi trece prin cap de-ţi curg lacrimile? Nu te speria. Mâine ai să te faci sănătoasă. Ai răcit, şi-atâta…

— Nu de asta, aruncă la întâmplare cuvintele Măndica.

— Dar atunci, de ce? insistă Eleonora. Spune-mi mie tot. Poate am să-ţi fiu de ajutor. O să vedem împreună ce-i de făcut.

— Ce să fie de făcut?… Nu-i nimic de făcut…

Gândul Măndicăi rătăcea în deşert, fără nicio nădejde, la Ion. Dacă nu-l mai vede!?… Trebuie să fi plecat. Ce furtună blestemată!

— Hai, spune-mi… spune-mi. Cine-i? Cum a fost?

Măndica îşi mişcă braţele sub învelitură, ducându-şi o mână ca s-o aşeze pe pântece. Asta îi făcea bine. În felul acesta nu se mai simţea singură şi nenorocită. Parcă aşa şi-ar fi dezmierdat prin trupul ei, copilul; bucuria şi nefericirea ei.

Măndica tăcu.

Eleonora vorbi iarăşi, după un răstimp:

— Hai spune-mi… Nu-ţi fie teamă.

Eleonora iar se ridică şi o mângâie pe frunte.

Şi Măndica începu să vorbească încet, şoptit, cu ochii ficşi în lună, hipnotizată, spunând ca o rugăciune cu glas egal şi stins:

— Naşă Eleonoro, nu-l cunoşti. N-ai de unde să-l cunoşti. E strein. Nu-i de-aici, de la noi. Astă-primăvară a venit o echipă de la Căile Ferate pentru ca să facă podul de fier de lângă gară. El era şeful echipei. Îl cheamă Ion… Ion Mândru. E maistru. Aşa mi-a spus el. Nu-l cunoşti. Nici eu n-aş fi putut să-l cunosc dacă n-ar fi fost întâmplarea. În ziua de Buna Vestire fusesem la unchiul Grigore din Poenari. Spre seară mă întorceam pe jos acasă. Din spatele meu a sunat soneria unei biciclete. Eu nici nu m-am uitat şi m-am ferit spre marginea şanţului. Pământul era ud şi se vede că şi eu am făcut un pas greşit, că mi-am răsucit piciorul şi am căzut în şanţ. Cel cu bicicleta a trecut repede înainte, strigându-mi: „Noroc, fe- tiţo!“ Dar pe mine m-a durut piciorul tare şi n-am putut să mă scol. După ce s-a îndepărtat, el a întors capul îndărăt şi a văzut că eu nu m-am ridicat, şi-atunci a venit înapoi. A lăsat bicicleta jos şi m-a luat în braţe şi m-a pus pe picioare dar, eu nu puteam pune în pământ piciorul drept. A stat un timp şi s-a gândit ce-i de făcut, sprijinindu-mă. Şi de durere, mă lăsam în braţele lui. Pe mine mă durea grozav, naşă Eleonora, dar am simţit o mare bucurie să-l văd. Ion era frumos, naşă Eleonora,..

Măndica se opri puţin, privind mereu în lună.

Din urmă venea spre moară cu saci de grâu Ghiţă Van- ghele… ştii, cel mustăcios. Ion a oprit căruţa, m-a luat în braţe şi s-a urcat cu mine în ea, ca şi cum ar fi păşit singur. Apoi a spus să-i dea şi bicicleta.

M-a întrebat unde stau. Vanghele a spus că ştie el, şi am plecat. Căruţa scutura îngrozitor. La fiecare piatră, la fiecare hop tresăream, încordându-mă toată de durere. Ion m-a luat atunci iarăşi în braţe, şi mă ținea ca să nu mă scuture, aşa cum se ţin copiii pe braţe la botez. Îl simţeam tot, voinic. Iaca, se uită deasupra mea, cu capul aplecat, ca

luna acum. Şi l-am văzut bine. Naşă Eleonora, mi-a fost drag de-atunci. Şi-am avut încredere în el.

M-a lăsat acasă, şi noaptea târziu a venit să-mi aducă apă de plumb. Se repezise anume pentru asta la Bucureşti. Apoi venea în fiecare zi să mă vadă şi să afle cum îmi merge piciorul.

Şi a venit până într-o sâmbătă seara, când s-a întors tata beat de la cârciumă de la Costică, şi a început să ţipe şi să spuie cuvinte urâte: „Iar eşti aici, derbedeule? Ce tot dai târcoale putoarei? Să te cărăbăneşti de aici, că-ţi rup picioarele, domnişorule! Afară! Ieşi afară din casa mea! Ce-ai vrut, să întorci capul muierilor, marţafoiule? Crucea şi vascrisul!“

Ion rămase înmărmurit. Eu am început să plâng. Mama voi să-l ia pe tata de braţ şi să-l scoată în curte. Tata se smuci cu tărie, şi mama căzu jos. „Păi cum? Se putea?! Şi tu, târfo! Amândouă! Hai!“ Şi către Ion: Ieşi, n-auzi?!“

Ion era mai de demult în picioare. Tata se apropie de el, vânăt de mânie. Eu muream de frică. Vedeam cum vine nenorocirea. Ion ridică braţul. Muşchii îi erau încolăciţi de-a lungul lui. Mi-am pus amândouă mâinile pe ochi şi am ţipat cât am putut: „Nu! Nu da!“ Şi aşteptam. Aşteptam grozăvia. N-am auzit nimic. Iar nimic. Când am ridicat mânile şi am deschis ochii, tata era răzimat de perete, ca pironit, şi Ion nu mai era în casă. Mama se ascunsese în şură. Că de câte ori se întâmplă câte ceva, oricine o fi vinovatul, dacă tata e beat, apoi pe mama o bate.

După aceea a plecat şi tata. Eu am rămas singură. Toate se-ntâmplaseră aşa de repede şi de neaşteptat! în casă şi împrejur se făcuse deodată linişte. Uşa de la odaie şi de la tindă rămaseră deschise, lipite de perete, în lături. De-afară venea un vânt uşurel, care ridica încet un colţ de la faţa de masă.

Atunci m-am gândit mult, naşă Eleonora, la viaţa mea pe care o duc. O viaţă de câne! Mai rău! Cânele nostru, care trăieşte în aceeaşi curte, pe lângă aceeaşi casă şi cu aceeaşi oameni, o duce mult mai taine. Tata-i dă şi lui uneori câte-un picior când îl găseşte dormind în cale, dar cânele se poate feri uşor, îl poate ocoli şi scapă. Noi nu scăpăm…

Săracu Petrache a făcut şi el ca şi cânele. S-a ferit… a plecat… s-a dus în lumea lui. Dar n-am putut pleca cu toţii de-acasă, ca să lăsăm totul părăsit. Ce viaţă!

Am voit şi eu să plec, de-atunci. M-am gândit iar că mama rămâne singură cu el, şi n-am putut. De-acuma, tot trebuie să plec. Acuma, orice-ar fi, nu-i cu putinţă să mai rămân. Trebuie să-l apăr.

— Pe cine să-l aperi, Măndica?

— Pe copil, naşă Eleonora.

A urmat iar o bucată de vreme de linişte. Măndica privea tot drept,

nemişcat, în lună. Luna se urcase şi se pornise spre dreapta. Măndica răsucise puţin capul şi privea mai în sus. I se vedea acum sub pupilă albul ochilor.

— Şi pe urmă l-ai mai văzut pe Ion?

— După ce s-a întunecat l-am căutat în jurul grădinii. Ştiam că are să vie. Aşa-mi spusese mie inima. Mă căţăram pe gard, aplecam capul în lături şi fluieram puţin. Tata se-ntorsese iar de la cârciumă şi dormea adânc. Se auzea sforăind din fundul grădinii.

Întâi nu mi-a răspuns nimeni. Pe urmă am auzit şi eu un fluierat scurt. Şi ne-am întâlnit. Era o noapte tulbure. Nori groşi începuseră să treacă la vale, dinspre pădure. Dar îl vedeam bine. Ochii mei se deprinseseră cu întunericul. Am pus mâna pe el, parcă tot căutându-l prin beznă, ca să-l recunosc. Am purtat mânile pe pieptul lui, pe umeri, pe braţe, pe obraz, prin păr. El mă lăsa să-l caut aşa. Ştia că aşa îi spuneam că-l iubesc.

Am simţit atunci toată puterea lui de bărbat şi am ştiut că are cine să mă apere. M-am lipit de pieptul lui şi am pus urechea şi obrazul aproape de tot, cum pun doctorii la bolnavi. Dedesubt, sub surtucul lui albastru, îi auzeam în fund inima bătând.

Vaca noastră trebuia să fete. Şi ca să nu se întâmple vreo nenorocire trebuia să o păzească cineva noaptea. Şi o păzeam eu. Am putut aşa să scap din casă şi să dorm în grajd. Şi l-am putut vedea pe Ion în fiecare seară. Ne vedeam tot la gardul din fundul grădinii. Eu din când în când dădeam o fugă la grajd să văd ce mai este, şi iar mă întorceam gâfâind. Ion râdea şi-mi punea mâna pe inimă, ca s-o mai liniştească. Şi eu simţeam palma lui parcă pusă direct pe inima mea, care ar fi fost goală, afară.

Nu-l puteam aduce în grajd şi nici nu vorbeam decât în şoapte, fiindcă mă temeam să nu se trezească tata şi să iasă prin ogradă. De multe ori după ce se desmeticeşte noaptea din beţie, iese pe afară şi umblă sub cer, ca o stafie. Noi nu ştim ce-i în capul lui atunci. Odată şi-a luat o pernă şi s-a culcat pe un lăicer în mijlocul curţii. Spunea că noi vrem să-l strângem de gât noaptea.

Şi Măndica oftă lung.

— Şi pe urmă? îndemnă Eleonora.

— Noi am fost înţeleşi, eu şi Ion, să plecăm la Bucureşti la mama lui, la casele ei din Bolintin, şi să ne luăm. Pe urmă trebuia să o hotărâm şi pe mama să vie, să o scap şi pe ea. Asta urma să fie acum, când se termină lucrarea la pod. De aceea am şi adus aici, pe-ncetul, zestrea mea, ca să nu simtă tata. Eu ţi-am spus atunci numai că mă tem de el. Dar asta era…

Într-o noapte, naşă Eleonora, tata era dus de cu seară la Bucureşti, cu sobe. Le-ncărcase de la Andrei şi le transporta la magazinul din Bucureşti, de pe Griviţa. Tata făcea asta foarte rar, nu ca alţi oameni

care au căruţă şi cai. El o face numai când nu mai are chiar niciun ban de băut şi când Costică nu-i mai dă pe datorie. Atunci porneşte subt seară, merge toată noaptea pe răcoare, şi spre zorii zilei e în marginea Bucureştiului, opreşte la ratuşul de la Băneasa, face focul şi stă până se face ziuă.

Aşa a plecat şi-atunei. Era-n primăvară, naşă Eleonora. Toată pădurea Crainici era plină de violete, de albăstrele şi de brebenele. Stăteau pe jos, pâlcuri, vinete, albastre, ca nişte scoarţe. Ştii mata cum, naşă Eleonora.

Şi era lună plină ca astă-seară. Drept ca azi. Şi când m-am întâlnit cu Ion la gard, luna era tot aşa de sus cum e-acum. Nu era încă miezul nopţii. Peste câmp, cât se vedea lumina ei, era numai ca un abur alb. Numai stejarii bătrâni din pădure îşi făceau umbră singuri.

Din pădure se auzeau, ca de departe, privighetorile che- mând cu fluierat limpede.

Ion mi-a spus atunci; „Măndico, hai în pădure…"

Măndica se opri aici. Tăcerea se prelungi, cum este atunci când aştepţi.

— Şi, pe urma?… mai îndemnă Eleonora.

— Pe urmă nimic… şopti încet Măndica.

Acum, amândouă tăceau.

Dar Măndica îşi continuă în gând povestea, şirul amintirilor, „viaţa" ei, singurele ei clipe de viaţă, fiindcă se sfia să şi-o mai spuie cu glas tare. Totul era de altfel ca un cântec, ca o poveste adevărată.

Şi Eleonora simţea că Măndica-şi continuă istorisirea în gând, tăcut, şi rămase alături nemişcată, ca şi cum ar fi auzit-o.

Amintirile, gândurile Măndicăi, se duceau singure, istoriseau singure, pentru ele, pentru lună, pentru sufletul ei.

— Şi-am mers. Am intrat subt umbra ei cum intri în biserică. Pe jos, ca pe nişte ferestruici cu gratii, cădea printre crengi înmugurate lumina albă a lunii. Deasupra frunzele nu se întregiseră încă. Dar erau bobocii gata ca lumânărelele. O horbotă subţire şi deasă se aşternea peste tot, cu flori presărate prin urzeală. Albăstrelele şi brebeneii se desluşeau şters. Violetele se simţeau numai după miros. Eram desculţă. Călcam pe flori ca pe ceva care nu se poate spune, care nu are pereche – ceva care era moale, lipicios şi dulce ca o dezmierdare.

Privighetorile chemau, chemau din toate părţile, fluie- rând limpede, cu întorsături meşteşugite.

Multă vreme am mers aşa fără să ne spunem nimic. Eu mă țineam cu amândouă mânile, apucat de braţul lui, ca şi cum cineva nevăzut ar fi vroit în fiecare clipă să mă smulgă de lângă el. Eram aşa, cu trupul şi cu faţa puţin întoarsă înspre el, şi mă uitam în sus spre ochii lui. Când mergeam, umbra crengilor tot schimba horbota pe chipul lui, aşa fel că parcă noi am fi stat pe loc, şi cineva ar fi tras pe deasupra

noastră horbota aceea, ca pe-o plasă.

Ion mi-a vorbit apoi de viaţa lui. Era orfan de tată. Mama lui era croitoreasă. Aveau o căsuţă în Bolintin, cu trei camere. Una trebuia să fie a noastră.

Eu ascultam ca într-un vis. Nu mai ştiam unde merg, nici dacă mai calc pe pământ, sau sunt în cer.

Pe cărarea care duce la pădurărie, în parchetul 33, este un stejar bătrân. Ion nu-l ştia, că nu mai fusese niciodată pe-acolo. Şi s-a oprit totuşi drept sub el. Parcă, mergând încet, aproape rătăcind prin pădure, îl căuta. Acolo ne-am oprit, adică s-a oprit el, şi eu m-am oprit, fiindcă a rămas pe loc braţul lui. Eu aş fi mers aşa o viaţă întreagă, până la moarte. El s-a răzimat cu spatele de stejar şi m-a luat în braţe. Eu m-am simţit mică, mică tare. De-abia ajungeam cu capul pe piept. Când am ridicat privirile în sus ca să mă uit în ochii lui, l-am văzut aplecat deasupra mea, mare, cu ochii negri deschişi larg, căutându-mă. Gura lui a căzut greu peste a mea, încleştând-o, ca pe-o pradă.

Toată pădurea forfotea de privighetori. Nu se vedeau, dar le auzeam în urechi zbârnâitul zborului lor scurt de pe-o creangă de stejar pe alta. Poate că vor fi fost numai cât un fir lungăreţ de ovăz, pe vârfuri, dar în ele era atâta viaţă şi atâta dragoste… Şi eu eram mică, dar tremuram ca într-un zbor pe loc, ca într-un zbor de ciocârlie, de fericire şi de iubire.

Braţele mele s-au întins în sus. Vroiau să-l cuprindă pe Ion pe după gât, dar n-ajungeau ca să-l înfăşure jur împrejur şi s-au căţărat numai peste umeri, unde s-au înfipt cât ce-au putut cu degetele.

Nu ştiu cât am stat aşa. Privighetorile sfârâiau în jur şi fluierau, chemând. Mai cu seamă era una care chema cu o deznădejde sfâşietoare. Se vede că nu-şi găsea iubita. Chemarea ei îmi trecu prin inimă. O! Cum aş fi vroit s-o găsească! Eu eram atât de fericită! Luna mersese, singură, repede. Eu n-o mai văzusem; nu mă mai uitasem la ea. Lumina ei ilumina până în adânc ochii lui Ion, care erau în faţă.

Braţele lui Ion mă strângeau tot mai tare şi le simţeam tremurând ca de-o încordare tainică şi fără rost, ca de-un freamăt dinăuntru. În bătaia lunii am văzut ochii lui întu- necându-se, ca şi cum un nour negru ar fi trecut peste ei. Poate că un nor trecuse în adevăr peste lună şi se întunecase totul. Dar cu adevărat nu trecuse niciun nor. Pe urmă am înţeles asta.

Ion mă lăsă din braţe şi-mi spuse grăbit şi cu glas schimbat:

— Haidem… să mergem.

Dar n-a apucat înspre sat, ci tot mai adânc în inima pădurii. Nu mai auzeam chemarea sfâşietoare a privighetorii de mai înainte. Altele şi altele, unele aproape de tot – cu un răsunet limpede, care trezea toată pădurea.

Nu mai puteam. Tot trupul meu era slab, slab. Şi tremura. Aş fi vroit să cad jos şi să aştept, să aştept. Poate că dacă nu m-aş fi sprijinit de braţul lui aş fi căzut, aşa de mult mă sfârşisem de dorinţă încordată.

În faţa noastră, după un timp, se vedea tot mai clar printre copaci, parcă deodată mai rari, o lumină albă, lăptoasă, ca un lac. Am mers înainte, înspre lumina aceea, care se tot lărgea, şi am ieşit în Poiana Hoţului. Acolo, luna cădea în plin pe verdele crud al poienii şi era fără nicio umbră. În adevăr era ca faţa unui lac fermecat.

Şi Măndica se ridică într-un cot, cu capul în sus, ca să vadă atunci cum e lumina lunii în ogradă.

— Vezi mata, nu aşa… un lac mare şi alb, alb, parcă peste tot era întinsă o pânză de in, spălată, la uscat. Am stat mult privind minunea asta, cum am fi stat chiar pe marginea unui lac, şi ne-am uitat deasupra lui. Dincolo, în cealaltă parte, stejarii se ridicau iarăşi, negri. Am înaintat pe lac şi am mers peste clarul de lună. Umbrele noastre, culcate alături, îmbrăţişate, mergeau înaintea noastră. Călcam peste faţa acelei ape fără adâncime ca pe-o oglindă de gheaţă dintr-o poveste. Dincolo, când am intrat în umbră, ne-am oprit.

De multă vreme Ion nu mai spunea nicio vorbă. Dar îl simţeam alături, gândindu-se. Când vroia să se stăpânească, şi când vroia să mă ia. Era o luptă în el. Eu o simţeam bine, şi-mi era inima mică, şi-mi bătea să se sfarme pieptul. „Acum… acum“ îmi spuneam eu. Şi vroiam să vie odată. Altfel, l-aş fi silit eu. Nu mai puteam.

„Să stăm puţin”, spuse Ion. Vorbele lui erau gâfâite şi întrerupte ca după o fugă. M-am uitat iar în sus, la el. Altfel, îl simţeam alături, dar eu mergeam privind înainte, căutând în pământ cu gândurile mele. Tâmplele îmi zvâcneau fără să mă gândesc la ele. Şi mijlocul îmi ardea. Chipul lui Ion era foarte schimbat. Se încruntase într-o mare hotărâre. Îl stăpânea şi pe dânsul ceva cumplit.

M-a apucat apoi deodată, ca şi cum ar fi vrut să mă răpească şi să alerge cu mine. Picioarele mele n-au mai atins iarba şi frunzele uscate dedesubt. Si ne-am prăbuşit amândoi jos, ca trăsniţi. Parcă prin vis, braţele lui m-au proteguit ca să nu mă lovesc căzând. N-am să uit niciodată; n-o să-mi pară rău niciodată, chiar dacă viaţa mea ar fi sa se sfârşească din asta.

Subt mine, întins, era pământul, care zvâcnea şi el. Îl simţeam cum mă suge, umed şi treaz. Capul meu era pe un pâlc de brebenei cu miros uşor, dulceag şi bolnăvicios. Când plecam capul pe o parte, muşcam în gură ramuri întregi înflorite, care-mi dădeau un fel de leşin.

Printre crengi groase şi negre, luna mergea repede înspre apus. Şi un nouraş mic, alb, singur, rătăcit pe un cer senin, fugea lunecând contra ei, sporindu-i iuţeala.

Privighetorile chemau, chemau… Pădurea toată, naşă, Eleonora… A fost ceva tare ca un trăsnet. O eliberare neînchipuită. Şi apoi o linişte ca pe lacul de lună…

Cu voce tare:

— Ah, naşă Eleonora…

Şi apoi iar, în gând:

„N-am plâns. Am adunat în ochi şi în simţiri tot, ca să nu uit nimic. De-atunci, am pentru oricât de lungă sau de scurtă mi-o fi viaţa ceea ce este bucuria ei, adevărul ei.

Ah! Cum simţeam pământul zvâcnind sub mine! Ion mă mângâia… Apoi rămase cu braţele adunate sub cap, cu faţa în sus şi se gândea. Mă temeam de gândurile lui. La ce s-o fi gândit? N-am să ştiu niciodată.“

Eleonora privise înainte cerul peste vârful stufos al unui salcâm de hotar din fundul grădinii. Nici nu băgase de seamă când anume Măndica lunecă de pe prispă şi sta răzimată de ea, în bătaia lunii.

O strânse dojenind-o, şi vroi s-o ducă în casă. Vraja din urmă luase sfârşit? Măndica se zbătu, opunându-se din toate puterile. Luna trecuse de colţul casei, şi o umbră neagră acoperea prispa. Dar vraja din amintirile Măndicăi mai stăruia, dezlănţuită.

Măndica ar fi vroit să moară în sara aceea.

VII

Biroul din stânga coridorului, la intrarea sanatoriului Filantropia, era mic. Ultima expresie de simplitate: o masă, trei scaune, un dulap de tablă vopsit cu verde. Nimic în plus. Ba în mijloc, pe masă, nelipsit, un buchet de flori de sezon, cules din grădina sanatoriului, primăvară, vară şi toamnă.

Atunci erau nişte trandafiri roşii. Corolele lor se desfăceau până la durere, şi apoi cădeau. A doua zi erau alţii, de-abia îmbobociţi, împietriţi de-o lăuntrică pasiune. Profesorul Simu punea la plecare, în fiecare zi, cel mai roş boboc de trandafir la butonieră, şi-l purta eu un fel de cocoşească mândrie, ca pe un buton al Legiunii de Onoare. Punctul acela însângerat era un simbol înflorit al artei lui de chirurg.

Biroul avea la geam perdeaua albastră pe jumătate trasă, şi din cauza aceasta, înlăuntru, o vagă obscuritate de cameră de bolnav, care te îndeamnă la linişte şi discreţie.

Scaunele erau totdeauna goale, cu husele albe trase peste ele, ca nişte halate albe, fiindcă în birou nu intra decât „profesorul” şi Petrache Voicu, care-l asista. Nimeni altul. Iar aceştia doi nu aveau timp să stea în birou.

În ziua aceea de căldură de iulie, copleşitoare, biroul era răcoros şi sobru. De dimineaţă, Maria uitase să schimbe trandafirii, şi petalele lor, întâi veştejite şi mototolite erau acum cu conturul desemnat cu un maron de descompunere completă. Aspectul era direct sinistru. Avea ceva mortuar, de omagiu vechi, descompus şi uitat.

— Maria, chema Voicu, să dai astea afară.

Era într-o zi de duminică. Voicu nu înţelegea cum se face că atmosfera aceea de plictiseală şi lehamete, din oraş, specifică duminicilor, se furişase şi în birou. Se târa şi acolo, în liniştea lui austeră şi în cadrul lui simplu, un fel de plictiseală greoaie, de parcă timpul s-ar fi întins, somnoros şi prelung.

Era seara târziu, şi afară zăpuşeala stăruia, înăbuşitoare. Biroul totuşi mai păstra cubul lui de răcoare. Petrache îşi desfăcu încet bumbii de la halat, plecându-se uşor când îi scoase pe cei ide jos, pe deasupra genunchiului. Pentru el, duminica nu există ca zi fixă de odihnă, şi-o presimţea numai din senzaţia de greutate şi lene din afara lui. Nici asta nu-l atingea prea mult. O observa numai ca o stare de

lucruri concretă şi exterioară.

Maria atârnă halatul în dulapul îngust de fier, spânzurat slab şi sec. Se mai clătina puţin, ca de un vânt uşor.

Era o piesă, sau un frumos poem cu o asemenea pădure de spânzuraţi, în care se repeta un refren… Grădina unui împărat sau rege. Petrache căuta să-şi reamintească al cui era poemul acela. Ceva cu „Grengoire”… Cam în felul acesta. Păcat! Erau nişte versuri superbe, cu gest larg; nişte alexandrine:

„E vesela grădină a regelui”…

O lectură veche de demult, dintr-o cărţulie mică, o broşură cumpărată de la anticarul de la Vama Poştei.

Petrache vroi să urmărească succesiunea de gânduri şi amintiri mai departe şi să se concentreze ca să-şi aducă precis aminte: autorul, şi cartea şi versurile… Aşa făcea întotdeauna când trebuia să alunge un gând trist, un spectacol trist, rămas în ochii şi în sufletul lui.

Acum venise pentru vizita a doua şi întârziase în spital, ca să se ocupe de micul Radu Langa, de „domnul”, cum îi era porecla. Langa tatăl era un bancher. Sta şi el în blocul-furnicar din bulevardul Brătianu, în care locuia, în subsol, Petrache. Petrache intrase ca preparator în casa bancherului Langa pentru ca să câştige câţiva bani, fiindcă era sărac şi trăia numai din asta şi din cele câteva injecţii pentru care alerga serile, din tramvai în tramvai, tot Bucureştiul.

Lui Radu Langa i se spunea „domnul”, fiindcă, deşi avea numai 12 ani, purta totdeauna haine de domn, foarte îngrijite, cu guler, cu cravata… ca un domn. Temperamentul lui era asortat acestui aspect exterior, fiindcă Radu poza în om matur, nu se amesteca în jocuri violente, sta retras şi avea pe chipul lui o perpetuă expresie de seriozitate, de om grav care priveşte cu mare atenţie la toate.

Domnul acesta mic era şi foarte distrat. Felul lui de a fi sau poate numai poza aceasta a lui îl preocupa prea mult şi-i lăsa prea puţin atenţia liberă pentru ceea ce se petrecea împrejur.

De multe ori, pe când Petrache-i explica, îşi da seama că Radu e absent şi are un fel de absenţă pozitivă, cu ostentaţie. Petrache tăcea atunci, tot cu ostentaţie, şi Radu se deştepta, revenind ca dintr-o mare depărtare.

Probabil că din cauza acestei distracţii, în dimineaţa aceea fusese călcat de un automobil, în Piaţa Romană.

Nu avusese încă loc nicio intervenţie chirurgicală. Rănile deschise erau superficiale. Se făcuse dezinfecţia de rigoare, şi acum era subt observaţie. Radu avea o stare generală proastă, cu mult prea proastă pentru ca să se explice numai cu rănile vizibile. Dureri interne justificau o îngrijorare mult mai mare. Poate să fi fost un rinichi

strivit. Radu simţea dureri violente în regiunea lombară. Poate spaima, poate şocul îi dădu o enervare agitată şi o paloare neobişnuită.

Luni dimineaţă, profesorul avea să vadă de ce anume suferă şi va interveni unde va fi nevoie. Doamna Langa îl reţinuse mult pe Petrache cu întrebări fără număr, puse pripit şi cu o încordată îngrijorare, şi la toate era greu sau prematur de răspuns. Petrache dădu răspunsuri precise ca s-o liniştească, dar în mintea lui se zbăteau cele mai grave ipoteze.

Petrache gândi singur: poate că soarta aceasta scurtă a lui Radu concentrase în timp redus o întreagă evoluţie de om, şi de-aceea seriozitatea lui de „domn“ cu anticipaţie. Ceva în el vroia ca să nu moară fără să fi cunoscut măcar înfăţişarea şi poza acestei ipostaze a maturităţii. Inconştient, se vroia trăit cu toate fazele fiziologice concentrate.

Petrache surâse acestor ipoteze metafizice. Pe dânsul totuşi, chiar ca medic, îl urmăreau problemele acestea de devinaţie mistică ale organismului. Îşi culegea – deocamdată senzorial – materialul documentar pentru o chestiune pe care odată şi odată îşi pusese în gând să o trateze cu toată adâncimea cuvenită.

Ambianţa de duminica, din aer, îi ataca şi pe dânsul. Robust, optimist şi vioi, el nu obişnuia să se lase luat de atmosfere demoralizante sau de idei negre. El obişnuise a-şi impune să vroiască, şi să învingă totul. Numai aşa putuse răzbate până atunci prin greutăţi şi privaţiuni teribile, într-un oraş nemilos, fără niciun sprijin de la părinţi şi la o vârstă când alţi copii lăsaţi singuri încep să plângă.

Îl afectase nenorocirea lui Radu?... Cu siguranţă. Gravitatea prematură a acestui copil şi un fel de docilitate judecată îl ataşase în cai doi ani de contact zilnic. Petrache trăia prin Radu ceva din copilăria de care el fusese frustrat. Era şi este, întâmplător, o copilărie de „domn”, adică fără voioşie tumultuoasă şi elanuri nebuneşti. Dar era totuşi o viaţă de început în sânul unei familii. Petrache trăia în altul acea viaţă de care a fost privat, aşa cum unii îşi trăiesc ca spectatori la un film un ideal ratat.

Doamna Marită Langa era o femeie mică, brunetă, slăbuţă. O extremă sensibilitate o făcea să simtă în ea un tremur interior perpetuu, o nelinişte mereu trează, o agitaţie delicată şi discretă. În faţa ei, Petrache totdeauna se simţea ca în faţa acestor plopi, ale căror frunze argintii se răsucesc mereu în jurul lor, chiar când nu adie nicio boare de vânt.

Ochii ei mari priveau totdeauna oamenii cu spaimă şi curiozitate. Şi trupul ei părea că ar vroi să se ferească, să se dea în lături, să dispară. Această timiditate bănuitoare, ca şi o repulsiune înnăscută de violenţe o făceau să fie retrasă şi ermetic închisă în ea.

O lectură bogată şi serioasă îi înlocuia nevoia de contact cu alte femei şi-i punea la dispoziţie o lume variată şi plină de interes, în mijlocul căreia se simţea foarte bine. Lectura ei era însă o chestiune strict personală, confidenţială, şi niciodată Marită n-ar fi făcut paradă de cultura ei şi n-ar fi căutat cu orice chip să arate că a citit ultimele noutăţi.

Dar acest contact cu scriitorii, în lungile convorbiri cu ei, care-s în fond cărţile, îi ascuţise şi mai mult sensibilitatea, cizelând din acest material iniţial de cea mai bună calitate o femeie cu totul rară. Cei care aveau ocazia să stea de vorbă cu ea îşi dădeau imediat seama că femeia aceasta are un fond excepţional şi o viaţă interioară plină de probleme şi de adânci nelinişti.

Pentru bărbaţii profesional amatori de femei, Marita nu prezenta o atracţie, fiindcă ea concepea lucrurile prea profund, şi preopinentul mirosea îndată că aici dacă ar putea să fie ceva ar fi complicat şi foarte serios.

Şi cum comoditatea este prima grijă a unor astfel de bărbaţi, ei se mulţumeau să recunoască fără rezerve că Marita e o femeie foarte interesantă şi să se rezume cu ea la o conversaţie pe care de cele mai multe ori n-o puteau susţine.

Petrache o văzuse destul de rar în cei doi ani de preparaţie. Ea-i arătase acea amabilitate exagerată şi jenantă în asemenea împrejurări, cu care vroia să demonstreze că nu-l consideră de loc ca pe un „inferior”. O delicateţe nedibace, manifestată printr-o prevenire prea atentă. Petrache mai cunoscuse asemenea dulci umilinţe fără voie. Timiditatea ei, din neîncredere în oameni, şi timiditatea lui, din complex de inferioritate izvorând din starea lui de sărăcie, făcuse ca Marita şi Petrache să treacă uşor, să lunece unul pe lângă celălalt fără a se opri faţă în faţă şi a-şi vorbi răspicat.

Totuşi, fiecare dintre ei bănuia într-însul, descoperea cu oarecare uimire şi noutate, un sentiment nemărturisit, dar de rară calitate faţă de celălalt. Marita nu era o femeie ca oricare alta şi nici Petrache nu era un om ca toţi ceilalţi. Materialul din unul era cizelat de lecturi, materialul din celălalt – fasonat de mâna cea mai aspră a vieţii, de sărăcie, de muncă şi de umilinţe. Niciunul din ei nu dispreţuia şcoala la care urmase celălalt. Şi erau amândoi conştienţi că aceste două sisteme de învăţământ formau oameni care erau meniţi să se înţeleagă între ei.

Dar grija materială de fiecare ceas, munca de zi şi de noapte, privaţiunile, toate absorbeau prea mult nu numai activitatea lui Petrache, dar şi preocupările lui interioare pentru ca după ce-a avut o viaţă fără copilărie să înceapă una fără adolescenţă şi fără tinereţe. Celulele de la început erau diferite. Marita era fată de mare şi vechi moşier cu o avere colosală; Petrache, băiatul unui ţăran beţiv şi al

unei ţărănci minunate. Dar tainele compoziţiei umane sunt aşa de reale şi imperative, încât aceste extreme nu izbutiseră să creeze din ei două concepţii deosebite de viaţă şi două fiinţe spirituale diferite.

Dar aceste afinităţi, pe care amândoi le presimţeau, au fost considerate de Petrache ca acele stări de dragoste şi de revenire pe care le-ai avea pentru o femeie iubită care a plecat de mult în America. Starea lui de suflet era una fără urmări, care se complăcea să rămâie numai un climat, o ambianţă, şi nimic mai mult. Era şi în aceasta o subtilă plăcere, pe care el o degusta. Asemenea raporturi n-ar fi fost cu putinţă decât între aceşti doi oameni, fiecare apreciind, privind de aproape, dar fără exigenţă, respectând cu admiraţie şi dorind cu linişte, universul celuilalt.

Toate aceste aspecte îi trecură prin mintea lui Petrache pe când îşi dezbrăca halatul. Îl predispuneau la aceste revizuiri: faptul că chiar atunci se despărţise de Marita; impresia că acum fusese altfel, mai concentrată în nenorocirea ei, din care el era absent, şi acest aer de disponibilitate şi de singurătăţi cu sine pe care-l aducea atmosfera de duminică.

Atitudinea Maritei faţă de Petrache fusese azi din cele mai curioase. În ea se trăda toată complexitatea situaţiei. Gesturile ei, privirile, stările de suflet pe care le manifestau pe rând ochii şi vorbele mărturiseau treceri subtile, game variate de intenţii în raporturile de atunci cu el.

— Vă mulţumesc c-aţi venit. V-am căutat aşa de mult!

Nu ştiam ce să fac. Eram singură acasă când am aflat.

Mâinile ei se întinseră involuntar spre el. Parcă ar fi vroit să puie mâna pe reverul hainei, să-l apuce.

— Spuneţi-mi, vă rog, ce este, ce-are să fie? Eu nu mai ştiu nimic. L-aţi văzut? Ce nenorocire!

Era evident că Marita avea încredere în el ca în cineva care i-ar fi foarte aproape. Ar fi fost înclinată să-i cadă cu capul pe piept, izbucnind în plâns. Dar asta nu era cu putinţă. Marita se reținea cu abilitate ori de câte ori familiaritatea intimă din gânduri o făcea să se apropie de el ca de altcineva decât un străin sau o cunoştinţă oarecare.

Marita era copleşită de îngrijorare, de nesiguranţa acelor prime ceasuri, în care ceea ce se aşteaptă fără să mărturiseşti este viaţa sau moartea. Gândul ei era fix, urmărit, terorizat de această aşteptare, de fiecare clipă care trecea. Oricare putea să aducă grozăvia. Înainta în timp cu greu, ca luând în piept un urcuş abrupt. Domnul Voicu nu exista în ceea ce însemna el altădată nemărturisit între ei, dar totuşi acum era tocmai prin aceea cel mai preţios sprijin.

Ea era acum mai departe ca oricând de momentul de a-i face o confidenţă sau o mărturisire, şi totuşi ceva din atitudinea ei faţă de el tocmai atunci se dezbrăcase de orice convenienţe, iar el îi apărea

acum intim şi afectuos, apropiat de ea şi de nefericirea ei. Niciodată nu-l tratase decât ca pe un strein, dar acum insistenţele ei faţă de el, privirile care-l căutau cu nădejde şi cu încredere, întrebările, felul de a se apropia de el erau cu totul altele decât faţă de oricine altul. Pentru cineva care ar fi trecut atunci pe culoarul sanatoriului, Voicu ar fi apărut ca un frate mai mare pe care Marita nu l-a văzut de mult şi pe care-i apropie o durere comună.

— Spuneţi-mi, vă rog. Mi se pare că profesorul nu procedează destul de repede. Că totul se întârzie, se întârzie… Nu s-au făcut injecţiile decât foarte târziu. Analizele n-au venit nici până acum. Radiografiile nu sunt gata. Mi se pare că nici nu s-a făcut nimic. Şi orele trec. Şi mă tem să nu fie pe urmă prea târziu… Vorbiţi, vă rog, cu radiologul. Treceţi la laborator… Nu ştiu ce-i de făcut, dar simt că înnebunesc.

— Doamnă, am fost la laborator, dar totul era încuiat. Azi e duminică.

— Vedeţi, vedeţi! Îmi moare copilul, şi nu se poate face nimic fiindcă azi e duminică. Nici profesorul nu trece pe-aci pentru că azi e duminică. Colosal!

— Radiografia va fi gata peste două ore.

— Şi ce v-a spus radiologul, ce v-a spus? N-aţi văzut radiografia? Măcar negativul.

— Nu, doamnă.

În camera lui Radu era numai o femeie de gardă. Marita avea deopotrivă groază să stea înăuntru sau să iasă pe culoar. Oriunde, simţea o apăsare pe piept şi respira greu. Nicăieri nu era aer. Asculta la uşă mereu: când era afară – ca să audă orice mişcare a lui Radu, orice geamăt; când era înăuntru – ca să audă orice paşi care treceau şi care puteau să fie ai unui salvator. Ea nu ştia bine cine-ar fi putut să vie ca să însemne salvarea, dar instinctiv aştepta, nep-recis, pe cineva… Aşa a ieşit şi în calea lui Voicu atunci când auzise paşi apropiindu-se.

Voicu intrase în cameră. Marita venise după el, tăcută, crispată. Radu părea că doarme subt cuvertura albă, care semăna a doliu catolic. Respiraţia îi era agitată. Femeia de gardă vroi să se ridice de pe scaun. Voicu îi făcu semn să stea.

— Dacă doarme, nu poate fi nimic grav, spuse el, cu intenţie de mângâiere şi calmare.

— Da? Da? repetă Marita, interogativ şi maşinal.

Voicu se aplecă, luă uşor braţul lui Radu şi-i căută pulsul.

Amândoi rămaseră manifest nemişcaţi, cu răsuflarea oprită, cu privirile fixe, cu acelaşi gând şi parcă numărând împreună, cu toate că Marita nu avea ce număra. Ea parcă ținea propriul ei puls.

Era slab, mişcând ca un pârâiaş care vine de departe pe-o albie

plată.

— Regulat... 96... spuse el şoptit.

Marita se uită la buzele lui şi păru cu nu înţelege. Era bine? Era rău? Era în orice caz o condradicţie.

— Sunt încă efectele şocului, adăugă Voicu, pentru a da o explicaţie.

Întrucât Radu continua să doarmă, nu se mai putu face atunci nicio altă examinare.

— Sărut mâna, doamnă, spuse Voicu după ce ieşiră pe culoar. Voi mai trece astă-seară, mai târziu.

Apoi dădu câteva dispoziţii, aparte, în şoaptă, femeii de gardă.

Când Voicu se depărtă, Marita avu o sfâşietoare senzaţie de părăsire şi de singurătate. Tot ce mai rămânea – decor, lucruri, oameni – îi era profund străin, aproape ostil. Ea şi Radu, ca într-o veghe lungă, lungă, fără de sfârşit.

Se uită la ceas: opt şi jumătate. De-abia opt şi jumătate!

De-abia faţă de ce? Faţă de mâine. Mâine, parcă ar fi sosit din cer, din necunoscut salvarea, minunea. Are să o aştepte o noapte, nemăsurat de lungă şi de teribilă.

Singură! Singură!

Izolarea ei în lecturi, în ea, arăta acum acest neajuns: o singurătate grozavă.

După aceste străfulgerări de gânduri, Marita se hotărî să fie tare. „Omul în nenorocire e totdeauna singur, oricâţi prieteni de zile bune ar avea.“

Paşii lui Voicu nu se mai auzeau. Nu se mai auzea nimic.

Voicu, crescut în sărăcie şi nenorociri, iar acum trecut de la sala de disecţie la semioamenii morţi din sălile de spitale, era un om rezistent sufleteşte, fără a fi un nesimţit. Un optimism robust îl îndemna în toate împrejurările înspre o dezlegare fericită, şi o iluminare vioaie şi plină de inteligenţă îi inunda ochii şi chipul. De-aceea poate, de la început chiar, apariţia lui avea pentru bolnavi ceva tonic şi plin de încredere.

Reflexele vieţii sunt contrazicătoare de multe ori şi ar fi putut să pară curios că un om la vârsta lui, trecută prin atâta întunerec şi greutate, să fi învăţat tocmai din ele a ieşi atât de luminos la înfăţişare şi cu atâta încredere în bine şi în ceea ce poate da viaţa.

Dar accidentul grav al lui Radu îl zdruncină din această siguranţă în sine. Se apropiase de Radu prin contactul de fiecare zi, şi la urma urmei, copilul acela, părinţii şi casa lor constituiau pentru Voicu, într-un fel, familia lui. Era singura casă care-i aparținea într-o măsură, unde se simţea puţin la el, în afară de jumătatea de odăiţă de la subsolul blocului B.

Pulsul era slab bătut. O hemoragie internă părea foarte probabilă.

Fruntea lui Voicu se întunecă. Grădina sanatoriului era frumoasă şi foarte bine îngrijită. Tocmai atunci, un om în pestelcă albastră o stropea. Apa ţâşnea din furtun cu violenţă şi, în stropi albi, plescăia pe pământul ud, aplecând greu creştetul florilor. O boare răcoroasă se ridica de pe ţărâna udă.

Petrache se opri pe loc şi privi mult. Uneori, norul de stropi plutea puţin în aer, pulverizat. Jos, iarba se zbătea ca de-o furtună adevărată, îşi zbătea firele, le apleca subt şuvoi, iar le ridica, tremurând. Pământul era inundat. Apa rămânea un timp la suprafaţă, murdară, amestecată cu ţărână. Apoi, încet-încet, era suptă de pământul ud, care se simţea moale ca o pastă.

Un abur nevăzut urca uşor ca o respiraţie. Iarba şi florile făceau duş.

Pe petalele catifelate de trandafir rămâneau boabe mari şi pure de apă, ca o rouă.

Grădinarul facea treaba aceasta cu plăcere vădită. Torentul de apă care gâlgâia în furtun ieşea afară sfârâind, şi uneori era îndreptat departe cu aruncături de fântână arteziană, alteori scormonea pământul proaspăt lucrat, chiar la picioarele grădinarului.

Răcoarea începea să se întindă, să fie simţită pe obraz, pe haine, să devie atmosfera serii.

Petrache se aşeză pe-o bancă. Apa mirosea a pământ ud, şi tot aşa era răcoare acum atâţia ani în urmă, odată, când a plouat într-o seară, şi el sta înghemuit, cu genunchii le gură, pe prispă, cu spatele răzimat de perete, privind ploaia drept în faţă. Şi-atunci, şi-acum, el însuşi cu tot trupul lui, ba şi în ceea ce nu este materie în fiinţa lui, simţea un fel de bucurie şi de mulţumire. El însuşi se simţea bine, răcorit, atunci când pământul era ud.

De unde această ciudată legătură?

Ce mult i se părea de atunci! Parcă era dintr-o altă lume, dintr-o altă viaţă. Grădinile din cimitire, din sanatorii sunt frumoase. Frumuseţea vrea să facă un cadou plăcut morţii. Toate celelalte grădini sunt mai părăsite. Omul sănătos, cu gândul la viaţă, nu mai are atâta dragoste de grădini. Voicu vroi să tragă concluzia că grădinile şi florile se îngrijesc şi se cultivă cu gândul la moarte, nu la viaţă, că ele sunt un memento al morţii.

De obicei, el nu avusese până acum asemenea reflecţii. Dar nu ştiu de ce, gândul trecu de la Radu asupra lor, în chip firesc. O simplă impresie. Şi porni spre poartă. Când făcu primul pas în stradă, îl izbi în faţă o căldură înăbuşitoare şi impură. Parcă ar fi ieşit de subt duş. Această trecere i se păru, brusc, ca un simbol, ca o demonstraţie a trecerii de la sat în oraş. Simţi că respiră greu şi că toate pe-aici sunt mai triste şi mai lipsite de viaţă.

Grupuri de oameni coborau din deal spre Piaţa Victoriei. Erau

oameni simpli, îmbrăcaţi de circumstanţă, cu cămăşi curate şi haine noi. Le purtau cu stângăcie şi atenţie exagerată. Din când în când, îşi aruncau privirile pe ei, cu grijă; îşi trăgeau în jos poala surtucului sau se opreau din mers, ca să scuture vârful pantalonilor. În rătăcirea lor fără ţintă, leneş, ezitând, era manifestă neputinţa fatală de a întrebuinţa un timp liber disponibil, cu care nu sunt obişnuiţi. Ai fi spus că toţi caută ceva, şi singuri nu ştiu ce anume şi pe unde au pierdut.

Petrache se amestecă şi el, singur, între ei.

Spre Piaţa Victoriei, zgomotul de viaţă, cu vuietul lui neprecis, se înteţea. Mişcările celor de pe stradă erau mai vii.

Din când în când, se auzeau râsete nestăpânite, tari şi sănătoase.

Lui Petrache îi apăru în minte salonul nr. 3 din spital; sala dreptunghiulară, mare, şi mai ales înaltă, ferestrele largi, pereţii albi, şi cele şaisprezece paturi aliniate pe două rânduri, de o parte şi de alta, paralele. Aşa sunt şi mormintele în cimitire, invariabil. Nenorocirea n-are fantezie; are gustul simetric.

Toţi 16 la un loc şi toţi, fiecare mai izolat ca oriunde, cu suferinţele lui, cu bucuria ascunsă că nu este aşa de rău bolnav ca vecinul din dreapta, sau cu regretul răutăcios că e mult mai grav decât vecinul din stânga, pe care-l invidiază feroce.

Şaisprezece concurenţi la viaţă, traşi cu putere din ea de o fatalitate nevăzută şi care sunt între ei într-o cursă fără cruţare pentru a scăpa. O altfel de cursă decât cea mondenă de mai la deal, de la hipodrom. O cursă al cărei premiu este invariabil: viaţa… sănătatea. O câştigi sau n-o câştigi. O alergare cu forţe proprii, cu ce-a mai rămas din ele, dar şi cu jochei în pastile care-ţi biciuiesc energiile adormite, ca să treci obstacole: o sincopă, o pierdere de sânge, o criză postoperatorie.

Cursă în regulă.

Ar putea să fie toţi câştigători, sau să se plaseze toţi, să scape cu viaţă toţi şi să iasă, palizi, dar indemni, pe poarta spitalului în strada Filantropiei.

Dar fiecare crede că asta nu se poate. Că neapărat grupul din salon trebuie să plătească o vamă, să lase în drum, câţiva: un cal cade, un jocheu e aruncat… Cu judecata dominată de panică şi nesiguranţă, de hazard şi instincte, fiecare crede, în intimitatea lui haină, că o cădere a celui de alături îi uşurează lui ieşirea, îi creşte şansele. Parcă pentru unul care moare ar trebui în mod normal să fie 4—5 salvaţi.

În mintea lor are loc, fără pic de matematici superioare, un calcul al probabilităţilor. O alegere făcută de cineva, de El, de hazard. Cursa continuă gâfâind cât subzistă în ei o energie vitală care să o suporte. Sunt însă unii obosiţi, care renunţă; caii care nu-s antrenaţi sau n-au rasă destulă. Genunchii se moaie, puterile scad, apoi scade şi voinţa;

înainte nu se mai vede decât înfrângere. Şi jocheul se detaşează tot mai mult, rămâne în urmă. E acum ca un apendice tras spre ceilalţi de-un fir de aţă, apoi net ridicol, departe, într-un efort disproporţionat cu ceea ce realizează, şi nu mai ştii dacă e cel din urmă dintre cei care trebuie să câştige, sau primul dintre cei care sucombă…

Petrache se gândi bine, urmărind ideea. Din câtă experienţă de spital are, nu a observat niciodată o camaraderie între doi grav bolnavi. Fiecare din ei speră că celălalt va fi gajul pentru viaţa lui. Sunt fatalmente concurenţi; concurenţi sălbateci. Camaraderia începe numai o dată cu convalescenţa, când amândoi se socotesc salvaţi şi au euforia vieţii.

Hotărât: camaraderia e asociaţie de viaţă şi în viaţă, întreprinderile care sunt anticipaţia morţii, acelea care o prepară, sunt – fatal — firme individuale. N-admit asociaţi. Concluzia aceasta i se păru cinică, deplasată şi barocă. Şi Petrache făcu o sforţare să treacă la altă ordine de idei; ori care afară de Marita. Involuntar, el dorea să scape de cazul Marita, sau de cazul lui. Şi de cazul Radu. În fond, acelaşi caz, cu o agravantă.

Ajunsese pe bulevardul Lascar Catargiu. Şirurile de pomi din mijloc, cu peluze largi dintre ei, dădeau lupta nemărturisită a omului de a aduce pe cât cu putinţă natura, câmpul, pădurea în cetatea lui de piatră cenuşie, hâdă şi austeră, ca un cimitir dezafectat.

Dinspre oraş, vroind să iasă puţin dintre blocuri, veneau, încrucişându-se cu Petrache, perechi-perechi de tineri, un băiat, o fată sau un domn cărunt cu o fată…

Iarăşi îi veni în minte salonul nr 3. Acolo e o lume; o planetă. Aici e altă lume, altă planetă. Alte preocupări, altă atmosferă, alte obiceiuri de fiecare clipă; alte vorbe, alte tăceri, alt peisaj. Ce altceva poate deosebi două lumi diferite?

Cei 16 sunt neştiuţi, ignoraţii de toată lumea aceasta de aici. Acolo este o planetă izolată, de care cei de-aici nici nu vor să ştie nimic. I-ar supăra conştiinţa existenţei celor 16 în halul în care există. Viaţa este eliminatorie de tot ce-a încetat de a fi sau e pe cale de a înceta. Viaţa e crudă ca şi copiii care prin tinereţea celulei sunt un maximum de viaţă şi de sănătate.

Între cele două planete – nicio legătură. Doar aşa, câte o rachetă, trimisă de-aici, temporar: profesorul, el, sora… Mesagii. Pasageri grăbiţi care se retrag cât mai repede cu putinţă şi cu mulţumirea ascunsă de a se retrage.

Ce mare mulţumire inconştienta şi nemărturisită stă în ignorarea suferinţei altora şi în posibilitatea de a te detaşa de ea, de a fi strein de ea, de a putea fugi de ea?! Asta o poate face oricine, afară de un medic. Un medic aşa cum îl concepea Petrache Voicu: un medic misionar. Tovarăş şi sprijin. Tovarăş până la sfârşit. Chiar dincolo de

disperare şi de ultimă speranţă. Singurul camarad cu putinţă. Ar trebui chiar să nu fie un camarad profesional, ci real, sincer şi cald prin înţelegerea adâncă a tragediei individuale şi cumplite a bolnavului şi a muribundului.

În faţa şi la picioarele lui, izbucni deodată o trombă de apă. Cineva stropea grădina, şi furtunul scăpă – vroit sau nevroit – în trotuar. În nările lui Petrache pătrunse iarăşi, în aceeaşi clipă, miros de pământ ud şi răcoare umedă, „... un copil, pe prispă, cu genunchii strânşi, cu spatele răzimat de peretele aspru de var, cu ochii mari deschişi, faţă în faţă cu ploaia...”

„Marita.”

VIII

Eleonora se-ntorcea din gara Crivina. Echipa C.F.R. care lucrase la podul de fier subt conducerea lui Ion plecase de săptămâna trecută. Acolo linia era acum una cât vezi cu ochii, lucind în soare ca de argint.

Ion plecase fără să dea niciun semn de viaţă.

Eleonora, grasă, asudând, sprijinită în baston, sălta rar şi asimetric pe şoseaua dreaptă. Ai fi crezut că vrea să scoată ceva din pământ şi s-apleacă şi trage, şi smunceşte, şi iar s-apleacă alături...

Era obosită din cale-afară, fiindcă o călătorie atât de mare nu mai făcuse de zece ani. Picioarele se surpau subt ea. La fiecare pas, Eleonora ar fi vroit să se odihnească, să se aşeze pe marginea şanţului. Se temea numai că după aceea n-are să se mai poată scula. Aşa o dor picioarele din şale şi pulpele de jos!...

Nu se putea însă altfel. Măndica trebuia să ştie sigur dacă Ion mai este acolo, sau a plecat. Asta vroia să ştie! Şi pentru aşa ceva nu putea să roage pe nimeni alta. Zvonuri prin sat erau că echipa a plecat, fiindcă unii aflaseră de la cârciuma lui Costică, unde mâncau ei, dar sigur-sigur nu ştia nimeni. Or, Măndica trebuia să ştie sigur. De asta depindea de-acum înainte hotărârea pe care o va lua pentru toată viaţa. Şi era o viaţă care de-abia începea. În realitate, ea atinsese culmea şi se realizase în noaptea aceea cu lună, după care un destin putea să fie şi încheiat. Sunt insecte şi vietăţi la care această trecere este în firea lucrurilor şi înseamnă regulă generală.

Măndica simţea prin instinct că din ziua în care a ştiut că are un copil pe care-l va naşte, viaţa ei pentru sine a luat sfârşit, şi de-atunci încolo începe truda grea şi jertfa totală pentru copil. Ea încetase să mai existe ca scop al vieţii. Un ciclu închis. Începea altul, care era al celuilalt.

Eleonora acum ştia sigur. Ducea şchiopătând cu cazně şi chin, această veste.

Pe şosea erau găini care căutau prin praf, şi pe iarba şanţului de pe margini, la umbra gardurilor, stăteau pe burtă, lăţiţi ca nişte broaşte-ţestoase mari, boboci de gâscă, în cârduri. Eleonora trecea pe lângă ei, fâsâită de gânsaci cu gâtul întins şi ciocul căscat. Şoseaua era încă lungă înainte. Dacă n-ar fi fost aşa de dreaptă şi ar mai fi avut cotituri, i s-ar fi părut Eleonorei că înaintează, că trece de ceva şi ajunge la altceva, că a progresat şi se apropie. Aşa, pentru greutatea mersului ei, era un zbucium în deşert, ca pentru unul care ar înota pe loc, fără să avanseze.

Măndica aştepta în tinda casei, cu ochii afară, pe uşa deschisă. Nu mai era nicio fiinţă omenească roată împrejur. Asculta tăcerea ca pe-un sfârâit monoton. Un pui de găină de-abia acoperit cu pene – o puicuţă cu codiţă şi de pe acum cu pretenţii de găină – păşi tiptil peste pragul tindei, căutând fire de grăunţe. Ochii ei umblau pe galbenul lutului de jos, fără s-o fi văzut pe Măndica. Ea sta nemişcată. Inima ei era strânsă-strânsă, şi tot purta şi răsucea în cap planuri. Ce-are să facă?

Puicuţa o descoperi deodată şi începu s-o analizeze cu ochii măriţi, cu gâtul lungit înainte de-o stranie curiozitate. O clipă, se priviră fix în ochi: Măndica şi puicuţa. Apoi, puiul, fără grijă, îşi căută de treaba lui, sărind pragul în odaie. Măndica îşi urmă şi ea mai departe şirul gândurilor ei. De s-ar putea hotărî odată! Petrache cum a făcut-o? Şi era un copil!

Eleonora ştia că la mijlocul drumului, exact la mijloc, este o fântână mare, cu roată, la poarta lui Belu, dogarul, şi că acolo alături este şi-o bancă. Se va putea în sfârşit aşeza şi odihni. Nicio oază în deşert nu a fost mai mult dorită de cămilele în mers cum fusese banca de la poarta lui Belu.

Eleonora era sleită de puteri. Inima-i făcea rău. De-abia putea să respire. Uff!

Când ajunse la fântână, pe bancă sta Catinca lui Vasile Rusu şi torcea lână. Fusul se scobora sfârâind şi se ridica iar, ca într-un joc boieresc de plictiseală. Torsul mergea singur. Mânile, degetele făceau maşinal ceea ce trebuia, în timp ce ochii Cătincăi alergau în toate părţile, şi gura ei oprea din drum măcar câteva momente pe oricine trecea pe acolo. Era lucru cunoscut în sat că femeia asta, uscăţivă şi cu nasul coroiat, ştie şi toaca în cer. Lumea din sat o cunoştea şi ea foarte

bine, şi de multă vreme o ocolea. Se oprea numai o clipă, răspundea cu o vorbă scurtă şi trecea mai departe.

Eleonora, care nu ieşea de la dânsa de acasă cu anii, era streină de aceste cunoştinţe. Ea fu bucuroasă că a găsit o tovarăşă de vorbă. Catinca începu s-o descoasă – „că de unde vine; că ce-a căutat; că o femeie ca dânsa n-a plecat de-acasă de florile mărului”… şi dă-i şi dă-i cu gura, cu întrebări, cu aprobări mieroase… şi Eleonora, dusă în ispită, mărturisi la ce-a fost şi pe cine-a căutat.

Catinca nu deţinea încă tot firul şi era ceva care-i scăpa, dar înţelesese destul ca să spuie şi ea amărâtă, participând la o nemulţumire impersonală pe care o bănuia:

— Ah, bărbaţii ăştia…

„Bărbaţii ăştia” era Ion.

Catinca, trecând la altceva cu şiretenie, începe cu degajare:

— Da cum nu ţi-i urât toată ziua, că nu te poţi mişca şi trebuie să stai mai mult pe lângă casă; da cine te-ajută, că pe lângă o gospodărie azi trebuie să fie numaidecât un bărbat; da cu cine mai schimbi seara o vorbă; da cine-ţi aduce o baniţă de mălai, că azi eşti sănătoasă şi ai bărbat şi tot n-ajungi, – şi iar… dă-i şi dă-i cu guriţa, până ce Eleonora spuse că Măndica-i la ea, fugită de la părinţi, că Vasile a înnebunit de-a binelea şi o bătea de-o zvânta, că…

Şi după ce făcu treaba asta, Eleonora se sculă şi plecă mai departe. Ce e drept, se odihnise. Catinca strânse şi îndesă furca suib cingătoarea fustei şi-o plecă şi ea prin sat. Avea atâtea noutăţi! Fusul sfârâia mereu, înregistrând parcă, precum pe o bandă de telegraf, textul vorbit al Eleonorei şi textul mai completat de mai târziu al Catincăi.

Aşa se bănui în sat, apoi se verifică şi se ştiu aproape sigur că Măndica e însărcinată cu un copil din flori, şi toate celelalte.

Măndica, rămasă singură, sta nemişcată în tindă, rezemată de peretele din fund, cu faţa spre uşă. Din tot ce se petrecea şi era afară, nu vedea decât în cadrul acela dreptunghiular dintre cei doi uşori şi prag. Era un tablou mereu acelaşi, neschimbat şi el, ca şi Măndica. Tot restul lumii era departe undeva, fără ca Măndica să se gândească la el. Tot restul lumii o înspăimânta. Simţea ca un mic animal rănit şi urmărit de răutăţii ascuns, că toţi îi vor răul, că nu pot încăpea de ea şi n-au altă treabă decât să se ocupe de ea şi s-o pândească.

Măndica sta acolo nemişcată, de câteva zile. Nu spunea nimic. Ochii erau ficşi, privind la ceva pe care nu-l vedea nimeni, decât ea.

Ea era prin firea ei o fată firavă, dar plină de viaţă, vioaie şi deşteaptă. Ştia să aibă până atunci un cuvânt potrivit pentru oricine făcea o glumă pe contul ei şi nu rămânea datoare nimănui. Acum însă, mintea aceea nu mai putea servi la nimic. Chiar la nimic! De-atâtea zile e pusă la încercare şi s-a oprit în loc. Nu mai poate judeca. Ochii

ei, faţa ei, altădată plină de viaţă, rămăseseră împietrite, aşa cum le-a apucat o singură idee, care de-atunci a rămas şi ea fixă, şi stau fără de mişcare, moarte, ca un cadran de ceas deşteptător mai înainte gălăgios şi care s-a oprit dintr-o dată, stricat.,

Ce gândea Măndica în tot acest timp este greu de spus. Dar e aproape sigur că de la o vreme nu a mai putut gândi, că era golită de ea însăşi, şi aceeaşi idee revenea din când în când, hârâit, confuz, cum revin ultimele note la patefon când nu-i întors de-ajuns. Ultimele sforţări îl mai împing puţin în răstimpuri, ca şi cum ar fi beat sau s-ar trezi şi ar vroi să o ia de la capăt, şi nu poate şi se-ncurcă.

Numai oamenii simpli şi mai cu seamă ţărancele pot sta atâta timp, zile întregi, uneori luni sau ani, sau chiar o viaţă; întreagă, cu mâna la gură şi cotul proptit pe genunchi, fără să se gândească la ceva. Parcă dacă toţi oamenii de pe pământ ar face la fel, lumea şi timpul s-ar opri pe loc.

Dar în cazul de faţă, Măndica se gândea la ceva. Se gândi se la o ieşire şi luase o decizie, dar de care-i era spaimă, şi o lăsă în adormire, ca s-o reia iarăşi, cu mai multă resemnare şi ca singura cu putinţă: Să plece şi ea de-acasă, la Bucureşti, ca Petrache. Asta era de făcut. Altceva nu se putea. Lucrul era clar şi simplu.

De-aici încolo însă, începea vidul şi necunoscutul. Totul se poate închipui atâta timp cât ai un cadru real. În el poţi pune cu imaginaţia orice. Pentru Măndica, de la hotărârea ei încolo, adică de la pădurea Puchenilor, unde se termina ţarina, încolo nu exista nimic imaginabil. Văzuse numai când lucra la prăşit că automobile (fără număr, sclipind fulgerător în soare, lunecau repede ca gândul spre Bucureşti. Spre Bucureşti!!... I.a un cot al şoselei, unde era o mică vale, toate scoborau ca în pământ de parcă le-ar fi înghiţit. Altele se ridicau dintr-acolo încoace. Parcă tot aceleaşi, trase de celălalt capăt al unei aţe nevăzute, ca la o ciutură. Automobilele nu mai erau o taină pentru Măndica. Nu era niciun motiv s-o sperie. Dar tot ce era legat de ele: oamenii şi femeile dinăuntru, treburile spre care alergau îi erau ascunse şi i se păreau complicate şi ameţitoare.

Dincolo de pădurea Puchenilor, totul îi apărea duşmănos, rău şi fără milă. Cum are să lupte ea singură? Poate-l întâlneşte, poate-l găseşte pe Ion. Şi apoi, Petrache e în Bucureşti. Fratele ei. El o iubea aşa de mult! Chipul Măndicăi nici nu se însenina, nici nu se întuneca mai mult la acest gând. Poate că dacă atunci cineva ar fi tăiat din carnea ei, ea n-ar fi clipit din ochi şi n-ar fi mişcat un deget. Toată amărăciunea ei trecuse dincolo de simţ şi reacţii fizice.

Eleonora se apropia de casă. La plecare se gătise cu. Tot ce avea mai bun, ca pentru o sfântă duminică. Ieşirea aceasta a ei era pentru dânsa un eveniment. Contactul cu ceilalţi oameni, cu satul, o făcu să se îmbrace ca de sărbătoare. Asta nu din cochetărie, cât din lipsa

obişnuinţei de a ieşi din casă. Era sigură că aşa trebuie, că aşa face toată lumea când pleacă prin sat.

De-aceea, de-a lungul şoselei, ţinuta ei bătea la ochi, şi toţi o priveau cu o vădită curiozitate. Toţi ceilalţi, bărbaţi şi femei, erau îmbrăcaţi ca vai de ei, cu câte o cămaşă ruptă, cu o fustă cu petici. Numai dânsa strălucea de curăţenie, cu bluză albă frumos călcată, cu broboadă albă, cu fusta cea neagră, largă, cu creţuri, cu pantofi lustruiţi. Când o vedeai erai sigur că vine de la biserică sau că merge la o înmormântare.

Acum, la înapoiere, bluza-i era udă de sudoare, fusta îi cădea pe şoldul piciorului mai scurt, scuturată de-atâţa drum şi batista albă de pe cap era mototolită în mână, iar colţurile ei, încă crohmolite, stăteau ţepene în lături, ca nişte aripi de porumbel alb pe care l-ar fi strâns şi ucis în pumn.

Cu cât mergea, Eleonora era mai amărâtă. Refăcuse în minte tot ce-a vorbit cu Catinca lui Vasile Rusu. La început numai aşa, pentru propria ei plăcere şi curiozitate. Mai pe urmă însă, pentru ca să-şi aducă bine aminte ce-a spus.

„Mi se pare că m-a prins… Vai de mine, ce-am făcut?“

Şi Eleonora începu să se vaicăre întâi în gând, şi după aceea, mişcând buzele, cu glas tare. Şi fără să vrea, se găsi mergând mai repede. De-abia atunci desluşi şiretenia clevetitoarei care torcea lângă fântână.

„Ardă-o-ar focu s-o ardă! De-acuma, umple satu. Vai de mine, ce am făcut?…“

Începu să vadă salcâmul cel mare, care sta aplecat peste acoperişul casei ei. Nu mai era mult până la el. Eleonora se gândi că aduce Măndicăi o veste rea şi mai cu seamă că i-a făcut un rău mare. De-aceea, nu mai răzbătu până la figura ei bucuria de a ajunge în sfârşit acasă. Aproape de poartă, ezită. Maşinal, îşi scutură de praf poalele fustei şi, ca o proastă, bătu pantofii, ca să-i scuture, cu colţurile albe şi ţepene ale batistei, pe care-o purtase pe cap aşa de mândră la plecare.

Părul desfăcut şi ud îi atârna pe ceafă şi pe tâmple. Se lipea de gât.

Măndica o văzu intrând, ca prin vis, atunci când Eleonora se desenă în cadrul uşei. Parcă ar fi fost pe o carte poştală, aşa i se păru departe de realitatea vie, fiindcă pentru Măndica, realitatea vie şi prezentă nu mai exista. Apoi o văzu bine. Eleonora se opri după primii paşi făcuţi în tindă, trase scăunelul ei obişnuit şi căzu mai mult decât se aşeză pe el. Era ca cineva care a făcut tot ce avea de făcut în viaţă, şi de-acum încolo are dreptul să se odihnească şi să aştepte moartea.

Măndica n-o întrebă nimic. Înţelesese totul după figura ei desfăcută, după privirea de câine bătut a Eleonorei. De altfel, ea presimţise. Îi lipsea numai siguranţa. Adică, mai avea speranţe. Un fir de pai. Dar prăbuşirea ei avusese loc mai înainte. Acum numai se aşezau definitiv, încet, subt propria lor greutate, ruinele.

Nici Eleonora nu vorbi nimic. De-abia atunci simţi cum îi ard picioarele, cu zvâcniri violente şi regulate. Numai într-un târziu, fără să-şi întoarcă măcar capul spre Măndica, aducându-şi aminte că avusese o misiune de îndeplinit, spuse răspicat:

– E dus de-o săptămână. Podul e gata…

Măndica iarăşi nici nu clipi. Prin faţa ei, în ochi, în amintiri, automobile multe lunecau scânteind spre Bucureşti, până ce deodată le înghiţea pământul.

Eleonora oftă. Nu spusese tot.

IX

Marita făcuse numărul de telefon şi aştepta cu receptorul la ureche. Mâna stângă mototolea nervoasă firul încâlcit.

Departe se auzea soneria întreruptă, mereu, o dată, de două ori, de trei ori…

Marita bătu din picior, nerăbdătoare. Mai făcu o dată numărul. Să nu-l fi greşit. De data aceasta era sigură. După prima sonerie, o voce de bărbat răspunse hotărât.

— Alo!

— Cabinetul domnului profesor Simu? Domnul profesor la aparat?

Marita rămase intimidată şi tot sângele îi năvăli în obraz: mojicul deranjat trântise brusc receptorul.

Marita făcu iarăşi, cu o aplicaţiune de elev începător şi bucher, care atunci învaţă a număra, numărul profesorului Simu, încă o dată controlat după cartea de telefon. În aceeaşi clipă îi trecu prin gând că mai înainte făcuse numărul telefonului ei şi că-i răspunsese feciorul din casă. De-aceea i se păruse că vocea e cunoscută.

Departe, suna iar în răstimpuri. Marita se hotărî să aştepte oricât. Până mâni dimineaţă dacă va fi nevoie.

În sfârşit, răspunse o voce de femeie. Era, evident, cineva care nu-i obişnuit să vorbească la telefon. Avea un glas speriat şi începuse cu „Cine-i acolo?“ spus răstit.

— Cabinetul domnului profesor Simu?

— Hî?!

— Vreau să vorbesc cu domnul doctor.

— Aud?! Noe…

— Nu ştii când vine? N-a lăsat niciun răspuns?

— Noc…

— Da cine-i acolo?

— Aâî!…

Şi femeia de serviciu din casa doctorului, care stătuse la fereastră şi privea în stradă, obosită de atâtea întrebări, puse receptorul la loc încetişor, ţinându-l orizontal cu amândouă mânile. Apoi râse prosteşte, ca după o mare ispravă.

Marita auzi ţăcănitura surdă de la celălalt capăt şi renunţă să mai încerce. Ştia că profesorul e plecat în weekend la Sinaia, dar sperase că s-a întors. Îşi strivea mânile una în alta, strângându-şi degetele.

Radu se deşteptase şi se văita de dureri în spate. Rinichii? Şira spinării?… Poate ficatul, şi durerea din spate e numai un reflex. Poate vezica biliară. O mie de ipoteze. Toate grave. Ce-i de făcut? Radu gemea, livid şi nemişcat. Lacrimile îi curgeau şiroaie pe pernă. Perna lui de acasă, adusă acolo. Ceva al lui, ceva cunoscut, familiar.

Marita reveni şi se aşeză pe scaunul alb, lăcuit de alături, îi luă mâna într-a ei. I se păru că arde. Şi mâna îi era palidă, ca de-o ceară străvezie.

Sora făcu lui Radu o injecţie, ca să-i calmeze durerile.

Marita se gândi la cineva pe care-ar putea să-l cheme şi care să-i fie de ajutor. Plecă iar la telefon şi iar reveni. „Ah! Duminica asta! Ce nenorocire! Duminica nu poţi găsi pe nimeni acasă. Mori cu zile. Dar domnul Voicu a spus că revine mai târziu”. Marita nu uitase, dar în mintea ei vorbele acestea se asociaseră cu altceva; nu fuseseră din prima clipă raportate la un ajutor de medic. Marita se surprinse chiar atunci, în disperarea aceea, într-un păcat tăinuit. Şi începu să-l aştepte, în aceasta îl cunoştea de-ajuns pe Voicu. Era un om de cuvânt cum rar se întâlnesc. Dacă a spus că vine, trebuie să vie. Voicu n-avea telefon. În subsolul blocului B, în odaia lui de femeie de serviciu, telefonul nu era o invenţie cunoscută.

După injecţie, Radu se calmă. O toropeală vagă şi plăcută, aşa cum este starea premergătoare somnului, îl aşeză între vis şi viaţă, tăcut şi liniştit. Organul atins, care o fi fost, se simţea şi el alinat ca de-o mângâiere materială şi consimţise la inconştienţă, la fel cu cele

sănătoase. Radu simţea numai ca o arsură surdă, undeva, neprecis, cu iradieri de păienjeniş, care difuzau peste tot corpul ceea ce în realitate era local. Aproximativ, totul i-ar fi putut să fie un vis urât şi să se deştepte din el teafăr. Nu era într-însul însă nimic neamorţit care să se poată bucura, care să reacţioneze. Petrecea trecător o viaţă asemănătoare cu cea vegetală, în care tulpinile se rup fără a avea conştiinţa că se resimte vreo durere.

Radu se liniştise artificial. Tot procesul interior continua însă irezistibil, cu toate fenomenele lui, cu tot ce putea să aducă teribil şi neprevăzut după el, mai puţin conştiinţa durerii care era adormită. Radu era treaz, ochii lui erau deschişi, dar suferinţa îl rodea, independentă, nesimţită, ca într-un somn adânc.

Pe cei de-alături care asistă, manifestările şi reacţiile durerii îi impresionează; durerea latentă, ocultă, tăcută, discretă în ea însăşi, oricât de fatală ar fi, nu alarmează. Impresia de linişte şi de bine se redresează repede, hrănită copios din dorinţa ferbinte de a fi astfel în adevăr.

Marita avu impresia că Radu se simţea mai bine, că nu mai e nevoie de un ajutor imediat. Poate acum are dreptul să se gândească puţin la ea. N-avea acest drept. Un instinct de lupoaică cu puiul rănit o făcea să sângere, să sufere, să trăiască şi să moară prin Radu.

Dar Radu era mult mai bine.

Şi apoi, domnul Voicu trebuie să sosească dintr-un moment în altul. Aici e totul. Îl aşteaptă pentru Radu, sau pentru ea? Ce întrebare fără sens! Marita căută să o alunge. Şi pentru asta îşi impuse cu voinţă gândul că Radu este foarte rău, că e în primejdie de moarte. Atunci, ochii ei îl priveau lung, cu nespusă durere şi îngrijorare, şi-i lua mâna într-a ei. Dar gândurile alunecau încet, singure, fără niciun frâu, în altă parte.

Marita îl întâlnise rar pe Voicu în aceşti doi ani, şi totdeauna în treacăt: în vestibul, când traversa holul, uneori încrucişându-l prin oraş. Schimbul de vorbe cu el era banal. Se rezuma la întrebările de rigoare: „Eşti mulţumit de Radu, domnule Voicu?“ sau „Sper că Radu nu te supără prea mult“. Şi răspunsurile lui erau la fel, pline de politeţă şi de o manifestă condescendenţă.

Atunci?!

Dar era în faţa lui deschisă, vioaie, în ochii mari, avizi de viaţă, de cunoaştere şi de curiozitate ceva de copil inteligent şi fermecător care atrăgea irezistibil. Marita vroise de atâtea ori sa stea mai mult de vorbă cu el! Dar Voicu evita totdeauna. Era vizibil că el o ocoleşte. Odată, în ascensor, au urcat împreună. Pentru întâia oară Marita se simţi emoţionată. Îi bătea inima aşa de tare, încât avea impresia că are să se audă şi se va demasca. Cutia aceea pătrată şi lucioasă le impusese fără voia lor o intimitate extraordinară. Se simţea aproape

ca în aceeaşi odaie; parcă, puţin, ca în acelaşi pat. Trupurile lor erau extrem de apropiate unul de altul, oricât se lipise de pereţii ascensorului şi unul, şi celălalt.

Voicu înfipsese ochii în pământ, cu sentiment de jenă. Ar fi vroit să se scuze şi să arate că nu are nicio vină. Privirile lui căzură pe picioarele frumoase ale Maritei, pe pantofii ei albi, cu călcâiul gol şi rotund. Un pantof mic şi fin ca o jucărie. Nu ştia ce să dorească: să se termine odată această lentă urcare, sau să mai dureze? Se temu ca nu cumva ea să afle că în fond el dorea să urce mult, mult, nesfârşit. Asta-l făcu să roşească până în vârful urechilor.

Aparenţa lui luminoasă şi ţinuta lui aproape agresivă era o ţinută, o poziţie în contra vieţii, în luptă cu ea. Dar faţă de oameni şi mai cu seamă de femei, ea ceda, şi în loc ieşea la iveală o timiditate paralizantă, care venea şi din neîncrederea în oameni, şi din neobişnuinţa unui contact lung cu ei.

Şi Marita, şi el ar fi vroit atunci să-şi vorbească. Dar niciunul, nici celălalt n-au îndrăznit; au fost stăpâniţi de aceeaşi jenă, de aceeaşi ciudată divulgare, de nu ştiu ce senzaţie de contact fizic, ca şi cum ar fi vroit să se sărute şi rămăseseră împietriţi de emoţie pe când se apropiau unul de celălalt.

Voicu simţea parfumul Maritei, care umpluse cutia ascensorului şi stabilea între ea şi el o ambianţă bună conducătoare de simţuri şi emoţii. Se auzea şi respiraţia şi se presimţea şi săltarea regulată a pieptului; aproape de tot, prea aproape. Aşa de aproape, numai la dans este cu putinţă. Dar atunci, mişcarea, dansul fac o diversiune. În ascensor, imobilitatea era intolerabilă. Şi tăcerea la fel.

Marita se văzu atunci deodată în oglinda ascensorului. Pe faţa ei, emoţia flutura cu un tremur. Nu-şi da seama de ce. În fond, nu era nimic. O stupiditate.

Din aceste frânturi din trecut, Marita se trezi, îngrozită de-un geamăt prelung al lui Radu.

Sări de pe scaun şi se aplecă asupra lui.

— Ce-i, Răducule, ce ai? Unde te doare?

— Apă, mamă…

Au fost câteva momente de agitaţie, după care totul părea că-şi ia cursul dinainte. Numai gândurile Maritei n-au mai avut curajul să revie. O mustrare intimă, fără cuvinte, îi interzicea orice rătăcire.

— Are să mă pedepsească Dumnezeu, îşi şopti singură mai târziu şi fu apucată de o panică nebună.

Marita nu era bigotă, dar nu-şi putea stăpâni atunci chemarea la ordine a unei superstiţii simple — a unui fel de echilibru moral.

Nu era nicio femeie cu prejudecăţi, dar gândurile ei, fără voia ei, ofensau bunul-simţ, buna-cuviinţă. Nu era acum locul şi împrejurările potrivite pentru verificările pe care încerca să le facă.

Se ciocneau însă, în adânc, două imperative tari, care nu cunosc reguli şi care se simţeau atunci că nu se pot împăca unul cu celălalt. Un conflict cornelian? Prostii! O biata problemă omenească, pusă atunci, din senin, aşa cum survin accidentele. Nu era numai un accident: acela al lui Radu. Era şi accidentul ei. O complicaţie.

Marita se crezu anormală, lipsită de sentiment de mamă; un monstru.

— De-acum aşteaptă doar pe Voicu, externul, mâna dreaptă a profesorului Simu; acela în care avea încredere; prietenul casei, omul obligat la recunoştinţă.

În Marita se trezi un sentiment de încredere în Voicu. Îl simţi ca un sprijin. Şi avea nevoe de un sprijin. Acest sentiment era conform cu toate cerinţele. Nu şoca nimic. Oare se poate dragoste fără această senzaţie de protecţie, de putere, de încredere?!…

— Ah, nu mai vine… E zece. Cu cât e mai târziu, cu atât se poate întâmpla ceva iremediabil.

Marita deveni febrilă. Radu. Radu trebuie să scape. Asta e problema de-acum.

Pe sală se auziră paşi mulţi şi voci amestecate. Era o mişcare cu totul neobişnuită la ora aceea, la care bolnavii, resemnaţi, cu faţa în sus, cu ochii fixaţi în becul electric, aşteaptă muţi, rumegând viaţa sau moartea.

Paşii, vocile se apropiau. Uşa se deschise larg, şi în odaia lui Radu intrară în grup alb, compact: profesorul Simu, asistentul Voicu, două surori. Întreaga echipă de operaţie. Lângă sala de operaţii se studiase analizele, radiografiile, observaţiile, simptomele.

Acum, totul era pregătit. Autoclavul clocotea înăbuşit.

În odaia de operaţii, becul imens, lăptos, cât un glob pă- nuntesc, arunca de sus peste albul imaculat al sălii o lumină stridentă şi egală.

Marita, palidă, surprinsă, îi primi cu politeţă şi îngrijorare. Un tremur interior îi sleia puterile.

Cele două surori începură să împingă cu atenţie patul de fier, pe rotiţe. În odaia albă rămase un vid insuportabil, ca după un mort care a fost scos.

Marita se apropie de Voicu şi, instinctiv, puse mâna pe umărul lui. Voicu tresări. În orbitele ochilor simţi o contractare puternică.

— Nu e nimic grav, doamnă! o încurajă Voicu.

— Dar ce este? Ce este?

— Domnul profesor vă poate spune mai amănunţit…

Dar profesorul Simu plecase înainte, discutând de-aproape cu ceilalţi.

Marita rămase singură.

O ajunsese pedeapsa lui Dumnezeu? Şi căzu cu capul răzimat pe masă, plângând cu spasmuri înăbuşite.

De pe culoar se auzi ceasul bătând o singură dată, sonor, ca un gong. Era ora zece jumătate.

X

Măndica intră în serviciu la domnişoara Pârvu.

Domnişoara Pârvu o găsise pe stradă. Tocmai făcea colţul din bulevardul Lascăr Catargiu spre Grigore Alexandrescu, când zări o fată stând pe soclul gardului de fier lângă o buccea. Crezuse că are ceva de vânzare şi se opri s-o întrebe. Măndica-i spuse că a venit de la ţară şi caută serviciu.

Domnişoara Pârvu, care era zgârcită, se gândi imediat că una ca asta nu poate cere mult şi o angajă pe loc, numai cu casă şi masă.

Domnişoara Pârvu merse înainte, şi Măndica, desculţă, în urmă. Gândurile Măndicăi erau amestecate, dar faţa ei căpătase oarecare seninătate, fiindcă tare se temea să nu rămâie în stradă peste noapte.

Acolo, undeva, în oraşul acela trebuie să fie şi frate-său Petrache, dar nimeni nu ştia unde stă. El rupsese orice legătură cu cei de-acasă. Pofteşte şi-l caută! Ia-l de unde nu-i!

Aşadar, o să aibă unde sta şi ce să mănânce.

Domnişoara Pârvu era profesoară. Profesoară de ceva mare şi greu de tot; de sociologie, de morală sau de educaţie. Sau de toate la un loc. Un fel de profesoară de viaţă. Dacă cineva ar fi trăit cum spunea ea, apoi ar fi fost bine pentru toată lumea.

Înaltă, uscată, dreaptă, aproape ţapănă, domnişoara Pârvu Cleopatra semăna la vedere, cu statura ei cu tot, ca o mare umbrelă strânsă. Purta totdeauna numai rochii negre. Avea faţa cu riduri, ochii tăioşi, buzele subţiri şi bărbia ascuţită. Purta ochelari din cei prinşi singuri pe nas.

Dar, spre deosebire de înfăţişarea ei aspră, cum deschidea gura nu da drumul decât la cuvinte dulci, pe care le pronunţa cu un fel de milogeală în glas. Ai fi crezut-o pânea lui Dumnezeu.

Domnişoara Pârvu Cleopatra avea două manii: curăţenia şi proviziile. În apartamentul ei de fată bătrână, lucrurile erau la locul lor de 30 ani, neschimbate, şi de două ori pe zi, şterse şi lustruite. Iar cămara era pe toţi cei patru pereţi numai rafturi până în tavan, şi toate rafturile erau pline de tot soiul de bunătăţi. Borcane, cutii de lemn şi de carton, cutiuţe colorate, pachete în hârtii cu desenuri, sticle de toate mărimile şi saci de hârtie şi de cânepă umpleau celula aceea întunecată ca pe-o rezervă de băcănie.

Domnişoara Pârvu avea panica foametei. De aceea se aprovizionase astfel, încât dacă pe tot globul nu s-ar mai fi produs nimic timp de zece ani ea tot avea ce să mănânce din ce se găsea în fiecare moment în cămară.

Pe bună dreptate deci cămara era ferecată ca o cetate. Geamul îngust care da în curte era dublat pe dinăuntru de un altul, cu careuri de fier, zidit în beton. Iar uşa avea un yale şi un lacăt mare şi o ştangă groasă de fier în diagonală, încuiată iarăşi cu două lacăte.

În fiecare dimineaţă, cum se scula, domnişoara Pârvu inspecta, în halat, aceste teribile încuietori, să vadă singură dacă au trecut cu bine peste noapte. Numai după asta era liniştită, fiindcă avea siguranţa că în ziua aceea şi măcar pe-o săptămână are ce mânca.

Paza aceasta a domnişoarei Pârvu era legitimă, fiindcă toate fetele în casă de la celelalte apartamente din bloc nu aveau altă rugăminte la Dumnezeu decât ca într-o noapte să vie cineva să spargă cămara domnişoarei. Şi dorinţa aceasta generală era manifestată făţiş, cu un fel de ură şi de rancună sălbatică, de parcă domnişoara Pârvu ar fi furat de la ele tot ce aveau şi ar fi tăinuit în cămara ei.

Starea aceasta de ostilitate nu ascundea, cum s-ar fi putut crede, un caracter social, fiindcă şi ceilalţi locatari – un inginer, un colonel, un avocat, cu soţiile lor cu tot – se asociau la acest deziderat de furt cu efracţie, poate din gelozie, poate din acea ostilitate pe care o stârnesc totdeauna precauţia şi acumularea exagerată.

Depozitul acesta nu da însă nici aşa, neatins, cea mai mică liniştire

domnişoarei Pârvu. Din contră. Ori de câte ori scotea, însemnând socotit la scădere în inventar, un kilogram de zahăr, avea impresia că a ajuns pe drojdie, că tot ce avea s-a risipit fără să ştie când şi cum, aşa că nu are altceva de făcut decât să-l completeze.

De aceea, tot timpul care-i rămânea liber după ce ținea lecţiile sau conferinţele despre cumpătare şi omenie alerga pe la toate băcăniile şi birourile ca să cumpere alimente. La uşa ei, totdeauna era cineva cu două-trei pachete.

Domnişoara Pârvu era o pesimistă în materie economică şi agricolă. Dacă nu ploua două săptămâni sau dacă se urca preţul la ceva, ea da alarma şi se transforma fără voie, automat şi instinctiv, în agent alarmist. Nu plouă, nu se face nimic; speculanţii profită; nu mai sunt grăsimi; nici nutreţ, şi dispar vitele… Toate – cu un aer pedagogic, documentar şi ştiinţific, faţă cu oricine era întâlnit pe stradă sau în casă de om. Concluzia: vine foamete. Iar concluzia concluziei personală: provizii.

Măndica mergea în urma ei, neauzit. Era o pereche amuzantă: înainte domnişoara Pârvu, marţială, dreaptă, şi în urma ei, micuţă, cu bucceaua în spate, Măndica. Un fel de versiune feminină şi pedestră a lui Don Chijotte şi-a lui Sancho Panza.

Pentru Măndica, totul de-acum era nou şi necunoscut.

„Cucoana asta trebuie să fie foarte bună”, gândi ea cu naivitate, plină de recunoştinţă că a strâns-o de pe drumuri. În momentele acelea, ea uitase marea taină a vieţii ei, care-i schimbase soarta.

Oamenii pe care-i întâlnea, casele înalte, tramvaiele zgomotoase cu huruit de fierărie, automobilele care treceau repede, toate o intimidaseră. Nu dorea decât să intre în casa domnişoarei Pârvu şi să se liniştească acolo şi să stea ca la ţară.

Când păşi pragul, Măndica fu uimită de frumuseţea dinăuntru. Covoare şi o mulţime de jucării peste tot, pe mese şi pe poliţe: căni de sticlă verde, pisici şi elefanţi de porţelan, pahare lungi şi subţiri în culori, capete de oameni în lut, multe, multe…

Jaluzelele erau trase, dar nu de tot, aşa că lumina zebra, cu dungi albe de soare şi de umbră, semiobscuritatea dinăuntru, dând astfel interiorului un aspect şi mai feeric.

Măndica rămase la uşă. Domnişoara Pârvu o conduse spre bucătărie, după ce-şi scoase acele lungi şi apoi pălăria cu boruri înguste şi tari. Alături de bucătărie, dând pe-acelaşi culoar, era odăiţa mică de servitori. Măndica mergea peste tot cu evlavie, ca într-o biserică. În casa asta cu atâtea lucruri stranii, cu potirele acelea lungi, cu desene pe ele ca pe pereţii unei biserici, trebuie să se facă o slujbă. Pentru Măndica, în acea primă clipă, casa domnişoarei Pârvu semăna aidoma cu o biserică bogată.

Ca să găsească cheile, domnişoara Pârvu aprinse lumina.

Candelabrul înălţă deodată 8 lumini ca de lumânare. Biserică!! Măndica simţi, o mare mândrie de a fi într-o casă aşa de frumoasă. I se părea că totul este, puţin, şi proprietatea ei. Ea, care nu avea nimic!

În odăiţa Măndicăi era un pat de fier, o măsuţă de noapte din tablă vopsită în alb, o masă, două scaune, o garderobă. Ca o mică odaie de hotel. Domnişoara Pârvu îşi făcuse educaţia universitară în Anglia şi învăţase să respecte fiinţa omenească.

Măndica se uită uimită. Toate acestea erau de-acum ale ei. Dacă n-ar fi fost copilul!!

Trebuia să plece mai demult de-acasă. Să fi venit aici la cucoana asta, care-i aşa de bună!

Vorbele domnişoarei Pârvu erau în adevăr dulci, dulci atunci când îi arăta odaia şi lucrurile Măndicăi, de parcă în adevăr, plină de milă, i le-ar fi donat.

Măndica intrase în rai, cu păcatul ei cu tot.

XI

Marita trecuse criza de nervi. Se ridică; îşi şterse lacrimile. Deschise fereastra care da înspre grădină. Lumina dinăuntru ieşi afară pe geam şi căzu roşietică în noapte, trezind din somn iarba şi trandafirii.

Zgomotul Bucureştiului, laolaltă, de pretutindeni, se mai auzea la ora aceea ca un vuiet surd de mare cu valuri agitate, undeva, departe.

Din copacii mari de-alături cobora răcoarea ca un parfum rece.

Marita se aplecă pe fereastră ca şi cum ar fi vroit să-şi lipească fruntea de noapte. Câţiva paşi scârţâiră pe nisipul unei alei şi apoi iarăşi nu se mai auzi nimic. Marita ar fi vroit să iasă şi ea afară, să se înfunde în noapte, să meargă, să meargă, aşa cum s-ar arunca într-o apă rece şi ar începe să înoate. Odaia o închidea între ziduri; îi asfixia gândurile.

Marita aştepta. Era singură. Toţi ceilalţi erau dincolo, acolo unde este Radu, aplecaţi deasupra lui, privind în el, căutând să smulgă rădăcinile morţii.

Văzuse odată în cabinetul unui doctor grupul caricaturizat al unor chirurgi executând o operaţie. Pe masă era întins trupul frumos şi roz al unei femei frumoase. Medicii hâzi, cu gesturi de călăi şi ochi avizi, se strânseseră împrejur. Vinele tăiate atârnau ca nişte viermi strangulaţi. Alte detalii îi lipseau acum.

Toate puterile gândului ei se concentrară asupra lui Radu, ca să-l susţie. De obicei, toţi cei din afară se detaşează de cel care suferă, cu atât mai mult cu cât el suferă mai tare, şi primejdia îl ameninţa mai grav. Marita nu avea psihologia comodă şi egoistă a celor care privesc un bolnav. Ea însăşi suferea, era pe masa de operaţie, suporta operaţia.

Doctorii nu vorbeau; i se deschisese trupul, tăiat, şi mâi- nile umblau prin el, prin viaţa şi pulsaţiile lui adormite, prin ceva flasc şi cleios.

Totul se întâmplase aşa de repede! Ieri seară pe vremea asta, viaţa îşi continua mersul ei normal, încadrată în obiceiuri care îi dădeau un caracter de definitiv şi de infinit. La ora asta citea, calmă, fără nicio grijă. Fără niciun presentiment. Nu-i adevărat că sunt presentimente. Nici atunci când, la telefon, de la spitalul de urgenţă, i s-a anunţat accidentul nu i-a venit să creadă. Era sigură că este o eroare. În programul de fiecare zi al vieţii ei, în ceea ce era obişnuit şi mai dinainte ştiut, nu intra acest accident. Nu se putea rupe aşa, dintr-o dată, firul întâmplărilor mărunte şi neobservate care-i constituiau viaţa de toate zilele.

Nici Radu n-a încercat niciun presentiment. Avea figura lui de totdeauna, prea serioasă pentru vârsta lui, şi se îmbrăcase cu aceeaşi grijă, pentru ca să fie ca un „domn“. Cine are presentimentul unei nenorociri nu mai dă importanţă amănuntului, îl neglijează, îl dispreţuieşte. Alte preocupări, interioare, îl copleşesc cu exclusivitate. Poate ceva ca o cercetare, ca o întrebare asupra ta însuţi, asupra fondului adânc al fiinţei. Nu! Radu nu a avut nicio întunecare a frunţii în clipa când a plecat de-acasă şi a venit la ea să-l sărute.

Prea multe în douăsprezece ore! Şi totul asupra ei.

Prin noapte, se-auzea mergând un tren care se tot apropia. Marita simţi că ea însăşi e într-un tren, şi priveşte pe geam afară, în noaptea opacă.

Nu se auzea nimic pe sălile sonore ale sanatoriului, cu toate că şi uşa în spate rămăsese larg deschisă. De-abia acum băgă de seamă că stă într-un curent care-i flutură rochia şi părul pe frunte şi pe tâmple. Poate de-aici impresia inconştientă că merge cu trenul şi senzaţia de repede mişcare.

Se întoarse cu faţa spre odaie. Patul fusese aşezat perpendicular pe peretele de la apus, aşa fel încât umplea toată camera. Cealaltă mobilă era lipită de pereţi. Acum iar îi apăru odaia goală. În mijlocul ei, linoleumul strălucea în lumină.

Începu sa aşeze cele câteva lucruri aduse de acasă ca penttru o fugă precipitată. Cele mai multe erau lucruri de-a le lui Radu: o pereche de papuci, o pijama, un halat, două cămăşi curate… ca pentru un *weekend* undeva în apropiere. Prezenţa lor era prezenţa lui Radu.

Marita îl aştepta. Trebuia să vie din oraş, de undeva. Trebuia să găsească totul pregătit. O perie de cap şi pieptenele erau pe masă. Marita le trecu în şifonieră şi puse peria de dinţi şi tubul cu pastă pe lavabou.

Odaia, la început străină şi ostilă, începu să devie familiară. Lucrurile aduse de-acasă, cunoscute şi arhicunoscute, creaseră atmosfera din care fuseseră aduse, o transportaseră cu ele ca pe un suflet. Şi lucrurile duc cu ele o tonalitate, o atmosferă, o ambianţă. Marita nu se mai simţi cu totul străină în odaia aceea. Cu această treabă trecură vreo câteva minute.

Nu se auzea nimic pe culoare. Becurile electrice erau aprinse, departe unul de altul. Se aşezase o lumină calmă, dulce, adormită, la fel cu acea stare pe oare o au oamenii înainte de somn.

Marita ieşi pe culoar şi făcu pe furiş câţiva paşi. Explora tăcerea. Era o linişte altfel decât toate de care-şi aducea aminte: o linişte concentrată, atentă, crispată, ca o încordare. Avea ceva dureros şi întins, de strună gata să plesnească. Ciuli urechile. Vroia să prindă din tăcerea aceea imensă şi sonoră ceva din marea taină care se plăsmuia în sala de operaţii.

O clipă se auziră câteva ţăcănituri, ca şi cum s-ar fi lovit între ele două cuţite, şi se mai auzi o scârţâitură prelungă. De unde? De ce?

Ascultarea aceasta era obositoare, ca un efort suprem al creierului. Începu s-o doară capul. Marita duse maşinal mâna la frunte, îşi cuprinse apoi tâmplele în palme şi le strânse apăsat, ca şi cum ar fi vroit să le aşeze la loc, să le preseze la loc şi să intre în capul ei toate gândurile sărite afară, revărsate, fiindcă nu mai puteau încăpea

înăuntru.

„Ce este? Ce-au găsit oare? Doamne!"

Acest „Doamne" îi scăpă Maritei inconştient şi fără niciun sens. Marita nu credea în Dumnezeu. Altfel, ar fi fost uşor. Ar fi putut cere ajutoare, ar fi putut face promisiuni, stabili trocuri, răscumpăra viaţa lui Radu cu milogeală sau cu jertfe şi privaţiuni aruncate în schimb. Zeii nu pot doar suferi ca oamenii să fie sau să urmărească a fi fericiţi. Asta îi irită. Îi supără. Marita niciodată nu ceruse autorizaţie celestă pentru fericirea ei pământească, lipsită totuşi de păcat.

Pedeapsa de la Dumnezeu care-i trecuse prin gând mai înainte, ameninţătoare, era o glumă, o ironie. Sau o superstiţie! Marita era superstiţioasă. Asta era. Ca un joc, sau ca o distracţie. O formă de a irita hazardul.

Un sfert de ceas! De-abia un sfert de ceas. Dar cu gust de eternitate. Cu gust amar de nesfârşit şi de van.

Marita vroi să surprindă taina şi porni întru întâmpinarea ei. Începu să calce atent şi tiptil pe culoar, cu mâna stângă răzimată de perete. Dacă n-ar surprinde-o nimeni! Dacă n-ar surprinde-o pe neaşteptate ştirea, vestea: ce s-a întâmplat; ce au găsit înlăuntru, în el, în Radu, în trupul lui… în trupul din ea.

Ajunse până la scările principale. Cabina mare a ascensorului era înconjurată cu ochiuri de sârmă ca o cuşcă de păsări, ca într-o grădină zoologică. Nu ştia unde-i sala de operaţii: sus, sau jos? Se opri. De dedesubt veneau acum glasuri care nu se distingeau bine, pentru care ecoul haotic era mai tare şi mai prelung decât vorbele rostite. Parcă ar fi fost amplificate de un aparat prost.

Marita avu aceeaşi senzaţie enervantă ca la telefon când nu s-aude bine şi nu poţi face nimic pentru ca să prinzi cuvintele. Taina rămânea închisă în mormăiala aceea nedesluşită.

Optsprezece minute!

Marita căuta să o desluşească cu răbdare şi persistenţă, aşa cum arheologii caută să descifreze un manuscris cu alfabet necunoscut. Dar nu se auzea nimic lămurit. Niciun cuvânt clar. Ecoul diforma totul, dizolvând în tăcere, confuz. Vorbele apăreau legate unele de altele, parcă fără intervale, aşa cum grafic se obişnuieşte în cărţile de clasa întâi primară pentru a învăţa copiii să despartă cuvintele.

Ar fi dorit să fie de faţă, să vadă, să ştie tot, şi totuşi n-ar fi putut. Ar fi înnebunit dacă cineva ar fi silit-o să asiste la operaţie. Ar fi vroit, din contră, să fie departe, să nu mai audă nimic până totul nu va fi terminat, şi cu toate acestea, se apropia pe ascuns de sala de operaţii.

Dar cine ştie ou adevărat unde ar fi vroit să fie?! Să audă sau să nu audă ce vorbesc medicii între ei?! Asta ar fi depins de ce anume îşi spuneau. Dar daca îşi comunicau dezastrul pe care l-au găsit?

Marita fu iarăşi îngrozită, şi alergă spre odaie, ca fugărită de-o

spaimă din senin, şi trânti uşa izbită de curent. Picioarele tremurau subt ea. Se aşeză pe un scaun, pe marginea lui, gata să sară. Inima-i bătea cumplit. Douăzeci şi şase de minute! Aşa nu se poate, devine insuportabil. Starea aceasta de nervozitate face să galopeze tot, şi prin contrast, tot ce este în afară să fie şi mai lent, şi mai static.

„Trebuie să mă stăpânesc, îşi spuse singură. Nu poate fi ceva prea grav. Ideile negre sunt o nenorocire. Te chinuieşti şi apoi vezi că totul a ieşit bine şi altfel decât îţi închipuiai, în fond, o nenorocire nici nu este de conceput. Operaţia o face profesorul Simu un om cu multă autoritate. Se spun despre el unele lucruri rele, dar şi bune. Oricum, e un professor. Se zice că ar fi învăţat şi la Paris, şi că merge pe la toate congresele din străinătate.

Marita aglomera iluzii. Avea atât-a nevoie.

Totul se va întâmpla ca totdeauna în asemenea împrejurări. Oricum, timpul va trece. Radu va fi adus; voi sta cu el o săptămână, zece zile. Apoi îl voi lua acasă.

Marita începu să întoarcă spre viitor gânduri pline de proiecte. „Domnul Voicu…”

De ce i-a venit iarăşi în cap „domnul Voicu”? Întâi nu avu nicio explicaţie şi rămase confuză, cu un precis sentiment de vinovăţie, prinsă asupra faptului. Iarăşi! Apoi găsi explicaţia: domnul Voicu va trebui să întrerupă lecţiile un timp, până se va reface Radu. După aceea… după aceea, desigur, vor trebui reluate. Domnul Voicu este exact omul indicat pentru aceasta. El va putea supraveghea în acelaşi timp şi învăţătura lui Radu, şi dezvoltarea lui fizică. Ce noroc că un om ca acesta primeşte să dea lecţii! Este un caz rar. Marita se gândi că Voicu trebuie să fie foarte sărac. E pentru prima oară când s-a gândit serios la asta, şi o tandreţă caldă îi inundă inima. Era o mărturisire din interior, fără vorbe, cu neputinţă de stăpânit şi pentru care Marita nu-şi recunoaşte nicio vină.

Asociaţiile de idei continuară, furând-o înşelător. A refuzat totdeauna, de câte ori a fost invitat la masă. De îndată ce Radu se va face bine, va insista mai mult. Domnul Voicu trebuie să aibă ziua lui pe săptămână în care să vie la dejun. În felul acesta îl va cunoaşte pe Radu mai bine. Lecţiile limitează pentru profesor câmpul de observaţie. Sunt ceva unilateral. Domnul Voicu trebuie să-l formeze pe Radu, nu numai să-l înveţe temele. Neapărat o să-l invite la dejun o dată pe săptămână. Şi-l va determina să primească.

Cu aceste viziuni, Marita se lăsa atrasă, readusă în normal, în obişnuinţa întreruptă azi-dimineaţă, cu o voluptate nouă. Poate obişnuinţa e singura fericire valabilă şi care poate dura. Ea nu-i o criză acută, ca alte forme de fericire. Aceasta e singura care-ţi dă răgazul şi starea de spirit ca să poţi degusta fericirea fără teamă, fără acea senzaţie ucigătoare de efemer care strică totul, fără sentiment de

nesiguranţă, de cursă perpetuă pentru a o menţine..

Domnul Voicu va intra în obiceiurile casei. Ceea ce acum nu se lăsa mărturisit din cauza unei sălbatice apucături, va fi domesticit, integrat în elementele unei fericiri calme.

Aşa credea atunci Marita, cu acea bunăvoinţă conciliantă cu care oamenii fac planuri de viitor când sunt într-o nenorocire de care vor să uite. Ceea ce simţea pentru Voicu i se părea a fi atunci o afecţiune, o simpatie, o afinitate – adică ceva mai puţin decât o camaraderie. De-abia fenomenul de bază al unei camaraderii. Şi încă, toate acestea într-o stare latentă, şi calmă. Ia! un om cu care îţi dai seama că ţi-ar plăcea să stai de vorbă, să schimbi idei, să priveşti viaţa. Marita simţise de-atâtea ori nevoia unei astfel de tovărăşii!

Procesul mintal al Maritei se dezvolta ca şi cum operaţia lui Radu ar fi avut loc câteva zile în urmă, şi domnea în ea acum o atmosferă specifică convalescenţei. Atunci numai, tot ce se vede înainte e bine, e foarte bine. Omul s-a epuizat în a avea dorinţe. Ceea ce dorea arzător şi imediat s-a împlinit. Printr-o tacită convenţie, nu mai vrea nimic deosebit. Nu mai cere decât să fie lăsat în pace într-o viaţă ştearsă de fiecare zi.

Dar operaţia era de-abia în curs. La această realitate, Marita fu trezită de dezlănţuirea celor unsprezece bătăi ale pendulei de pe culoar. Monotone, cu aceeaşi tonalitate de muzicuţă de buzunar plimbată pe buze, cu bătăile legate una de alta printr-un fel de ecou prelung de diapazon lovit de masă şi apoi adus la ureche.

Unsprezece.

O jumătate de oră.

Durata începea sa depăşească timpul unei operaţiuni normale. Ar fi trebuit ca până acum să se fi terminat. Cu experienţa profesorului…

Marita trecu brusc la cealaltă extremă, în care gândurile n-au şir, n-au expresii, se ciocnesc nebune, ca oamenii în mulţime la o panică.

— Radu! Nu. Nu. Radul meu! Răducu. Nu. Nu.

Gândurile interioare nu mai erau exprimate. Expresia nu da decât răspunsul. Şi îl da cu violenţă. Nu vroia să accepte. Nu accepta oroarea, ipoteza oroarei. Cu neputinţă. „Asta nu. Nu!“ Marita îşi împletea degetele – şi le tortura. Era un reflex concret, o transpunere simbolică a gândurilor care se încolăceau, se strangulau, se zvârcoleau ca un nod de şerpi vii în delir.

Orice-ar fi, ea nu mai poate aştepta. De-acum încolo nu mai este omeneşte. Va intra în sală, va şti totul cu un moment mai devreme. Îndată.

Marita îşi făcea iluzia că profesorul, cu ştiinţa lui, a avut posibilitatea să citească destinul: moarte sau viaţă – în măruntaiele lui Radu din pântecele deschis ca un vas, precum preoţii pe vremuri la jertfe. Mai mult: că ea însăşi l-ar vedea imediat, ca şi cum ar fi scris.

Nimic mai insuportabil decât această nesiguranţă. Orice mai bine ea nesiguranţa de-acum.

Marita porni din nou pe culoarul spaţios, dar de data aceasta fără nicio sfială, cu mers hotărât şi ferm. Coborî scările, repede. Aşteptă jos puţin, ca să se orienteze. Din dreapta se auzeau voci. Ajunse în faţa unei uşi duble, mari, cu geam de sticlă mată, foarte iluminat. Pe culoar, în dreptul uşii, era o aureolă puternică şi lunatică. Marita ezită. Să nu facă o prostie. Să nu enerveze profesorul. Dacă tocmai atunci este la faza culminantă a operaţiei?…

Hotărârea ei slăbi. Se simţi golită şi de acest resort. De-a cum încolo nu mai găsea în ea nicio resursă de rezistenţă, niciun suport. Conştient sau fără voie, încercase toate. Picioarele îi cedau subt ea, tremurând. O sfâşiere prelungă îi cuprinse trupul. O tăietură trecu repede prin stomac, asasinând ultimele puteri. Avea nevoie să se curbeze, să se plece înainte, frântă în două.

Umbre negre şi lungi se agitau pe uşa imensă cu sticlă mată. Înăuntru era mişcare neobişnuită. Una din umbre se proiectă aproape de geam, chiar pe el. Cele două uşi se dădura în laturi. Lumina orbi ochii Maritei. Simţi ca leşina. Tabloul avea ceva ireal şi ameţitor. Îşi adună toate puterile. Prin faţa ei defila masa îngustă şi albă pe care era întins Radu. El era acoperit cu un cearceaf. Obrajii îi erau extrem de palizi. Era aşezat drept, cu faţa în sus.

Marita avu exact timpul să observe că cearceaful se ridica şi se cobora în răstimpuri, că Radu respiră, că e viu, – şi se prăbuşi pe mozaic.

XII

Tinca sta pe prispa casei. Desfăcuse în mâini știuleți de porumb şi arunca boabele la cei câţiva pui care se adunaseră lângă picioarele ei. Când arunca un pumn de grăunţe se producea mare agitaţie între pui. Se îngrămădeau unul în altul; săreau unul peste celălalt, adunau cu ciocul pe subt picioarele celui din faţă, cu o grabă aprigă şi lacomă. Când se terminau boabele, toţi se linişteau ca prin farmec, începând să caute fiecare pe cont propriu, tacticos şi calm, până ce li se arunca alt pumn, când bătălia pornea de la capăt.

Dar gândurile Tincăi erau în altă parte. Eleonora îi spusese că Măndica a plecat la Bucureşti şi că nu se mai întoarce. Suferise multe înjurături şi bătăi de la Vasile, dar avea mângâierea că nu-i singură şi că ieşind ea în cale îi apăra pe ceilalţi. Nu avea în ea singurătatea asta. Nu fusese niciodată aşa de singură. Este drept că avea prea puţin timp să stea de vorbă cu Măndica, fiindcă amândouă trebăluiau – când una în casă, cealaltă prin curte sau la câmp, dar oricum, simţea ea că mai este cineva pe aproape. Nu se gândea nici atunci precis la asta, dar o simţea de la sine, când făcea treabă, în fiecare moment. Muncea ştiind că este şi Măndica pe-acolo, cu ea. De-acum, gata. Singură!

Tot satul ştia de la Catinca lui Vasile Rusu că Măndica e însărcinată cu un copil din flori. Nu apucase însă a afla că Măndica a plecat. De-aceea, toate femeile o pândeau, s-o poată vedea, ca pe-o pradă pe care se temeau să n-o scape. Ştiau ele bine că n-are să mai îndrăznească să vie duminica, la „salon”, la dans, în ochii lumii. Dar trebuia sa iasă şi să treacă vreodată prin sat. Măcar să meargă cu tatu-său la câmp, sau, cine ştie, la dugheană ca să cumpere ceva. Nu poate ea să rămâie de-acum toată viaţa ei închisă în casă. Trebuie s-o surprindă şi s-o vadă ele odată!

Pânda asta surdă şi generală nu se făcea pentru că femeile din sat s-ar fi înţeles să-i puie la cale cine ştie ce manifestaţie. Ea constituia o preocupare personală a fiecărei femei din sat, izvorâtă numai şi numai din curiozitate şi dintr-o ură fără de motiv. Punctul acesta de vedere era general şi mi se pare că el nu avea nimic nici cu morala. Era numai ceva care excita şi da loc la vorbe. Ceva care iese în sfârşit din obişnuit, din monotonia faptelor fără importanţă care se întâmplă într-un sat.

Nicio femeie din toată comuna, fie ea tânără sau bătrână, fată sau nevastă, nu avea milă sau înţelegere pentru Măndica. Niciuna nu-l acuza pe Ion. Ele nu adânceau nenorocirea fără fund a Măndicăi. Nu le interesa decât partea de clevetire, distracţia clevetirii, savoarea ei. Poate că Măndica avea şi duşmani, fiindcă prin firea ei avusese şi ea limba ascuţită şi, deşteaptă cum era, nu iertase pe nimeni şi nu rămăsese datoare nici unei fete atunci când se lua la ceartă. La cele mai multe femei însă, răutatea era pur gratuită. Artă pentru artă!

Singură Tinca o înţelegea, o ierta şi o plângea. Nu pentru că era mama ei. Ca mamă, tot aşa de bine s-ar fi putut ridica s-o condamne şi s-o blesteme. Sunt atâtea mame care fac aşa! Dar ea cunoştea viaţa de acasă a Măndicăi, cea fără nicio mulţumire. O viaţă de spaimă şi de umilinţe. O viaţă de nedreptăţi şi bătăi. Avea şi ea nevoie de altceva: de puţină dragoste, de o mângâiere în afară, de un prilej de a fugi şi de a uita.

Şi apoi, Tinca petrecu tinereţea ei. Şi ea fugise de la părinţi pentru Vasile. Şi-a trăit cu el necununată doi ani. Petrache e copil nelegitim;

copil din flori. Ea ştie bine ce-i în sufletul Măndicăi. Ea a trăit totul, la fel, aceeaşi durere. Mai puţin părăsirea lui Ion; lipsa oricărui sprijin; deznădejdea de a fi deodată singură.

Tinca oftă adânc. Se ridică de pe prispă şi îşi scutură poala de cojiţele de ştiuleţi, albe şi rotunde, care se prinseseră de fustă ca o mătreaţă. Trebuie să dea apă la vacă, tărâţe la viţel, zoile la porc. Acum rămăsese numai ea. Trebuia să facă totul: şi treaba ei, şi treaba Măndicăi.

Munca o fura ca un vânt şi numai uneori gândurile în cap mai mergeau singure, în aşa fel încât se trezea oprindu-se din mers şi întrebându-se: „Oare unde dracu mă duceam?“

În ţarină nu se făcuse nimic. După grindina aceea grozavă, grâul nu s-a mai ridicat. Oamenii l-au cosit şi nici nu l-au mai treierat. Îl ţin ca nutreţ. Nici porumbul chiar, nu şi-a mai revenit, fiindcă a urmat o secetă îngrozitoare, care a ars totul de pe câmp. Treabă în ţarină deci nu era. În sat domnea o acalmie ca toamna târziu în preajma iernii. Bărbaţii erau plecaţi să caute pe-aiurea, pe la depărtări de-o sută de kilometri, porumb pentru iarnă.

Vasile se îndeletnicea să facă transporturi cu căruţa la Bucureşti. Bea aici la plecare, bea la Bucureşti la întoarcere; aici cu prieteni, acolo de unul singur. Casa i se golise de copii.

— Treaba lor! Să se ducă! Să vie când i-oi chema eu!

Vasile se simţea aşa mai liber şi fără nicio răspundere. Bea fără frâu, de-un necaz pe care nu-l avea. Uneori, numai se simţea umilit în sine de fuga băiatului, apoi de-a fetei. Ştia doar tot satul. Află şi Vasile de nenorocirea Măndicăi.

— Aşa? Spuneam eu! Curvele! Bine le-a făcut!

Vasile, în toate sudălmile lui, le asocia totdeauna pe amândouă, pe Tinca şi pe Măndica. Şi când se referea chiar numai la una, o pomenea la plural, adică la un loc cu cealaltă. El era de altfel sigur că ele au fost totdeauna înţelese în contra lui, că au complotat veşnic împreună contra lui. De-aceea, pentru el, prin pluralul acesta denumea „inamicul”: duşmanul lui cu două capete.

Nici pe el nu-l interesa cumva latura aşa-zis morală a nenorocirii Măndicăi, ci numai faptul, ca o răzbunare a soartei, pentru tot ce muierile acestea maşinau pe-ascuns în contra lui.

Grozăvia păţaniei Măndicăi îl satisfăcea. Era confirmarea vădită a vorbelor lui.

— Le cunosc eu!!

Vasile era sigur că şi plecarea Măndicăi, ca şi a ticălosului acela de băiat, era pusă la cale tot de Tinca, cu ştirea ei, cu ajutorul ei. Ea trebuie să le trimită şi de mâncare, noaptea sau când lipseşte el, ca să nu crape de foame.

El şi-acuma, când numai Tinca rămăsese, tot la plural vorbea: „Să-

mi daţi ceva de mâncare”, sau „Duceţi nişte lucernă la vaca". În capul lui, acest plural era şi un fel de a evita să se adreseze direct Tincăi. Pluralul lui cuprindea ceva impersonal.

Când venea beat noaptea, după ce făcea scandal Tincăi, o căuta cu adevărat şi pe Măndica, prin şură, prin iesle, prin şira de paie, prin podul grajdului, cu convingerea că ea tot nu-i plecată, şi asta-i numai o invenţie ca să se ascundă de el.

Lucrurile intraseră oarecum în normal. Vasile lipsise zile întregi, când se-ntorcea începea să urle, să înjure, şi totul se sfârşea cu o bătaie. Vecinii ştiau şi ei ce urmează de cum îi auzeau gura. Apoi venea o perioadă de viaţă mută, în care nici el, nici ea nu scoteau nicio vorbă.

Uneori, duminica, Vasile venea beat la amiază. Urma scandalul şi bătaia. Apoi el cădea într-un somn greu şi lung. Spre seară, când se trezea, o obliga pe dânsa să se îmbrace curat cu ce are mai bun, şi o lua la plimbare prin sat. Lumea-i vedea aşa: el în cămaşă albă, cu părul udat cu apă, pieptănat şi lins pe cap, păşind mândru şi satisfăcut, şi alături de el, Tinca, cu fusta cea bună, neagră, încălţată, mergând supusă şi tăcută. Asta era demonstraţia lui conjugală de-a lungul satului, pe şoseaua principală, unde-l vedea toată lumea.

Tinca, abrutizată, avea chiar plăcerea să facă aceste plimbări duminicale. Ele îi aduceau aminte de anii buni, de la început. Lipsea numai de-alături Petrache, care pe atunci era mic şi pe care-l dureau picioarele. Atunci îl lua în braţe, şi picioarele lui îi atârnau, micuţe, bălăbănind. Şi inima ei se strângea atunci de un dor neînchipuit. Câţi ani erau de când nu-l mai văzuse pe Petrache?!

Acum nu mai trăia, nu mai suferea viaţa aceasta decât cu speranţa că el, într-o zi, are să vie. Din când în când, de la oameni din sat, avea veşti de la dânsul. Auzise că învaţă să fie doctor. Îi era greu să creadă. Copilul ei!... Îi era frică să n-o fi uitat şi nu cumva în sufletul lui s-o puie la un loc cu tată-său, şi s-o urască.

Spre toamnă trebuiră să vândă ceva. Curtea nu mai era plină de păsări. Tinoa ținea încă totul curat, pus la locul lor, dar o senzaţie de pustiu umbla prin jurul casei. Nu mai era mişcare, nu mai vedeai aproape niciodată pe nimeni. Viaţa care agita odată două femei harnice de ici-colo se împuţinase, şi acum. Pierise.

În amintirile lui Petrache, soarele bătea de dimineaţă în pereţii albi, daţi cu var; chenarele roşii din jurul uşii şi ferestrelor erau proaspete; curtea era măturată, găinile cot- codăceau în şură, porcul era legat cu lanţ în fund, caii ronţăiau seara, legaţi la căruţă, iarba – de-abia cosită, care mirosea a toate parfumurile câmpului, a sânziene şi a garoafe de fâneaţă.

Şi paradisul nu era altceva decât această lume rămasă în mintea lui de copil. O muncă aspră şi de multe ori grea de la oraş, satisfacţia de a

lupta şi a învinge, viaţa variată şi luminoasă din Bucureşti, nimic nu-i întunecase acest tablou al copilăriei. Se părea că pentru a-l recâştiga odată munceşte atât de mult.

XIII

Patul lui Radu, cu un Radu livid, nemişcat, ochii închişi, revenise la loc. În tot sanatoriul, noaptea, era o linişte de mormânt. Numai becurile electrice, rare, vegheau pe culoare şi în saloane.

Marita camuflase lumina cu o batistă colorată. O lumină albăstrie dormita până în colţuri. Îl rugase pe domnul Voicu să rămâie cu ea. S-ar putea să fie nevoie de el la un moment dat, şi ea singură n-ar şti ce să facă. Marita se simţea aşa de mică şi de incapabilă!

Petrache rămase. Stăteau fiecare tăcut pe câte un scaun, şi în liniştea aceea şi în obscuritatea odăii, fiecăruia i se părea că-i foarte departe de celălalt. Marita simţea nevoia unei tovărăşii mai apropiate. Ar fi vroit să-l simtă alături de ea. Ar fi avut un sentiment de mai mare siguranţă.

Scaunul Maritei era aproape de pat. Ea sta puţin aplecată spre Radu şi-i urmărea toate mişcările şi toate variaţiile de fizionomie pe chipul

lui. O seninătate destinsă îi plutea peste faţă. Apoi, trăsăturile, ca prin somn, ca printr-un vis urât, se crispau, se strângeau de-o durere tăinuită. Marita le nota în memoria ei pe toate. Ar fi vroit să ştie ce se întâmplă în el. Iarăşi dorinţa aceea imposibilă de a citi în Radu, în organele lui rănite şi însângerate, de a afla adevărul nu numai pentru clipa aceea, dar şi pentru viitor, pentru tot ce va fi până la însănătoşire.

Petrache, întrebat în şoapte despre ce anume are Radu, evita un răspuns precis, spunând că domnul profesor îi va comunica desigur mâine dimineaţă, dar adaogă fără multă convingere „că nu este nimic prea grav“. Mai mult decât prin vorbe, căută să o liniştească prin gesturi, şi îi puse mâna pe braţ, în semn de calmare. Nici Marita nu insistă prea mult. Pentru ea, de îndată ce-l văzu pe Radu respirând, la locul lui, însemna că operaţia a reuşit şi deci de-acum încolo nu mai este decât o chestiune de răbdare. De-aceea, în ea s-a amestecat atunci îngrijorarea, cu o înduioşată bucurie. Radu trăia!

Geamul şi uşa fuseseră închise, jaluzelele – lăsate. Radu era încă subt narcoză. Numai ei doi: Marita şi Petrache, existau acolo. Singuri numai ei. Odaia astfel închisă sporea această intimitate, îi strângea mai mult; îi izola mai mult. Tăcerea pe care-o impuneau circumstanţele îi înfăşură laolaltă, fiindcă tăceau împreună. Aceasta însemna că tăcerea fiecăruia tăinuia şi rumega ascuns existenţa de-alături a celuilalt. Fiecare îl gândea pe celălalt.

Toate asociaţiile de idei, îndeobşte pline de neaşteptat şi de fantezie, se învârteau atunci în acele împrejurări într-un cerc restrâns, între ei doi şi Radu, sau prin Radu, care era trăsătura de unire, la ei doi.

Evoluţia raporturilor dintre Marita şi Petrache era forţată de această întâmplare. Sărise peste o sumedenie de faze intermediare. Afinitatea dintre ei, niciodată încă mărturisită, lăsată atâta timp în stare de adormire, constituind numai din când în când conştiinţa unei plăceri subtile interioare şi secrete, era trecută brusc, neaşteptat, la o lungă verificare în doi, într-o singurătate în doi şi într-o tăcere în doi.

În genere, atunci când un bărbat şi o femeie care au între ei afinităţi ajung la stadiul tăcerilor în doi, au trecut prin mărturisirile dragostei lor şi-au ajuns aici fiindcă au înţeles că vorbele spun prea puţin din ceea ce simt şi că-i înşală.

Nimeni dintre ei doi nu cuteza să mărturisească făţiş nimic din tulburarea lor, din ceea ce simţeau atunci că divulgă plăcut şi iremediabil acea prelungă tăcere, alături unul de celălalt. Li s-ar fi părut un sacrilegiu. Dar conştiinţa exagerată şi subtilă a acestui păcat nu putea sau nu vroia totuşi să împiedice şirul intim al gândurilor. Din contră. Părea să fie un diabolic stimulent.

Tovărăşia în nenorocire era apoi de natură să opereze între ei o

legătură mult mai puternică decât procedura obişnuită a unei apropieri dintre un bărbat şi o femeie. Aici, apropierea se făcea oarecum printr-un sentiment ocolit şi pur, care nu era de natură să alarmeze, dar care prindea sufletele cu sinceritate şi totală încredere.

Legătura de la Marita la Petrache se făcea mai indirect, prin Radu. Preocuparea ei imediată era fără îndoială Radu. Dar fiindcă în credinţa ei el era salvat, un nou gust de viaţă nu-i împiedica nicio dorinţă, oricât de temerară ar fi fost. Marita se mai păcălea singură şi prin aceea că ea credea să puie înainte un sentiment de recunoştinţă şi de gratitudine care n-o angaja la nimic blamabil.

Legătura de la Petrache la Marita era mult mai directă. El nu avea în acel moment nicio constrângere de menajat. El era mai la curent cu starea foarte gravă a lui Radu, se simţea aproape de el pentru că intrase în aceeaşi viaţă de familie în care fusese adoptat, dar îngrijorarea lui nu era organică. Se putea foarte bine ca această grijă de Radu să nu fie pe primul plan, fără ca nici cea mai scrupuloasă conştiinţă să-i poată face vreun reproş.

Nu vroia să apară în faţa lui ca un profitor al acestei nenorociri, dar fiindcă soarta vroise astfel, nici nu avea putere să renunţe la un vis, la un sentiment care angaja aşa de adânc toată fiinţa lui.

Până acum nu cutezase nimic. Acel imbold de apropiere pe care-l degajase totdeauna, fluid de simpatie reciprocă, fusese stăpânit până acum. Aşa era situaţia lui. El mai avea de muncit pe brânci, în lipsuri şi mizerie, ani întregi, pentru a avea dreptul la viaţă şi la plăcerile ei rare. Încă nu. El pornise din urmă de tot, de la izbă. Mai avea încă de alergat subteran, chiar numai pentru a ajunge la linia de plecare pentru cursa vieţii, unde poţi cădea la primul obstacol, sau ieşi în frunte, învingător. Petrache nu avea un complex de inferioritate. Avea, din contră, o totală încredere în el. Nu intrase însă încă în cursă. Va intra, va alerga, va fi clasat, va câştiga marele premiu. Abia după aceea va putea aspira la bunurile vieţii. Vioiciunea expresiei lui, sănătatea lui, ochii lui, care umblau aşa de curioşi peste tot, erau semne că el va învinge.

Dar din subsolul blocului B, unde avea un pat de fier şi o măsuţă, nu putea aspira în prezent la un lux al fiinţei, cum ar fi fost pentru el o dragoste pentru Marita, hrănită de propria lui dorinţă.

Poate că o iubea. Dar iubirea lui era numai ca o muzică auzită de departe, ca o plăcută stare de spirit, ca un climat cald pentru suflet care să dea un colorit mai agreabil vieţii.

Şi-acum, deodată, poate sta cu ea într-o odăiţă, singuri, o noapte; o poate privi; îşi vorbesc în şoapte; petrec tăceri lungi împreună, în care nu se poate să nu se amestece nimic din fierberea misterioasă a vieţii trupeşti. Ea, Marita, pe care-o zărea până acum în treacăt câteva momente de două-trei ori pe săptămână cel mult, e acolo lângă el. Vor

veghea împreună o noapte întreagă. Aceasta nu va putea duce la nimic mai departe. Ar fi o nebunie de închipuit. Jucăria i se va lua din mână, azi, peste câteva zile. Dar el nu vrea să ştie asta.

Va rămâne totuşi ceva. Va rămâne foarte mult. Un gust nou al vieţii. Fie numai chiar o amintire. E mult. Alături de amintirile copilăriei, de casa cu prispă, de sat, de mama lui. Are aşa puţine amintiri pe care le poate chema cu plăcere!! Nicio iluzie exagerată, deşartă. Degustarea conştientă a unei bucurii prezente.

Aşa credea Petrache. El îşi compartimenta viaţa ca pe un program de producţie festivă cu „partea întâia, partea a doua, partea a treia". Şi credea că nu a luat nici bilet pentru intrarea în sală. Avea impresia că se uită numai pe fereastră, şi vedea personagiul principal în lumină feerică. Şi personagiul principal îi surâde şi-i face semne prieteneşti.

Petrache se uită la Marita. Acum ea avea fruntea răzimată în palmă, şi cotul în pulpa piciorului. Îi vede ceafa, gâtul, câteva fire de păr atârnând pe umerii înconvoiaţi. I se pare micuţă şi delicată; mai mult decât ar fi crezut. E frântă în două, aplecată asupra ei însăşi. Petrache se simte cuprins de tandreţă, de compasiune. Emoţiile au obosit-o. Ar vroi s-o mângâie, să-i spuie vorbe de alinare; poate de dragoste. Dar dragostea lor a început de la celălalt capăt. N-au ajuns încă la vorbe. Sunt la tăceri.

În capul Maritei s-a pus o întrebare. Se întoarce spre Petrache şi i-o şopteşte:

— Crezi că doarme?

Petrache se ridică, se apleacă deasupra patului, caută cu privirea capul aşezat pe-o parte. Ochii lui Radu sunt închişi. Viaţa lui se duce tot singură, izolată.

— Mai este încă sub efectul narcozei.

Petrache caută braţul lui Radu, apasă degetele strânse pe încheietura mânii lui ca un violonist pe gâtul unei viori, apăsând pe toate strunele deodată, şi ascultă atent. Numără în gând. Buzele lui se mişcă uşor. Marita le urmăreşte cu aviditate, uitându-se la el ca la un oracol care este pe cale de a formula prevestirea. Buzele punctează ceva nevăzut şi regulat. Marita ar vroi să asculte mai adânc, să audă ceea ce nu se pronunţă, ceea ce se gândeşte numai, căci Petrache nu pronunţă numerele, ci numai le gândeşte, iar buzele mimează din obişnuinţă.

Un puls încă scăzut se prelinge în salturi leneşe, ca o apă săracă de şes. Petrache dă din cap numai, în semn că ar fi mulţumit, şi se aşază iar pe scaun. Braţul lui Radu a rămas afară, deasupra cearşafului, detaşat de el. Marita i-l aşază cu grijă, ca şi cum i l-ar fixa, organic, la loc.

Acum stau amândoi pe scaun, drept, cu spatele răzimate de spătar, cu ochii deschişi înainte. Fiecare îl simte pe celălalt făcând la fel. Sunt

amândoi ca doi pasageri într-o cabină de vagon, într-un tren care stă şi nu mai pleacă, noaptea, într-o gară adormită şi periferică. Trenul nu mai pleacă. Toate stau pe loc: ceasurile, gândurile, trase pe-o linie moartă, uitate. Până mâine dimineaţă.

Marita nu aşteaptă altceva decât să se facă ziuă. Ziua e altfel. Are impresia că mâne dimineaţă va fi totul bine şi mai ales va afla precis ce este. Iarăşi dorinţa şi convingerea că profesorul a putut să citească exact în trupul deschis al lui Radu.

Petrache se complace în această obscuritate, în trenul care stă pe-o linie moartă. El n-a pornit nicăieri mai departe. El poate scoborî acolo, în staţia fără nume, dacă este împreună cu Marita. Oriunde l-ar duce trenul, nu poate fi mai bine ca aici. Are o senzaţie plăcută de calm. Dragostea lui, începută de la celălalt capăt, este la sezonul tandreţă, ca la un final de dragoste fericită în care pluteşte melancolia dulce a despărţirii. El nu simte clocotind în el dorinţe. Gândul lui nu urmăreşte nici măcar imaginea unei îmbrăţişări, a unui sărut. Aceasta ar vulgariza totul. Ar cădea ca o ieşire de jaz într-un vals de Chopin. Realizarea este totdeauna o vulgaritate.

Marita era pentru el numai o prezenţă, dar nedefinită precis, ca parfumul, ca ambianţa ei numai.

Cei doi călători meregeau împreună, poate amândoi pentru aceeaşi destinaţie în alb. Peisajul nu trecea prin faţa ochilor. Era o călătorie de noapte. Când se uitau pe geam afară, nu vedeau nimic decât propriul lor chip în cadrul geamului cu sticla neagră şi lucioasă. Aşa era. Orice ar fi făcut şi unde ar fi privit, oricâte gânduri ar fi trecut pe lângă ei, ca peisagiile văzute din tren, ei se vedeau pe ei înşişi, se găseau mereu pe ei, pe fond negru şi lucios.

Petrache nu vroia, nu cerea nimic mai mult. Nici atât nu sperase vreodată. I se deschisese o uşă spre o lume de basm pe care o visa şi se furişase înăuntru, tolerat, ca un comisionar care aduce un pachet şi care pentru asta este admis să facă un pas în vestibul.

Din vestibul, comisionarul Petrache vedea un interior frumos şi cald şi doamna care sta pe scaun. Comisionarul îşi face din această întâmplare vreo iluzie?… El primeşte numai bacşişul.

Nu-i aşa. Petrache simţea bine că nu-i aşa. Un vag fluid care nu minte îi spunea că nu-i aşa. Ceva ireal şi nevăzut îi învăluia pe amândoi la un loc, ca un parfum. Simţea gândurile Maritei alături de ale lui, împreună cu ale lui, ca şi cum chiar mânile lor ar fi fost împreunate.

În fond, Marita nu avea niciun gând direct pentru Petrache. Se ferea în mod conştient. Toate reveneau la el numai prin forţa împrejurărilor, indirect, prin Radu, prin petrecerea în minte a vieţii ei de-acasă. În aceste viziuni, Petrache apărea mai mult fantomatic decât ca un personaj real. Marita îl aprecia ca om, îi plăcea „spiritual”. Îl

simţea un tovarăş bun, un om de toată încrederea. Ştia bine că ar fi putut să stea mult timp cu el de vorbă. Ştia că au afinităţi; o vocaţie de înţelegere şi apropiere. Şi de câte ori îl întâlnise şi-i vorbise, simţise o căldură în tot trupul, în toată fiinţa ei, o bucurie a spiritului, un sentiment de iluminare şi bogăţie lăuntrică.

Oe era asta? La Marita, dragostea se formula analizată, mai concret, mai pretenţioasă. Cerea mai mult, tot mai mult. Petrache nu putea cere nimic. El era numai dispus să dea, să împartă. Dar şi cerinţele Maritei rămâneau închise, ascunse profund, niciodată mărturisite, altfel decât prin ceea ce nu se poate stăpâni: o vagă jenă, o timiditate fluidă, umbra insesizabilă a unui gând care colorează altfel, o clipă, pupilele.

Dragostea Maritei era o dragoste de roman, de jurnal intim de femeie care se teme să înfrunte viaţa; care şi-o scrie numai, şi-o trăieşte în alb. Ea semăna cu o muzică interioară, de-abia cântată în surdină de nişte instrumente de corzi necunoscute. Nimeni n-o auzea. Numai ea o auzea.

Se aud uneori sonate cântate la pian, de departe, de undeva. Notele trebuie să iasă pe o fereastră deschisă în noapte. Nu se ştie cine-o cântă; cine-a scris-o; de unde vine. Impresia depăşeşte chiar marginile unei sonate; e o muzică universală, nedefinită, fără autor cunoscut, fără executant cunoscut. Sonata devine muzica personală a fiecăruia dintre ascultătorii îndepărtaţi şi întâmplători.

Când s-a isprăvit sonata, porneşte în suflete o mare melancolie. A murit un suflet. Muzica din Marita seamănă cu sonata de pian, anonimă, universală, în noapte. Dar totul, involuntar, se broda pe ea, revenea invariabil şi irezistibil la ea. Sonata de pian o găsise pe Marita fără nicio melodie interioară, disponibilă. Era în ea o tăcere gata să primească o imprimare de muzică bună şi ireală ca aceasta. Marita era sufleteşte singură.

Aristide, fostul ei soţ, decedat acum vreo cinci ani, gros, mereu cu havana în gură, cu gândul aiurea, distrat, prins numai de afaceri, foarte des absent cu totul, plecat mereu în străinătate, nu avea nimic cu care să umple o tăcere sau o singurătate. Tăcea şi el. Pleoapele lui clipeau atunci rar şi lipicioase pe ochii mici, dar tăcerea lui – se simţea bine – era târg, era târguială în afaceri în curs: cât va mai da; cât va mai putea să cedeze; ce să ceară în schimb. Tăcerea lui nu era muzică. Ea număra bani de hârtie, strecura cecuri; nimic cu sonorităţi.

Marita era ca un funcţionar particular necesar întreprinderii sale bancare cu tot felul de combinaţii. La fel cu o dactilografă sau cu domnişoara de la contabilitate. Nici măcar un subdirector. O sinecuristă!

Tăcerea lui nu era o prezenţă, ci o izolare în biroul capitonat cu muşama, ca să nu prindă nimeni afacerea.

Radu începu să se mişte. Cearşaful foşni ca nişte frunze moarte. Marita tresări, şi într-o clipă fu în picioare, aplecată deasupra patului. Radu gemu surd, prelung. Buzele îi mişcară încet. Erau uscate. Marita ar fi vroit să-i dea puţină apă. Petrache o opri.

Radu deschise ochii. Mama, domnul Voicu îi apărură negri, ca două umbre, în depărtare. Totul împrejur era inconsistent şi depărtat. Şi tavanul era sus, înalt. Şi totul era indiferent şi neconturat. Nu se făcea nicio legătură între ceea ce fusese înainte şi ceea ce părea acum. Mama, Petrache stăteau nemişcaţi ca într-o poză, ca pe-un panou, decupaţi, umbre. Mai mişcă iar din buze, cu greu. Limba îi lipăi udă, ca şi cum ar fi vroit să scoată un sunet şi se împotmolise.

Marita privea nedumerită. Petrache ştia că atunci, după câteva ceasuri de la operaţie, nu este nimic de făcut şi că bolnavul trebuie lăsat singur să lupte. Radu lupta din greu. Îl apăsa ceva pe piept. Îl durea capul şi ameţea. Închise din nou ochii. Lupta continua inegală, pe întuneric. Organele lui se zbăteau singure, pe contul lor, pe viaţă şi pe moarte. Nici nu mai luptau ordonat, ca o singură unitate. Fiecare vroia să acapareze pentru sine ultimele energii, ca şi cum ar fi fost cu putinţă ca inima, creierii să-i supravieţuiască lui Radu – lui Radu, care era toate la un loc, rezultatul lor.

Marita ar fi vrut să facă neapărat ceva. Orice. Să aşeze cearceaful, să-i ridice perina, să-i îndrepte capul, să-i dea ceva în gură, o citronadă, ceva... Altfel, aşa, era inutilă, nu-l ajuta cu nimic. Dragostea ei de mamă vroia cu orice chip să se cheltuiască.

Petrache schiţă un semn de liniştire. Nu era nimic de făcut. La ora aceea, încă nimic din aceste incomodităţi minore nu-l puteau supăra. Nici lumina în ochi, nici capul care zăcea pe marginea perinei.

Radu iarăşi nu mai mişca de loc. Marita şi Petrache se uitară unul la altul fără să-şi spuie un cuvânt şi se aşezară iarăşi pe scaune.

Obscuritatea albăstrie a odăii începu să se clarifice treptat, fără ca să se ştie de unde. Jaluzelele erau trase, dar de undeva de după ele se strecura o lumină palidă, albă, rece, prin crăpături, ea o apă care se infiltrează.

Se crăpa de ziuă.

Marita vroi să grăbească fenomenul cosmic, şi se duse la geam să ridice jaluzelele. Odaia se lumină rece şi vag, ca spălată. Era o lumină pură, fără strălucire. În grădină nu era nicio mişcare. Trandafirii stăteau înţepeniţi, drepţi, purtând încă pe petale stropi de apă de asară, ca acele lacrimi care se formează, cresc, sunt mari, atârnă de gene şi nu cad. Boabele de apă erau luminate la fel cu cerul. Toată lumina avea o transparenţă de apă curată.

Cele două scaune erau aproape, în linie, paralele cu marginea patului. Marita se aşeză la loc. Trebuie să fi fost ora trei şi jumătate. Ceasul de pe culoar, sau de altundeva, bătuse, dar niciunul din ei nu-l

auzise.

Marita simţi cum în trup şi mai ales în cap îi cade o greutate de plumb. Părea că bustul i se frânge în zigzag, şi ea se prăbuşeşte pe linoleumul de jos, şi-i era intolerabil de somn. Ajunsese la marginea puterilor. Nu ştia ce să facă. Mâna ei se prinse de braţul lui Petrache, se agăţă de el, şi apoi capul se lăsă pe umăr, încet, fericit.

Petrache nu mişcă. Parcă un fluture rar s-ar fi aşezat pe umărul lui şi nu vroia să-l sperie. Bustul Maritei se sălta şi se lăsa uşor pe braţul lui. O altă suflare, egală, mai rară, mai calmă, înlocui respiraţia ei neauzită până atunci. Marita, în sfârşit, nu se mai gândea la nimic. Totul se oprise uşurel acolo unde era, ca o lectură de roman la un început de capitol seara, când ţi-i somn, când simţi că nu mai înţelegi nimic şi închizi cartea. Marita închisese de oboseală cartea tragică a vieţii ei. Petrache rămase ca un semn. Până acolo ajunsese cartea. Până la Petrache; până la Radu; până la amândoi.

Braţul lui Petrache începu să amorţească. Un milion de furnici urcau şi coborau prin el – o senzaţie de sec şi de frig. Nu, propriu-zis o durere. O alarmă, o precipitare anormală. Unghiile Maritei se înfipseseră în stofa surtucului, ca nişte gheare. Tot bustul ei se sprijinea în degetele crispate.

Petrache nu îndrăznea să o privească. Făcea mai mult: o presimţea. Prezenţa ei îi revenea prin simţuri, tactil, nu prin ochi, vizual. Îi auzea respiraţia, îi mirosea parfumul ei, al respiraţiei ei, nealterat, direct, ca mirosul unei plante.

Respirau împreună, lipiţi unul de altul. Respirau disonant. Respiraţia lui era mai repede, respiraţia ei – mai rară, mai lungă. Erau ca doi oameni care merg alături şi nu se potrivesc la pas; unul face paşii mici, altul paşii largi, şi se bat umăr în umăr. Involuntar, ca un joc, ca o gentileţă, ca o plăcere, el vroi să-şi potrivească respiraţia lui după a ei. Câtva timp izbuti. Atunci, pieptul lor se sălta deodată, într-o deplină înţelegere. Dar acest joc nefiresc nu putea să dureze mult şi iarăşi urma alternanţa.

Petrache căuta sa stea neclintit. Singurul lui gând, singura lui preocupare era atunci să nu mişte şi s-o trezească. Dar cu cât se gândea mai mult la asta, cu atât apărea mai imperativă nevoia de a se mişca. Trebuia să ducă piciorul stâng mai înainte, să sprijine braţul pe genunchi; să se deplaseze cu totul pe scaun mai la stânga; îl deranja o cută de pantaloni care i se înfunda în carne. O mie de mişcări se cereau făcute. Astfel nu mai putea sta. Poate că până atunci a rămas nemişcat ceasuri întregi fără să-şi dea seama, dar acum era cu totul altceva; acum trebuia să stea nemişcat. Acest complot meschin al fiinţei lui îl enerva peste măsură, şi enervarea creştea chinul de a sta nemişcat.

Petrache îşi impunea cu tărie şi deliciu această tortură minoră.

Marita poate să fi dormit aşa zece minute, poate un sfert de oră. Nimeni n-a ştiut. Poate să fi fost şi mult, şi puţin. Depinde.

Deodată, tresări şi ridică brusc capul. De-abia atunci îşi dădu seama ce-a făcut. Se uită cu zâmbet trist la Petrache şi spuse intimidată:

— Pardon!

Ochii ei cereau graţie.

XIV

Domnişoara Pârvu se îmbrăcase într-un halat alb de infirmieră, pe care-l purtase ca soră la Crucea Roşie. Se legase la cap cu o batistă verde. Părul îi era strâns subt batistă. Capul părea aşa mai lungăreţ; nasul îi ieşea proeminent înainte; ochii îi erau şi mai mici; buzele – mai decolorate şi mai subţiri.

Domnişoara Pârvu adoptase această uniformă pentru ca să arate Măndicăi, o dată pentru totdeauna, cum se grijeşte casa, cum se şterge praful, cum se curăţă covoarele, cum se umblă cu farfuriile, cum se serveşte la masă. Domnişoara era maniacă şi tipicară.

În această demonstraţie casnică şi pedagogică, gesturile ei erau

forţate, dezarticulat stilizate, toate obiectele fiind atinse cu acea grijă cu care se pune mâna pe lucrurile fierbinţi, şi apoi erau aşezate la loc cu o delicateţă exagerată, ca şi cum toate ar fi fost de-o fragilitate extraordinară. Ornamentaţiile de la bufet, masa de sufragerie şi scaune, care erau în stil florentin, erau şterse cu de-amănuntul, cu un deget expert, care se mlădia după toate motivele şi mângâia rând pe rând unghiile labelor de leu de la picioarele bufetului şi vitrinei. Ai fi crezut că domnişoara Pârvu le modelează din nou şi le cercetează contururile..

Măndica încercă să imite toate aceste mişcări, dar mânile ei întârziau apăsat şi cu repetiri primitive pe fiecare floare de lemn. Lucru ei era ticăit şi grosolan. Parcă ar fi încercat să cânte la tolba mare un concert pe care domnişoara Pârvu îl cânta cu dexteritate şi flori de stil, la pian.

Domnişoara Pârvu avea gesturile degajate, şi cu adresă deosebită manevra în mâini vazele de cristal, lustruindu-le delicat cu cârpe. Măndica o privea minunată. Aşa ceva n-are să poată face. O cuprinse o demoralizare subită: aici e prea bine pentru ea, dar nu va putea să facă niciodată serviciul care i se cere.

Se simţi înduioşată de ea însăşi până la lacrimi. O mişca şi bunătatea domnişoarei. Acum, Măndica făcea treaba cea grosolană: spăla mozaicul din vestibul, ridica şi mătura covoarele, iar domnişoara Pârvu aşeza bibelourile. Această treabă în comun le apropiase ca pe două femei, şi domnişoara Pârvu începu să întrebe:

— De unde eşti?

— Din Româneşti.

— Ai părinţi?

— Am, cum să nu?

— Ţărani?

— Ţărani.

— Ce fac?

— Ce să facă?! Păi, cu câmpul.

— Şi de ce-ai plecat de-acasă?

Măndica se opri încurcată.

— Uite-aşa! Tata ne bătea.

— De ce?

Se opri mirată, filantroapă domnişoara Pârvu, ca şi cum ar fi aflat o mare grozăvie, inimaginabilă.

— Pentru nimic!...

Şi conversaţia se legă lungă pe cât dură grijitul odăilor. Domnişoara Pârvu, cu vocea ei dulce şi mieroasă, o descosea pe Măndica încetul cu încetul, până ce aceasta, credulă, naivă, îi spuse totul. Se aşezase chiar pe scaun ca să-i spuie. Ca proasta!

Domnişoara Pârvu rămase ca trăsnită. Până-atunci, nicio servitoare

nu stătuse la ea. Când vroia să o angajeze sau a doua zi, îi punea în vedere că la bucătărie sau în odaia ei n-are voie să calce niciun bărbat.

— Dacă-ţi place, bine; dacă nu… nu.

Celor mai multe nu le plăcea de la început. Altele se prefăceau că primesc şi-aşa, dar cu gândul că pe urmă vor fi în stare să se ascundă. Doar zgripţuroaica n-are să stea la uşa ei toată noaptea!

Acestea din urmă se înşelau. Zgripţuroaica încuia personal uşile de intrare şi din faţă, şi din dos, şi în plus, când nu te-aşteptai, deschidea uşa de la bucătărie, ieşea în halat pe scara de serviciu şi asculta. Uneori chiar servitoarele se trezeau, noaptea, cu ea în odaie, zburlită, în cămaşă de noapte, ca o stafie.

Domnişoara Pârvu nu avea numai ură pe bărbaţi. Avea o repulsiune organică. Când a găsit odată în bucătărie, un bărbat – un lucrător curăţel de la Electricitate – s-au ridicat ca nişte bube porii de pe pielea ei, şi de indignare nici n-a putut spune atunci o vorbă. Dar Ilona era o cinică. Cu tot scandalul făcut, a doua zi avea ca ajutor la şters farfuriile un picolo dat afară de la Continental. Domnişoara Pârvu putea să tot încuie uşile, fiindcă Ilona îi introducea ca pe nişte hoţi, pe fereastra de la subsol, pe la spălătorie. Dacă în jurul casei n-ar fi fost asfalt, s-ar fi văzut o cărare bătătorită de la portiţă până la ferestruica aceea, de parcă acolo ar fi fost intrarea principală.

Zgripţuroaica asculta. „Să asculte sănătoasă!“ Avea ce auzi. Ilona vorbea în voie, râdea; se auzeau chiar două voci de bărbaţi. Făcea un mic chef.

A doua zi – scandal. Domnişoara Pârvu, din pudoare şi frică, nu îndrăznise să facă scandalul la faţa locului chiar atunci, noaptea.

Ilona răspundea:

— Eu nu-s de lemn. Eu n-am intrat la călugăriţe. Eu sunt femeie. Femeia-i făcută pentru bărbaţi. Aşa a lăsat Dumnezeu…

Ilona avea teoriile ei şi mai ales practica lor. Încolo, o femeie iute, harnică şi pricepută.

Domnişoara Pârvu o anunţa că-i dată afară.

— Bine, plec.

Dar nu pleca. Ea era deprinsă cu mofturile astea de cucoane.

„Cel puţin asta-i cinstită. Dar altele – spunea Ilona – aveau trei amanţi, pe care-i aduceau pe rând în casă, şi nu lăsau să vie la mine un om. Asta era prea mult.“

— Nu toată lumea poate să fie ca mata – îi răspundea ea, jumătate ironic, jumătate admirativ –, domnişoară. Dacă toate femeile ar fi ca matale, ar fi dispărut de mult sămânţa oamenilor de pe pământ… Ar fi fost acum numai animale: lupi, urşi, boi…

Aceasta era o obrăznicie! Domnişoara simţi impertinenţa ei cu atât mai mult cu cât logica Ilonei era fără de cusur.

— De data asta să pleci îndată. Până-n seară!

— Dacă-mi plătiţi preavizul. Am drept să rămân cincisprezece zile.

Ilona ştie şi legile acestea scrise, nu numai pe cele naturale, nescrise. Şi nu pleca. N-avea de gând să plece. Se gândea: „Inutil să schimb. Oriunde, începe aceeaşi istorie. Aici, cel puţin am de luptat cu o femeie singură.”

Dar domnişoara s-a dus la comisariat şi, în fine, cu chiu, cu vai, cu poliţie, cu sergenţi, cu santinela, cu scandal până-n stradă, a izbutit s-o evacueze.

Ilona a fost singura servitoare care, în felul acesta, a putut să stea trei luni. De-atunci însă, domnişoara Pârvu renunţase să mai angajeze servitoare cu luna. La trei zile îi venea o femeie, care împreună cu ea îi făcea curăţenie. De mâncat, mânca la sora ei, care era coloneleasă.

Acum, fata asta, Măndica, i se păruse curăţică şi naivă. Credea că a găsit, în fine, pe cineva de care poate să fie sigură. Cel puţin o bucată de vreme. Şi când calo…!!

La început, domnişoarei Pârvu nu-i veni să creadă. Rămase o clipă pe loc, tocmai cu un Galle în mână, gata să-l scape jos. Şângele i se urcă în obraji. Ticăloşia lumii era fără pereche. Fata asta îi spurcase casa.

— Lasă mătura din mână şi ieşi! Ieşi!!

Dintâi, Măndica nu înţelese bine. Nu pricepea cu ce a greşit. Ce făcuse? Măturase prost? îndoise covorul cum, nu trebuie?

— Ieşi, scârnăvie! Piei din ochii mei! tună domnişoara eternă Pârvu, cu educaţia făcută în Anglia.

Măndica se execută imediat. Lăsă mătura jos, încet, de parcă ar fi fost un obiect foarte fragil, şi urmărea în acelaşi timp ou ochii pe domnişoara. Apoi se ridică, frântă din şale, care o dureau puţin – poate din cauza sarcinii – şi porni spre uşa care da la scara de dindos, uitându-se mereu în urmă, cu teamă.

Măndica redeveni iarăşi o mică sălbăticiune urmărită, fugărită, hăituită de pretutindeni. Lacrimile îi curgeau pe obraji, pe bluză, pe fustă, şi plouau până pe laba picioarelor neîncălţate. Într-o clipă îşi adună lucrurile – puţine, câte avea – şi părăsi camera ei, lucrurile acelea, care i se păruseră ale ei.

„Era aşa de bine… şi domnişoara aşa de bună…“ sclifosi ea în gând, printre lacrimi. Un regret imens o copleşi, cum nu cred să fi avut Eva când a fost dată afară din rai. Eva trebuie să fi fost tare, ca Ilona.

Picioarele erau slabe, tremurau. În stradă, Măndica trebui să se aşeze pe marginea trotuarului. Nu mai putea merge.

Cei mai mulţi trecători îşi căutau de drum pe lângă ea, fără s-o bage în seamă. O asemenea scenă nu este neobişnuită în Bucureşti: o ţărancă stând lângă o buccea pe marginea trotuarului. Unde vrai să stea?! Acolo li-i locul. Aşa e firesc. De aceea, nimeni nu se oprea.

Dar Măndica, parcă ar fi fost bolnavă tare, parcă ar fi fost rănită, aşa de rău se simţea. Şi nu pricepea de loc cum puteau atâţia oameni să treacă pe lângă dânsa ca pe lângă un câne, fără ca s-o întrebe măcar ceva, dacă să n-o ajute.

Era copleşită, distrusă de-o deznădejde fără margini. Oamenii erau răi, toţi, toţi. Mulţimea care forfotea în toate părţile o făcu să se simtă şi mai mică, şi mai părăsită, şi mai nenorocită. Un gust amar de singurătate, de pustiu, de nicio scăpare îi usca gura. Ar fi dorit să bea nişte apă. Îi era aşa de sete! Se ridică să meargă, să se ducă undeva, cine ştie?!… poate o întreabă cineva ceva, poate dă iar de o domnişoară care s-o ia cu dânsa, dar nu putu să se ţie pe picioare.

Aici e sfârşitul.

Casa domnişoarei Pârvu semăna aşa de mult cu o biserică! Ar fi vroit să-şi facă o cruce.

Domnişoara Pârvu, care se gătise pentru oraş, tocmai ieşise de-acasă şi se oprise o clipă în faţa casei, ca să-şi dea seama cum e vremea şi să controleze dacă în adevăr s-a îmbrăcat cum trebuie, după vreme. Îşi puse mănuşile lungi până la cot, după ce îşi potrivi ochelarii pe nas. Prin ochii mici, crăpaţi, privirile ei erau tăioase ca de metal.

O zări pe Măndica pe marginea trotuarului. Prezenţa ei acolo îi fu profund neplăcută şi întoarse capul în cealaltă parte, ca din faţa unei infirmităţi oribile. Ar fi vroit să se ducă la ea şi să-i spuie să plece din faţa casei ei. Nici asta nu-i plăcea. O jena oarecum. Dar nici pentru atât nu se deranjă. De altfel, era şi târziu. Nu putea să piardă conferinţa de morală din ziua aceea despre „Educaţie şi caritate”. Domnişoara Pârvu era o femeie punctuală, cu educaţia făcută în Anglia.

„Şi-apoi, îşi spuse cu ciudă printre dinţi, cine poate şti că-i plecată de la mine dacă o vede acolo?“

Totuşi, mai târziu, pe drum, ajunse la concluzia că ceea ce i-a făcut Măndica, oprindu-se acolo în preajma casei ei, era o răutate pe care n-o merita, fiindcă ea fusese foarte bună cu dânsa. Cine-i vinovat dacă ea-i o ticăloasă?!

Domnişoara Pârvu, care era şi o bigotă, se aranjase şi cu Dumnezeu.

Noaptea, târziu, sergentul din post a descoperit-o pe Măndica tot acolo, aproape, trasă subt gard, dormind cu capul pe o buccea. A cercetat-o, i-a stabilit identitatea, a dus-o la comisariat, a închis-o, şi după două zile a trimis-o la urma ei.

XV

Petrache intră frânt de oboseală în odăiţa din subsolul blocului B. Toată ziua fusese la curs, la spital, şi la Biblioteca Academiei. Aduna material, scotea note, făcea fişe pentru leza de doctorat: *Narcozele şi evoluţia chirurgiei.*

Era deprins cu munca. Dar acum năvăliseră în el sarcini şi probleme suplimentare. Ultimele săptămâni îi epuizaseră nervii. Şi apoi, se lăsase târât în afară de viaţa lui normală de muncă organizată. Fusese ispitit şi n-a ştiut să reziste. Trebuie să ştie azi cum să-şi revie.

Boala lui Radu, agonia nesuferită a lui Radu şi Marita. Revelaţia – Marita. Descoperirea altei lumi!

Radu murise. Mai exact: se stinsese…

O a doua familie, în care se simţea bine, pierdută pentru el. Se vede că e un om destinat propriilor lui puteri şi singurătăţi.

Petrache, revizuind trecutul, ştia prea bine că avusese zile mult mai grele, infinit mai grele… iarna pe dezgheţ, prin pasta aceea murdară de zăpadă şi noroi, desculţ, să alergi vânzând gazete… adăpostit la un azil… şi să-ţi pregăteşi liceul, an cu an… şi să reuşeşti cu elogii… Nu. El nu era omul să se lase înfrânt, strivit de soartă.

Ochii îi rămăseseră mobili şi curioşi, expresia – vioaie şi luminoasă. Parcă de triumf chiar.

Dar acum, altceva decât greutăţile materiale îl submina. Cu acelea a luptat direct, acelea puteau fi satisfăcute parţial: pe jumătate, a zecea parte. Şi era totuşi bine şi se putea trăi.

Acum e ceva pervers, subtil, inefabil, care roade misterios, dinăuntru, ca un cariu nevăzut E ca o înşelătorie care-l ademeneşte, care-l duce. Parcă nimic din el nu ar pretinde precis ceva: aşa cum era foamea când cere stomacul. Dar e o stare generală de alarmă, de cerinţe neprecise, misterioase şi copleşitoare. Şi ele sunt pretenţioase, totalitare; ori tot, ori nimic. Nu ştii nici ce-i „tot“, nici ce-i „nimic” dar aşa se vrea. Cine vrea?!…

Până săptămânile acestea, lupta lui era dusă pe un singur plan, care acapara toate preocupările lui: pe planul material. Fără jenă, fără sentiment de umilinţă. Ca lupta fiarelor din pădure. Firesc. Acum trebuie să lupte şi pe alte planuri. E împresurat. E ca un război pe mai multe fronturi. Şi-i o luptă care-i ocupă gândurile şi puterea de raţiune. Îi consumă disponibilităţile, chiar timpul necesar muncii lui de învăţătură şi obligaţiunile lui. Îl acaparează, îl confiscă.

Petrache se întinse pe pat, cu faţa în sus, cu palmele subt cap.

Odaia lui Petrache era o odaie de serviciu, în subsol. Era odaia Vetei, bucătăreasă de 30 ani la bătrânul pensionar Ipsilante.

Cu o bărbiţă rară, care-i rămăsese încă neagră ca tăciunele, cu ochii mici şi pe jumătate închişi, de miop, cu un zâmbet perpetuu fluturând pe buze mai mult a ironie şi zeflemea decât a mulţumire, Ipsilante era un tip al blocului. Deştept, plin de cultură greacă clasică, cu un spirit critic viu şi colorat, el suporta cu greu o văduvie prea lungă şi o singurătate de om scos la pensie.

Veta îi rămăsese moştenire de la nevastă, de meserie bucătăreasă, şi acum un fel de menajeră în casa lui Ipsilante. Veta era de loc din Româneşti, ca şi fosta soţie a lui Ipsilante, care fusese fiica preotului de-acolo, preot decedat de mult şi uitat de toată lumea. Veta l-a luat pe Petrache în odaia ei, încă de când era mai mic, pentru ca să-l cureţe, să-l spele şi să-l scape de la azil. Încet-încet, Petrache a crescut mare, dar Veta s-a deprins cu el şi nu s-a mai îndurat să-l dea afară. Nu atât pentru el, cât pentru dânsa. Petrache era acum ca şi copilul ei.

De la o vreme, dinspre geam spre uşă s-a întins de-a lungul tavanului o sârmă, pe care se-ntindea sau se strângea, pe inele, un cearceaf. Ziua era strâns lângă ochiul dreptunghiular de geam, ca un fel de perdea disproporţionată, până la pământ, iar noaptea, la culcare, se întindea între cele două paturi pe care le despărţea. Când se dezbrăcau seara, coatele, picioarele deplasau perdeaua, care juca zbuciumată, ca bătută de vânt.

Subt patul lui Petrache erau cărţile lui de medicină, un craniu şi nişte oase de schelet: spaima şi scârba Vetei.

— Ce ţii ciolanele acelea, măi băete, Doamne păzeşte?…

În tot timpul zilei, Veta trăbăluia „pe sus“, şi sta în bucătărie. Odaia era la dispoziţia lui Petrache, întreagă. O măsuţă mică era aşezată subt geam, şi Petrache lucra la ea tot timpul cât nu era la şcoală şi apoi la universitate.

Pe fereastra îngustă, de-abia de-o palmă deasupra trotuarului, se auzeau mereu bocănind, variat şi neregulat, paşii trecătorilor. Paşi grăbiţi şi grei, de militar cu cizme sau cu bocanci cu potcoave; paşi rari, nesiguri, de domni ieşiţi la plimbare: paşi grăbiţi, de funcţionar întârziat la serviciu: paşi hârscâiţi, de elevi care se joacă; paşi ascuţiţi şi sonori, de femeie. Petrache ajunsese la mare dexteritate în identificarea lor. Când vroia să se distreze cu un coleg, făcea pariuri, şi ghicea fără greş, opt trecători din zece. Se vedea pantoful şi manşeta pantalonilor care juca deasupra lor, sau ciorapii întinşi de damă. Acesta era peisagiul de natură care se putea contempla pe fereastra lui Petrache. El afirma glumind că odaia lui, precum se vede, este subt nivelul mării, că aşa ceva nu se mai află decât în regiunea Mării Moarte. Tot el mai spunea că odaia lui a fost cândva un acvariu, care acum este scos din uz.

De la nivelul străzii se cobora pe scara de serviciu, se apuca pe un culoar lung şi întunecat cum sunt în fotografiile de închisori, şi pe uşa a patra, la stânga, intrai în odaia Vetei. De-o parte şi de alta a culoarului erau, faţă-n faţă, uşile de la toate odăile de serviciu sau de la camerele transformate în beciuri, în care se țineau legume, lemne şi lucruri vechi.

Din cauza aceasta, pe culoar şi în celelalte odăi care erau locuite se încuibase un miros de mucegai şi de umezeală, care te lovea de la început ca într-o gură de pivniţă. Noaptea, gândaci de toate felurile şi de toate mărimile ieşeau la plimbare pe acel bulevard care era culoarul, şi mişunau în toate părţile, ca oamenii pe străzi primăvara.

Petrache întorcea toate aceste neajunsuri în glumă, dar seara ieşea afară în stradă, fără nicio treabă, numai că să ia aer.

„Sfertul de oră al ocnaşului condamnat la temniţă grea", îşi spunea el singur.

Atunci, numai îşi aerisea plămânii, vedea stelele, luna. Luna care bătea aşa de direct şi de alb pe peretele casei lor de la ţară, de la Româneşti, aşa cum rămăsese în amintirea lui.

Mergând încet, încolo şi încoace, în faţa blocului, iarna cu paltonul pe umeri, Petrache petrecea în adâncul sufletului lui o nostalgie dureroasă, de câmp, de întinderi, de vânt, de aer, de miros de iarbă, de acel miros de ţară care iese din amestecul tuturor: miros de lapte proaspăt muls, de fum, de oi care trec, de fân…

De-atâtea ori constata în el psihologia de exilat, de deportat de mic copil. Amintirile lui erau puţine şi din anii lui fragezi, dar erau cu atât mai precise, mai ademenitoare si mai frumoase.

Când intra în odaie, înecat de pe culoar de mirosul acela acru şi acid de canal, cutiuţa aceasta cu amintiri se închidea cu regret şi ascunsă mânie.

Uneori, Petrache, atunci când avea examene de dat şi rămânea şi zi, şi noapte în subsolul acela, avea impresia că şi respiraţia lui duhneşte a canal. Avea parcă nevoie să se spele pe dinţi de zece ori pe zi.

Dar în timpurile acelea de muncă pură avea un fel de sentiment de siguranţă, de om care ştia că merge şi calcă pe pământ solid.

Acum, în viaţa lui se strecurase insinuant alte preocupări îngrijorătoare. Petrache rămase mult timp culcat, cu faţa în sus, cu palmele subt cap. „Boc. Boc", ţăcăneau paşii pe asfalt, aproape de creierii lui. „Boc, boc" neauzit, nebăgat în seamă ca tic-tacul unui ceas deşteptător de-a cărui existenţă nu mai ştii.

Radu murise. Ce nopţi înspăimântătoare! Atunci, noaptea, la ora două, a trebuit să-i facă Maritei o injecţie, de cardiazol ca s-o aducă la viaţă. Braţul ei alb se lăsase moale, ca un obiect flasc cu care poţi face ce vrei. Vinişoarele ei albastre erau de-abia întrezărite, ca pe-o hartă fină.

Şi oroarea morţii!

Petrache a avut totdeauna această oroare. În anul întâi de Medicină, multă vreme n-a putut suporta disecţiile – măcelăria aceea savantă de oameni – de cadavre de om. Anonimatul cadavrelor, nimicul realizat instantaneu prin moarte; evaporarea eului ca un suflu, ca un fulg de păpădie, uşor şi nevăzut.

Dar Petrache nu văzuse pe nimeni mont dintre cei care-i erau aproape. I se părea acum cu totul altceva. Pentru ceilalţi, moartea mai părea numai o noţiune abstractă, un fenomen biologic pur, un eveniment normal al materiei. Spuneai „a murit” ca şi cum ai spune „a plecat”, „a adormit”, „a tăcut”.

Pentru cei de-aproape, la moarte ţi se încheie pentru tine însuţi un bilanţ de amintiri, un compartiment de viaţă; mori şi tu puţin.

Pe Petrache îl impresiona mai mult gândul că viaţa lui Radu întreagă încăpea într-a lui, că cineva sfârşise totul la o vârstă pe care el o trecuse. Este deci cu putinţă o viziune şi mai trecătoare, cât o scăpărare de fulger într-o noapte de furtună. Simţea în felul acesta că acel mort aşa de tânăr e frustrat de tot ce-ar mai fi putut să fie dacă n-ar fi survenit acel ireparabil, acea clipă unică, unică, a ireparabilului.

Viaţa lui, prelungită peste aceea a lui Radu, i se păru un dar, un supliment. Sunt atâţia care au avut mai puţin decât el!

Lui Petrache îi plăcea viaţa pentru că o cucerea zi cu zi, pentru că era liber să-i dea orice sens. Este adevărat că prin mediu, prin educaţie, prin constrângerea colectivă, sensul vieţii este stereotip pentru cei mai mulţi. El, Petrache, ieşise de la început din cadrul normal, începuse viaţa cu 15 ani mai înainte, era în afară de mediu, de obligaţiuni şi ipoteci spirituale din urmă. El avea putinţa să-şi atribuie liber un sens al vieţii.

Şi sensul lui era să o domine, să încununeze munca lui cu ceva mare. Nu pentru a flata o ambiţie; nu pentru satisfacţii materiale care azi îi lipseau şi care ar fi putut să-l ademenească cu mirajul lor. Numai pentru mulţumirea de a justifica onorabil existenţa, viaţa, darul vieţii.

Numai medicina îl putea duce la realizarea acestui sens. Ea singură însemna o preocupare de substanţial, adică de viaţă. Să o prelungeşti, să o redai, cu atribut divin de zeu care hotărăşte. Să salvezi, să sustragi nefiinţei, neantului, o victimă sigură. Să multiplici viziunile lumii, reflexul ei, încât mai multe conştiinţe; să le păstrezi, să le prelungeşti, este a spori însuşi universul, transfigurările lui prin mintea fiecărui om.

Petrache vedea bine înainte. Totul era jalonat: roş şi alb. Oricând observabil de la distanţă. Dar ceva tulbura vizibilitatea, ca o negura uşoara din acelea care plutesc, ca o părere numai, pe zări, pe văi, pe ondulaţiile dealurilor în zile foarte senine şi calde.

Marita nu era motiv de tulburare violentă. Tulburarea ar fi venit

din dorinţa fizică, din orice dorinţă care nu se putea atinge, care cerea luptă, decepţii în orice caz. Ideal mereu neatins sau împlinit – totuna. Amărăciune inevitabilă, organică, din chiar sâmburele lucrurilor.

Marita era o stare de suflet. O stare latentă, realizată în sine, total, prin însăşi existenţa ei. Un colorit specific, agreabil al tuturor aspectelor din viaţă şi o tonalitate, ca transpunerea pe un instrument melodios a tuturor zgomotelor. Sesizarea conştientă a existenţei, dacă se face prin văz, prin auz, prin pipăit – toate aceste raporturi cu lumea din afară treceau interpretate în fiinţa lui Petrache, prin instrumentul fermecat, unic, de recepţie: Marita. În afară de aceasta, Petrache nu mai vroia şi nu mai spera nimic.

Dar numai această prezenţă difuză, ireală, aflată în toate, fără contur, ca un parfum de-abia simţit, trebuia desluşită în mintea lui Petrache. Aparenţa fizică a Maritei, chipul ei, trupul ei, farmecul subtil şi delicat al fiinţei ei constituiau numai motivul primar, grosolan al acestei stări de emoţie. Erau numai ca materia primă, uneori inestetică sau hidoasă, care serveşte la producerea unui fabricat splendid de fineţă şi gingăşie.

În Petrache, poate nu atât din cauza temperamentului său cât din pricina acelor oonstrângeri aspre, legate de situaţia lui faţă de situaţia ei, nu-şi făcuse loc nicio obsesie fizică. Lucra numai ca un toxic din aburi, o emanaţie imperceptibilă a acelui farmec fizic, întru atât întru cât farmecul sufletesc al cuiva, acea specifică putere de atracţie a unor oameni, poate sau nu să fie un reflex al unei înfăţişări fizice.

Pe Petrache îl alarma amestecul acestor toxice în organismul greu al vieţii lui.

Dar toate aceste diversiuni trebuiesc luate separat, privite independent sau folosite reciproc într-un scop unic: de creare a unui potenţial maxim de viaţă şi de realizări.

Petrache îşi descoperi sie însuşi ca pe-o revelaţie salvatoare acest fel de a vedea. Un motor în plus, de altă natură. Cu altfel de combustiune. Dezagregarea lui proprie utilizată ca forţă motrice.

„Aşa îşi spuse apăsat, în chip de concluzie, şi se ridici brusc, drept, deodată, în picioare, ca un gimnast abil. Îşi trecu degetele resfirate prin păr şi îşi încordă pieptul, tot trupul, ca pentru o verificare a puterilor. Se simţi sănătos şi tare. Ochii îi erau măriţi.

Şi se aşeză la masa de lucru, scoţând tratatele de subt pat ca dintr-un saltar secret.

XVI

Zdrobită de durere, Marita se retrăsese la moşia părintească din Dumbrava, pe malul Siretului. Acolo, în parc, între aleile pe care se jucase când era mic, îl dusese şi pe Radu şi-l aşezase, mărunt, în cavoul familiei; copil care se amestecă în treburile celor bătrâni. Se amestecase şi el, definitiv, în jocul greu al bătrânilor care este moartea. Şi acum era în cercul lor. El, Radu, care, cu anticipaţie, se costumase de mic în „domn".

Moşia Dumbrava nu fusese nicio fericire pentru părinţii Maritei, care-o administrau de la Bucureşti. Cheltuielile întreceau totdeauna veniturile. Dar în schimb avea o casă imensă, veche, cu o sufragerie enormă, cu dormitoare adumbrite la geamuri de stejarii de-un secol în care era o lumină discretă, cu odăi de musafiri, cu cămări, cu pivniţe adânci, cu grajduri, cu droşcării pentru trăsuri şi landouri, cu toate melancolicele rămăşiţe ale unor alte vremi, apuse.

Parcul era mare, de câteva pogoane, plin de copaci bătrâni, de desişuri, de arbuşti înfloriţi, de alei umede, de-o umbră eternă, cu păsări cântătoare prin vârfuri, cu mierle sfârâind pe subt frunziş sau alergând cu foşnet uscat pe frunzele căzute de an, cu colţuri depărtate prin care nu călca nimeni.

Şindrila pe casă era, de vreme, ca cenuşa. Prin unele locuri erau lipite petece negre de tablă. Un cerdac larg mergea de-a lungul odăilor de musafiri.

Obloanele de lemn stăteau trase pe ferestre, uneori câte doi ani în şir, fără să le dea nimeni la o parte. Fotografii cu chipuri desuete, cu îmbrăcăminte demodată, jachete şi fuste lungi, pălării cu flori şi pene, jobene înalte, dormeau în şir în întunerecul de cavou al camerelor, trei

sute cincizeci de zile pe an, fără să se trezească.

Spre acel sfârşit de vară, Marita se hotărî să stea la Dumbrava.

Obloanele fuseseră date de mult în lături, dar întunerecul cu răcoare şi miros de mucegai nu fusese alungat de lumină şi plutea încă în odăile sumbre şi în colţurile depărtate. Stejarii enormi acopereau cu coroana lor acoperişul vast al casei şi se întindeau pe deasupra, lăsând crengile de la poale peste pereţi şi ferestre.

De aceea, zidurile roată împrejur erau înnegrite şi umede. Burlanele erau smulse şi atârnau neregulat. Subt ele, varul se înverzise şi era mâncat până la cărămizi.

În odăi, perdele grele, divanuri mari, scrinuri completau acest decor al unei epoci de demult trecute.

Acareturile erau părăsite, în ruină. Pe acoperişul lor crescuseră, ironic, nefiresc, buruieni. Un muşchi verde şi elastic capitonase poalele acoperişurilor. Uşile erau hâite, scoase din balamale; geamurile – sparte. În perinile landoului ouau găini. Curcile dormeau pe oişti. Un miros stăruitor şi greu, de coteţ; pene albe şi maro se ridicau singure şi apoi se aşezau jos, fiecare ca o unică pasăre independentă.

Un vizitiu bătrân, Neculai, şi baba lui, Pachiţa, reprezentau personalul permanent, afectat curţii. Administraţia moşiei se afla în altă parte, în marginea satului.

Buruienile crescuseră nestingherite peste tot, până în pridvorul casei.

O melancolie masivă, ca o pastă pe care ai fi putut s-o tai cu cuţitul, acoperea tot, era în aer, în esenţa lucrurilor, pe sol. Numai pomii mai purtau încă ceva actual, viu şi plin de energie.

Toate acestea, casă şi parc din trecut, erau împrejmuite de un zid înalt, roată împrejur. Două porţi monumentale, din lemn de stejar, cu acoperiş masiv de protecţie, atât de solide încât erau şi acum intacte, completau centura. O izolare de tot ce era în afară. Alcătuirea unei lumi înlăuntru cu tot ce trebuie, ca într-o cetate pregătită de asediu.

Marita se refugiase aici. O găseai cu greu prin cele unsprezece odăi cu toate uşile date în lături, cum ai găsi cu greu o păpuşă de-a bunicii, printr-o bisactea cu compartimente nenumărate şi secrete.

Prelungea parcă conştient, din urmă, pentru cât va mai fi, linia unei familii care se termina la el. Mai fusese Radu. Crenguţa asta se rupse prematur din arborele genealogic al familiei moldovene. De acum – Marita, şi atât. După aceea, – neantul, pustiul. Sau altceva. Altă lume.

Marita se întorsese în trecut, între ai ei, ca într-un fel de ciudată iluzie de nemurire care emana tocmai din acele vestigii ale trecutului şi ale morţii.

Cavoul, casă masivă de beton cu uşă grea de fier, era şi el dărăpănat. Vremea îi mâncase zidurile, şi nisipul curgea de pe el încet-

încet, ca o dezagregare normală a materiei.

Sunt zece ani de când nimeni n-a mai mers înspre această cameră a eternităţii cu oase şi mister, în acest mic cimitir la domiciliu, pe care şi-l permiteau boierii de altădată, pentru ca cei vii să continuie a rămânea între penaţi. Aleea care ducea la el, adică în eternitate, nu se mai cunoştea.

Acum, de la înmormântarea lui Radu, iarba era călcată împrejur ca după o grosolană serbare câmpenească. O dâră de ulei se prelingea sub broasca mare a uşii, care nu se lăsase descuiată cu uşurinţă după atâţia ani, stăruind să-şi păzească cu îndărătnicie oroarea scumpă şi familiară dinăuntru.

Marita însăşi chiar atunci nu s-a dus singură la cavou, decât rar, ca să schimbe la uşă, în vasul de piatră, un buchet de flori, care rămâneau afară, ca tot ce mai era dragoste şi amintire pentru Radu în lumea aceasta. Se apropia totdeauna cu sfială, cu teamă chiar de zidurile cavoului, de uşa aceea bătută în rugină, care închidea tot. Dacă ar fi fost tare, ar fi putut să ia cheia, să-l descuie, ca pe-un beci, să intre înăuntru, să ridice capacul coşciugului, să... Să ce? Toate posibilităţile omeneşti la îndemână se opreau la un loc, de-un perete. Totul era zadarnic. Şi semnele ei de dragoste, şi ceremonialul intim atât de inevitabil la toţi cei rămaşi după moartea cuiva care le-a fost drag erau comic de inutile, şi analizate cu sânge rece, erau groteşti, lipsite de gust, de bun-simţ. Tot ce aici are o semnificaţie şi însamnă o atenţie, o mângâiere, o plăcere, rămâne astfel numai pentru noi; nu trece poarta ruginită de fier. Ridicol ca tot ce este inutil, dar plin de gravitate. Un contact cu sens unic. Un post gentil şi privat de emisiune pe unde omeneşti, foarte scurte, câte nu se pot recepţiona pe undele fără sfârşit ale eternităţii.

Marita era singură. Vroise să fie singură. Dar fără poză de mare doliu şi de deznădejde teatrală. Pentru o adâncire în sine. Fie şi pentru o resemnare, pentru o înţelegere şi o acceptare. Marita nu era o isterică. Cu toată delicateţea ei fizică şi febrilitatea ei de coardă, era în fond, tare, rezistentă. Nu printr-o experienţă proprie de viaţă. Viaţa fusese cu ea mai degrabă bună şi o cruţase de încercări multe, din acelea care vin una după alta ca talazurile mării când e furtună, dar printr-o intuiţie justă a vieţii şi prin judecata lucidă a experienţelor din cărţi.

Mai mult deeât un cinematograf. O participare la artificial şi imaginaţie. O interpretare proprie, prin imaginaţie proprie. Cu fiecare lectură, cu eul ei psihic, Marita refăcuse colţuri de lume, fragmente de viaţă, după felul ei de a fi, după chipul şi asemănarea ei. Acum aducea, ca s-o salveze, toate aceste lumi personale, atitudini multiple, variate, în faţa morţii. Poate că din această lume imaginativă, din aceste spectre, dintre aceste jocuri de oglinzi purtate după atâtea

fantezii de artişti, de romancieri şi de poeţi, se alcătuise acea personalitate fluă, insesizabilă a Maritei. Ochii ei erau absenţi şi pătrunzători în acelaşi timp, cu o privire fixă şi misterioasă de ghicitoare.

Prezenţa ei la Dumbrava era ştearsă, aproape neobservată. Vroise să fugă de prezent şi de viitor. Şi le trase înapoi, în cadrul acesta cu mobile vechi şi oseminte de penaţi, un cadru în care moartea nu-i un fenomen definitiv, fără relicve şi fără zi de mâine. Marita trăia doar, îndelung, în ziua de mâine a atâtor morţi – într-o zi de mâine fără dimensiunile de timp obişnuite, ci aptă de a fi prelungită cât o viaţă de om.

Aici, la Dumbrava, totul: casă, parc, mobilă, cavou, era o supravieţuire. Lume şi decor din urmă primeau pe cei prezenţi, contopindu-i într-o unitate nedefinită, care nu era nici propriu-zis spiritul unei familii, cât o solidaritate mistică a nefiinţei cu supravieţuitorii.

Trecutul vechi şi străvechi îl primise în tăcere pe Radu, ca pe cel din urmă venit. El intrase, palid şi inexistent, în marea familie a celor ce nu mai erau. Marita avea sentimentul că nu-l mai ştie singur. În această viziune care nu era de circumstanţă, nu era nimic religios, din niciun fel de religie.

Era numai un subterfugiu uman de consolare, bazat pe o aparenţă de la sine regizată a acestui loc.

Moartea lui Radu îi părea aici Maritei ca o reîntoarcere la cei mulţi din urmă, de care el nu era strein şi cărora la aducea ultimul mesagiu. Un sol lăsat în urmă care se înapoiază. Moartea nu mai avea în ea absurd şi nici caracter personal. Era un eveniment în ordinea lucrurilor familiale şi făcea parte dintr-un lanţ al unei succesiuni care se rupe la un moment dat. Când o familie nu mai are moştenitor pentru generaţia ce vine, de-abia atunci moare cu adevărat primul mort al acelei familii.

Marita trebuia să găsească o formulă cu care să accepte ireparabilul. Nicio credinţă nu-i pusese una gata făcută la îndemână. Şi o fabricase de circumstanţă, dar cu perfectă convingere, pe aceasta. Dacă n-ar fi crezut în ea, nu şi-ar fi împlinit restul. În fond, o elucubraţie personală trebuia să împrumute caracter de religie, adică de infailibil, pentru ca să se poată realiza o liniştire a Maritei în faţa ei însăşi. Împrejurările familiale, concentrate acolo, concrete, îi dădeau religiei ei cel mai veritabil aspect, de adevăr. Nu era vorba exclusiv de mistic sau judecăţi abstracte, ci de concret: soborul familial din cavou; cadrul a tot ce-a fost şi nu mai este dimprejur.

Că totul va fi praf şi pulbere odată — aceasta e o altă chestiune. Invenţia psihică a Maritei da o soluţie acceptabilă de moment. Mai mult: pe o durată susceptibilă de cuprins de mintea omenească şi pe

cât egoismul personal era strict interesat.

Marita deci nu sta acolo numai în preajma lui Radu, ci în preajma unei colectivităţi ale cărei urme de existenţă mai erau pretutindeni, ca rămase de ieri, ca necesare poate pentru mâine: albume, fotografii, o batistă, un fotoliu obişnuit lecturii bunicii, o şea de călărie, de amazoană, un birou cu tocul de-atunci, de demult; un divan la fel cu perinil-e de perete de odinioară, o cască colonială în vestibul, pe care n-a purtat-o nimeni din cei ştiuţi din viaţă, dar care este şi aşteaptă în cuier.

Pe cele mai multe, Marita nu le întrebuinţa, nici nu se atingea de ele. Ea era numai păzitoarea lor. Sau când le utiliza întâmplător avea impresia că le are cu împrumut sau a luat, provizor, locul neocupat al cuiva, care a plecat şi poate să se întoarcă.

Zilele treceau egale, ca cele fără nicio aşteptare. Niciun eveniment nu le diferenţia. Spre seară, când soarele prelungea ultimele raze pe colinele dulci de pe celălalt mal al Siretului, aurind mirişti, sticleţii cântau chemând tragic pe vârfurile stejarilor seculari.

Noaptea definea şi mai mult, la un loc, această unitate, cu morţi şi cu vii; cu trecut trainic şi trecător prezent.

Seara o închidea în cartea ei, cenuşie, pe Marita, pe terasa dispre parc, o dată, de două ori, câte seri oare?!

Atunci, în acele ceasuri de melancolie, Marita lăsa capul obosit pe spătarul înalt de mătase al fotoliului pe care obişnuia să stea bunica ei, cucoana Raluca Balş, şi ochii ei priveau în sus cerul, acelaşi cer.

Şi atunci, Marita îşi amintea cum a adormit la fel, cu capul răzimat de braţul lui Petrache, în odăiţa de sanatoriu fără cer. Dar asta făcea parte dintr-o altă lume.

XVII

Măndica se-ntoarse la Eleonora. Erau de-atunci câteva luni. Toamna trecuse pustie. Aurul soarelui copt cădea inutil pe întinderi dezolate. Nu era nimic de pârguit. Câmpul decedase cu anticipaţie, de accident. Vântul purta praf sur peste resturi uscate de coceni.

Toată lumea din sat n-avu ce face. N-a fost secere, n-a fost cărat, nici treierat, nici cules de porumb. Nimic. Un an care n-a fost. Toată maşinăria universală, cosmică, ou pământul învârtit în jurul soarelui, cu căldura fecundă a soarelui, totul fusese în zadar. Ratat. Trebuiau

aşteptate sute de zile şi nopţi lungi pentru ca încercarea să se ia de la capăt. Bătrânii nu-şi aduceau aminte de un an la fel.

Prin sat, femeile umblau tiptil, parcă pentru ca să nu strice o linişte de mnrmânt care se prelungea peste tot. Copiii flămânzi nu se mai jucau în şanţurile şoselei. Prin grădini nu erau stoguri de fân, nici şire de paie, nici movile de coceni. Casele păreau mai rare.

Măndica nu putea ieşi din casă. Starea ei devenise vizibilă, ostentativ vizibilă. Şi satul o pierduse din vedere. Apariţia ei ar fi fost un scandal. Femeile tot n-aveau altceva de făcut. Eleonora mergea greu. Piciorul suferea din cauza frigului. Dar trebuia căutat nişte mălai. Eleonora trebui să iasă, să caute la cineva, la mama Măndicăi.

După nu ştiu câte luni de secetă, începu o ploaie măruntă şi rece. Trebuie să fi fost pe la sfârşitul lui noiembrie sau mai târziu. Pe şosea era greu de mers. Pietrele ascunse în mocirla amestecată cu gunoaie intrau în talpă, dureros şi persistent. Eleonora mergea pe marginea şanţului, pe subt garduri, pe unde pământul era moale. Picioarele ei lunecau în toate părţile; băţul ei lucios, de care nu se despărţea, scârţâia în podul palmei; mergea anevoios.

Vasile Voicu nu era acasă. Tinca era în uşă. Eleonora bătu în gard. Portiţa lunecă pe noroi. Tinca îi ieşi înainte. Avea ochiul stâng vânăt, şi faţa albă ca varul. Tinca împărţi mălaiul ce-l mai avea şi plecă şi ea cu Eleonora. Au mers încet. Ploaia le uda, lent. Înainte de-a intra în tindă şi-au curăţat picioarele cu o surcică.

Măndica era în casă. Se pitulă după cuptor. Tinca nu ştia că ea-i acolo. Măndica auzi, cu emoţie, glasul mamei ei şi începu să scâncească, înăbuşindu-se cu amândouă palmele lipite de obraji. Altfel, ar fi izbucnit.

— Mulţumesc, mulţumesc, ţaţă Tinca, spuse Eleonora. Dumnezeu să-ţi ajute, şi să-ţi dea însutit.

Ieşind în ploaie, ţaţa Tinca îşi duse palma la cap şi cuprinse ochiul vânăt ca într-o coajă. Era ud şi fierbinte. Se-ntoarse încet pe subt garduri. Pe drum nu era nimeni, nicio vietate.

Măndica nu mai putea rămâne în sat. Se apropia sorocul naşterii. Asta nu se mai putea ascunde. Trebuia să plece iar la Bucureşti. Unde?… În necunoscut. La domnişoara Pârvu. Ştie drumul. Poate că atunci a fost o greşeală; poate că a supărat-o cu ceva, sau era supărată dinainte, din altă cauză. Vorbeşte aşa de frumos şi de dulce! E o cucoană tare bună! Şi apoi, e singura ei „cunoştinţă” din Bucureşti.

Oricum, acolo va fi o ieşire. Aici nu-i niciuna.

Vioiciunea de odinioară a Măndicăi adormise, şi trăsăturile ei se îngroşaseră exagerat. Buzele, pleoapele se umflaseră. Parcă era înţepată de albine, şi-acum umflăturile erau pe trecute. Trupul îi era greu. O dureau picioarele, îngroşate şi ele; pielea îi era gata să plesnească.

Cum va ajunge?

Trebuie să ajungă!

Afară ploua mărunt, des şi rece, de-o săptămână, de două săptămâni. Se-ntunecase bine. Măndica ieşi prin fundul grădinii, în plin câmp, şi o luă de-a dreptul peste ogoare, spre şoseaua care duce la Bucureşti. Era singură pe câmp, în noapte. Mergea drept înainte spre un loc unde la o cotitură, farurile automobilelor care treceau pe şosea se vedeau o clipă, luminoase, şi apoi dispăreau.

Picioarele încărcate de noroi i se împleticeau prin muşuroaiele porumbului de la prăşitul de-al doilea, printre brazdele rariţei, printre coceni ciungi şi neculeşi. Mergea cu capul în pământ, dar nu-i vedea bine, ca să-i ocolească. Si apoi, îi era totuna. Trupul ei greoi, diform, eu pântecele umflat ca de păianjen, era aruncat în lunecarea smucită a picioarelor când într-o parte, când într-alta, ca şi cum ar fi fost apucată de picioare şi trântită, neregulat, în toate părţile.

Ploaia se vedea înainte ca o ceaţă subţire şi alburie, uneori părea că ar începe să se facă ziuă. Măndica nu ştia cât a mers, cât mai are de mers. Tot mai rar, farurile de automobile, la cotitură, îi făceau semne. Nimic nu măsura distanțele făcute. Totul era pierdut în întuneric, ca într-o zădărnicie fără sfârsit.

Nimeni n-a putut şti cât de târziu era atunci când Măndica ajunse la şosea. Ieşi în margine, ca să oprească o maşină Două faruri o proiectă, timidă, cu braţul întins, ca pe-o vedetă de cinematograf într-un film care se încerca cu repetiri. Încă o dată scena… încă o dată… Un vast studio cu perdele negre împrejur care cădeau din cer, şi un singur personaj, nenorocit, ghemuit în el, ezitând.

În sfârşit, un camion opri şi o luă. În mersul lui, ploaia bătea acum mai oblic, cu picături mai mari, biciuindu-i faţa. Puse capul în piept si închise ochii. Camionul mergea repede, cu zgomot mare şi trântituri violente. Măndicăi i se părea că apucă în toate direcţiile sau că se învârteşte în cerc. Uneori apuca brusc în lături, trântind-o cu umărul de marginile înalte de scânduri. Măndica se ținea cu mânile de pântece, instinctiv, ca să-şi apere copilul.

Când intră pe străzile Bucureştiului, cu lumini dese, cu oameni mulţi, de-abia atunci îşi dădu seama că din nou nu va putea face nimic nici aici. Îi venea să plângă. Oamenii mulţi care mai umblau pe stradă o îngrozeau, ca şi cum ar fi văzut mişunând împrejur nişte fiare sălbatice. Se împăcase mult mai bine cu pustiul de peste ogoare. Ar fi

vroit să se înghesuie în ea iarăşi, să se facă mai mică. Era cuprinsă de o spaimă nedefinită. Toţi i se păreau nişte hingheri care o urmăresc.

Era noapte. Ce avea de făcut? Cineva o luă în braţe şi-i ajută să se dea jos din camion. Mulţimea se înteţea grăbită, ca într-un lanţ mişcător, care luneca mereu înspre o clădire lungă, cu scări. O scoborâse în faţa Gării de Nord.

Măndica se încolonă între oamenii cu bagaje, cu lădiţe şi ajunse înăuntru. Acolo era furnicar. Om lângă om. Şi nimeni nu sta pe loc. Unii apucau într-o parte, cu capul sus, ca să vadă pe deasupra celorlalţi, alţii apucau în cealaltă parte. Se auzea un huruit surd. Unii strigau tare, se chemau. Se rătăciseră de ceilalţi ai lor.

— Loc, loc! striga grăbit unul care ducea în spate un balot imens.

Măndica se lăsă iarăşi dusă de curent la voia întâmplării. Ea n-avea nicio treabă în gară. Oriunde ar fi dus-o mulţimea, nu era nimic rău. Numai să n-o scoată afară. Scăpase de ploaie. Simţea pe dânsa hainele ude şi grele. Bucceaua ei era acum ca un pietroi. Îi rupea braţele din umeri. Ajunse aşa într-un fund, unde nu mai ducea nicăieri. Acolo, şuvoiul de lume era mai potolit. Unii erau aşezaţi pe jos, lipiţi de pereţi sau unul lângă altul. Trebuia să calci cu băgare de seamă ca să nu pui piciorul pe capul unuia de jos. Mocnea o lumină roşietică. Aerul era îmbâcsit şi mirosea a haine ude şi a sudoare. Un abur uşor şi înecăcios de lână muiată se ridica din mulţimea trântită pe jos, ca din nişte gunoaie împrăştiate. Măndica înaintă până într-un colţ, cel mai îndepărtat, unde se înfunda tot. Acolo era şi cald. Îşi căută un loc lângă perete. Cineva, care fuma pierdut, se dădu în lături, instinctiv. Măndica îşi aşeză bucceaua, apoi îngenunche alături.

Sala mare, imensă, cu cotituri, cu coridoare fără capăt, sub lumina clipocind subt abajururi ca nişte pălării, vuia surd, ca un fund de mare, ca o furtună imprecisă. Făcea în urechi „Hoaa, hoaaa"… mereu gâlgâit… Măndica asculta cu o încordată curiozitate. Toată sala aceea fără de sfârşit părea că se clatină, că pluteşte, nesigură, cu pereţi cu tot, ca un fund de vapor. Măndicăi îi era foame. În jurul ei, toţi dormeau. Se auzea sforăind, sau numai suflarea aceea rară, regulată şi grea a omului care doarme. Nu departe, prin semiîntunerecul nelămurit de jos, un punct roş se aprindea, se dezvolta, lumina o figură bărboasă şi neagră, apoi iar descreştea: cineva fuma, trăgând rar din ţigară. Când se uită mai bine, Măndica văzu pe cineva care nu era departe, şi faţa lui se putea desluşi necontenit. Omul acela se gândea grozav. Trăsăturile feţei îi erau încruntate, adânci. Trebuie să fi avut o grijă sau o durere mare.

Măndica se uită la el multă vreme. Îi aducea aminte de Ion. Se gândi la el. Nu-l învinui, nu mai spera nimic în niciunul din gândurile ei. A fost ceva frumos tare, care s-a sfârşit. Aşa i-a fost soarta. Nu vroia să schimbe nimic din mersul ei. O resemnare totală îi da o linişte

perfectă. O resemnare ca în faţa grindinii. Nu era nimic de făcut. Soarta!

Un şir de oameni, cu hainele slinoase pe ei, cu feţele înnegrite, păşiră unul după altul, privind cu grijă la cei de jos, spre o uşă din fund, în stânga. Fiecare avea în mână o lădiţă, unsuroasă şi ea, şi câte un felinar. Părea o echipă pentru ritualul cine ştie cărei înmormântări sinistre, după cine ştie ce execuţie, prin coridoarele ascunse după uşa din fund.

Trecură nu departe de Măndica, pe sub un bec slab care atârna de sus. Becul le lumina faţa, roşietic, o clipă, apoi chipul lor iar intra în acea umbră semiobscură care flutura peste tot. Parcă ar fi trecut printr-o regiune în care fulgera slab, de departe.

Măndica îi urmărea cu ochii. Era o diversiune, o mişcare în noianul acela de oameni trântiţi pe jos, la întâmplare. Cel din frunte era voinic. Avea o scurtă neagră cu guler de miel. Când trecu prin bătaia luminii becului, Măndica îl recunoscu.

— Ion…

Glasul ei scăpă chemarea fără să vrea. El se uita, ca toţi ceilalţi, în jos, între oameni. Dar el mai statornic, fiindcă el tăia drumul.

Măndica vroi să-şi astupe gura cu pumnul. O cuprinse o teamă neaşteptată şi un tremur nervos. Sprâncenele lui groase, bărbia ieşită, aplecată în piept; mersul lui.

Să fi auzit el? Să nu fi auzit?… Parcă a întors puţin capul, ca şi cum i s-ar fi părut numai că a fost strigat, şi apoi a continuat să meargă. Chipurile celorlalţi au trecut prin lumină, scurt, după el, pe rând. Măndica se ridică în picioare şi-l urmări până ce dispăru dincolo de uşă.

Pe deasupra grămezilor de oameni de jos nu mai trecu nimeni. Dar mai departe, furnicarul nu s-a liniştit toată noaptea până s-a crăpat de ziuă.

Trebuia să strige tare, să ţipe! Acum nu-i mai era frică. Acum, pe gândite, vede că aşa trebuia să facă. La ce bun? Mai bine aşa. Aşa să fie.

Omul bărbos, negru, încruntat, fuma mereu, cu aceeaşi privire fixă, cu aceeaşi încetineală în mişcări. Acum îi desluşea şi pleoapele, care cădeau şi se ridicau, la intervale rare, închizând parcă ceva, mereu, monoton, în cap, sub ochi.

După atâtea ceasuri cu privirea purtată pe aceleaşi chipuri, Măndică arvu sentimentul unei familiarizări, ca şi cum ar fi fost la un loc cu nişte cunoştinţe mai vechi.

Trecu cineva şi sună, zbătând nebuneşte în mână un clopoţel. Ca la o recreaţie de şcoală. „Tilinc, tilinc, tilinc“… repede, smucit, insistent.

Printre sunetele clopoţelului, omul anunţa ceva, cu voce tare. Trenul de… Omul acela apoi întorsese capul în cealaltă parte, şi

Măndica nu mai putu desluşi.

Dar cei de jos ştiau dinainte. Ei aşteptaseră toată noaptea semnalul acela. Târâind picioarele, se ridicau greoi, adunându-şi boarfele de pe jos. Era ca o înviere din morţi. Aşa va fi atunci. Şi mulţimea aceea, ca o turmă sumbră, se îndreptă spre culoarul din faţă, cu spatele încoviate, târând tălpile, care hârşcâiau pe mozaicul murdar.

Rămase omul cu barba neagră, fumând, şi alţi câţiva, ridicaţi şi ei şi răzimaţi de părete. Privirea lui era la fel, fixă. Mişcarea generală dimprejur nu-l interesă, de parcă s-ar fi petrecut pe-o altă planetă.

Măndica se gândi că nici el nu trebuie să plece nicăieri. Spre dimineaţă se schimbară „cadrele". Veniră alţii în loc. Iar avu impresia că stă înconjurată de fiare, de oameni răi. Noaptea fusese o fericire. Măndica ştia că oriunde ar fi fost nu putea întreprinde nimic. Avusese norocul că a oprit-o în faţa gării. Altfel, nu i-ar fi trecut prin cap să vie aici, şi ce s-ar fi făcut? Dar acum începea ziua. Trebuia să se ocupe, să-şi caute un loc. Nu ştia cum să înceapă. Asta n-a putut să-şi închipuie niciodată, oricât s-a gândit. Totul rămânea la voia întâmplării. Avea o singură cunoştinţă: domnişoara Pârvu… Oare va putea să nimerească la casa ei?!

Nu avea curajul să se mişte de pe locul acela, ca să nu-l piardă. Ar fi vroit să-l reţie până la cealaltă noapte, sau să nu se urnească de-acolo, ca să fie sigură că-l are. S-a simţit aşa bine în colţul acela?!… Să rămână acolo, să stea o noapte, două, trei… Până când? Ce să mănânce?…

O mare, o sfâşietoare deznădejde o cuprinse. Nu este nicio ieşire. Niciuna. De departe, din sat, de la Eleonora, unde sigur nu mai putea rămâne, lucrurile aici i se păreau mai simple, mai cu putinţă. Aici, când e la faţa locului, vezi bine că nu este nimic de făcut.

Nu e nimic de făcut!

Nu e nimic de făcut!

Prin capul obosit al Măndicăi fulgeră o idee: Trenul. Să se arunce înaintea trenului. N-o scutură niciun fior. Numai o speranţă de linişte. Şi o bucurie! Chiar o bucurie. A găsit o soluţie. Dar copilul!… Ce face cu copilul? Moare şi el…

Nu; „după", să nască întâi. Să nu-l ucidă şi pe el. Asta nu.

Măndica duse iarăşi mâna, instinctiv, pe pântecele ei umflat, anormal, ca şi cum ar fi fost al altuia, al unui om gros, burtos.

Afară era frig. Pe străzi, pe trotuar era o mâzgă cleioasă, care trecea prin tălpi, rece, până-n cap. O simţea în creştetul capului.

Măndica întrebă unde este Piaţa Victoriei. Ştia că domnişoara Pârvu stă pe aproape. De-acolo va nimeri.

Trecu pe lângă un bloc enorm. La uşa de intrare, la ora aceea de dimineaţă sta portarul, cu mâinile în şold, cu mânecile suflecate, uitându-se de-a lungul străzii. Era un tip gras, cu mustăţile căzute în

jos, cu o figură jovială. Măndicăi i se păru un om bun şi încercă:

— Domnule, vă rog, nu ştiţi, n-are cineva nevoie de-o femeie de serviciu?

Portarul o măsură din cap până-n picioare. Ochii lui se fixară asupra pântecului şi-i răspunse răguşit:

— Cu leafă şi pentru copil?

Măndica nu pricepu zeflemeaua. Mai aşteptă. Trebuia să răspundă dacă da sau nu.

— Hai-hai, cară-te de-aici…

O alunga. Nu înţelegea de ce. Trebuia să-i răspundă dacă da sau nu.

— Te-ai jucat, hai?! mai grăi portarul. Ai păţit-o!

Sub mustaţa lui rânjiră nişte dinţi laţi şi galbeni.

Măndica porni încet, aiurită. Avea impresia că ea vorbise altă limbă; o limbă pe care portarul n-o înţelesese, sau el vorbise altă limbă.

Plecă ochii în jos. Pântecele ei, exagerat, ridicând fusta, mergea ostentativ înainte. Atunci îşi dădu seama că, în starea în care era, nimeni n-are s-o angajeze.

Dădu în Piaţa Victoriei. La ora aceea era aproape pustie. Numai tramvaie cu vagoane împreunate se țineau unul după altul, sau veneau unul contra celuilalt; o clipă credeai că se ciocnesc, şi tocmai când era să se întâmple, o lua unul pe lângă celălalt pe-alături.

Aşa, pustie, piaţa îi apăru imensă. Se opri subt un zid, să se orienteze. Tocmai în cealaltă parte, la dreapta, pe lângă casa cu turnuleţ, ieşită în stradă, pe acolo e drumul spre domnişoara Pârvu. Şi-aduce bine aminte, fiindcă acolo nu-i trotuar, şi atunci când mergea cu domnişoara Pârvu prima oară pe-acolo era să dea un automobil peste ea. Măndica ocoli piaţa.

Când văzu casa domnişoarei, parcă ar fi descoperit o casă părinteasca. În toată amărăciunea ei, avu un zâmbet de bucurie şi de mulţumire. Dar aceasta dură o clipă. Casa nu însemna nimic, nu rezolva nimic. Jaluzelele erau trase; casa dormea. Era prea dimineaţă.

Se aşeză pe marginea trotuarului exact pe locul unde se pusese cu luni înainte. Acolo, alături, era un tei subţirel. Atunci se aşezase la umbra lui. Acum, teiul era desfrunzit. Numai o singură frunză, mare, galbenă, cu pete ruginii, ca nişte pistrui, rămăsese prinsă de o creangă. Părea udă şi se smucea de vântul subţire care bătea rece.

Hainele de pe ea nu se uscaseră bine. Păreau întărite de apa îmbâcsită în lâna polcuţei, cusută în romburi ca o plapumă.

Măndica aştepta. Rar, unul câte unul, oamenii care locuiau pe-acolo ieşeau din case, se opreau un moment în portiţă, se uitau la dreapta şi la stânga şi plecau la treburile lor.

În stânga, alături de casa domnişoarei Pârvu, o femeie de serviciu, dolofană, rumenă, legată la cap cu o batistă roză, deschise ferestrele,

scoase aşternutul, bătu cu palma, tare, în perini şi dispăru, cântând un cântec de oraş, cum auzise ea la „salon“.

Cerul era acoperit de nori suri şi negri, care se încâlceau, se alungau pe deasupra caselor. Era gata să ploaie, dar încă nu ploua. Lângă trotuar, într-o depresiune, era o baltă de apă, murdară ca norii de pe cer.

Măndica aşteptă să se trezească şi casa domnişoarei Pârvu. O dureau picioarele. O umezeală rece începu să pătrundă în ele, să se ridice în tot trupul.

Departe, se auzi fluierând un tren. Trenul!! Aceeaşi senzaţie de bucurie şi uşurare. Ion – trenul.

Un huruit brusc o făcu să tresară. Se ridicaseră jaluzelele de la casa domnişoarei Pârvu, „Biserica” dinăuntru se umplu de lumina mocnită a zilei.

Mai târziu, poate după o oră, domnişoara Pârvu ieşi pe uşă. Era-n aceeaşi haină, cu aceeaşi pălărie cu ac, cu aceleaşi mănuşi ca întâia oară. Afară ezită un moment: să se înapoieze să ia umbrela, sau nu? Apoi se uită şi ea, ca toţi ceilalţi, la dreapta şi la stânga.

Măndica se ridică de jos, ca şi cum erau înţelese şi ar fi avut o întâlnire.

— Sărut mâinile.

— Ce cauţi aici? Ce-ai venit? Unde-ai fost?

Măndica tăcu. Domnişoara Pârvu privi grozăvia. De data aceasta o copleşi un sentiment de milă. Era preşedintă şi la o societate de binefacere, şi la Casa pentru protecţia domnişoarelor străine.

Înainte, starea Măndicăi îi revelase ticăloşia ei care era mai aproape. Acum îi revela venirea copilului pe lume care era mai aproape. Domnişoara Pârvu îşi descoperi o necunoscută dragoste de mamă şi o puternică mândrie de a proteja.

O introduse în bucătărie şi întoarse cheia la uşa care, prin sufragerie, da în apartament, spunându-şi în sine: „Nu poţi şti niciodată… Adică: ce poate fi în stare să facă Măndica, rămasă singură?“ Apoi plecă grăbită.

Seara o consulta pe Măndica un doctor mamoş din Comitetul societăţii de binefacere Samariteanca, şi a doua zi fu internată, cu protecţia domnişoarei Pârvu, la maternitate.

Domnişoara venea s-o vadă în fiecare zi, pe la amiază. Îşi făcea datoria pentru societatea de binefacere şi simţea în conştiinţa ei o mare mulţumire. A fost destul să fie convinsă că este de datoria ei să ajute o fată părăsită în halul în care era Măndica, pentru ca apoi să-şi facă datoria cu toată conştiinciozitatea.

Domnişoara Pârvu era o femeie a datoriei.

XVIII

Doctorul Petre Voicu găsi pe masa lui din biroul spitalului Filantropia o scrisoare.

O desfăcu grăbit. Se uită întâi la semnătură. Marita Langa. Marita!… Mâinile îi deveniră febrile. Începu să citească.

„Domnule doctor,

M-am întors de curând de la ţară. Nu v-am mai putut vedea din ziua aceea groaznică a înmormântării, când aţi venit până la Dumbrava, să-l conduceţi pe Răduţu, împreună cu noi, până la locul de veci.

Vreau ca acum, târziu, foarte târziu, să vă mulţumesc de tot ce-aţi făcut pentru Radu şi pentru mine. Nu voi uita niciodată devotamentul cu care aţi stat lângă mine în cele mai penibile zile din viaţa mea.

Aş fi mişcată dacă nu veţi lăsa să cadă legătura care s-a înfiripat în momente atât de tragice şi dacă atunci când ocupaţiile vă vor permite aţi trece pe la mine. Aş avea o mare consolare.

Aş simţi, puţin, şi prezenţa lui Radu.

Cu cele mai bune sentimente,

Marita Langa”

Petrache rămase cu scrisoarea în mână, o întoarse maşinal printre

degete, o pături şi o puse iarăşi în plic. Figura lui era gânditoare şi contrariată.

În ultimele luni muncise înspăimântător. Îşi făcuse teza, o publicase, o susţinuse. Reuşise cu laudă. Profesorii, afară de Simu, l-au felicitat. Presa, revistele de specialitate s-au ocupat foarte elogios de lucrarea lui. Acum era doctor.

Voicu a continuat să lucreze la Filantropia. Dar pentru toate acestea, câtă muncă?!…

Ochii rămăseseră vioi, faţa deschisă, luminoasă, primitoare. Nici munca aceea nu izbutise să obosească sau să altereze caracterul lui Petrache. Căpătase poate mai multă încredere în el, ceea ce îi da mai mult curaj şi o atitudine mai fermă, mai deschisă cu oamenii.

În ziua aceea avea de făcut prima operaţie mai serioasă. Avea să aplice un nou sistem, personal, de anestezie locală, şi un tratament curajos postoperatoriu.

Scrisoarea i se păru de bun augur. Îi veni ca o îmbărbătare, ca un ajutor. Puse scrisoarea în buzunarul de la piept al surtucului şi îmbrăcă halatul.

Pacientul era un bărbat înalt, cu siguranţă altădată voinic, dar acum complet istovit de boală şi de tratamente. Fusese îngrijit într-un spital C.F.R. Câteva luni de zile. Mult timp nu s-a ştiut ce are. S-au făcut analize şi radiografii. Apoi s-a pus un diagnostic greşit. A fost supus unui regim sălbatic, de flămânzire. Puterile i-au scăzut zi cu zi.

În cele din urmă, s-a hotărât operaţia. Diagnosticul ultim era „ulcer la duoden”.

Petrache îi preluase viaţa asupra lui. Desigur că în cursul experienţei lui de până atunci îngrijise sute şi poate mii de bolnavi operaţi, dar cu toţi era altceva: el avea o responsabilitate secundară; rolul lui era de îngrijitor, nu de medic. Profesorul Simu avea responsabilitatea.

Acum, pentru prima oară, pentru o operaţie care putea să însemne primejdie de moarte, Voicu avea singur toată răspunderea. O viaţă de om, în mâinile lui. Voicu avea în chip superlativ conştiinţa acestei responsabilităţi.

A ezitat câteva zile dacă poate sau nu să facă deodată şi prima experienţă eu metodele lui de anestezie simplă. Avea oroare să producă dureri inutile. Dar era sigur pe ceea ce gândise.

Profesorul Simu a ţinut să asiste la operaţie. Era de fapt intrarea lui Voicu printre chirurgi.

Voicu venise la spital de dimineaţă. Când traversă Piaţa Victoriei, merse un timp în urma unei bătrâne cu o boccea mare în mână, care se grăbea cu paşi mărunţi, pesemne spre gară.

Trecuse în dimineaţa aceea pe lângă mulţi oameni, dar, nu ştiu de ce, bătrâna îi atrase atenţia, şi silueta ei încovoiată îi rămase în minte.

După o vreme, bătrâna se opri, puse bucceaua jos, iar ea se aşeză pe postamentul de piatră al unui gard de fier, să se odihnească, cu toată graba ei din mers. Trenul ei avea doar să plece spre seară. Cu un gest iute al palmei, îşi feri broboada neagră, care aproape îi acoperise faţa. Atunci, Petrache trecu pe lângă ea, ferind bucceaua. O auzi oftând.

După ce se depărtă, din nu ştiu ce imbold tainic, întoarse capul, dar nu mai văzu nimic, din cauza unui tramvai care-o acoperea. Urcând spre spitalul Filantropiei, asociaţia de idei a lui Petrache merse mai departe de la acea întâlnire, în definitiv fără nimic anormal, şi deodată gândul îi zbură spre mama lui. Se gândea destul de des la ea, dar de ce tocmai acum, în ziua aceasta atât de importantă pentru viaţa lui? Ori poate tocmai de-aceea?... Sau poate, pur şi simplu, fiindcă silueta acelei bătrâne semăna cu a mamei lui? Dar bătrânele seamănă grozav toate între ele la ţinută şi la mers.

Mama lui era fiinţa cea mai dragă de pe lume. Împrejurările o învelise în ceaţă şi în depărtare. Atâţia ani n-a avut posibilitatea s-o vadă. Apoi a învins repulsiunea, ura de a-l vedea pe tată-său, de a se întâlni cu el – hoţul copilăriei lui. Bestia!

Doctorul Voicu nu uitase nimic. O! Acum ar putea să-l înfrunte! Şi-l va înfrunta! Chipul Tincăi, aşa cum îi rămăsese în minte, îi apăru în faţă ca o icoană. Petrache era tare. Dar nu putu stăpâni emoţia şi o lacrimă în tăietura ochilor.

Ce curat i se păru aerul! Trebuie să ningă: atmosfera era astfel încât i se păru ciudat, anormal, că nu ninge, că nu cad fulgi. Ce Dumnezeu? Ziua aceasta începu să capete un caracter de aniversare, din acelea cu amintiri, cu retrospecţii, cu înduioşări asupra trecutului.

Intrat în spital, Petrache se grăbi să se spele pe mâni, şi se frecă mult, insistent. Clăbucii de săpun sporeau, albi, uşori. Petrache îi mesteca mereu – cu mânecile suflecate până la coate.

Veniseră mulţi studenţi din anul şase ca să asiste. Ei îl cunoşteau pe Voicu şi aveau o încredere nebună în el. Mai mult: admiraţie. Erau siguri că va fi cel mai mare chirurg din ţară.

Operaţia a fost făcută cu artă. Pacientul era extrem de slăbit. Nouă luni purtat prin spitale, zăcând pe toate paturile, în toate poziţiile... De data aceasta, diagnosticul fusese exact.

Orice alt sistem de narcotizare decât al lui Petrache ar fi putut să fie fatal pentru un organism atât de zdruncinat. Mânile lui Petrache au lucrat minunat. Au avut precizie, siguranţă şi delicateţă. Era cel mai desăvârşit instrument care se poate imagina. Ochiul era fără ezitări.

Profesorul Simu asistă cu atenţie şi încruntare. Îşi dădu imediat seama că Voicu va fi un mare chirurg, care va duce mai departe şcoala medicală românească. Cuvântul „geniu ‘’ îi trecu fără voie în gând.

De altfel, aceasta o simţeau instinctiv, printr-o intuiţie fără greş,

toţi cei care asistau. Nimeni n-ar fi putut spune precis în ce anume consta trăsătura de geniu. Poate nu era nimic care să fi însemnat o inovaţie personală. Era însă şi asta. Dar ceea ce caracteriza mersul operaţiei era o anumită dexteritate, o anumită succesiune de nuanţe, o preciziune milimetrică, o viziune uimitoare asupra măruntaielor ascunse ale pacientului, o siguranţă care era vizibilă ca ceva concret, care se impunea; o magie a jocului de mâini şi de degete, care într-o complicată şi totuşi uşoară ţesătură nevăzută…

Şi peste toate acestea, sau din toate la un loc, un „ce“ imposibil de definit, care uimea, ca orice manifestaţie perfectă de mare artă.

Desigur, Petrache asistase la nenumărate operaţii făcute de profesorul Simu, dar era uşor să-şi dea seama de îndată că nu are nimic de învăţat de la el.

Când operaţia se sfârşi, oând Voicu şi-a descoperit faţa, chipul lui părea iluminat şi liniştit. Acelaşi amestec de timiditate, de simplu şi de încredere îi alcătuia fizionomia.

S-a prelungit mult o tăcere ca un omagiu suprem. Ochii tuturor erau aţintiţi asupra lui Petrache. Apoi, studenţii începură să discute aprins şi gălăgios între ei, ieşind din sala de operaţie, iar profesorul Simu plecă grăbit, fără să spuie un cuvânt.

Sora aduse şi prezentă spre semnarea doctorului Voicu foaia de observaţie a pacientului:

„Ion Mândru, maistru sudor C.F.R., 30 ani“.

Ion pe care-l desluşise Măndica, în gară, noaptea, la lumina roşietică a becului, Ion al ei, fusese numai o închipuire. Ion cel cu adevărat zăcuse nouă luni, şi-acum era după operaţie.

XIX

În holul mare, plin cu mobile vechi şi covoare persane, ardea focul într-un şemineu cu plăcile patinate şi reliefuri egiptene.

Marita suporta greu căldura uscată de calorifer. O înăbuşea. Avea tot timpul senzaţia că se sufocă, şi o sete grozavă o chinuia ziua şi noaptea. Şi întrucât sta aproape tot timpul în casă, acest neajuns devenea un chin. De-aceea în hol condamnase caloriferul şi încălzea cu lemne. Spre seară, înainte de-a aprinde lumina electrică, flăcările roşii jucau pe mobile tonuri bronzate şi trezeau prin colţuri umbre stranii.

Aceea era ora preferată a Maritei. Închidea cartea şi o aşeza jos, pe

covor, lângă fotoliu. În mintea ei, lectura se prelungea singură ca un ecou. Tipurile de eroi, personagiile, se adunau toate împrejur. Mobilele din hol se completau cu cele din cărţi. Marita îşi împrumuta sufletul şi zbucimul acelor stafii agitate. Viaţa ei se alătura de-a lor, se confrunta, se amesteca cu-a lor, într-o lume ireală, în care realitatea totuşi, ca şi prezenţa ei efectivă aduceau elemente veritabile.

Se alcătuia astfel o simbioză care o transporta pe Marita, efectiv, într-o lume intermediară, singura în care se simţea bine.

Pe geamul mare de la stradă, aşa cum şedea ea pe fotoliul scund, nu se vedea decât cerul livid de sticlă mată şi murdară.

Înserarea scădea treptat lumina, într-o degradare imperceptibilă, şi încet-încet chipul ei, lucrurile dimprejur deveneau mai cenuşii, mai opace, mai întunecate. Focul din şemineu se detaşa tot mai mult, făcând în jur o aureolă tot mai largă şi tot mai roşie.

Prin colţuri, cadrele de pe perete, bibelourile de pe mesuţe japoneze incrustate cu sidef şi desenuri complicate nu se mai desluşeau. Marita îşi simţea prin întunerec ochii vii, mişcând.

Totul crea o atmosferă lină de sfârşit. Parcă viaţa însăşi ar fi pierdut puterile şi s-ar fi stins. Timpul însuşi schimba de ritm şi de măsură. Clipele se prelungeau, fără tranziţie de la una la alta, îndulcind pulsul bătut care-l mâna. Şi tic-tacul ceasului de pe birouaş era mai catifelat, mai discret.

Focul se stingea şi el. Marile zvârcoliri fanteziste ale flăcărilor se potoleau. Jarul mai iradia zvâcnind o bucată de vreme, apoi prindea deasupra ca o subţire pojghiţă de cenuşă, ca o cămaşă discretă şi delicată. Parcă cineva ar fi închis ochii, încercând să adoarmă. Sara cădea şi pe cărbuni, potolindu-le încet roşia lor iradiere, până nu mai apăreau decât ca un morman de cenuşă.

Nu ştiu ce insuficienţe de circulaţie sau ce melancolii ancestrale făceau ca Marita să simtă cu pasiune adâncă acest ceas al stingerii. Ea însăşi ar fi fost ispitită să închidă treptat ochii, să nu mai vadă lucrurile decât ca într-o amintire şi să simtă aceea epuizare lentă şi dulce a celui care-şi taie vinele de la mâini, şi viaţa i se scurge încet, până la dispariţie, fără treceri şi zvârcoliri.

În urma morţii lui Radu, Marita trăia şi mai retrasă ca înainte. Nici nu anunţase pe nimeni că s-a întors de la ţară.

În seara aceea, o asemenea solemnă şi tăcută stingere a unei zile fu tulburată de o sonerie. În umbrele veritabile, ca şi în cele pe care Marita la aduna în ochi şi împrejur, calcă cu paşi neauziţi pe covoarele groase, doctorul Petrache Voicu.

Intră cu sfială. Îşi dădu îndată seama că tulbura o intimă solemnitate, în care se petrecea neştiut o comuniune cu eternităţi şi cu spirite care nu se văd. Parcă ar fi călcat într-o grădină în care nu-i decât parfumul. Parcă ar fi intrat, real, viu, într-un vis al Maritei,

amestecând iar, ca sol al realităţii, cele două luni. Parcă ar fi pătruns într-o întunecată catedrală tocmai când se oficia cel mai sacru şi mistic ceremonial.

Primul pas făcut peste pragul holului stricase vitraliul minunat de fantezie şi culori, după care era, în obscuritate, sufletul adevărat, gol, al Maritei.

Marita avu un gest instinctiv ca de pudoare şi ar fi vroit să-şi acopere faţa. Mai mult îl presimţise decât îl văzu pe Petrache. Era numai ca o umbră depărtată.

— Vino, doctore, vino. Iartă-mă că nu mă scol, dar mă simt obosită… Poate stăm încă aşa, fără să aprindem lumina. Mă supără lumina. Se vede că sunt făcută să trăiesc în şters, în voalat şi în discreţie… Uite, ai aici un fotoliu de bunic. Vezi să nu cazi. Până ce te obişnuieşti cu întunerecul, cu lumea asta a mea de-aici… Aşa!

Petrache sărută mâna Maritei şi se aşeză.

Cele două fotolii de catifea roşie erau aproape, despărţite numai de o măsuţă scundă, şi se găseau aşezate cu faţa spre geam.

De departe, de la colţul străzii, de la un bec din vârful unui stâlp, o rază ilumina ochii Maritei ca într-un teatral şi fin joc de scenă. Lumina cădea cu contururi drepte, cu motive decalcate de pe perdeaua de dantelă pe pieptul şi pe braţul Maritei, gol, întins pe speteaza moale a fotoliului.

Doctorul o privea din umbră, mulţumit şi recunoscător zeilor de această întâmplare. Faţa Maritei i se păru mai trasă, mai pallidă, mai spiritualizată. Petrache o vedea foarte bine în lumina aceea, care în întunerec părea de reflector. Marita nu se ferise de ea. De undeva, un „lampagiu”, cu un comutator întors, o aprinsese câteva clipe numai după intrarea doctorului. Dar cu toată cruditatea luminii, chipul Maritei purta acelaşi voal uşor, aceeaşi fluturare de mister, aceeaşi aparenţă de reverie şi vagă adormire, acelaşi aspect pe care-l au în genere pe fizionomie, femeile mioape.

Marita se mişcă puţin la o parte, şi lumina de-afară, de la becul nevăzut, căzu alături, între ei, pe-un vas de cristal.

O jenă discretă a încununat începutul acestei revederi. Niciunul n-a avut curajul să facă, firesc, ceea ce îi impunea inima să facă, deşi era atât de curat şi de frumos! O constrângere consimţită şi autolmpusă falsifică gesturi şi vorbe.

… În realitatea cea ascunsă, care nu cuteza să se realizeze, cei doi stăteau tremurând unul în faţa celuilalt, privindu-se fix în ochi, cu mâinile strânse într-un gest de mare prietenie şi afecţiune. Apoi îşi dădură seama că vorbele ar strica acea muzică interioară din ei şi rămaseră tăcuţi, Marita cu capul pe pieptul lui, el strângându-i amândouă mânile. Această efuziune îi satisfăcea. Amândoi se simţeau în ea bine, fericiţi, izolaţi de lume şi adânciţi în marele mister al vieţii.

Niciunul nu cerea mai mult, de teamă să nu se strice tot printr-un gest care să alunge visul.

Se iubeau? Da. Se iubeau. Dar o iubire pură, diafană, ca o completare a singurătăţii fiecăruia, ca găsirea miezului luminos al vieţii, ca o platoşă suavă, miraculoasă contra ideii de moarte, lângă care trăiau amândoi: el prin experienţele lui de fiecare zi, ca prin analiza singurătăţii şi spovedaniile din cărţi, din care, ca un praf amar, se scutura aceeaşi obsesie.

Dar acestea erau numai în dorinţele lor. În realitate însă, niciunul n-a avut acest curaj fără exagerare, pe care-l cerea natura lucrurilor. În realitate, au rămas pe fotolii, căutând fiecare să împletească mereu cu mai multă abilitate firul celor ce gândeau fără să spuie cu acela al vorbelor, care avea pe ici pe colo, din mătasa firului gândit. Uneori, firele se încurcau, făceau noduri false, răsucindu-se, şi atunci urma o pauză de ajutare.

Petre o cunoştea prea puţin pe Marita pentru ca să găsească după diapazon nota justă, tonalitatea cu care să înceapă cât mai potrivit. Este drept că se gândise mult la ea. Dar în aceste gânduri şi reverii se analizase exclusiv pe dânsul, nu pe ea. Nici în această operaţiune nu ajunsese la vreun rezultat, fiindcă refuza să ajungă şi să accepte consecinţele. Şi-apoi, fiindcă munca acaparatoare îl sustrăgea şi de la aceasta.

Marita se gândise la ea mai mult. I se părea că se cunoaşte foarte bine. Ştia că iniţiativa trebuieşte să o ia dânsa. Pe ea o interesa apoi mai cu deosebire dezlegarea problemei ei sufleteşti decât acea a lui Petre. Scopul principal era ieşirea ei din impas, salvarea ei. Pentru aceasta încerca încă rezistenţele în ea, rezistenţele în el.

Fericirea pe care o cerea nu avea nimic de aventură sau de patimă feroce. Nimic gen „fatal". Era numai o pretenţie de înţelegere, de comuniune sufletească. Sursele ei vitale erau reduse; pulsul îi era slab. Lumea, ca şi sentimentele şi cerinţele ei erau voalate, şterse, în uşoara atingere cu realităţile, temătoare de a se realiza, de a intra în comun.

Marita, în naivitatea reveriei ei structurale, credea în aceste utopii cu sinceritate. Nicio clipă ea nu se credea în înşelătorie. Nu vedea sforile cursei; nici nu vedea zâmbetul şiret al ipocriziei simţurilor.

În realitate deci, Marita începu:

— Doctore, încă o data îţi mulţumesc pentru sprijinul ce mi-ai dat într-o mare nenorocire şi când eram aşa de singură. Nu ştiu ce-aş fi făcut fără dumneata.

— Vă rog, doamnă… îngăimă timid Petre orice om în locul meu…

— Nu, te rog, nu continua aşa. Nu căuta să dai înapoi ceea ce eu am primit. În zilele acelea au fost prea multe pentru mine; aşa de multe care mă despărţeau de viaţă şi ceva care începea să mă lege de ea. Am ezitat, m-am zbătut, am suferit, între aceste alternative, care

mă trăgeau în direcţii opuse cu puteri în stare să mă rupă în două.

Cu pierderea lui Radu, am pierdut totul. Un capitol din viaţa mea s-a închis. În mine nu am mai găsit nicio consolare. Am avut însă tăria de a primi lovitura în picioare.

Şi după o pauză, adăugă cu oarecare ironie:

— Nici măcar n-am devenit bigotă. Am putut să încadrez nenorocirea mea într-un ciclu universal, pentru a-i lua din acuitatea specifică punctului de vedere personal... Eu n-am trăit viaţa mea. Am avut atunci ani întregi la dispoziţie, liberi pentru a o medita. Pretind să am justa ei apreciere, atât pe cât se poate judeca obiectiv. Punerea mea în cauză a schimbat desigur datele, în mod simţitor, dar nu fundamental.

Scoasă din albia concepţiei mele, în care am putut să mă împac cu o formulă a vieţii, trântită la pământ, călcată în picioare de soartă, am putut totuşi, atunci când am găsit puteri să mă ridic, să revin în aceeaşi albie.

Dacă această viziune de poveste şi de efemer poate cineva s-o aplice sie însuşi, atunci acela este în stare să accepte viaţa şi moarte fără de cutremur.

După, iarăşi, o pauză mică:

— Toată judecata aceasta dă greş în momentul cel greu de trecere, în care omul e asaltat de toate laşităţile şi le primeşte pe toate, apucându-se cu mânile de firul lor de pai, dar asta nu are importanţă pentru perioada cea lungă a vieţii.

Ca să-ţi poţi trăi zilele trebuie să ai în faţă o idee oarecare despre viaţa în sine. După natura acestei idei, o priveşti şi o trăieşti apoi, în panică sau în linişte. Eu mi-am alcătuit o asemenea idee pentru uzul personal. Şi formula ei duce la linişte. Am acceptat toate riscurile neprevăzutului şi m-am supus în conştiinţa mea formulei de transformare, sau de pieire definitivă a materiei printr-un proces pe care nu-l putem modifica.

E o atitudine de resemnare – ai să spui. Da! E o atitudine de resemnare în acceptarea finalului inexorabil, pe care-l primesc ca un sfârşit natural, în ordinea firească a lucrurilor.

Dar în intervalul de până atunci, am cugetat totdeauna că sunt în drept să-mi aranjez singur viaţa, fără a mi-o falsifica sau anula cu precepte sau amestecuri streine.

De ce mă priveşti cu atâta curiozitate? Este cu adevărat întunerec. Dar eu sunt deprinsă cu el, şi văd ca pisicele, noaptea. Curajul meu a fost că dumneata nu mă vei putea vedea. De-aceea am şi păstrat acest obscur.

Ştiu, sunt confuză, prolixă, nedefinită încă în ce spun. Pedantă, artificială, tot ce vrei să crezi. Dar în mine, totul este limpede. Mă încurcă numai expunerea şi cunoaşterea în formule filosofice

consacrate a altor puncte de vedere.

Am vroit ca în ochii dumitale să mă justific… poate… să mă reabilitez. Şi mi se pare că am pornit greşit. Să nu mă fi judecat prost, după calapoade tipice, după convenienţe ipocrite, chiar după măsura şi imperativul unui sentiment teribil de real, de mamă, care trebuia isă mă ducă şi la înmormântarea mea în deznădejde. Ceea ce a luptat în mine în acde nopţi lungi au fost două forţe egal de puternice şi de veridice. N-am nevoie să ţi le demasc dumitale. Niciuna nu s-a putut anihila pe cealaltă. Fiecare a avut faza ei de victorie. În cele din urmă va triumfa aceea legată de viaţă, fiindcă altfel aş fi azi o epavă.

Nu e nici bravadă, nici sacrilegiu în aceasta. E aceeaşi supunere la regula jocului.

Ştiu că ai avut jenă, reţineri şi judecăţi severe asupra mea. După cei care imprimă şi gândului caracter de păcat, va fi trebuit să fiu arsă de vie. Dar aceasta e concept religios, adică formula acelui punct de vedere care urmăreşte să înăbuşe în om orice plăcere de a trăi.

Nu ştiu nici acuma ce vei fi gândind despre mine. Dar eu te apreciez şi te respect prea mult pe dumneata pentru ca să mă sfiesc de a mă înfăţişa spiritual, cu toată sinceritatea…

N-aş fi vroit, doctore, ca de la început să pornim pe baze false, pentru a ne minţi mai târziu.

Vei fi intrat în astă seară aici cu previziunea unei mari plictiseli. Vei fi crezut că te-am rugat să treci pentru ca să asculţi plângerile deznădăjduite ale unei mame care şi-a pierdut copilul. Aceasta însă a fost şi este o chestiune strict personala. Mă priveşte numai pe mine şi intimitatea mea. S-ar fi putut să nu bănuieşti în mine simţul de pudoare şi de mândrie, care să mă împiedice de la aceasta. M-ai cunoscut prea puţin. Ai cunoscut numai concluziile – parte din ele – care ţi-au putut apărea stranii, fiindcă nu cunoşteai premizele. De-aceea încerc să ţi le prezint.

Îţi aduci aminte de o definiţie pe care Shakespeare a dat-o vieţii: „istorie povestită de-un nebun”… Da. Da. Istorie povestită de-un nebun. La mine, nebunul a fost fără imaginaţie şi rău ca toţi oamenii lipsiţi de imaginaţie.

Pe geam începură să se vadă fulgi căzând. Afară pornise vântul, fiindcă becul de departe, din vârful stâlpului, se clătina, mişcând în casă, între cele două fotolii şi pe cei doi ocupanţi, o lumină jucăuşă şi capricioasă, care le ilumina scurt, trecător, faţa.

Lumina clătinată căzu pe chipul lui Petrache. Era plin de uimire, de curiozitate şi de interes. Iată o întâmplare la care nu se aşteptase. În mintea lui se amestecau toate. Ceea ce domina era însă un sentiment de descoperire şi de surpriză.

Marita privi chipul din lumina care, cădelniţând, îl fulgerase o

clipă.

— Ştiu că te surprinde acest monolog tot aşa de plicticos poate ca şi jeremiada la care te aşteptai şi că ţi se pare anormal. Poate chiar ca un caz clinic.

Petre protestă.

— Dar eu n-am găsit în toată viaţa mea de până acum un om căruia să-i pot vorbi aşa cum fac astă-seară. Niciodată. Eu am fost singură şi ca femeie, şi ca fiinţă omenească. Am adunat, am adunat... nu te surprindă că m-am aruncat asupra dumitale cu lăcomie şi cu sete.

„Istorie povestită de-un nebun": De-abia adusă din Elveţia, măritată la 16 ani cu un om cu douăzeci şi cinci de ani mai în vârstă decât mine, ocupat mereu cu gândul la afacerile lui, la dificultăţi, fără nicio afinitate cu mine... Cum vezi, o istorie povestită de-un nebun normal, sau de unul care nu ştia decât să repete aceeaşi istorie. O istorie banală.

E teribil de umilitor să trăieşti o tragedie care să fie banală, ucigător de banală. Să-ţi plagiezi fără să vrei existenţa. Şi să nu poţi ieşi din ea. Banalitatea este însăşi o tragedie atunci când eşti conştient de ea.

Dumneata eşti singurul om pe care l-am întâlnit în stare să înţeleagă aceste lucruri. Destinul meu trebuie să fie de a înota în banalitate. Şi această pretenţie de a fi neînţeleasă, de a mă crede astfel, de a căuta *une âme soeur* este o banalitate comună.

În sine, totul e o tragedie. În formă, totul e banal. O copie după o melodramă. De-aceea mi-am căutat un refugiu în afară de propria mea viaţă; să scap de banalitate, de clişeul unei drame de prost gust. Şi m-am aruncat în lecturi. Să mă satisfacă fantezia altora, fantezia atât de neaşteptată a vieţii, uneori, când ştie să se arate generoasă.

Caut o formulă în afară de viaţa mea. Vreau să evadez din banal.

Dar poate şi afecţiunea aceasta pe care ţi-o port, poate ceea ce ar vroi să spuie un alt cuvânt, pe care mă tem încă să-l spun, este tot în regulile, în logica banalităţii în care am călcat de la început.

„Să-mi refac viaţa" – iată încă o faimoasă formulă a tuturor femeilor care şi-au ratat viaţa. Şi care femeie oare nu şi-a ratat-o?! Era aproape să o întrebuinţez şi eu, subt impulsul aceleiaşi soarte care mă urmăreşte şi care mă vâră mereu cu capul în banal.

Nu e vorba, doctore, să-mi doresc o nebunie sau să vânez o poză excentrică. Banalitatea într-o viaţă liniştită, în ordinea cea firească a lucrurilor este la ea acasă, în domeniul ei. Dar atunci nu e supărătoare; e numai monotonă. Dar banalitatea în dramă, în „nefiresc", una paradoxală, este enervantă şi umilitoare.

Şi-aşa, doctore, iată-mă aici. Cum se spune: la o răscruce. La una la care stau de 13 ani, pe piatra de kilometraj însemnată cu zero, şi aştept şi până la dumneata n-a trecut nimeni să se oprească.

M-am izloat: să nu-mi bat capul cu „dineuri” de interes, cu oameni cu care eu nu am nimic comun; să nu-mi pierd vremea în vizite la femei care, nenorocitele, mă invidiază; să nu mă înfund în partide de cărţi pentru a face din minunatul hazard o dugheană…

Am stat deoparte, să mă analizez, fiecare volum citit a fost în fond un motiv de analiză a mea. Aşa este orice lectură. Asta până ce am citit pe Proust. Atunci m-am descurajat. Ca un violonist care se-ntoarce de la concertul unui virtuos celebru: de la Enescu, de la Menuhim, de la Haifitz… ştiu eu…

Nu voi ajunge niciodată să mă cunosc. Nici nu mă mai poate ajuta nicio carte. După Proust, totul, este simplu, începător, schiţat, aproape pueril.

Am rămas însă, precum observi acum, cu obiceiul, cu ticul acesta al singurătăţii mele.

Aşa… Şi-acum, ai fişa mea clinică. Trebuie să arunci asupra ei o privire de ansamblu. Pe urmă ai să-mi spui ce-i de făcut. Acum îmi dau perfect seama, e greu să-mi spui ceva. Mai ales, te rog, nimic convenţional, aşa cum văd că începuseşi.

Hai, dă-mi mâna, prieteneşte.

Petrache îi întinse mâna. Degetele ei se strecurară, reci, în ea, ca într-o teacă. Un fior neîncetat şi de-abia perceptibil se simţea trecând prin ele, aşa cum s-ar auzi trecând curentul electric printr-un fir.

Situaţia în care se ştia Petrache nu i-ar fi îngăduit niciodată să ajungă până aici, să îndrăznească atât. Marita ştia asta. Ştia că flămândul care nu are, fură. Şi furtul lui nu-i păcat.

Becul din stradă, purtat de vânt, cădelniţa mereu, ca în- tr-un ceremonial, ca pentru o binecuvântare.

Petrache observă ochii Maritei strălucind ciudat şi pupilele prea mari. Era ceva anormal şi volubilitatea torenţială a Maritei, îndeobşte cu o vorbire lentă, parcă leneşă. Şi schimbarea aceasta de fizionomie, chipul, privirile acestea, care nu erau ale ei, care trădau un fel de pasiune arzătoare, pătimaşă, iarăşi în contradicţie cu firea ei de odaliscă cvasi adormită uneori.

„Trebuie să descopăr ce este aici” îşi spuse el cu oarecare îngrijorare, de parcă ar fi descoperit un simptom ce anunţă o boală gravă la o fiinţă iubită.

XX

Victoria Cristescu era numai de câteva luni doctoriţă la maternitate. Rutina nu-i tocise încă sensibilitatea. În faţa suferinţei în serie nu devenise încă nesimţitoare şi cinică. Romantică din fire, şi blândă, ea încă era în stare să diferenţieze femeile pe care le îngrijea şi să sufere cu fiecare din ele.

Internatele nu erau încă pentru dânsa un număr şi nu se înecau în anonimat şi stereotip. Durerile naşterii pentru fiecare însemnau dureri greu de suportat, şi nu numai simptome inerente, care nu mai interesează pe un medic de îndată ce nu reprezintă o manifestare maladivă.

În salonul ei, Viorica Cristescu era ca o supramamă a tuturor nenorocitelor care se zbăteau în chinuri. Tot ce se putea face pentru a le cruţa o suferinţă, ea era totdeauna gata să facă, chiar dacă aceasta îi impunea o cheltuială proprie. Erau injecţii necesare care lipseau. Viorica scotea bani din buzunar şi le cumpăra. Aceasta se întâmpla atât de des, încât nu ştiu dacă din leafa ei îi mai rămânea ceva la sfârşitul lunii.

Măndica fusese internată în salonul Vioricăi. Starea ei păcălise doctorii. A trebuit să stea mai mult timp internată până să nască. Nici azi, nici miâine, nici poimâine… nu se întâmpla. Toate contemporanele ei – contingentul ei de internate – ieşiseră de demult, şi Măndica rămăsese încă subt îngrijirea preventivă. De-aceea, Viorica o şi poreclise „pensionara”.

Pensionara îi era simpatică prin docilitatea ei şi pentru o stare perpetuă de spaimă.

— Măndica, tu nu mai vrei să naşti odată? o întreba Viorica bătând-o prieteneşte cu palma pe obraz.

— Nu vreau… Nu vreau.

— Şi de ce, mă rog, nu vrai?

— Mă tem.

Şi Măndica începea să plângă.

— Nu fi proastă, fetiţo. Eşti de-atâtea zile aici. N-ai văzut? Nu s-a

întâmplat nimic.

— Nu vreau.

— Atunci, să te scoatem de-aici.

— Nu. Nu, spuse cu aceeaşi spaimă.

Parcă Măndica ar fi vroit să se prelungească oricât, o viaţă de om, starea aceea de aşteptare. Avea o casă, un pat şi ce să mănânce. Se simţea bine ca niciodată. Era îngrijită; era cineva care o întreba ce anume o doare, ce-ar pofti. Asta nu i se întâmplase nici acasă când era mică, niciodată.

Alături de ea – Aurica; era lucrătoare la o fabrică de ţesut. Era la al treilea copil. Avea obişnuinţa lucrurilor. O îmbărbăta pe Măndica. Îi descria – trecând peste ceea ce era mai teribil – cum are să i se întâmple.

Chiar camaraderia aceasta de suferinţă îi făcea bine Măndicăi. Se simţea printr-însa intrată în lume, laolaltă cu alţii.

Viorica îi ştia toată istoria – „istoria ei povestită de-un nebun“ – şi fusese impresionată.

De cinci zile îi căuta un loc pe la toate cunoştinţele. O recomanda cu căldură, stăruia, se ruga. Fără succes. În cele din urmă, nu mai da prietenelor ei, amatoare presupuse, toate detaliile defavorabile Măndicăi, ci anunţa numai:

— Lizica dragă, nu ai nevoie de o fată în casă? Am una minunată.

Fata minunată era Măndica. Nu fusese încă într-un serviciu în viaţa ei. Învăţase doar să şteargă scaunele de praf, din şedinţa pedagogică de la domnişoara Pârvu.

— O cunoşti?

— O cunosc!

— E bună?

— Perfectă. Garantez!

Viorica garanta în alb, cu toată inima. Credea că bunăvoinţă şi bunătatea ei pot completa toate lipsurile Măndicăi; că le pot substitui.

— Ai nevoie urgent?

— Tocmai încercam una recomandată de bucătăreasa Lolei.

— Atunci, mai poţi aştepta.

— Mda.

— Dar nu mă uiţi?

— Nu te uit.

— *Entendu*?

— *Entendu*.

— Pa!

După un timp, Măndica se prezentă, cu băieţelul ei în braţe, în bulevardul Lascăr Catargiu nr. 16, la Lizica Ştefănescu – cu un bilet de la Victoria. Îi vorbise iarăşi la telefon. Măndica era „aşteptată”.

La maternitate, Viorica făcuse chetă pentru „Ieieta” băiatului

pensionarei. Totul era curat, frumos, în culoare albastră. Schimburi, papucei de lână, scufiţă cu moţ. Lizica deschise singură uşa. Văzu o femeie palidă cu un copil în braţe, lângă o buccea pe care o lăsase jos din cealaltă mână. Cu siguranţă o cerşetoare, una din hoaţele acelea care încearcă, sub pretext de cerşetoare, o lovitură. Copilul – al ei sau de împrumut – era elementul de stimulare a compasiunii. Cunoştea sistemul! Şi înainte ca Măndica să deschidă gura, Lizica începu:

— Hai, pleacă, pleacă! Ştiu eu…

Măndica rămase uluită. În nedumerirea ei, crezu că a greşit adresa şi se întoarse supusă.

Lizica o mai privea încă atunci când totuşi Măndica se înapoie şi spuse încet, întinzând biletul:

— M-a trimis doamna doctor.

— Aa! Dumneata erai?

Şi Lizica începu să zâmbească. Măndica nu ştiu să interpreteze zâmbetul şi încercă, în silă, dar cu bunăvoinţă, să zâmbească şi ea.

— Ai copil?

— Da. Aista.

— Copilul e-al dumitale şi ai de gând să-l ţii cu dumneata aici la mine?

— ’poi cum? îl alăptez. E-al meu. Nu ştiaţi?

— Nu ştiam nimic, răspunse Lizica, supărată, şi trânti uşa.

O deschise îndată şi-i spuse prin crăpătura deschizăturii:

— Aşteaptă puţin.

Măndica se uită împrejur, îngrijorată, şi se aşeză pe treptele scării care ducea la etaj. O dureau încă picioarele şi se simţea peste măsură de slăbită.

Copilul începu să plângă. Îl chema Gheorghiţă, ca pe tatăl Vioricăi. Ea-l botezase. Măndica scoase sânii şi începu să-l alăpteze. Pe scară era cald. De la tuburile de fier ale caloriferului, venea o căldură binefăcătoare şi dulce.

„Ce bine-i în casele astea!“ se gândi Măndica.

Dinăuntru, prin uşă, se auzeau strigăte, vorbe scurte cu întreruperi şi tăceri între ele.

Lizica vorbea cu doctoriţa la telefon.

— Cum dragă, cu copil?!

—…

— Da tu nu-ţi dai seama? E-o oroare. Are să-mi ţipe mie ziua şi noaptea. Asta niciodată!

—…

— Nu-i chestia să mă rogi. Tu ştii cât te iubesc eu pe tine. Dar până-aici!

—…

— Nu-i vorba de faptă bună. Faptă bună pot să fac. Hai, să îi dau

ceva. Aste merge. Dar să mi-o iau pe cap?!

—…

— Ştii foarte bine că odaia ei este pe acelaşi palier, lângă chicinetă. O desparte de sufragerie numai antreul cel mic, de serviciu. Are să s-audă tot.

—…

— Nu merge. Nu merge, îţi spun eu. Orice, dar asta nu.

—…

— Şi Ionel, care are oroare de copii… Nici nu mă gân- disem şi la asta.

—…

— Bravo! Eşti o fată deşteaptă. Ai înţeles şi tu.

—…

— Să ţi-o trimit înapoi? Bine. S-a făcut!

Măndica n-auzise prea bine. Nu înţelesese cum stau lucrurile.

Uşa se deschise iar. Lizica părea veselă. Când văzu pe scara acest spectacol simbolic al maternităţii, nu-şi putu stăpâni râsul.

— Ai să te duci înapoi la doamna doctor. Am vorbit eu cu ea. La mine nu-i loc.

După ce se închise iar uşa, se mai auzi râsul Lizicăi şi apoi vorbind tare, singură:

— Ce idee! Cu copil! Parcă la mine-i crescătorie de plozi!

Şi în gând: „Am să le istorisesc mâine la rummy. Au de ce să se amuze. Ce idee!!“

Măndica mai rămase încă multă vreme pe scări, la căldură, până ce Gheorghiţă se sătură şi adormi.

XXI

Ipsilante îl invitase pe Petrache la dejun… Ipsilante, pensionar, nu prea avea ce face. Toată dimineaţa o petrecea numai în convorbiri cu Veta. În cursul nopţii, ea afla de la subsol cele mai importante evenimente, din comentariile contradictorii pe care femeile de serviciu le auziseră, la masa de seară sau la o serată, de la stăpânii lor.

Veta era ca un ziar vorbitor. Întâmplarea zilei era prezentată de ea în faptele ei nediscutate şi juste, şi apoi urma o serie de comentarii din toate punctele de vedere.

În bloc, erau stăpâni de toate categoriile. Fiecare din ei avea optica şi judecata lui, după interesul lui. Căderea guvernului era văzută diferit de patronul de la Luzana, de magistratul rămas în urmă la înaintare şi de avocatul care spera să ia un loc de deputat. Nu mai vorbesc că în bloc era şi un profesor universitar, care era ministru. Jeana, servitoarea lui, o fetişcană gătită, era cel mai căutat reporter al Vetei.

Veta însă, uimită de Petrache, nu-i vorbea lui Ipsilante decât de el. Atunci, volubilitatea ei se multiplica, punctată mereu de semne de mirare, de interjecţii şi de exclamaţii admirative.

— Ce băiat! Unu ca el, de pe acum ar trebui să fie ministru. Şi ce munceşte, domnu' Ipsilante, ce munceşte! Şi ce carte învaţă! Zi şi noapte. E tobă de carte. Ce cap! Ce cap!

Veta l-a adus într-o sară pe Petrache la ei, la Ipsilante. Şi Ipsilante l-a luat din primul moment într-o simpatie grozavă. Iar după scurtă vreme au devenit cei mai buni prieteni

Ipsilante-i spunea Vetei:

— Ai avut şi tu odată dreptate…

Şi Veta era mândră de asta cum nu se mai poate, de parcă Petrache ar fi fost copilul ei.

De-atunci, Veta a prins curaj. În fiecare dimineaţă îi da lui Ipsilante raportul asupra întregii activităţi a lui Petrache. Aşa se face că el a ştiut tot: că Petrache şi-a dat doctoratul, că şi-a susţinut teza; că este

numit la Filantropia; că a început să facă operaţii grele, „maică, de au rămas toţi cu gura căscată”; că a doua zi bolnavu-i pe picioare, râde şi mănâncă de toate; că din cauza asta s-au găsit şi duşmani, care lehăiesc…

Gura Vetei nu mai tăcea.

Ipsilante ordonase un dejun excepţional ca să serbeze succesele lui Petrache. Veta se dăduse peste cap ca să gătească cele mai bune feluri – specialităţile ei: un peşte la cuptor cu smiântână; un muşchi de vacă cu sos de vin; o savarină… Aceasta era „maximum”. Altceva mai bun nici nu ştia să facă, dar nici nu-şi închipuia ce se poate face.

Ipsilante băuse vin mai multişor. Îi plăcea să bea la ocazii! Şi aceasta era o ocazie. Şi cu un prieten. Şi Petrache era un prieten. Ipsilante nici nu putea concepe să bea un pahar de vin fără un prieten.

— Dragostea şi beţia se face în doi – spunea el clipind din ochi. În unul e anormal şi te tâmpeşte.

Petrache nu era tovarăş prea activ la băutură, dar era în schimb colosal la vorbă, mai exact: la ascultat şi la dialog. Era o plăcere să stai cu el. Înţelegea tot. Ochii lui vioi şi mobili, plini de o diabolică curiozitate, te urmăreau cu o bucurie şi cu o satisfacţie neînchipuită.

Înţelegea gluma şi lucrul serios, ironia şi seriozitatea, sentimentalismul ca şi cinicul: lă dădea just fiecăruia locul ce i se cuvine, cu o egală delectare.

Ipsilante băuse copios la dejun, iar acum, „după”, onora vinul cu exclusivitate. Ochii lui mici ardeau vii în pleoapele strânse, şi pe buze-i flutura mai însorit zâmbetul lui uşor de ironie. Degetele-i dezmierdau cu voluptate şireată firele bărbiţei lui negre.

— Bre Petrache bre, cred că de-acum s-a sfârşit cu liniştea ta. De-acum te aşteaptă succesul şi gloria. Două nenorociri!

Petrache-l privi nedumerit, rotind în orbite, în chip de uimire amuzată, ochii lui mari.

— Da-da! Nu te uita la mine contrariat! Aşa e. Căci oamenii te suportă, şi aş putea chiar exagera şi spune că te şi iubesc, numai dacă eşti nenorocit. Dacă nu te pot compătimi, te urăsc.

Numai dacă eşti mai nefericit decât el, cineva consideră că nu trăieşti din fericirea lui, că nu i-ai luat locul sau partea lui în univers. Altfel, e sigur că l-ai jefuit pe el; că de drept, ceea ce ai dumneata i s-ar fi cuvenit lui.

Până acuma ai fost un prăpădit, un calic, un nenorocit, un hamal al vieţii. N-ai interesat pe nimeni. N-aveau ce să-ţi ia, de ce să te dezbrace. De-acum începi a te căţăra, a lua locul altora; de-acum e grav. N-ai să fii lăsat în pace.

Ipsilante era un sceptic, un mizantrop şi un vicios.

— Dar eu nu m-am născut cu loc privilegiat. Dumneata, profesore, ştii ce-am muncit, ce muncesc, ce voi munci. Viaţa mea este muncă.

— Ira, bre! Eşti un naiv. Tocmai de-aceea. Eşti de două ori detestabil. Ce te-ai băgat între ei? Locul tău era la coada vacii, nu la bisturiu. Ai să vezi!

— Ce pot să-mi facă? Meseria mea e o meserie liberă. Nu depind de nimeni, decât de priceperea unea, dacă-o am.

— O ai, bre. Şi tocmai aici e iarăşi păcatul. Altfel, ai fi fost acceptat în asociaţia generală de sprijin şi admiraţie reciprocă, la un loc cu maistrul tău, cu nulitatea de Simu. Tu ai fi spălat mâna lor, şi ei pe-a ta.

Să ştii, bre, că bestia asa de om nu poate suferi independenţa aproapelui. Îl ofensează. O consideră ca o sfidare a puterii lui, de care el este plin până peste cap. Ai aerul că-i eşti superior sau cel puţin egal dacă te lipseşti de el. Şi rar om să se accepte inferior sau egal altuia. Fiecare este în fond „cel mai"… numai că o soartă nedreaptă, o împrejurare nefericită, „strigătoare la cer", l-a ţinut în urmă, necunoscut şi nevalorificat.

— Dar pacientul meu nu vine la mine cu această psihologie. El e umilit de suferinţă, supus şi blând ca un miel. El nu numai că mă recunoaşte – cel puţin dintr-un punct de vedere – superior, dar mă zeifică. El crede în mine, în puterea mea miraculoasă de a-i salva viaţa.

— Altă greşeală! Bre Petrache bre, eu încep să cred că oamenii deştepţi sunt proşti. Cel puţin cei veniţi de la coada vacii, ca tine.

Şi clientu-i o bestie. Cea mai ipocrită bestie. E licheaua specifică doctorilor. Mieluşelul tău blând, după ce l-ai operat, şi s-a făcut bine, la chef te-njură: că i-ai luat mult, că nu l-ai operat bine, fiindcă tot îl mai jenează, sau cel puţin că nu i-ai făcut o cusătură estetică; că l-ai ţinut prea mult în sanatoriu, că n-ai venit destul de des ca să-l vezi, şi ca concluzie: că dacă a scăpat, e numai şi numai datorită constituţiei lui sănătoase şi rezistente. Rar sunt de-aiştia, recunoscători. Doar cei care au zărit moartea şi au căpătat de-atunci o altă unitate de măsură pentru morala şi evaluarea individului.

— Uite, aici greşeşti, profesore. Toată tăria noastră stă în această mare bucurie de a-i vedea mulţumiţi, de a le fi putut ajuta să trăiască.

— Bre omule, tare greu mai înţelegi tu! Asta e altceva. Eu vorbesc de ce-i în ei. Fără îndoială că se bucură că au scăpat. Atât ar mai trebui! Bestiile astea n-au altruismul de a aprecia dispoziţia lor şi bunele tale oficii. După ce licheaua a ieşit pe poarta spitalului, ea mai este prudentă, e amabilă şi lipicioasă din prudenţă. Poate n-are să se simtă aşa de bine, şi s-ar putea să mai aibă nevoie de dumneata. Dar după ce-i sigur că s-a restabilit complet, adio, bre, nu mai exişti pentru el decât ca subiect de clevetire. Spiritul lui de observaţie „obiectiv", cel critic fără adulare, se trezeşte într-însul numai după ce-a trecut şi convalescenţa. De-abia atunci îşi simte libertatea deplină de opinii.

Poate că-i şi superstiţie în rezerva lui de la început. De-aceea procedează ca păcătosul care când trăsneşte îşi face cruce, iar diupă ce-a stat ploaia şi-i senin înjură de Dumnezeu.

— Exagerezi! Vorbeşti ca un doctor dezamăgit. Ca un medic prost care vrea să dea o interpretare abuzului de a ucide fără responsabilitate, din greşeală sau ignoranţă.

Ipsilante-l sfredeli cu ochii lui ca două aşchii.

— Bre, ce naiv eşti! Medicul prost e şarlatan. Altfel, n-ar mai avea posibilitatea liberei practici; cum se spune la voi: toate cazurile lui sunt anunţate la început ca extrem de grave, disperate. Chiar guturaiul. „Să vedem dacă nu se vor ivi complicaţii… cine şite, vreo sinozită e posibilă… şi asta e aşa aproape de creier…" Aşa vorbeşte el. Dumneata vorbeşti aşa? Nu vorbeşti.

Atunci, dacă cel cu guturaiul scapă, medicul a fost un salvator, i-a dat viaţa. E un caz unic!!! Se miră şi doctorul cum de-a scăpat. Dacă cel cu guturaiul sucombă, toată lumea era pregătită de deznodământul fatal, şi numai doctorul nu poate fi vinovat. Ar fi fost o minune să scape. El, cu puterea de devinaţie a ştiinţei, anunţase cu anticipaţie şi precizie tot ce s-a întâmplat.

Eu ştiu, bre, cum procedezi tu. Tu vrei să linişteşti bolnavul şi să calmezi familia. Tu le spui cu blândeţe şi cu puterea de sinceritate a ochilor aiştia ai tăi: „Nu e nimic grav. O operaţie uşoară: ca tăierea părului sau a unghiilor. Se va simţi foarte bine după operaţie". Tu poate ştii că-i grav. Dar nu te lasă inima să sperii pe bieţii oameni. Ei! Şi operezi minunat. Şi cazul lui e în adevăr disperat, şi nenorocitul moare. Şi tu eşti criminalul. Ai spus că nu-i grav… părul, unghiile… „Atunci, de ce a murit?!"

Şarlatanii au succes şi sunt la adăpost de critici. Tu ai să fii un nenorocit. Te văd. Eşti făcut pentru asta.

Ipsilante simţi cum prinde virusul lui de nihilist şi râse mărunt şi uscat.

— N-ai dreptate. Uite, de pildă, profesorul Simu. Nu-i şarlatan: nici nu-l critică decât unele guri rele.

— Ha-ha! Dar tu nu ştii istoria ţării. Nu ştii nimic.

Aici, Ipsilante dădu peste cap un pahar de vin, pe care în dată îl umplu la loc (parcă pentru ca să nu se cunoască). Să ţi-o spun: Socrul lui Simu al tău era liberal, prieten, mâna dreaptă a lui Brătianu. Regulat ales senator de câte ori liberalii erau la putere. Cine nu-l ştie pe Gică Petrescu?! În vremea lui, făcea toate afacerile regimului. Fără el nu puteai obţine niciun contract de la stat, nici cea mai mică furnitură, nici pentru o cutie de chibrituri.

Tu ai socru? N-ai!

Şi acuma, mai departe. Socrul era cel mai prost medic din România şi din Balcani, din sud-estul Europei. Medic la Roşiorii-de-Vede. Un

„roşiorvedean”. Îţi închipui. Mare elector la el în judeţ. Imbatabil... Brătianu l-a dus la Bucureşti, l-a făcut chemat profesor la Facultatea de medicină. Cel puţin, la Universitate spunea prostii, dar nu ucidea oameni.

Brătianu fusese prin asta un mărinimos de două ori: şi pentru Gică, şi pentru onor public.

Tu ai socru profesor la catedră universitară? N-ai.

Şi, mai departe: Ai să mă întrebi: ce legătură? Ce-are-a face scripca cu iepurele? Să vezi că are de-a face şi că zicalele astea nu sunt nişte prostii răsuflate şi arhaice. Simu este ginerele lui Gică. Socrul medic, el medic. Socrul profesor universitar, el, tot atât de nul, de ce n-ar fi?!...

Noi n-aveam titluri de nobleţă de moştenit. Au fost abolite. Dar Constituţia n-a spus nimic de titlurile universitare, de posturi sus-puse. Ele se pot moşteni: e voie. Te lasă legea legilor.

Numai că la catedră e un drept succesoral aparte. Un drept de cutumă. Nu-i scris nicăieri. Dar e sfânt, şi neclintit ca regulile englezeşti. Aici, catedra nu trece decât foarte rar în linie directă descendentă de la tată la fiu, ci de la socru la ginere. Aşa e! N-aş putea să-ţi spun de ce-i aşa. Dar catedra e zestre. Are caracter de zestre. Adică de danie cu matrimoniu. Drept era deci ca Simu să-l moştenească la catedră pe Gică.

Tu ai moştenire?! N-ai!

Ipsilante mai bău un păhărel de vin.

— Şi tot n-am terminat. Simu s-a înscris şi el la liberali. Au venit acolo şi cu tradiţia socrului, şi cu vechimea lui. Deodată, a fost liberal cu vază. Deci puternic. Deci în stare nu numai să se aranjeze pe el, dar să te lovească şi pe tine dacă-l superi. Simu este politiceşte un om tare. Asta e tot. Un om tare nu-i niciodată atacat de toţi căţeii care-or să latre mâine-poimâine în contra ta.

Şi Simu al tău e omul cel mai lipsit de scrupule. Nu se dă în lături de la nimic dacă-i stă cineva în cale. Nu ştii nimic. Când a fost să vie la Universitate, era candidat un tânăr admirabil, Mircea Niculescu. Adversarul lui Simu, netăgăduit superior. Diferenţă ca de la cer la pământ. Cu tot partidul la spate, lui Simu nu era uşor să-i ia înainte. Şi-atunci, ştii ce a făcut? I-a înscenat un proces odios, pe urma căruia bietul Niculescu a stat un timp şi la închisoare, ca să-i treacă pofta să se mai puie cu Simu. Ehei! Ăsta-i în stare să-l omoare şi pe tatu-so dacă asta îl ajută în ambiţiile lui.

Ăsta ţi-i „profesorul”! Dacă n-ai să înveţi de pe-acum, când intri-n viaţă, toată urâţenia asta a lumii de azi, are să te coste mult învăţătura pe pielea ta, de mai târziu.

Şi-acum, să mai bem un pahar. Nu-i rău de loc Cotnariul ăsta. Mi la dat un fost elev, pe care l-am lăsat corigent la greacă. Drept

recunoştinţă, fiindcă asta i-a sugerat ideea de a face un import de stafide de la Pireu, cu care s-a îmbogăţit. Fructul recunoştinţei!! Cum vezi, vreau să-i dau o valoare morală, doar-doar l-ai aprecia mai mult după crezul tău de ţăran naiv ce eşti.

— M-ai amărât destul… Şi… care-i concluzia?

— Eşti un nenorocit de suflet cinstit. Eşti menit tuturor dezamăgirilor. În ţara asta nu pot creşte oameni ca tine. Nu-i climatul propice. Îi înăbuşă atmosfera. Aşa cum nu pot creşte înalţi şi nu-i chip să se dezvolte palmierii. Cel mult la ţară, acolo la tine, la Româneşti, la aer liber, şi numai până la o anumită dimensiune: până la notar, agent veterinar sau dascăl la biserică, dacă ştii ceva să. Cânţi pe nas. Ce cauţi tu în potaia asta de şase sute de mii de lupi din Bucureşti? Şi mai vrei să umbli şi cu coada în sus, bravând cu naivitate! Au să-ţi mănânce capul ura oamenilor şi dragostea femeilor, sau amândouă împreună.

Mă uit la tine şi te văd: hop, o înghiţitură. Petrache săracu în chip de stridie. Mâncat de viu. Fără limonie! Cel puţin nu se va putea spune că patria mea va fi contribuit la facilitarea operaţiei.

Ipsilante devenea din ce în ce mai acru şi mai agresiv.

— Ai făcut şi tu greşala pe care a făcut-o tatu-meu. El trebuia să rămâie să pască mai departe caprele la Michene, iar tu să fi stat la Româneşti dacă ținеai să menţii o părere onorabilă despre oameni. La mine: greşelile părinţilor. La tine: prostia ta proprie. Eu n-am răspundere.

Ochii lui Ipsilante se făcură tot mai mici – o dungă subţire numai, ca luna în ultimul pătrar, până ce se închiseră de tot. Dar zâmbetul îi rămase pe buze şi se stinse mai târziu. Petrache urmări pe faţa lui contractările feţei, jocul fizionomiei, umbra uşoară de nori care-i trecea peste frunte şi cutele unei tristeţi pe care nu i-o cunoştea. Degetele agere se opriseră în bărbiţă, respectându-i meditaţia.

Ipsilante nu adormise. Nu era nicio scădere a vitalităţii lui, niciun semn de cedare vinului de Cotnari. Bătrânul Ipsilante visa. Visa la locurile lui natale, la apa calmă din faţa Naupliei, la castelul de pe insulă, la cetatea cea cu o mie de scări din piscul care domina orăşelul sărac, la golful care se vedea de sus, jur împrejur, ca nişte ape revărsate; la un copil desculţ, cu pantalonii scurţi, aşteptând pe chei bărcile care se-napoiau de la pescuit după apusul soarelui…

Petrache respectă această reverie cu fantome şi locuri care parcă şi ele au pierit din albumul cu amintiri de copilărie al bătrânului Ipsilante. Şi poate de-abia atunci înţelese prin presimţirea acestui legământ straniu şi nevăzut, dar aşa de tare, dintre Nauplia şi omuleţul acela cu atâta experienţă de viaţă, puterile care-l legau subpământean de-o casă aproape uitată din satul Româneşti. Şi Petrache îşi făcu reproşuri aspre în sinea lui.

Când a plecat de la dejun, se-ntunecase de mult.

Petrache simţi în el tulburarea plăcută a vinului de Cotnari. Şi adormi târziu, gândindu-se la o mie de lucruri.

Ipsilante nu era strein de toate gândurile lui.

Veta, auzindu-l mereu că se-ntoarce în aşternut şi nu-şi află loc, îşi luă curajul să-l întrebe:

— Ce ai, maică, nu te simţi bine?

— Ba nu, mamă Veto. Dar mă duc gândurile.

Veta oftă.

Trebuie să fi fost ora 5 din noapte.

Spre ziuă, Petrache luă hotărârea să plece ca să vadă ce este acasă, la Româneşti.

XXII

Marita deveni o parte din viaţa lui Petre, bucuria vieţii lui, cea dintâi şi cea mai dulce bucurie a vieţii lui.

O vedea destul de puţin, dar tot restul existenţei lui era plin de prezenţa ei, de gândul că ea există. Orice făcea reprezenta pentru el

un act pentru Marita, la care ea participa. Pe ascuns, evitând orice indiscreţii, el o purta cu dânsul, în gând. Marita deveni tovarăşa lui de fiecare clipă, nedespărţită. Orice ar fi fost în afară de asistenţa acestui gând era lipsit de interes, inutil, decolorat, absurd.

Vizitele la Marita se făcură obişnuite. Tot restul zilei nu mai era decât o aşteptare. Munca grea pe care o făcea Petre, începând în timpul verii de la şase dimineaţa, era în sufletul lui numai preţul cu care răscumpăra dreptul de a o vedea seara pe Marita. Activitatea lui întreagă îi apărea astfel legată în fiecare clipă de ea, dedicată ei, închinată ei.

Viaţa lui Petrache fusese până atunci fără lumină, fără un sens personal. Munca îi acapara toate energiile, dar fără nimic ademenitor înainte. Nu era nici măcar o ambiţie tenace, urmărită cu încăpăţânare, niciun gest de arivist care ştie ce vrea. Petrache nu ştia bine ce vrea.

De mic copil, această muncă îl salvase dintr-o situaţie penibilă. Acum îşi plătea datoria de recunoştinţă. În structura lui neputând găsi niciun alt sens mai plin de farmec vieţii, intrase cu capul înainte, complet, în această muncă.

Pe urmă, cu timpul, ea la prins şi l-a ţinut ca un viciu. Puterea obişnuinţei îi da armurii o rezistenţă excepţională. Dar dincolo de o satisfacţie pretenţioasă de a-şi considera personalitatea crescută şi cu un rost onorabil, ba chiar dincolo de un amor propriu ascuns, nu mai era nicio bucurie adevărată, din acelea care să-ţi umple pieptul şi să treci printre oameni ca prin cer. Orizontul împrejur era închis ta de nişte ziduri înalte şi cenuşii, peste care nu se putea vedea nimic. Parcă nici soarele nu ar fi putut să cadă între ele.

Şi deodată, revelaţia: Marita. În fond, nu deodată. Întâi a fost o presimţire, ca un fel de şoaptă trimisă de destin. O plăcere deosebită, ca o bucurie a întregii fiinţe, când o vedea trecând, când o auzea în odaia de alături, când îi vorbea în treacăt câteva cuvinte, când o ştia că este.

Bucuria aceasta la început părea că nu vine din el, că nu-i aparţine, că e în afară de el. Nu o accepta. Ea rămânea undeva, într-o regiune independentă, de unde el simţea numai iradiaţiile ei.

Fericirea numită Marita era o fericire la care nu putea să aspire. O petrecea cu gândul, cu acea îndrăzneală care nu angajează la nimic, obişnuită visurilor pe care şi le fac oamenii pentru fericiri pe care nu le simt accesibile. Vis de copil sărac privind la o vitrină cu jucării extraordinare. Intensitatea dorinţei este anihilată de imposibilitatea realizării, dar rămâne şi stăruie o plăcere abstractă de contemplare, de reverie în sine.

Copilul vroia să stea tot mai mult la vitrină. Simţea şi un deliciu al mortificării.

În sufletul lui Petrache începuse să cânte simfonia cea mare, dar

îndepărtat şi numai cu instrumentele de coarde, şi acelea cu surdină, ca cele mai susceptibile de a reda o tonalitate de vis.

Petre nu iubea imposibilul; îl visa. Apoi, visul a intrat în viaţă. I-a dat farmec. Marea orchestră s-a apropiat. Marita face azi parte din viaţă, nu din irealizabilul vieţii lui. Azi „a fi“ este a se putea gândi la Marita, a o aştepta, a o vedea.

Pentru Petrache era încă o enigmă felul de a fi, contradictoriu, al Maritei. Realitatea ei îi scăpa; îi era neînţeleasă, inexplicabilă. Schimbări bruşte îl dezorientau complet. O ştia sensibilă şi fugind oricărei precizări. Simţea în ea o vibrare interioară ca de o coardă care vibrează singură şi se vedea bine că oricând poate ieşi dintr-o stăpânire grea dominată, capabilă de orice. Parcă ar fi putut să ţipe sau să plângă din senin. O rezervă, un depozit frumos de cele mai contradictorii disponibilităţi.

Dar aceasta era o stare latentă. Manifestările acopereau în general această neîmblânzită frenezie, acest freamăt interior. Poate tocmai această tensiune îi da o stare de oboseală, o viaţă voalată cu mişcări lente, cu o vorbire leneşă, prelungă, muzicală ca o dezmierdare. Ochii ei înşişi purtau un voal diafan peste propria ei fiinţă. Voalul acesta îi da un aer de mister, dar de un mister egal, ca şi coloritul şters, aproape ireal, al pastelurilor.

Nimic nu te făcea să prevezi bruşte treceri la o volubilitate diabolică, la o dezlănţuire de simţuri, la un adevărat balet de gânduri şi imagini ca subt puterea fermecătoare a unui extaz. Atunci, Marita era de nerecunoscut, era alta. Era o exagerare a ei. Pulsul, vorbele, cugetul, totul era pornit în galop. Era strălucitoare în expresii şi colorit. Dezlănţuirea ei anormală te antrena, te uimea, dar te umplea de nedumerire şi de grijă. De unde? De ce?...

Petrache o găsea mai totdeauna cu un aer obosit, aproape placidă. Vorbele ei erau moi şi dulci:

— Ce bine-ai făcut, dragul meu doctor, că ai venit să mă vezi! Te aşteptam. Tocmai nu mai găseam nimic care să merite a fi trăit decât prezenţa dumitale. În fiecare dată când te văd realizezi minunea de a mă scoate dintr-o „nefiinţă”. Parcă sunt mereu *en marge de la vie*, şi dumneata mă tragi dincoace...

Marita are atunci pauze lungi. Închide ochii ca într-un somn plin de farmec şi de oboseală la un loc. Ia mâna lui Petrache într-a ei şi se joacă cu degetele. Parcă i le-ar număra încet şi i le-ar pune deoparte pe câte unul, apoi le-ar face mănunchi şi le-ar lua cu ea.

Petrache o iubeşte aşa. Numai aşa Marita rămâne între realitate şi vis, cu acel farmec de mister nedezlegat şi de lene senzuală. Petrache atunci o priveşte, plimbându-şi ochii pe toată făptura ei, cu emoţia adâncă a unui credincios în faţa celei mai sfinte icoane. Simte în el o dulce sfâşiere şi un ciudat contact cu nemurirea sau ideea morţii. De

teamă să n-o piardă; din siguranţa că extazul lui nu poate dura veşnicia pe care ar dori-o. El nu-şi poate imagina atunci sfârşitul dragostei lui decât prin moarte. Şi gândul acesta-l exasperează. Apoi, cu voinţa, îl ascunde, îl înăbuşă.

Dar oare acelaşi gând trece prin capul Maritei, de se întunecă deodată, de se ridică, privindu-l pierdută, de se duce în dormitorul ei, de unde revine la fel, cu un aer timid de vinovată care cere iertare, pentru ca apoi, să se transforme complet, să fie Marita în galop, să pornească într-o cursă nebună, de vorbe, de idei, dezlănţuită, de nerecunoscut?…

Petrache vede tot mai des şi această faţă a Maritei. Marita îi este tot mai mult o enigmă. Stările ei de indolenţă, de oboseală, de leneşă prelungire a unei reverii par fără explicaţie atunci când presimţi subt ele vibrarea ei stăpânită, după cum torentele de volubilitate, stările de excitare anormale sunt fără explicaţii faţă de timiditatea şi discreţia ei, aşa de nuanţat manifestate puţin mai înainte.

Petrache n-ar fi putut spune că între cele două Marite este o nepotrivire totală. Sunt numai două feluri de a exterioriza. E parcă numai o chestiune de gradaţie. La un indicator, acul ar fi sărit brusc de la un placid grad începător peste linia roşie care marchează pericolul. El nu ştie încă unde iar fi ceva stricat în mecanismul acela minunat al fiinţei ei. Moartea lui Radu nu era poate străină de aceste fenomene. Petrache începu să se gândească mai atent, ca medic. Salturile acestea exagerate nu puteau avea o explicaţie logică într-o dezordine organică.

Căută să fie tot mai mult cu ea. Poate sunt simptomele originale ale unei îndelungi refulări care-şi revarsă torentele; ale unei singurătăţi ermetice, ale unei bogăţii interioare necheltuite…

Făceau plimbări împreună. Şoseaua Jianu era aproape pustie în zilele acelea de iarnă. Vântul sufla în voie, liber, dinspre lacuri, după ce lingea gheaţa de deasupra. Obrajii ei se îmbujorau de frig. El se oprea din când în când; i se punea în faţă, ca şi cum ar fi vroit să-i taie calea, şi o privea toată, cu o expresie de extraordinară bucurie şi dragoste în ochi.

Ea se uita la el cu emoţie şi o simţeai tremurând subt blana ei maro, care o făcea ca un ursişor.

Apoi plecau mai departe.

Marita-şi scotea mănuşa şi vâra mâna ei stângă în buzunarul de la paltonul lui, la încălzit. Spunea că se refugiază ca vrăbiile de ger. Acolo, pe întunerec, la adăpost, se întâlneau mânile lor fierbinţi şi se jucau pe ascuns, ca doi copii.

Fiecare părea că are gândurile lui. Erau două siluete pe albul zăpezii. Dar gândurile lor erau înfrăţite; de multe ori se întâlneau şi ele prin văzduh, şi atunci, din mers, se uitau unul la altul cu un

zâmbet emoţionat. Jocul degetelor din buzunar îi amuza. Fiecare vroia să-l surprindă pe celălalt cu o figură neprevăzută, şi aşa gândurile lor se mai întâlneau şi ele în acelaşi buzunar.

Distracţia aceasta puerilă îi făcea să simtă o dulce intimitate. Căldura mânilor le da o senzaţie senzuală de interior.

Pe lacurile îngheţate, pustiul luneca pe deasupra, trecând dincolo, unde se pierdea printre barăci pustii şi pomi desfrunziţi. De-acolo, mai departe, presimţeai câmpul întins şi dezolant, mort subt crusta de gheaţă şi zăpadă.

Înainte de a se înapoia, se opreau stând alături. Mâna ei se retrăgea din buzunarul paltonului lui, privirile lor paralele cercetau locurile albe şi pustii până unde începea cerul, şi fiecare avea gândurile lui, cu viziunile de iarnă din urmă, din viaţa lui, dar ochii lor închideau atunci o viziune care trebuia să fie a amândurora şi să însemne pentru totdeauna în amintirea lor comună acel ceas de singurătate.

În asemenea plimbări, Marita era tânără şi caldă. În mers, trupul ei se lipea de al lui, şi uneori punea obrazul pe mâneca aspră a paltonului lui.

Ieşirile acestea erau fără scop. Ele erau numai o singurătate în care se puteau regăsi mai total.

— Tu nu găseşti că iarna are în noi un răsunet al ei cu totul aparte, cu un farmec special?… Şuierul acesta al vântului, amorţirea aceasta a maturii, fantasticul zăpezii, frigul care te îndeamnă să simţi mai mult şi mai deosebit farmecul dinăuntru al casei în care stai, al odăiţei pe care o cunoşti, senzaţia de bine, de cald, de comod când auzi focul arzând, toate au un farmec care nu se uită.

Marita vorbea astfel, cu glasul ei moale, cu vorbele ei tărăgănate şi leneşe, care-i plăceau atât de mult lui Petrache. Nimic nu făcea să bănuieşti că ar mai putea să revie cealaltă Marita, cu vorbele apăsate şi repezi, cu aer de halucinată într-un fel de delir pasionat.

„Ciudat!“ se gândi Petrache. Şi spuse şi tare, fără să vrea: Ciudat!

— Ce-i ciudat, Petre?

— Mă gândeam la ceva.

— La ce te gândeai? Ce era ciudat?

— Ciudat că de atâtea ori găsesc în tine sensibilitatea mea proprie şi aceleaşi senzaţii adunate în tine şi care fac laolaltă personalitatea ta sentimentală, de parcă într-o altă viaţă sau în aceasta am fi trăit odată, fără să ştim, împreună.

— Ştii de ce, Petre?

El o privi cu atenţie.

— Fiindcă şi tu, şi eu am învăţat lumea la ţară. Am pornit a o cunoaşte în plină natură, în plină sinceritate a naturii, cu epopeile şi miniaturile ei. Aceia care se nasc şi copilăresc la ţară sunt plini de aceleaşi imagini, de aceleaşi senzaţii, care formează fondul lor de

emoţii şi amintiri, de parcă ar fi copilărit în aceeaşi casă părintească. Toţi sunt un fel de fraţi. Natura e o vastă grădină pentru copiii care se nasc şi cresc la ţară. Tot cadrul acela mare, decorul în care se desfăşoară viaţa, e acelaşi: drumuri, ogoare şi lanuri, fâneţe şi pâraie, vite şi păsări, copaci şi căsuţe, şterge în mare măsură tot felul de deosebiri individuale.

Copilul născut şi crescut în blocul B. A putut să cunoască de la început alte lucruri şi imagini de ale lumii atunci când a pornit să afle lumea decât copilul din mahala sau cel din sat. Ei n-au să aibă laolaltă niciodată aceleaşi amintiri de copilărie, care să-i apropie.

Marita se pasionase de această teorie, dar vorbele ei erau acelea ale Maritei dragi, cu un vag parfum de vis.

— Ştii, Petre, noi suntem, după teoria mea, foarte aproape. Eu m-am născut şi am crescut la ţară, la Dumbrava, unde tatăl meu era proprietar. Tu te-ai născut şi ai crescut la Româneşti. Eu nu cunosc casa ta de la Româneşti; tu ai văzut o singură dată casa mea de la Dumbrava, dar amintirile noastre, adică reminiscenţele senzaţiilor noastre dintâi, sunt aceleaşi, căci sunt la ţară, aceleaşi, pretutindeni pe unde este aceeaşi climă şi aceleaşi anotimpuri.

Avem amândoi în noi aceleaşi imagini: cum se întoarce sara, cireada de vaci de la păscut; cum se întorc oile prin praf; cum rag vacile la porţi; cum sună câte un clopoţel la gâtul unei oi sau o talangă la gâtul unei vaci; cum miroase praful ridicat din snopi şi paie la maşina de treierat; mirosul de grajd, înserările timpurii de iarnă; cerul spălat şi limpede de primăvară; mirosul pământului după ploaie, farmecul de a umbla desculţ prin apa şivoaielor; câinii care dorm vara la umbră, cocostârcii care se lasă planat peste cea mai scundă căsuţă din sat… şi iarna, ca acum, cu vânturi, cu pustiu de iazuri şi dincolo de funduri de grădini…

Marita vorbea molcom, cu privirea blândă, fixată ca în- tr-o oglindă magică. Şi se simţea bine alături de Petre. El o asculta cu atenţie. Fiecare imagine şi viziune a ei era şi a lui. Marita avea dreptate. Parcă ar fi copilărit împreună. De unde aceste rezonanţe adânci în femeia aceea mică? Cine-a spus că un bărbat şi o femeie se înţeleg mai bine când sunt deosebiţi de caracter şi temperament?… Iată, el se simte acum mai aproape încă de Marita, tocmai prin această armonizare de sensibilitate.

— Ne mai întoarcem o dată? întrebă Petre.

— Ne mai întoarcem. E aşa frumos!

Timpul avea în adevăr ceva frumos prin asprimea lui. Doi supravieţuitori care se iubesc, singuri, într-o lume care-i îngheţată şi pustie.

Mânuţa Maritei se vârî iar în buzunarul paltonului lui Petre. Era îngheţată. Petre o luă în mâna lui, s-o încălzească.

— Pe mine, reîncepu Marita, viaţa în oraş m-a neurastenizat. Mai ales viaţa aceasta la Bucureşti. Eu nu joc cărţi, nu-mi plac recepţii şi mese, nici să le patronez, nici să fiu invitată. Nu mă interesează societatea şi deci nici „noutăţi” sau clevetiri şi intrigi. Am oroare.

Un timp, până la moartea lui Radu, m-au salvat concertele simfonice. După aceeaşi Marita se opri speriată, de teamă că a făcut o mărturisire, că s-a trădat. Şi se uită la el, cercetător, cu teamă în priviri. Îşi şi retrase, repede, mâna din buzunar, de frică să nu i se simtă tremurul emoţiei…

Petrache simţi ceva anormal, ceva care i s-a ascuns.

— După aceea, ce s-a întâmplat? reluă el. Nu ţi-au mai plăcut concertele?

Şi aşteptă un răspuns.

Ea îngână, târziu:

— Nu chiar asta. E ceva mai complicat. Am să-ţi explic eu altă dată. Acum aveam altceva să-ţi spun. Ched că numai la ţară m-aş putea salva.

— Salva de la ce?

— Ţi-am spus c-am să-ţi explic eu altă dată. Petre, vreau să mă întorc la ţară. Nu mai pot.

Petre bănui că în mod firesc Marita vroia să se refugieze acolo, mai aproape de cavoul în care-i Radu. I se păru că oricât de mult ar fi vroit să ascundă, suferinţa ei străbătea din această dorinţă. Şi crezu că într-adevăr e mai bine să nu insiste asupra cuvintelor ei, care i se păreau oarecum enigmatice.

— Să stau acolo cu tine, Petre… Haidem la noi acasă. Ochii ei se umplură de o mare bucurie. Dar între pleoape începură să curgă lacrimi lungi, în două şuviţe subţiri.

— Ce ai, Marita? Ce s-a întâmplat? Ce-i cu tine?

— N-am nimic. Ce să am?

— Dar nu vezi că tu plângi, Marita?

— Nu-i nimic, Petre. Lăcrimez de vânt, de frig. Mi-i frig. Hai să ne întoarcem.

Şi Marita, în adevăr, tremura toată. Petre o cuprinse cu braţul, pe la spate, pe după umeri, şi o strânse aproape de el, ca s-o încălzească.

Se-ntoarseră. Vântul nu le mai bătea în faţă. Dar din ochii Maritei lacrimile continuau să curgă.

— De frig, Petre. Îţi jur!

XXIII

Avocatul Traian Machedon era un tip din cale-afară de gras, cu ochii mici, cu braţele lungi, cu gâtul scurt, cu capul înfundat între umeri, cu picioarele strâmbe. Fizicul acesta totuşi era mai mult amuzant decât inestetic. El ştiuse să facă din acest material, un gen. Avea mersul lui legănat, cu capul şi umerii înainte, şi avea mişcările anchilozate şi reduse la ultima expresie. Când îl strigai din urmă, se-ntorcea cu totul, ca lupii, fiindcă nu putea întoarce numai capul.

Din spate, îl cunoşteai tot aşa de bine ca şi cum l-ai fi văzut din faţă. Tot trupul lui mătăhălos şi lipsit de orice elasticitate, de parcă ar fi fost făcut dintr-o bucată, avea o expresie unică.

Când, de la o poştă din urmă, auzeai pe cineva strigând: „Machedon, Machedon, Trăiene!“, puteai să fii sigur că nu s-a înşelat. El era.

Prin toată lumea asta, cât umbli, întâlneşti aproape pentru toţi cei pe care-i cunoşti câte unul care-i seamănă, ca un fel de copie mai mult sau mai puţin reuşită, şi cu care îl confunzi. Asemănarea de obicei se face prin similitudini caracteristice cu un animal sau cu o pasere: amândoi seamănă cu un cal de birjar sau cu un vultur pleşuv. Şi-atunci seamănă şi între ei.

Machedon nu seamănă cu nimeni. Era un exemplar unic. Originalitatea lui era cu atât mai surprinzătoare cu cât în genere

oamenii graşi, avâncl în mod invariabil dezvoltate aceleaşi părţi ale trupului, nu se prea deosebesc între ei. Sunt traşi în serie. Exagerările acestea însă uşurează posibilitatea de a da expresii variate.

Machedon era un gras „altfel”. Avea desigur şi o burtă respectabilă, dar impresia pe care ţi-o făcea înfăţişarea lui era că e mai gros sus, la gât, la piept, la cap. Din această materie primă, Machedon stilizase un specimen de om social. Era deştept foc şi cinic fără pereche. Nu era imoral; era amoral. Noţiunile acestea de „moral”, de „imoral” nu existau pentru el, nu le putea distinge, după cum nu pot deosebi culorile cei bolnavi de daltonism.

Era spiritual şi şiret. Era afabil şi practic. Avea pentru toată lumea o vorbă de spirit, o glumă, un compliment. Se oferea tuturor pentru orice serviciu de îndată ce auzea că au nevoie de ceva. Dacă vorbeai cu el de pildă şi-i spuneai că eşti în căutarea unui coniac francez şi că nu l-ai găsit, seara îl aveai acasă, trimis de el. Mai cu seamă în sectorul acesta al delicateselor şi băuturilor fine, el era un mare cunoscător. Avea cerul gurii rafinat cu inteligenţă. Mare amator de mâncări exotice şi băuturi tari. Client nelipsit din băcănii cu specialităţi şi localuri speciale de aperitive rarisime.

S-ar fi putut spune că-i un om de viaţă. Era însă mult mai mult, căci el avea fondul, nu aparenţa. Omul de viaţă în expresia curentă reprezintă mai mult manifestarea gălăgioasă şi exterioară a apetitului pentru bunătăţi fine. Machedon nu era atât de exuberant, cât un savant al lucrurilor acestea în sine. El putea să-ţi vorbească despre un homar sau despre nişte stridii bine gătite, ceasuri întregi. Şi te amuza. Un bun Larousse al acestei specialităţi de degustări şi băuturi.

De obicei, aceşti amatori, vicioşi ai calităţii superioare, dispreţuiesc, cantitativul. Machedon cumula: şi ales, şi mult.

Machedon era avocat cu titlul. Ca să aibă o justificare, un *passe-partout*. De pledat nu pleda decât foarte rar, suplinind cu un bun-simţ remarcabil şi cu o claritate extraordinară lipsa cunoştinţelor juridice. Pleda în fapt, dar aşa fel, încât cu greu ai fi văzut că nu are dreptate. Dreptatea lui reieşea din faptul însuşi, nu din abstractul unei teorii.

Pentru aceste cazuri rare când pleda, Machedon avea o teorie sănătoasă: decât să cumpăr cărţi de drept, mai bine cheltuiesc banii pe mese: dejunuri, mese de seară, la care invit întâmplător şi un jude, şi un procuror, doi. Dar nu aşa, o masa obişnuită, cum ar găsi la urma urmei la restaurant. O masă excepţională, colosală, cu cinci feluri de mâncare, cu trufandale, cu cinci feluri de fructe la gheaţă, cu trei feluri de vinuri, cu coniac franţuzesc, cu benedictină, cu şampanie… Banchet în regulă!

— Asta se scoate cu un singur proces greu, câştigat.

De fapt, eu cred că Machedon nu avea dreptate. Totul însă nu era asta, ci ca lumea să ştie cum procedează şi să creadă ea, cu spiritul ei

practic şi logica ei directă, că Machedon are dreptate.

Dar acest procedeu, pe o scară vastă, era întrebuinţat mai ales pentru directorii din ministerele cu care lucra, fiindcă profesiunea cea adevărată, cea nemărturisită, cea fără titlu a lui Machedon era aceea de intervenţionist. În felul acesta, e fără îndoială că era prieten intim cu toţi potentaţii permanenţi din ministere. El nu lucra cu oameni politici, trecători în atotputernicia lor.

Nu face, dragă. Când aranjezi masa e ministru, şi când ţi-o mănâncă e-n opoziţie şi-ai dat bunătate de mâncare şi băuturică degeaba.

El lucra cu cei permanenţi. Cu cei care fac referatele, rapoartele, care alcătuiesc textul legilor, care pun rezoluţiile după atribuţiile lor.

— Pe-aiştia eşti sigur că-i inviţi şi a doua oară şi că faci un plasament bun. Ai putea spune că eu pierd capitalul, fiindcă se consumă. Sigur. Dar procentele îl depăşesc de o mie de ori.

Uşi deschise, „Ce faci, Trăienică?“ „Când ne mai vedem?“ etc. Erau decorul şi ecoul trecerii lui prin ministere. Cu concluzia: „Se face!“ – şi se făcea.

Traian era profesional secondat de soţia lui, de Mica. Mica era în adevăr mică. Dar era drăgălaşă, vioaie, deşteaptă, ageră şi gospodină. Ştia să fie şi cochetă. În tovărăşia ei, niciun bărbat nu se plictisea.

Măndica tocmai căzuse în casa asta într-o zi în care seara era o mare petrecere: o masă *prolongee*. Măndica trebuia să fie servitoarea secundă pentru treburile mai grele, mai primitive: bătut covoare, curăţat parchetul, spălat farfuriile, scos mobilele la soare.

Deocamdată, încă nu se făcuse distribuţia muncii. Măn- dica deabia avu timp să-şi puie copilul şi bucceaua pe patul din odaia ei, şi se prezentă ia bucătărie.

Chiar angajarea ei se făcuse fără condiţii, la repezeală, fiindcă în seara aceea era mare nevoie încă de un ajutor. Venea la masă, precum se ştia de toţi, şi un domn ministru; cred, de la Finanţe.

Masa trebuia să fie prea lungă pentru ca să încapă în sufragerie în mod normal. Măndica a ridicat deci şi a mutat o canapea, un bufet şi o vitrină. A cărat gheaţă. A vârât sticle la răcitor. Mica supraveghea. Ea avea obişnuinţa acestor lucruri. Cunoştea partitura pe dinafară, ca un dirijor de mâna întâi. Nu se amesteca în nimic: nu punea mâna niciodată pe nimic. Se uita numai împrejur. Avea ochiul câmpului ca un mare conducător de oştire.

„Ia asta, mută ceea”, şi îndată tot decorul era schimbat la perfecţie. Nici nu ţipa la fata-n casă. Nici nu se enerva.

La masă, pe urmă, toate ieşeau ca din pământ, ca prin minune, fără să facă un semn, la timpul lor şi de cea mai bună calitate. Mica era un magician.

Măndica se simţi uluită de atâta belşug, de atâtea bogăţii, de atâta

mâncare. Nici nu avea timp să se gândească ce-i cu dânsa. Gheorghiţă plângea singur, nealăptat, pe pat, pe mindirul de paie al patului. N-avea însă nimeni timp să-l audă. Nu-l auzea nici Mica, fiindcă ea nici nu intra în bucătărie. O dată ce-a dat dispoziţii bucătăresei, oficiul ei era terminat.

Mica ştia vag ce-i cu Măndica. Tot Viorica Cristescu îi telefonase.

— Bravo, dragă! Te pup. Să vie repede. Am nevoie imediat. Eşti o comoară! Diseară. Nu uita la 9. La revedere!

Viorica nici nu mai avu timp ca să-i dea detalii. Nu interesa nimic altceva; numai robotul. Şi Măndica putea fi robot. Asta era vocaţiunea ei.

În bucătărie, Măndica sta într-un colţ, dându-şi seama că ea nu reprezintă nimic în lumea asta. Bucătăreasa, fata în casă, îmbrăcată în albastru cu o pestelcă albă, mică şi cu găurele, toţi făceau o treabă complicată, de care ea rămăsese uimită.

Totul de-acolo era nou pentru dânsa. Şi la ea acasă când era clacă la prăşit, tot aşa se fierbea mâncare multă, fiindcă erau multe guri, dar cu cât era mai simplu?!

Şi Tinca, şi ea aveau multe de pregătit, dar mai mult decât o ciorbă şi-o mămăligă nu era., Şi tot avea de alergat încoace şi-ncolo până, într-atât încât în ziua aceea uitau să dea apă la viţel.

„Aoleu! îşi zise ea în gând, pentru sine, Gheorghiţă!“ îl uitase pe Gheorghiţă. Ieşi pe furiş, făcând tot numai câte un pas spre uşă, până ce se văzu în antreu. De-acolo o zbughi repede în odaie. Gheorghiţă era tot ud şi vânăt de atâta ţipăt. A trebuit să rămână mult în odaie: să-l spele, să-l alăpteze.

Timpul trecuse. Nu se ştie cât. Şi ar mai fi trecut încă mult, fiindcă Măndica uitase de banchet şi de tot, dacă n-ar fi auzit deodată bucătăreasa strigând:

— Toanto! Unde-i toanta naibii? Hei, unde mi te-ai dus, ardă-te-ar focu?

Toanta era ea. Bucătăreasa nici nu-i pronunţase numele, că nici nu i-l ştia, dar n-avea cine să fie toantă afară de dânsa.

Îl aşeză pe Gheorghiţă la colţul peretelui, cât mai departe de marginea patului, ca să nu cadă, şi-o rupse de fugă pe scări, la bucătărie.

Miţa, bucătăreasa, o namilă de femeie grasă şi voinică, cu mânecile suflecate, numai sudoare, cum o văzu, o şi plesni peste gură.

— Unde-ai fost, toanta dracului? Acu-i vreme de ţânci? Na-ţi cheile şi fugi la pivniţă de mai adă un braţ de lemne! Să fie din cele mai subţiri. Pivniţa-i colo jos, cum scobori, uşa din stânga. Fugi!

Când se-ntoarse Măndica cu lemnele, se deschise şi uşa de dindos care da afară, şi începură să intre, unul după altul, trei domni în negru, cu haine la spate până la genunchi, purtând sus, pe palma

ridicată, nişte farfurii lungi şi încărcate. O dată cu ei intră de afară un curent rece şi fulgi grăbiţi de zăpadă. Viscolea.

Măndica nu ştiu ce-i în farfuriile lungi, că nu semăna cu nimic din ce cunoştea ea. Dar trebuie să fi fost nişte flori, nişte frunze ceva, fiindcă erau aşezate frumos şi de toate culorile, ca pe-o mânecă de ie înflorată. Se uita la ele ca la o minune. „Astea trebuie să se puie pe masă de frumuseţe", îşi spuse ea. Domnii în negru au rămas şi ei acolo. Erau eleganţi şi frumoşi.

Din casă începură să se audă voci multe şi râsete Glasuri de domni şi glasuri de cucoane se amestecau. Trebuie să fi fost multă lume, clar Măndicăi i se pusese în vedere ca n-are voie să-şi vâre nasul în sufragerie.

Pe urmă, domnii cei în negru au servit. Aburul şi căldura înăbuşise bucătăria. Un miros de grăsime sfârâită îi dădu Măndicăi o poftă nebună de mâncare – o foame de lup.

Muşchiul, o clipă scos, sfârâia aburind. Miţa era roşie la faţă şi teribil de preocupată. Închidea o portiţă la sobă, deschidea alta; ghiontea puţin jarul, îl ostoia cu puţină apă, punea un lemn, şi după un timp îl scotea arzând, cuprins de flăcări, şi-l stângea într-o căldare cu apă…

— Toanto, pune mâna, ce te uiţi la mine ca o proastă?

Dă la o parte o oală care clocotea, mestecă ceva roşietic într-o cratiţă mică de-abia aşezată pe un colţ de plită.

Măndica văzuse odată un fochist la o locomotivă de tren în gară, când a pornit. Miţa îi aduse aminte de fochistul acela. Tot aşa: deschidea ici, învârtea o rotiţă dincolo, fâsâia într-o parte dintr-un robinet, arunca o lopată de cărbuni pe foc. Era-n gară la Crivina, acolo, lângă Româneşti. Măndica rămase pe gânduri, şi amintirile copilăriei de-acasă îi treceau singure pe dinainte. Nu mai era acolo, în marginea banchetului. Muşchiul sfârâia… Soba duduia înăbuşit. Măndica se găsea acasă. Măndica se uita la bucătăreasă, dar n-o vedea. Ochii ei erau plini de alte chipuri şi locuri: Ion… noaptea cu lună.

Miţa tocmai scotea o bucată de lemn arzând din sobă, fiindcă plita se-ncinsese prea tare, şi, apucat în cleşte, îl întindea Măndicăi ca să-l puie în căldarea cu apă. Măndica nu vedea însă nimic. Ion…

— Toanto, nu vezi, eşti chioară? Că ţi-o dau în cap!

Măndica asistă speriată la toată această treabă uluitoare şi repede. Nu-nţelegea de ce toată lumea se grăbea aşa de tare în jurul ei. Chiar şi domnii în negru veneau şi plecau în fugă. Când deschideau uşa de la sufragerie, de-acolo năvălea, tot mai gălăgios, un şuvoi de vorbe amestecate şi de râsete. Parcă s-ar fi gâdilit între ei, într-o joacă generală.

Toată mişcarea aceasta o ameţea. I se-nvârtea capul. Sta de câteva ceasuri în picioare. Alături de ea era un scăunel, dar nu avu curajul să se aşeze. Toţi ceilalţi făceau atâta treabă!

Farfuriile cu flori au fost duse. S-a auzit pe uşa întredeschisă un „Aaa...“ prelungit, spus de toată lumea deodată, ca la o comandă. După puţină vreme, farfuriile lungi au fost aduse înapoi. Erau aproape goale. Câte-o bucată de morcov sau de sfeclă roşie, tăiată în chip de floare, mai rămăsese lipită pe la margini. Prin mijloc mai era o moviliţă urâtă, cu bucăţi de carne şi un fel de clei galben, ca şi cum ar fi fost nişte resturi de la o treucă de porci, Măndica avu o strângere de inimă.

De-aici încolo a urmat pentru ea o muncă istovitoare, la spălatul farfuriilor, a tacâmurilor şi a paharelor. Mâinile ei mergeau încet şi cu grijă. Parcă ar fi fost ţapene. În bucătărie se ridicase un miros greu şi ud de zoi, care te înăbuşea, te apuca de gâtlej.

La un moment dat, „domnul”, adică domnul Traian, a apărut în antretul de serviciu, unde era şi oficiul, mare cât o odaie cu trei pereţi. Era roş la faţă şi asudat. Ochii îi erau mari şi sticloşi. Gulerul alb şi tare îi intra cu colţurile în gât şi-l prindea ca într-un cleşte.

După el veni o cuconiţă, de-abia îmbrăcată cu ceva subţire pe ea, ca o cămăşuică. Era frumoasă tare şi avea părul roş ca focul. Se apucară de mână. S-au uitat unul la altul. Ea i-a spus dulce:

— Micule!...

El, gros şi masiv, s-a aplecat deasupra ei şi s-au sărutat.

— Destul, micule drag. Ne vede, spuse ea.

— Mâine la 5. Cum te-aştept!

„Domnul” a luat apoi trei sticle de şampanie şi a intrat după ea. Părul ei era ca frunzele de cireş, toamna prin vii.

Măndica se gândi că femeia aceea trebuie să fie de-aiurea, nu de pe-aici, fiindcă de când umblă ea, n-a văzut femeie cu părul roş, roş de tot. În toată comuna lor şi nici împrejur nu-i niciuna aşa. Dar Măndica a mai văzut în seara aceea băutură verde, verde cum îi iarba; şi o prăjitură mare şi rotundă, pe care era ca un strat de zăpadă, albă, deasupra; şi pere, şi prune, şi cireşe mici roşii, toate aşa cum sunt ele, numai că erau cu zeamă de zahăr în două; şi vin, din care ieşea fum când destupai sticla şi pe care-1 înăbuşeai cu şervetul, ca să nu pocnească prea tare, fiindcă trosnea ca puştile de soc.

Cheful a durat până dimineaţa. A fost şi domnu ministru. El a venit

mai târziu. Din cauza lui s-a întârziat totul şi era să se ardă friptura. De asta Miţa tot vâra şi scotea un lemn de pe foc. Domnii în negru, fata din casă îi văzuseră cum te văd. Măndica s-a uitat şi ea o dată pe crăpătura uşii, când a deschis-o un domn în negru, care intra cu prăjitura, cu gând să-l vadă şi ea măcar o dată; dar a orbit-o lumina, şi n-a văzut chiar nimic. Nişte femei râzând; frumoase… şi-atât. Gheorghiţă a fost uitat toată noaptea.

Trei zile în şir după aceea, Măndica a avut o muncă grozavă: covoare, parchete, vase, mobila, ca să fie tot oglindă, fiindcă Mica nu era liniştită până nu erau toate la locul lor în cea mai perfectă regulă.

Măndica începuse să se deprindă, alergând la strigătele şi sudălmile Miţei şi la ordinele date de „premiera” fată în casă.

Dar a patra zi i s-a comunicat că nu poate rămâne cu copilul. „Să aleagă: ori serviciu, ori copil”.

Şi Măndica a ales copilul.

Afacerea cu ministrul de finanţe se făcuse. Produsele petroliere, transformate, indiferent de calitate şi grad de rafinare, au fost scutite de orice taxă la export. Consorţiul rafinăriilor de petrol asta dorea, Traian Machedon făcuse memoriul. Avea pentru aceasta un onorar care să-i asigure existenţa îmbelşugată pe o sută de ani. N-avea importanţă că din argintărie i-au lipsit din seara banchetului două linguriţe.

XXIV

Faima de chirurg excepţional a lui Petre Voicu crescu vertiginos.

Pe vremea aceea era şi o mare lipsă de chirurgi cu reputaţie în Bucureşti. Bătrânul Ionescu murise, iar profesorul Simu nu inventase sistemul de a şti şi carte şi a avea talent prin protecţie politică. Câmpul era liber. Petrache profită din plin de acest moment favorabil.

Când este vorba ca cineva să se opereze şi încă să suporte o operaţie grea şi gravă, înseamnă că este o chestiune pe viaţă şi pe moarte şi că deci se informează, cântăreşte bine, ca să nu-şi dea pielea pe mâna oricui. Şi informaţiunile toate îl arătau pe Voicu. Un doctor tânăr, de-abia ieşit de pe băncile facultăţii, deci la curent cu ultimele metode ştiinţifice, şi în plus, cu darul acesta de a opera. Aşa cum alţii au talent să cânte la pian, el are talent să opereze. La asta nu-i nimic de făcut. Şi-apoi, are noroc. Să te operezi totdeauna la un doctor care are noroc! Poate fi un altul; savant, dar dacă are ghinion, „te curăţi". Cam acesta era pe scurt limbajul informatorului. Voicu era la modă. Voicu, Voicu… în definitiv, nu vorbea toată lumea degeaba!

Dar acest renume îi impunea lui Voicu o muncă istovitoare, de cele mai multe ori de la 5 dimineaţa până la 11 noaptea. Trei — patru operaţii pe zi. Mereu în picioare; mereu alergând; mereu încărcat de răspunderi. Şi la capătul acestei munci, în ceasul de recreaţie, Marita. Cele două resorturi care-l împingeau mereu înainte.

Acum nu mai putea răzbi să facă el personal totul: să prepare bolnavul, să facă sterilizarea, să schimbe toate pansamentele, să supravegheze narcoza. Îşi înjghebase un personal al spitalului, pe care-l învăţase, şi numai aşa putea face faţă.

Dar într-o bună zi, o doamnă recomandată de Ipsilante, care avea un fibrom intern, e operată perfect. După a treia zi – temperatură. Ciudat! Temperatura creştea. Şi se menținea. Petrache e tot mai intrigat. Operaţia nu angaja un organ vital. Nici nu era din cele complicate. Durase exact 18 minute. Nimic nu îndreptăţea această anormală îngrijorare.

În cele din urmă, cauza apăru: infecţie, supuraţie la cusătură. Katgutul. Katgutul nu fusese sterilizat. Curios! Foarte curios! El vine ambalat ermetic. Era un excelent produs străin. Inexplicabil!

Dar cine-l desfăcuse? Nu-l desfăcuse el. Asta nu mai făcea el. Ştie cine făcea. Era Baciu, noul intern al profesorului Simu. El îl asista uneori. El îl asistase la operaţia doamnei. „Ce are să spuie Ipsilante?"

Petrache avu un sentiment de ruşine. O înfrângere; o decepţie. Prima.

Urmară altele; stereotipe. Petrache mirosi o infamie, un sistem. Era un act de sabotare, de compromitere a reputaţiei lui cu orice chip. Invidie molierescă de medici. S-a pus să observe, să controleze, să întindă curse. Bănuiala lui se confirma din ce în ce mai mult. Vorbi cu doamna Răpeanu de la Crucea Roşie, care făcea acolo serviciu voluntar şi care asista la operaţii şi supraveghea schimbarea pansamentelor. Doamna Răpeanu avea o mare admiraţie pentru Voicu. Ea a mers chiar mai departe. Îl iubea. Nu lăsase însă cu nimic să se vadă această pasiune. Dar lucrurile acestea se simt. Şi Petrache simţise în privirile Anei; că ea-l urmăreşte cu emoţie şi cu simpatie. Avu încredere în ea. Îi comunică bănuiala. Aşa putea să controleze, să vadă orice, mai uşor. Ticăloşii nu se păzeau şi de ea cu atâta străşnicie.

Sistemul era variat şi diabolic. El ataca uneori, când scăpase alte ocazii, chiar alimentaţia celui operat. I se administrau medicamente sau injecţii fără prescripţie şi care dădeau loc la complicaţii plictisitoare.

Petrache îşi dădu seama că e în faţa unei ofensive infame. Luă totul din nou în mâna lui. Pregătea personal tot ce-i trebuia; supraveghea cu ochii-n patru; schimba, alternând brusc în ziua operaţiei, personalul ajutător, sau lua un student din anul şase, la întâmplare, pentru ajutorul de mică importanţă. Dar era de-ajuns o scăpare din vedere, şi surveneau complicaţii, plictiseli.

Petrache era dezgustat, dezamăgit, plin de o dezolantă amărăciune. Până aici luptase în viaţă net, curat, pe faţă. Se luase la trântă cu toate greutăţile. Dar ele aveau ceva onest. N-avea ce mânca, dar asta era ştiut, văzut, simţit.

Acum însă îşi da seama că are de luptat cu puteri ascunse, perfide, fără scrupule! Asta îl scârbea mai mult decât îl incita la luptă. Bătălia cu viaţa se strămuta pe un teren fugitiv de nisip, de lacuri cu nămol înşelător, unde nu se mai pricepea, unde avea dezgust să persevereze.

„Să fi avut dreptate Ipsilante? îi veniră în minte vorbele lui: „Simu al tau e omul cel mai lipsit de scrupule".

Voicu îşi însuti totuşi sforţările, dar cu toate acestea era ceva care nu mergea. Începuseră şi clevetirile, concomitent.

— O luase prea repede băieţaşul. Operaţia e treabă grea şi nu-i rişca, nu-i nici alt joc de noroc. Nu mai tragi încă o carte dacă nu ţi-a ieşit.

Când cineva se interesa de un chirurg, auzea:

— Voicu?! Mda, vezi tu, aşa se spunea. Dar am auzit…

— Cunosc cazuri… Nu mai departe doamna Vicol… un lucru de nimic, un fibrom… E greu de spus.

— Fă cum crezi… Se spune că ar fi bun, dar are ghinion…

Într-o zi a fost internat un student de la Litere, un tânăr poet, pentru o operaţie de apendicită. Avusese o criză cu o lună înainte. I se pusese pungi cu gheaţă. Criza trecuse. Radiografia arăta un apendice mărit, cu vârful strangulat.

O operaţie de apendicită la rece; cea mai simplă operaţie. S-o facă şi un extern.

Logodnica lui, studentă şi ea la Litere, o fată blondă, subţirică, vaporoasă, ca ieşită dintr-o frescă de Puvis de Chavanne, se instală în camera pacientului.

Petrache operă. A doua zi, pacientul trebuia să fie, ca de obicei, pe picioare, să meargă singur. A doua zi însă, pacientul se simţi tot mai rău. La operaţie luase parte acel Baciu.

Mioara – aşa o chema pe fată era într-o stare cumplită de deznădejde. Sta lipită de pacient; ardea şi ea de febra lui; o simţeai bine că dacă se întâmplă ceva, ea se înmormântează cu el. Ochii ei limpezi ca de căprioară erau mari şi fixaţi în gol. Buzele strânse îi acoperiră surâsul, dinţii ei frumoşi. Era sfâşietor de văzut. Îşi frângea mânile, se închina, avea accese violente de deznădejde şi de furie. Era o nedreptate prea crudă.

Noaptea, în odaie, lumina era acoperită. Mioara arunca deasupra lămpii de pe mesuţă o batistă colorată. Totul se adâncea în penumbră, plutind ca într-un vis. Orele erau lungi. Mioara veghea. Capul ei copilăros, cu părul blond, sta nemişcat, răzimat de perete, fiindcă peretele era rece şi-i făcea bine. Parcă un înger coborâse şi sta de pază.

Corneliu – aşa-l chema pe tânăr: Corneliu Popa – era agitat. Vroia să se întoarcă mereu pe o parte şi pe alta, dar nu avea voie, nici nu putea. Atunci bălăbănea numai capul. Când la dreapta, când la stânga. Apoi se oprea cu faţa în sus, cu privirile întoarse spre ea, şi două şiroaie de lacrimi îi curgeau pe perină.

Scena era mută, Mioara parcă se împietrise… Acum era absentă. Nu mai plângea. Îl urmărea aiurită în toate mişcările lui, cu grija de a le înregistra pe toate, exact.

El cerea mereu apă:

— Mi-i sete, mi-i sete.

Ea nu putea decât să-i umezească buzele cu o batistă udă. Buzele lui erau mereu uscate şi ardeau de un foc teribil dinăuntru.

Mioara porni să-l cheme pe doctorul Voicu. Afară, străzile erau pustii, şi un viscol puternic purta zăpada spre locuri adăpostite. Fulgi aspri îi înţepeau obrazul ei delicat. Mioara se înfăşură bine şi se aruncă în noapte şi în viscol, cu capul înainte, ca într-un incendiu.

Când plecă îl chemă pe Baciu din camera de gardă, ca să nu-l lase pe Corneliu singur. Baciu consimţi cu greu, mut şi încruntat. Şi rămaseră în penumbra odăii, singuri, aproape nevăzuţi unul de altul:

Corneliu şi Baciu.

Corneliu îi luă mâna şi începu să-i vorbească. Ochii lui Corneliu îl priveau fără încetare, cu o sfâşietoare rugă în ei.

— Doctore, salvează-mă, doctore. Vreau să trăiesc. Ai văzut-o pe Mioara. O iubesc, doctore, ca pe viaţa mea. Nu mă pot despărţi de dânsa. Nu-i uman. E prea mult pentru un om. Nu-i cu putinţă, doctore. Fă, te rog, ce ştii, dar trebuie să mă salvezi.

Era aşa de bine şi de frumos, doctore! Ne vedeam, eu și Mioara, în fiecare zi. De la cursuri alergam la ea. Eram fericit cum n-a fost nimeni pe supralaţa pământului. E prea crud. Nu se poate. Doctore, salvează-mă!

Nu-i adevărat. Spune-mi că nu-i adevărat că am să mor! Spune-mi că e numai un vis urât, o halucinaţie. Spune. Spune ceva, doctore! Nu mă lăsa!

Baciu rămase crunt şi tăcut. Sprâncenele lui groase şi negre se împreunară într-un creţ deasupra nasului, dându-i o expresie de încordare neobişnuită la el.

Mâna lui Corneliu se urcase pe braţul lui Baciu, apoi pe umărul lui, se agăţă de el cu degetele crispate ca de om care se îneacă şi vrea să scape cu orice preţ. Unghiile se înfigeau în halat. Apoi, mâna, braţul lui Corneliu căzură obosite, şi rugămintea lui conteni.

De-aici încolo, începu să aiureze. Vorbele reîncepură fără şir. Surâdea Mioarei, pe care o vedea râzând în soare, pe care-o prinsese de braţ după ce o fugărise pe-o fâneaţă cu flori. Alături, Baciu sta nemişcat.

După ce se făcu linişte, Baciu mai rămase neclintit pe scaun. Nu se auzea nimic. Nu ştia ce să creadă. Avea impresia că Corneliu a murit, dar nu avu curajul să controleze.

Uşa se trânti brusc în lături. Voicu intră ca o furtună. Era cu capul descoperit, cu părul vâlvoi, cu haina descheiată. În urma lui – surorile de gardă. De-acasă încă telefonase personalului de la sala de operaţii, care în clipa aceea pregătea totul. Nu era timp de pierdut.

Adresându-se lui Baciu, Voicu spuse abia stăpânit:

— Dumneata ce cauţi aici? Poţi pleca. De dumneata n-am nevoie.

Baciu ieşi, umil, fără să spună nimic.

Pe o targă cu roate înalte, surorile îl scoaseră pe Corneliu. Camera lui rămase pustie, ca o cabină surdă şi ermetică de submarin. În ea, tăcerea avea proporţii de eternitate. Era grea şi apăsătoare, concentrată parcă, până la explozie.

În tot spitalul era un semiîntuneric obscur. În saloane, ca şi pe culoarele lungi şi albe ardeau rare becuri cu o lumină roşietică, parcă bolnavă şi ea. Dar din sala de operaţii izbucnea pe geamurile mate, până departe în grădină, o lumină puternică, albă, ca un soare. Părea neverosimilă în bezna nopţii. Parca ar fi fost o explozie prelungită. O

lumină stridentă, artificială. Trebuie să fi fost ora 4-5 spre dimineaţă.

Mioara sta la uşa sălii de operaţii, răzimată de perete, ca împietrită.

Operaţia dură mult. Peritonită!… „Simu ăsta al tău e omul cel mai lipsit de scrupule…” Voicu operă cu o extraordinara încordare de voinţă; parcă ar fi dus pe viaţă şi pe moarte, el personal, o luptă corp la corp cu Simu. Când termină, avu siguranţa că l-a salvat. I-o spunea nu numai un instinct, dar raţiunea firească a tot ceea ce izbutise intervenţia lui.

Când ieşi din sala de operaţii, Mioara îi căzu în genunchi. Voicu o ridică, jenat, şi-o mângâie, liniştind-o.

Baciu intrase în camera de gardă, închise uşa încet, cu precauţie, parca pentru a nu trezi pe cineva, şi făcu tiptil câţiva paşi. Îl urmărea încă tăcerea ce urmase după agitaţia dramatică, desperată a lui Corneliu, după apelul deznădăjduit ce făcuse la el. Era sigur că murise. Nu se aştepta. Asia n-o vroise. Nu! Nu! în gândul şi în viaţa lui nu era nicio intenţie de a ucide. Şi, oricum, nu acest biet student trebuia să fie victima.

„Nu, asta n-am vrut!“ îşi repeta el, înspăimântat.

Glasul, litaniile lui Corneliu îl urmăreau fără milă. Parcă pe mâneca halatului mai zgrepţănau încă degetele crispate.

Făcuse disecţii, autopsii, văzuce atâtea cadavre. Dar toate până atunci au fost cadavre, şi nu oameni morţi – ceea ce nu-i totuna.

Şi încă din inconştienţa, din fapta lui!

Capul îi era greu. Nu era deprins cu asemenea senzaţii, cu sentimente de înţelegere şi compasiune. El era un om închis, izolat, rău, crud chiar. Nimic în viaţă nu-i surâsese. Sprâncenele groase, încruntate veşnic peste ochii aplecaţi totdeauna în pământ, arătau o stare de ostilitate, de rancună perpetuă pentru tot ce-l înconjura.

Avea şi un fizic ingrat. Picioarele, scurte, îi erau arcuite ca două paranteze noduroase şi inestetice. Mânile îi atârnau lungi până la genunchi. Spatele îi era încovoiat rotund şi strâmb. Părul îi era aspru şi des, fruntea îngustă, o faţă pătrată, lipsită de orice farmec.

Poate că şi din cauza acestui fizic ingrat nu a putut reuşi nimic. Nimeni nu se apropia de el cu plăcere. Toţi colegii de totdeauna il evitau, de cele mai multe ori în chip ostentativ. Expresia feţei lui căpătase din această cauză o înfăţişare concentrată şi părea mereu închisă ermetic în sine şi meditativă.

Dar el se izolase cu ciudă, cu răzvrătire instinctivă pentru toţi cei cu care avea de-a face. Un sentiment de invidie, de răzbunare acaparase tot sufletul şi toate preocupările lui. Şi aceasta nedefinit, faţă de oricine. Oricine îi era duşman neîmpăcat. Cineva care i-a furat şi trăieşte o fericire pe care el n-a putut-o avea niciodată şi nici nu o putea spera.

Mai ales îl iritau, îl enervau, îl înnebuneau acele aspecte ale

fericirii omeneşti pe care le vedea împrejur şi care însemnau căldură şi apropriere între oameni, între două fiinţe.

A încercat şi el să iubească o femeie. N-a fost niciodată cu putinţă să primească ceva în schimb. Stârnea nu numai un zâmbet sau un râs crud, dar şi o crispare de dezgust fizic care nu se putea stăpâni şi pentru care, mai ales, avea o sensibilitate deosebită. A căutat atunci să se refugieze, să-şi găsească alte satisfacţii. Şi-a făcut pentru uz propriu o psihologie de om superior, neînţeles, care poate să dispreţuiască toate acele „fleacuri" ale vieţii. Aceasta i-a făcut mai rău, fiindcă n-a putut realiza nimic care să-i susţie acest piedestal interior pe care vroia să se situeze. A tocit în şcoală cu încăpăţânare şi cu aceeaşi ură, de parcă ar fi învăţat numai şi numai pentru a descoperi cine ştie ce formulă chimică cu care să poată arunca în aer toată omenirea. Şi n-a reuşit să atingă nici măcar o mediocritate. A rămas repetent, apoi a pierdut examene unul după altul.

A stăruit însă cu tenacitate de puşcăriaş care vrea să evadeze şi sapă noaptea, cu unghiile, un tunel prin care să se poată elibera. Unghiile i-au sângerat, dar n-a putut săpa nimic. Anii au trecut de multe ori pe loc. A ajuns cel mai bătrân student la Medicină. În sfârşit, intern la o vârstă când alţii erau profesori sau celebrităţi. Avea cu trei ani mai mult decât Petre, şi asta n-o putea uita. Rămăsese un „edec" al facultăţii. Persista însă cu capul lui pătrat aplecat înainte, atacând cu fruntea, ca un berbec din antichitate pornit să dărâme o cetate prin lovituri fără număr în acelaşi loc.

Era în război declarat, fără milă, cu toată omenirea, cu soarta, poate cu faptul însuşi de a fi fost născut pe lume.

Voicu l-a cunoscut şi a înţeles această gigantica amărăciune, în care clocotea ura fără limită de a fi pornit greşit, inutil, fără rost o viaţă, încă de la început — de a se fi simţit alături, îndepărtat şi exclus de toată lumea. Şi a vroit să facă un act de mărinimie, să-l ajute sau să-l redreseze puţin.

Baciu a văzut mai ales în acest gest un act de umilire. N-are nevoie de tutela şi de mila nimănui! Poate tocmai de aceea îl ura mai mult şi mai ascuns pe acest Voicu.

Iată, avea alături, în faţă, în fiecare zi de la şapte dimineaţa până la ora zece sara, un instrument al umilinţei, o existenţă care-i documenta ce poate da uneori viaţa, atunci când lui nu i-a dat nimic. Orice nou succes al lui Petre era ca o flagelare dureroasă până la sânge pentru Baciu. Nu era o simplă concurenţă. Ar fi fost prea puţin. Era tocmai dovada concretă, şi vie că el este în afară de orice concurenţă, iremediabil lăsat la o parte, dezmoştenit.

Ura „universală" şi neprecisă a lui Baciu începu să-şi găsească o precizare, să se individualizeze, să-şi definească un obiect. Aşa i se părea mai uşor. E mult mai greu să lupţi cu toată lumea. E mai

practic, pentru a putea obţine în sfârşit o satisfacţie şi o victorie, să-ţi concentrezi ura asupra unui singur om şi să pedepseşti în el, ca într-un ostatec, toate umilinţele suferite. Petre Voicu era ostatecul ales de Baciu. Acesta îi căzuse subt mână. Poate fiindcă era singurul om care căutase să se apropie de el cu oarecare căldură, care se simţea totuşi forţată, în silă.

Şi idila superlativă a lui Corneliu şi a Mioarei îl umilea. Ea reprezenta sumum din ceea ce viaţa îi refuzase. Aşadar, avea să trăiască – şi trecuse aproape prima tinereţe – fără să poată savura acest fruct, cel mai dulce al vieţii. Prin mintea lui Baciu îi trecură aventurile lui groteşti cu femei ordinare, cu escaladări de geamuri prin bucătării, cu bordeluri dezolante, în care era un miros dulce şi înflorit, de apă de trandafir. Caricatură!! Tot ce Tinca de el era caricatural şi grotesc. Iremediabil!

Râvna lui crea idile imposibile. Şi iată acum în faţă suprema sfidare: doi tineri care se iubesc aşa cum îi este lui interzis în vecii vecilor. Chiar faptul de a se fi născut îi apăru ca o răutate, ca un fel de răzbunare a cuiva. Cea mai crudă.

Putea lovi deodată în toţi. Putea face ţăndări aceste tablouri de triumf ale vieţii, care-l sfidau, care-i otrăveau sufletul. Şi încercase răzbunarea cea mare contra omenirii, contra vieţii, contra tuturor puterilor nevăzute şi fără milă care-i dăduseră lui acest destin tragic. O încercase cu deliciu. Dar o vroise dozată, cu suferinţă pe care să o deguste.

A greşit doza.

Petre Voicu, „marele chirurg”, trebuia să simtă că are înfrângeri şi să fie scoborât. Acel Corneliu care-i venise în cale era numai un motiv, un material nevinovat, care i-a apărut întâmplător în faţă, dar care era totuşi şi el, fără să vrea şi fără să ştie, un exponent al forţelor umilitoare care-l rodeau pe acest Baciu.

A avut un rictus sinistru de satisfacţie când a conceput planul? Cu siguranţă! În neputinţa şi rancuna lui, dărâma astfel tot ce poate însemna fericire sau mulţumire pe pământ: dragoste şi succes. Ardea în efigii aceste simboluri esenţiale, după care toată viaţa de pe pământ parcă ar fi devenit neagră, ca însăşi viaţa lui. Pentru toată omenirea. Parcă însuşi conceptul fericirii ar fi fost alterat.

În noaptea asta, la capul acelui Corneliu, devenise însă om pentru întâia oară. Nu, moartea unui om nu o vroise! Ce-i de făcut?

Încercase o răzbunare meschină, şi este din nou învins. Și-n locul sentimentului agresiv de răzbunare, vroi, simţi nevoia să se răscumpere. Nu o remuşcare banală şi ieftină. Altceva. O înţelegere mai exactă a omului, a mizeriei omeneşti generale, a condiţiunii umane iremediabile şi pentru toţi legată de suferinţă.

Triumful lui nu poate fi decât printr-o nouă umilinţă vroită sau

printr-un act de curaj, printr-o bravadă. Să se răscumpere şi să braveze. Să răscumpere sufletul lui Corneliu, pe care-l credea pierdut şi de care el se simţea încărcat, şi să-l braveze pe Voicu.

Judecata lui Baciu la această răscruce dinăuntru oscila ezitând. Avea acum de satisfăcut o altă răzbunare: pe profesorul Simu.

Gândurile, hotărârile, stările de suflet ale lui Baciu erau nedefinite şi confuze.

Picioarele lui strâmbe, în tocurile scâlciate lateral, bocăneau rar pe scândura roasă din camera de gardă.

Un sentiment de mare grozăvie, de nebunie, de nefiresc cuprinse chiar pe acest om straniu şi crud. Acceptarea unei acţiuni cu raţiunea şi cu imaginaţia este una, şi ceea ce se naşte după săvârşirea ei este alta, neaşteptat şi cu neputinţă de prevăzut.

Baciu chiar simţi ochii umezi.

Trecuse aşa un timp ce i se păruse o veşnicie. Hotărârea cea de pe urmă veni de-abia la sfârşit, şi se impuse de la sine, amestecată şi ea şi contradictorie.

Era în zorii zilei. Lumina era încă neagră-albăstrie, în sticla geamurilor şi afară pe zăpadă. Somnul nopţii se mai prelungea pe la ferestre, pe coridoare, cu greutatea oboselii pe care-o simţi dimineaţă după o noapte întreagă de insomnie. Era şi el epuizat şi doborât.

Baciu intră hotărât în biroul lui Voicu şi rămase la uşă, în picioare. În mintea lui răsuna prelung rugămintea disperata a lui Corneliu. Ideea crimei, conştiinţa, grozăvia, răzbunarea… Toate… la un loc… incoerente…

— Domnule doctor, eu l-am ucis pe Corneliu. Eu. Numai eu. Şi profesorul. Profesorul Simu. El mi-a sugerat ideea să te sabotez. Nu ştie nimeni. Numai eu ştiu. Ideea a fost a profesorului Simu. El m-a pus, ca omul lui de încredere. Nu credeam că va muri. N-am făcut cu gândul că va muri. Am vroit numai să creez complicaţii, să nu-ţi reuşească…

— Ssst! îl potoli, Voicu. Taci! N-aţi reuşit să-l ucideţi pe el. Numai pe mine. Fiţi cu conştiinţa împăcată.

Se luminase de ziuă. Era ora obişnuită de operaţii. Sora intră.

— Ce bolnav aducem întâi în sala de operaţie?

— Niciunul, răspunse Voicu. Azi anunţaţi-l pe profesor să vie să opereze.

Rămas singur, Petre îşi spuse tulburat: „Cum e cu putinţă? Cum e cu putinţă?!“

Şi-i fulgeră în minte spusele lui Ipsilanti. Îşi făcu trusa personală, şi-o strânse, aşezînd toate instrumentele cu grijă, ca un luptător înfrânt care-şi strânge armele.

XXV

Ăn seara aceea, Petrache trebuia să meargă cu Marita la Ateneu, la un concert simfonic. În program: *Pastorala* lui Beethoven. Concertele simfonice erau marea pasiune a Maritei, iar *Pastorala,* spunea ea, „e poemul vieţii noastre, e chemarea reîntoarcerii”.

Petrache vroi să se sustragă, subt pretext că nu se simte bine. Chipul lui era în realitate palid şi arăta extrem de obosit.

— Petre, tu te surmenezi. Tu munceşti prea mult. Nu se poate aşa. Te epuizezi fizic, nervos. Ai rezistat ani de-a rândul la o învăţătură excesivă. Erai un adolescent. Dar acum ţi se cere încordare prea mare, rezistenţa nervilor. Asta e altceva. Nu te lăsa atras de succes sau de rutină. Nu te mai las eu. Mi te-au confiscat spitalul, munca. Te văd tot mai rar şi mai puţin. Iar când te văd, cazi de oboseală. Asta nu mai poate să dureze…

Şi-apoi, mai tandru, mai matern:
— Ce ai, ce te doare?
— Nimic precis. Cum spuneai tu, o oboseală generală.
În mintea lui Petrache se zbăteau cumplit întrebări şi nehotărâre: „Baciu e crud; Simu e puternic. Ce dovezi am? Spovedania lui Baciu? Poate-i o simplă manevră. E o nebunie de necrezut. Şi mi-a făcut-o între patru ochi. Dacă neagă?… Profesorul? Nu se poate! E o invenţie a lui Baciu, din laşitate."
Toate ipotezele, toate alternativele se perindau, se loveau între ele, se contraziceau în capul lui Petrache, în fiecare clipă, toate la un loc.
Se gândi cu mulţumire că Mioara va putea fi iarăşi fericită. Şi avu un sentiment de mare satisfacţie. Învinsese infamia. Asta nu e uşor. E mai greu ca orice.
Marita insistă pentru a merge la concert.
— Te rog. Vezi cum eşti? Te rog şi eu ceva, şi nu vrei să-mi faci nici plăcerea asta. De când mă gândesc la bucuria de a asculta *Pastorala* împreună! Adu-ţi aminte: suntem fraţi întru viaţa la ţară. După moartea lui Radu, suport numai pentru tine viaţa asta lipsită de sens din Bucureşti. Mă superi dacă nu mergi. Şi nu mă mai împac.
Vorbirea Maritei era cea dulce şi leneşă, cu un fel de voal pe cuvinte.
În sala Ateneului era lume multă. Când intrară, din faţă, de lângă loja comitetului, alăturată scenei, se vedea până în fund, sus, in uşoară înclinare de amfiteatru, o mare agitaţie de capete. Figuri, chipuri, unele lângă altele, cu ciudat oolorit de ceară, creând împreună o stranie privelişte de panopticum.
Mulţimea sta de vorbă. O rumoare nedesluşită răsuna sub cupola rotundă. Cei mai mulţi erau aşezaţi la locurile lor. Unii îşi căutau cu atenţie scaunele; alţii făcuseră grup, în picioare.
Petrache intră în sală ca intr-un vis, ca într-o halucinaţie. Toată forfoteala dimprejur i se părea o nebunie. Era aşa de streină de drama din spital, de primejdia lui Corneliu, de spaima de moarte a Mioarei, de drama din sufletul lui… I se părea că descinsese în altă planetă. Aici, toţi păreau uniţi de un interes comun, de o aşteptare comună, de iluzia plăcerii pe care-o aşteptau. Tot ce era în afară era rupt şi indiferent. Lumea trăieşte din cruzime şi nepăsare… „Aproapele" din Evanghelie e departe, e în altă constelaţie.
Executanţii din orchestră, la început puţini, se înmulţiră. Sala începu să răsune pe deasupra rumorii de voci amestecate şi nedesluşite, de note variate, aruncate în triluri sau numărate izolat. Se auzeau solfegii, game care urcau şi coborau vioaie, ca într-un joc acrobatic. Pregătirea aceasta de instrumente constituia şi ea un fel de simfonie, o prefaţare imprecisă, dar care predispunea, pregătea atmosfera.

Marita era în culmea fericirii. Îi luase mâna lui Petrache într-a ei, de la început, de cum s-au aşezat în fotolii. O amuza sala, zgomotul sonor, arpegiile, tipurile de oameni, tot. Era deprinsă cu această introducere stereotipă şi caracteristică oricărui concert. Iarna trecută nu lipsise de la niciunul. Dar acum, totul se părea nou, inedit, cu un farmec necunoscut, numai fiindcă era cu Petre. La concert cu Petre! Aceasta era o viziune, un ideal de demult al ei; de când a simţit că-l iubeşte.

Marita avea chipul unui copil, cum au toate femeile când sunt fericite şi iubesc. Numai că Petrache era absent, preocupat, departe. Din când în când, Marita îl scutura de mână, ca să-l readucă lângă ea, şi se uita la dânsul întrebător.

„Ce infamie! Dar e cu neputinţă? Ce este adevărat şi ce este infamie în toate acestea?!“

— Tot nu ţi-i bine? Petre, mă îngrijorezi!

— Nu, Marita, mă simt mai bine. Nu insista. E o simplă indispoziţie. Ţi-am spus: sunt obosit. Am lucrat mult azi.

De fapt, nu făcuse nicio operaţie.

Marita ar fi vroit să se poată bucura de ceasurile acelea rare pentru ea; şi privea pe scena plină cu o figură minunată de copil emoţionat. Era în preajma unei mari plăceri, pe care o savura conştient.

Dar indispoziţia lui Petre îi revenea mereu în minte, obsedantă.

Printre arcuşuri ridicate şi instrumente de alamă, intră dirijorul. Zgomotul începu să se domolească, treptat, ca o mare ce se linişteşte, şi valurile sunt din ce în ce mai mici. Dirijorul ridică bagheta. El conducea dintr-odată nu numai orchestra, dar şi tăcerea ermetică a celor din sală. O aşteptare febrilă domnea în fotolii.

Primele note ţâşniră limpezi şi începură să toarcă firul unui motiv muzical, melancolic şi evocator. Era atâta puritate, atâta cinste, atâta curăţenie în acele prime note, încât feţele celor din sală au căpătat, discret, înfăţişări de îngeri. Puritatea aceasta simplă şi universală îi dezlegă în Petre ezitările pentru domnia îngerilor şi a luminii.

„Nu se poate!“

În apele curate şi cristaline de munte pe care le presimţea prin frazele muzicale nu trebuia să se închipuie gunoaie şi murdării. Mişelia de necrezut a celorlalţi îi pătase şi lui judecata, cu stropii ei de noroi.

Simfonia a şasea îşi desfăşura evocările care puteau să trezească emoţiile omului, de la începuturile lui până astăzi. O rugăciune melodioasă a pădurilor, a apelor, a luminii, a păsărilor de sub cer.

De amărăciunea neîncrederii în oameni, se lăsa dus, prin nesfârşite şi tainice asociaţii de idei, spre viaţa lui de la ţară, spre începuturile copilăriei cea cu sonorităţi de păduri, cu şopot de pâraie, cu privighetori şi mierle din pădurea Crainici.

Marita şi Petrache erau amândoi îmbarcaţi pe două corăbii cu pânzele ireale, care mergeau alături. Fiecare din ele ducea poate alte visuri, alte viziuni, ca pe-o avere fără preţ, dar amândouă corăbiile călătoreau înspre acelaşi port.

Când viorile începură să-şi împletească, într-un tors magic, melodia aceea dumnezeiască de seninătate, Marita strânse mai tare mâna lui Petre. El îi răspunse tot cu o strângere de mână. Cele două corăbii mergeau alături, şi peste puntea lor, cei doi călători din vis îşi strângeau mâinile.

Instinctiv, Marita îl simţi pe Petre mai aproape de ea, şi chipul ei era tot mai iluminat de o lăuntrică bucurie de copil care priveşte jocul feeric al unui basm. Susurul din vârful plopilor, cântecul păsărilor din zorii zilei, când soarele nici n-a răsărit, calmul serii de la Dumbrava, toate erau întrevăzute într-o altă lume, fără de contur, ci numai de sunete, în simfonia aceea. Melancolia universală a naturii se presimţea uneori plângând…

În capul Maritei se succedau fără întrerupere tablouri şi amintiri, care-o furau tot mai mult şi o duceau tot mai departe, în fermecata plasă a muzicii. Se găsi astfel undeva, nu se ştie unde, rătăcind pe sub cer, obosită şi calmă. *Simfonia a şasea* se cânta singură, foarte departe, şi parcă uneori nici n-o auzea, fiindcă ea, Marita, era dusă din sală.

Scufiţa miraculoasă făcea să nu mai existe nimeni împrejur, să dispară apoi şi ea, neobservată. La un moment a avut şi aripi cu care a plutit, şi s-a găsit apoi adormită într-o fâneaţă cu flori de câmip delicate şi multicolore, şi s-a simţit apoi trezindu-se de un tril izolat ca o chemare de privighetoare, şi parcă şi-a dat cu apă limpede şi rece pe faţă dintr-un izvor, care-acum trecea prin umbra brazilor, acum săgeta sclipind în soare, acum curgea lin, acum gâlgâia în pietrişul rotund, care se vedea până-n adânc.

Toate-acestea însă nu erau aievea şi nu se petreceau pe pământ, şi nici lucrurile nu erau aşa încât ai fi putut pune mâna pe ele. Nimic nu era adevărat. Totul era mai presus de adevărat, ca sufletul lucrurilor.

Uneori, Marita se deştepta din această vrajă fără pereche, cu spaimă, fiindcă în călătoria aceasta a gândului nu-l luase şi pe Petre. Atunci era momentul când îşi strângea degetele în mâna lui. Îl regăsea.

Dar ar fi vroit să-l ducă şi pe el în acele grădini suspendate în care umbla ea, scăldată-n puritate. Să se întâlnească acolo, să se iubească acolo. În acel decor etern şi minunat, care va rămâne în memoria tuturor oamenilor de pe lume şi după ce pământul se va fi răcit şi făcut stâncă, până la cea din urmă dintre amintiri.

Marita se simţi transfigurată, obosită de vis. Fericirea se amestecă cu tristeţă, cu o tristeţă calmă şi egală. Ştia sigur că trece cu toată fiinţa ei printr-o constelaţie în care simte miezul cel adevărat al vieţii.

Şi petrecând adevărurile în care a crezut, constată că nu are nimic de rectificat. Ea dăduse exact valoarea ce se cuvine minunilor cele mari ale naturii. Religia ei de viaţă era cea justă. Nicio senzaţie de rătăcire sau de regret pentru erezii în care s-ar fi pierdut vreodată.

Trilurile de la finele părţii a doua a simfoniei erau chemările privighetorilor din Dumbrava: reîntoarcerea acasă la pământ.

În faţa misterului universal din poemul lui Beethoven, amărăciunea lui Petre se adânci. Proiectată pe acest panou divin, mai vast şi mai etern parcă decât pământul însuşi, răutatea şi crima oamenilor îi apăru şi mai meschină. Preocupările hidoase ale acestei vieţi atârnau de cugetul lui Petre şi nu-l lăsau să se înalţe liber în sferele de unde umbla, minunat de tot ce vede şi aude, sufletul Maritei. De-aceea ea nu-l găsea pe-acolo.

Visul lui Petre era ros de-un vierme. Rostul lui de viață era rupt, mişeleşte. Curajul în luptă era bazat pe încrederea în oameni, pe o dragoste de oameni care să dea măreţie vieţii. Nu mai avea încredere în ei, în nimeni. Încă nici atunci nu putea urî, nu putea fi un mizantrop. Dar îi lipsea de-acum încolo elanul de a-i ajuta, partea de credinţă în „bine". Sanctitatea binelui. De asta se simţea golit, definitiv.

Mai rămânea pasiunea ştiinţei şi artei lui, ca o vocaţiune abstractă a omului, şi Marita. Poate o formă oarecare, ceva mai înaltă, a egoismului. Şi rămânea dorinţa ancestrală de a se întoarce în mai multă simplitate, în mai multă franchetă, în adevăr, în puritate. Să fie un om net, între oameni cinstiţi. Un om de lut, de pământ.

Sonorităţile şi chemările naturii din *Simfonia a şasea* trezise ecouri şi în Petre. Ele se amestecau însă cu experienţe de viaţă, pentru ca apoi să fie auzite ca supremul adevăr, peste toate dezamăgirile şi minciunile omeneşti. După pauză, urma partea a doua a concertului. Marita şi Petre plecară după sfârşitul *Simfoniei a şasea*. Nimic nu mai putea adăuga, nici adânci gândurile fiecăruia.

Marita îl luă de braţ. Mergeau tăcuţi. Ei păşeau pe străzi, printre case, dar mai pluteau încă, amândoi, în corăbiile lor cu vis.

Acasă, Marita dispăru o bucată de vreme în odaia de baie. După un timp, reveni. Se aşeză lângă Petre moale, caldă. Pe faţa ei plutea acel praf diafan ca de pastel roz, şi pe ochi flutura voalul acela subţire al privirii ei de mioapă.

Era vădit că Marita aştepta. Aştepta ceva. Se culcase cu capul pe braţul lui. Petre o privea de sus, în plin. După un timp, el observă cum chipul ei se schimbă complet, cum ochii se deschid şi lucesc straniu, cum pupilele se măresc, cum febrilitatea ei creşte.

Marita sări drept în picioare, ca arsă. Avu brusc impresia că s-a denunţat, că Petre a putut să vadă. Ar fi vroit să-şi revie, ca sinucigaşul după ce-a înghiţit otrava ale cărei efecte nu le mai poate

opri în loc, dar pe care acum nu le mai doreşte.

Nu mai putea însă face nimic. Nu mai avea niciun control asupra ei însăşi. Masca de halucinată apăru. Şi Marita începu să vorbească mult, ca într-un delir, să fie pasionată. Un demon ascuns o poseda.

Petre fu atras, cuprins în braţele ei, alintat, acoperit de sărutări, cu o patimă dezlănţuită. Râsul îi era stricat, rapid, brusc.

În Petre izbucni o bănuială teribilă. Fenomenele erau tipice. Dar nu-i venea să creadă. Dar asta nu s-a gândit, n-a presupus ceea ce poate fi.

Speriat, Petre strigă, smulgându-se din braţele ei:

— Marita. Ce-ai făcut?

Ea n-avu nici clipă de reacţiune. Ca şi cum Petre n-ar fi spus nimic. Parcă nici nu i-ar fi văzut ochii plini de spaimă. Marita continua să se lipească de trupul lui, să-i poarte mâna pe pieptul gol, vârâtă printre nasturii cămeşii.

Petre se smunci. Alergă în odaia de baie şi începu să caute. Marita fugi în panică după el şi se duse drept la dulăpaşul cu doctorii. Luă şi strânse în pumn un caşet de hârtie. Apoi se-ntoarse brusc, drept cu faţa spre Petre, piept în piept, bravându-l, cu capul sus, eu părul în dezordine, parcă zvâcnind şi el.

— Marita, dă-mi ce ai acolo.

— Nu!

Dă-mi!

— Nu!

Petre îi apucă pumnul într-al lui şi începu să-l strângă ca să-l desfacă.

— Nu te-apropia! Nu pune mâna! Lasă-mă!

— Marita!

— Nu ma brutaliza!

— Dă-mi!

— Nu!

Petre îi strivi degetele şi-i scoase caşetul. Din el curgea un praf alb, subţire. Cocaină.

Marita ridică mâna mortificată ca să-l lovească în obraz. Petre îi prinse braţul în aer şi încercă să o calmeze ca pe-un bolnav.

— De ce faci asta, Marita?

—…

— Spune-mi de când iai. Trebuie să ştiu. E foarte important.

Marita se repezi să-i ia din buzunarul de la piept, unde-l

pusese, caşetul de cocaină. Era singurul pe care-l mai avea, şi altul nu putea căpăta decât foarte greu. Se lupta cu o încăpăţânare şi o furie cu care nu se luptă decât o mamă pentru copilul ei răpit.

Petre o îngriji şi o veghe cu o dragoste nemărginită.

Când Marita se calmă şi ieşi din transă, Petre o luă în braţe, cu

capul pe umărul lui, şi ea adormi astfel ca altădată, în noaptea de la căpătâiul lui Radu.

El rămase toată noaptea treaz, uitându-se la ea.

„Biata Marita!“

Şi din inconştient, de undeva, îi veni în minte melodia de la începutul *Simfoniei a şasea*, ca o chemare.

O! Dacă-ar fi putut s-o fredoneze încet Maritei, pentru ca să măsoare artificialul sinistru al beţiei ei albe, care-o duce la decreptitudine şi moarte!

Şi Petre încercă în adevăr s-o fredoneze, dar încet de tot, fără să ştie singur dacă ar vroi ca ea să se trezească şi s-o audă, sau dacă ar vroi să doarmă înainte.

Dar, se pare, Marita a auzit-o, ca prin vis.

XXVI

Măndica rătăcise toată ziua; ceasuri întregi. Doamna Crestescu era plecată din Bucureşti. Se opri la blocuri şi întrebă portarii dacă nu este cumva vreun loc pentru dânsa.

O cucoană ar fi vroit s-o angajeze, dar s-a temut, pentru că Măndica n-avea acte. Un alt portar, bătrân, cu figură blândă, şchiop, merse cu ea şi sună la un apartament. A ieşit o cucoană bătrână, cu părul alb. Portarul i-a spus despre ce-i vorba. Cucoana îi pofti în vestiar şi aprinse lumina. Apucă numai să-ntrebe: „De unde eşti dumneata?“, fiindcă Gheorghiţă, speriat poate de lumina stridentă a becului, care-i veni deodată în ochi, sau de cucoana cu părul alb, sau poate chiar numai de frig, începu să plângă, ţipând.

Măndica încercă zadarnic să-l împace. El ţipa din toate puterile. Ochii îi erau ieşiţi din orbite, şi faţa stacojie. Şi ţipa, ţipa:

— Oaaa, Oaaa…

Măndica începu, intimidată, nenorocită:

— Ssst, sssst! Copilul nu vroia să ştie de nimic. Cucoana mai vroi să vorbească, dar nu se putea înţelege, fiindcă nu se mai auzea nici în cer, nici pe pământ, din cauza ţipetelor lui Gheorghiţă.

Doamna îşi pierdu răbdarea, îi făcu semn din cap şi din mână să

iasă. O întâmplare nenorocită! Portarul dădu din umeri, în semn că altceva nu mai poate face. Pe scări, Gheorghiţă continuă să ţipe cu încăpăţânare, încordându-se din tot trupul în pelinci:

— Oaaa… Oaaa… în uşi ieşiră câteva persoane, să vadă ce s-a întâmplat, şi păreau furioase. Una din ele chiar apostrofă destul de violent pe portar pentru că lasă să intre pe scări tot felul de persoane străine:

— De-aceea se întâmplă atâtea furturi.

La uşa mare care da în stradă, Măndica ar fi vroit să sărute mâna portarului pentru bunătatea lui. Starea ei de umilitate atinsese cele mai adânci funduri.

Picioarele-i erau ude. Pe trotuar era o mocirlă amestecată din noroi şi zăpadă pe jumătate topită, care ţâşnea cleioasă în toate părţile subt paşii trecătorilor. Era un frig umed şi pătrunzător.

După o zi întreagă de încercări, Măndica se găsi deznădăjduită, fără nicio soluţie. Se opri şi se rezemă de un zid, la adăpost. Gheorghiţă tăcuse. Nu dormea însă. Ochii lui verzi, tulburi se vedeau rotunzi subt colţul plăpumii lui mici, primită în dar prin colecta doamnei Viorica, de la maternitate. Şi ochii lui păreau de data aceasta dezolaţi. Semănau cu ochii bătrânilor sclerotici. Aveau o fixitate obsedantă, de fiinţă moartă.

Măndicăi îi veni o idee: Gara. La gară. Întrebând din om în om, cu greu putu ajunge până acolo. Când fu aproape şi recunoscu turnul cu ceas, simţi în ea o mare fericire, de parcă ar fi ajuns la un liman, şi de acum încolo orice nenorocire a luat sfârşit.

Aici, după atâta rătăcire prin necunoscut, ştia pe unde merge şi unde are s-ajungă. Locul i se părea familial şi primitor ca o casă părintească adevărată. Nimeri totuşi cu greu, printre mulţime grăbită, hamali încărcaţi şi cărucioare care huruiau pe rotiţe mici de fier, în sala mare, unde mai fusese o dată. Căută chiar să se aşeze în locul în care a stat în celălalt rând. Acum i se părea un loc neînchipuit de bun.

Pe jos însă, pretutindeni, se întindea, frământată de tălpi, aceeaşi pastă cleioasă din zăpadă topită şi noroi. Era greu să te aşezi în ea. Câţiva soldaţi stăteau pe lădiţele lor cu efecte, cap la cap, fumau şi vorbeau în şoapte. Lume era mult mai puţină ca întâia oară, dar era şi acuma cald.

Picioarele se surpau subt ea. Parcă dacă ar mai fi stat aşa s-ar fi îndoit în zigzag, moi, toate oasele. Sau oasele ar fi trecut unele prin altele. Curăţi cu podul palmei de noroiul ud o bucăţică de loc mai ferit şi se puse jos. Pe Gheorghiţă îl aşeză pe bucceaua ei cu rufe. Măndica aplecă urechea spre el ca spre un ceasornic pe care-ai vroi să-l auzi dacă mai merge şi ascultă o clipă răsuflarea lui egală şi fosăită. Apoi adormi şi ea.

Când se trezi trebuie să fi fost spre miezul nopţii. Împrejur nu mai

rămăsese decât cei trei soldaţi pe lădiţele lor, aplecaţi cap la cap, ca oile când e arşiţă.

Se clătina din tot trupul, în semn de deznădejde. Nu mâncase nimic, de-o zi. Începu să petreacă în gând banchetul de la avocatul Machedon: farfuriile lungi cu flori deasupra; fripturile care sfâriâiau în gura cuptorului când le scotea Miţa ca să le stropească, prăjitura mare cu zăpadă de două degete peste ea… Toate acestea s-au întâmplat oare aievea, sau au fost numai un vis? Bunătăţile acelea n-au fost ale ei. Nici nu i-au dat să guste. „Nu cumva vrei să-i dai şi toantei?“ spuse Miţa. „Păcat să strici orzul pe gâşte!“ Dar sunt oare oameni pe pământ care le au, le mănâncă, şi încă le mai rămân resturi? Şi oamenii aceia îi apărură Măndicăi, puternici ca nişte zei. Toţi oamenii aceia de la oraş, care erau în casele acelea mari şi calde şi cărora nu le lipsea nimic, erau grozav de puternici. Măndica se ghidi că de-o vorbă de-a lor, de voia lor putea să depindă toată fericirea ei, toată viaţa ei. Fericirea ei sărmană şi mică! Numai s-o primească pe ea în serviciu, roabă. Fără leafă. Numai casă şi masă.

Dar nici atât nu se putea. Toţi oamenii aceia din case puteau face asta dacă ar fi vroit. Nu era mare lucru. Ea ar fi muncit. Dar nu vroiau. Nu vroiau.

Gheorghiţă începu iar să plângă. Îl ridică la sân. Sânii ei trebuie să fi fost reci. Gheorghiţă începu să sugă cu lăcomie. Cum Măndica era de-atâta timp nemâncată, se vede că laptele se făcuse din trupul ei, din carnea ei, printr-o metamorfoză. Măndica se simţi tot mai golită de puteri.

O îngrozea apropierea dimineţii. Atunci trebuie să ia o hotărâre. Să pornească iar de la capăt cu cerşetoria muncii ei şi să ofere ceva care nu trebuia nimănui, de care toţi fugeau: munca ei.

Un tren pentru care, se vede, nu era ridicat semnalul „liber“ în staţie, fluiera prelung şi repetat, cu o chemare disperată, ea pentru ajutor. Atunci, spre ziuă, era linişte peste tot. Fluieratul acela sfâşia tăcerea, violent. Măndica îl auzi. Ascultă cu atenţie, cu capul fix, cu urechile parcă întinse. O chema? De ce-o fi fluierând aşa de lung? Trenul. Singura scăpare. Trenul. Dar toate i se părură la fel de grele. Şi asta era greu. Obositor. Dacă atunci, acolo, ar fi intrat un tren şi ar fi trecut peste ea, ar fi fost o binefacere. Nu s-ar fi clintit din loc. Dar altfel?…

Dimineaţă, de cum se lumină, plecă grăbită, ca şi cum ar fi avut o treabă urgentă şi un plan pe care trebuia să-l aducă la îndeplinire. Măndica n-avea însă niciun plan. Niciun gând al ei nu mai lucra, n-o mai împingea înainte. Era un mare gol în toată fiinţa ei. Dar era greu peste măsură. Toate erau grele. Şi Gheorghiţă era greu în braţe. O durea încheietura de la cot, din umăr. Nu mergea cu voia, cu ştirea ei. Era purtată, dusă înainte, cum au mers magii după stea. Steaua ei.

Steaua ei căzătoare. Ştia numai atât: să fugă de oraş, de lumea de-acolo, departe, cât mai departe. Atât ştiuse. Atât vroise.

Cele din urmă case din Bucureşti, scunde, mizerabile, se răreau, şi Măndica ieşi în câmpul gol. Un şir de stâlpi însemna un drum. Câmpul acoperit cu zăpadă era pustiu. Măndica se înfricoşă de singurătate. Nu ştia ce glas interior îi striga însă mereu, înainte, mai departe. Mergea în nesfârşit. Urcă o ridicătură ca un parapet. Era pe şinele liniei ferate Bucureşti—Ploieşti. Şinele luceau înainte, gata să se împreuneze la vârf. Aici era mai uşor de mers. Zăpada nu mai era groasă. Fusese spulberată de vântul trenurilor. Călca pe traverse, numărându-le în gând, până ce obosi.

Prin sârmele de telegraf de pe lături fluiera cu variaţiuni în unde. Vântul îi bătea în faţă. Îşi trase bine broboada peste urechi şi îşi înfăşură tot capul. Numai ochii îi rămaseră afară şi vârful nasului. Îl strânse şi pe Gheorghiţă la piept, acoperindu-l cu totul ca pe un pachet lungăreţ. Mergea cu încăpăţânare, cu fruntea înainte, tăind curentul. Să ajungă la un sat, oriunde. Poate în satul ei, la casa ei. S-o primească Tinca, tata… Da. Acasă, acasă… Oare şinele astea duc spre Crivina? Va înfrunta orice. Să ajungă acasă. Să-l salveze pe Gheorghiţă. Să-l lase acolo. Pe urmă, ea va vedea ce face. Acasă, acasă…

Parcă auzi un fluier prelung. Fluierul trenului de astă- noapte?! Dar nici acest gând nu-1 putu isprăvi. Şinele vibrau subt tălpi, se cutremurau, agitate.

Întoarse capul. Locomotiva era acolo, mare, mare, înaltă, înspăimântătoare.

„Doamne!”

O surprinse aşa, cu capul întors, poticnindu-se. Vagoanele trecură repede, unele după altele: „zdup, zdup, zdup, zdup, “ la intervalul dintre şine.

Nimeni n-a ştiut că era Măndica, fiindcă nu avea acte. Avea numai viaţa ei. Şi de-atunci, nici acasă la ea, nici nicăieri, nimeni, niciodată n-a mai auzit de ea.

Cea făcută bucăţi de trenul Orient-Expres era fără nume.

XXVII

Petrache coborî în gara Crivina dintr-un tren mixt care făcea cursa numai până la Ploieşti. În Gara de Nord se urcase în primul vagon din coada trenului, cum intrase pe peron.

Stătuse la un geam tot timpul. Se desprimăvăra. Câmpul se simţea pustiit de apa zăpezilor topite şi părea umflat ca o plămadă care începe să crească. Pe întinderile drepte, de şes, nu se vedea nicio vietate, dar se presimţea în adânc frământarea creatoare. Ogoarele erau încă triste şi negre.

Petrache se uita cu aviditate şi bucurie. Parcă ar fi vroit să coboare din vagon şi să o taie de-a dreptul peste câmp, cu picioarele înfundându-se în noroiul negru şi cleios.

Legănatul, zgomotul trenului, aerul acela de vacanţă îl trecură dincolo de amărăciune şi se trezi deodată fredonând singur, în gând, pentru sine. Acesta era un acompaniament involuntar al gândurilor lui neprecise şi amestecate.

„De unde-i melodia asta?“ se întrebă Petrache. Şi iar o fredona. Un fragment scurt, inform, dar destul ca să-i marcheze o stare de suflet independentă. Îl reluă de la capăt. „De unde? De unde?“ I se părea atât de familial, încât ar fi avut tentaţia să creadă că e o genială compoziţie proprie. O inspiraţie de moment. Şi iar o fredona. Era ca un vers frumos, ca o strofă dintr-un poem mai lung. Dar oare-i poemul?

Deodată, faţa i se ilumină copilăreşte: „*Simfonia a şasea*. Începutul din *Simfonia a şasea*.” O ascultase cu Marita. Era, se vede, un semn de la ea această ranghenă; ca o floare pusă la butonieră ca să n-o uite, sau ca un parfum al ei care-l urmărea. Petrache simţea că-i este dor de Marita şi începu să sufere. N-are s-o vadă azi. De mult timp nu se mai

despărţise de ea. Nu mai vroia s-o lase singură. Tocmai din seara aceea, după concert.

El constată că Marita face tot mai mult parte din viaţa lui, parcă din fiinţa lui, ca un organ esenţial şi delicat. Peisagiu! avea un anume colorit: Marita. Primăvara avea o anumită bucurie: Marita. Gândurile aveau o anumită melancolie dulce: Marita. Sufletul lui îşi găsea vioiciunea şi dorinţa de a trăi: Marita. Viaţa, pe-aici, prin simplitatea aceea pustie, care-i defila pe dinainte, putea fi fericită, frumoasă: Marita. El mai putea fi îngăduitor şi plin de iertare faţă de oameni, de toţi oamenii: Marita. Casa copilăriei lui, aşa de îndepărtată, este undeva, acolo unde o aşază acum amintirile lui, mare şi frumoasă: Marita. Mama lui, care i-a venit în minte atât de bună şi de chinuită în viaţa ei, în fiecare zi, şi pe care n-a uitat-o niciodată, trebuie să-l aştepte, trebuie să ştie că el va veni odată cu bucurie în ochi, cu o nestăpânită dragoste, care nu va fi numai a lui, ci şi a altcuiva: Marita.

Asociaţiile de idei se succedau fără un şir logic, cum se întâmplă totdeuna atunci când nu te gândeşti anume la ceva precis şi când rătăceşti cu gândurile fără de rost într-o regiune care nu-i nici vis, nici realitate. Dar, oricât de variate ar fi fost aceste asociaţii, ele se duceau, dar se înturnau mereu către ceva fix: Marita.

Petrache coborâse din ultimul vagon pe un pietriş mişcător şi zgomotos. Paşii lui se înfundau în pietricele rotunde cu sonorităţi de nuci uscate. Gara, roşie, i se păru departe. Alţi călători, de-a lungul trenului, părăseau vagoanele, opintindu-se cu o grabă comică pe loc, prin pietriş. Oamenii erau negri şi mărunţi lângă vagoanele lungi. Parcă o invazie de furnici părăseau scheletul unui animal preistoric, uscat, pe linii.

În staţie era o vagă atmosferă de linişte, de plictiseală şi de lene. Băieţi şi fete se plimbau la braţ, amestecat, într-o parte şi alta a peronului, ca pe o scurtă promenadă a unui fragment de grădină publică provincială. Câteva bănci verzi erau înşirate de-a lungul peretelui, ca la o alee, şi toate erau încărcate de oameni în poziţii neglijente, care stăteau şi se uitau, căscând, la tren. Era vădit că stau acolo de multă vreme şi că ar mai sta, mult, privind fie trenul acela mixt, fie un tren leneş şi plicticos de marfă, fie şi numai şinele paralele, multe, una după alta.

Pe o altă linie fâsâia pe loc, obosită, asudată, parcă, o locomotivă veche (viteza maximă: 40 km pe oră), legată de un tren de marfă cu vagoane goale. Trebuie să fi fost şaizeci de vagoane. Locomotiva lua apă.

O atmosferă de neurastenie completa tabloul. Petrache observa totul cu o sensibilitate specifică pentru locuri unde n-ai mai fost de mult şi în care găseşti deodată şi lucruri cunoscute, cu reminiscenţe, şi amintiri, şi lucruri necunoscute, care te supără, fiindcă nu pot să evoce

nimic din trecut.

În dosul gării domnea aceeaşi atmosferă, într-un miros greu de urină de cal şi de grajd. Două trăsuri arhaice, numai fierărie şi resturi de aripi şi burduf, aşteptau parcă de-o veşnicie, din altă eră. Petrache îl recunoscu pe Dionisie, birjarul, care făcea şi în copilăria lui meseria asta de birjar de la gară, în satul Româneşti şi mai departe. Sta pe capră, cu spinarea încovoiată ca un şold de cal slab.

Petrache îl recunoscu. Dar Dionisie îşi redusese trăsăturile lui caracteristice la minimum – la câteva linii, acum precise şi adânci, ca-n acele picturi care sintetizează fizionomiile. Trăsăturile erau aceleaşi, ele erau doar Dionisie, dar îngroşate, osificate, uscate, lipsite de viaţă. Totul era simplu şi îngroşat. Se accentuase bolta frunţii, curba nasului, unghiul fălcilor subt ureche, bărbia.

Este curios cum în oameni, şi mai cu seamă în bărbaţi, bătrâneţa pune accentul pe unele trăsături care nu păreau esenţiale în tinereţă, pierdute în viaţa proprie a cărnii, şi le relevează apoi ca cele mai caracteristice pentru definirea acelei fizionomii. Presimţi şi îţi aduci aminte că ceva din ele subzista de-atunci, abia ghicit, dar că acum şi-a găsit formula definitivă.

Era el, Dionisie. Dar era mai cu seamă o amintire a lui, sau o formulă picturală, o realitate prin transfigurare a ceea ce a fost el. Puterea de evocare a acestei supravieţuiri era însă extraordinară, ca a unei adevărate opere de artă.

Dionisie nu-l recunoscu pe Petrache. Şi Petrache porni cu birja condusă de acest tablou evocator al unei alte vremi. Îi spuse unde să meargă.

— A! La Voicu. Dar el trebuie să fie pe-aici, la Costică. (Costică era cârciumarul din colţ.)

— N-are-a face, taie scurt Petrache.

Privirile lui umblară împrejur curioase, verificând. Când era mic, foarte rareori ajungea până aici. „În gară“, cum se spunea acestui cartier de cârciumi şi dugheni de mic târguşor, era departe pentru el atunci.

Strada, casele i se păreau mici şi neînchipuit de triste. Un vânt călduţ de primăvară timpurie flutura pe pereţi afişe de ziar.

Petrache nu vorbi niciun cuvânt. Vroia să fie singur într-un decor, pe care-l cunoştea şi care totuşi schimbase aşa de mult de proporţii.

Dionisie îmbătrânit, blazat, nu mai avea niciun fel de curiozitate, cu toate că clienţii lui erau îndeobşte cunoscuţi, mereu aceiaşi, care mergeau o dată sau de două ori pe săptămână cu trenul la Bucureşti. Domnul acesta era un strein, dar curiozitatea lui Dionisie era obosită, sclerozată.

Pasul cailor tropăia rar, neregulat, într-o cadenţă asimetrică

(fiindcă unul era şchiop) pe caldarâmul şoselei. La acelaşi timp, se auzea un sunet deşert de fier, fiindcă un cal avea numai o jumătate de potcoavă, şi aceea aproape să cadă şi se agita singură în lături. Trăsura fusese odată cu roţi cauciucate, acum în parte golite. Roţile mergeau de aceea în salturi succesive, de parcă trăsura ar fi înaintat pe un angrenaj de roţi dinţate.

Petrache se lăsă în voie, furat de monotonia acestor zgomote şi legănări. Cu bustul aplecat înainte, cu braţele pe genunchi, se uita grăbit la dreapta şi la stânga, la cele două şiruri de case care se aliniau de-a lungul şoselei. Uneori îşi aducea aminte numele celui care-o locuieşte, dar de cele mai multe ori trebuia să facă o sforţare ca să-şi aducă aminte. Erau şi unele case noi, din ultima vreme.

Când nava aceea de uscat din fierărie şi coji murdare de praf, cârmi spre pădure, parcă însăşi inima lui Petrache se umplu de lacrimi. O emoţie mare îi cuprinse toată fiinţa, şi-n ea se amesteca bucurie şi o sfâşiere necunoscută de tristeţe. O grozavă senzaţie de trecere, de mergere în timp, înspre ruină şi moarte, îi strânse sufletul.

Trăsura lui Dionisie se oprise la crucea şoselei care bifurcă şi duce spre Potigrafu. Petrache îl bătuse pe umăr. Vroia să se dea jos înainte de casă. Plătind birjarului, zări vişinii din gradină şi patului. Petrache înţelese brusc pe toţi acei aventurieri care, după ce au dus o viaţă agitată peste mări şi ţări, atunci când îşi presimt sfârşitul, se întorc să moară la locul de unde au plecat.

El era tulburat, dar tulburarea aceasta era aşa de adâncă, încât ajungea în funduri unde totdeauna nu este decât linişte şi nicio agitaţie de la suprafaţă nu ajunge. Privi în jur, în urmă. Birja lui Dionisie se înapoia la pas. Altcineva nu mai era.

Petrache începu să meargă încet, cu paşi egali, ca de bătrân, spre casă. Era cu neputinţă să definească ce era în el. Era sigur o surpriză, ceva neînţeles, parcă o farsă. Totul era aşa cum ştia el: casa, şura, patului, vişinii, dar toate în miniatură, îngrămădite în jurul unei curţi mici, cu o grădină mică în fund. Un joc de copii. O transpunere fidelă, într-un joc pentru copii. Acesta a fost coşmarul copilăriei lui.

Deschise portiţa, care veni singură la loc, pocnind în urma lui, de parcă ar mai fi intrat cineva după el. Un câne galben, florean, slab peste măsură, cu coada încârligată, începu să-l latre.

Se opri. Pe aici a fost el; a trăit el. El, Petrache mic, copil. Uşa, dată cu maro, de la tinda casei era închisă. Cânele lătra tot mai înfuriat, apropiindu-se, dar casa părea pustie. Nimeni nu ieşea. Petrache se opri la prispă şi începu să strige, ca la oraş:

— Alo… alo…

Nu ieşi nici atunci nimeni. Încercă uşa. Clanţa se ridică, şi el se văzu în tindă; cu scara pusă la pod, cu sacul cu făină, cu o căldare cu apă, cu masa joasă rotundă din lemn de brad, cu două scăunele

scunde… toate acolo unde le lăsase el acum 16 ani.

Un pui de pisică sări speriat de pe sacul de făină, pe care dormea, şi zbughi repede în pod, pe scară, agăţându-se încovoiat ca un drac.

Petrache răsturnă cu piciorul o farfurie de tablă cu lapte pentru pisici. Farfuria trăncăni gălăgios, ca ceva căzut şi rostogolit.

O voce slabă din casă întrebă stâns:

— Cine-i acolo?

Petrache recunoscu vocea mamei lui. Ar fi recunoscut-o şi după o mie de ani. Deschise grăbit uşa de la odaia din dreapta, unde ştia că se locuieşte permanent.

Mama lui, palidă, slăbită, era culcată în pat, cu broboada pe cap, cu mânile adunate subt obraz. Petrache se opri, tremurând de emoţie. Tinca îl recunoscu şi silabisi cu ezitare:

— Petrache?!

— Mamă!

Într-o clipă, Petrache fu în genunchi lângă pat, cu capul aplecat deasupra feţei mamei lui, luându-i capul în mâini, sărutând-o, amestecând amândoi lacrimi de bucurie şi de tristeţă.

— Mamă, mamă…

— Petrache al meu. Puiul mamei, Petrache…

Tinca îl cuprinsese cu braţele pe după gât şi-l strângea asupra ei, tremurând.

Încolo, în toată casa nu mai era nimeni. Aşa-l aştepta pe Petrache de atâţia ani.

Epuizată de emoţie, de efort, căzu iarăşi cu capul în perină, cu faţa întoarsă spre Petrache. În ochii ei, din care curgeau lacrimi, era neînchipuită bucurie şi neînchipuită tristeţă; era uimire şi spaimă, şi nedumerire, şi iarăşi adâncă, sfâşietoare tristeţă. Se simţea atât de slăbită în ziua aceea mare de reîntoarcere a lui! Prin bucuria ei fulgeră, tăinuit, teribil, un tragic presentiment de moarte.

Se gândi că dacă Petrache ar mai fi întârziat puţin, peste o lună, două numai… Şi lacrimile ei începură să curgă mai tare, tăcut…

Tinca aţipise. Petrache o lăsă să doarmă. Rămase încă mult timp alături de pat, pe unul din cele două scăunele scunde. Făcu lampa mică.

Petrache era numai o umbră. S-ar fi putut foarte bine să fie numai o închipuire, o fantomă neagră de delir a mamei lui. I se vedea numai spinarea încovoiată. Simbol simplu al vieţii lui.

Privi lung chipul mamei, trupul ei întins. Se micşorase. Era mai mică, mai puţin la trup, mai scurtă. Dispăruse cu totul de pe faţa ei acea abundenţă de vitalitate de odinioară. Avusese o expresie aşa de blândă, aşa de senină! Acum, trăsăturile erau pronunţate, unghiulare, liniare, precise. Petrache întrevăzu uşor, subt pielea galbenă, craniul.

De ce oare tocmai atunci?! Nu. Această viziune era prea crudă, prea înfiorătoare.

Îşi puse paltonul pe umeri şi ieşi afară. Cânele galben începu să-l latre, apoi obosi şi se retrase în marginea căpiţei de paie, unde îşi avea scobit un culcuş. Petrache rămase în curte, cu noaptea, cu cerul, cu tăcerea. Nu era un ceas târziu, dar în sat era o tăcere masivă, care părea să aibă proporţii universale. Deasupra, cerul era senin şi acoperit de stele. Crengile copacilor, încă uscate, se proiectau pe el, la orizont, ca pe o estampă. Creierul lui Petrache, conştiinţa existenţei lui, era acolo, ca centrul univesului. Toate constelaţiile erau reproduse în el, încăpeau în el, cu mister cu tot.

Începu să se plimbe prin curte, între poartă şi şură. Mama-i spusese ce simte, ce-o doare. Petrache o consultase îndelung. Asociase, ordonase toate simptomele. Sigur o leziune la stomac. Poate o tumoare. Poate cancer. Petrache şi-o spuse involuntar, ca un produs logic al unui proces mintal, ca şi cum ar fi fost vorba de un diagnostic oarecare, pus unui pacient anonim, adus la spital. Dar asta era mama lui!

Petrache se cutremură de groază. Ce bine c-a venit! Trebuie să fi fost o telepatie. Îşi făcu reproşuri aspre că n-a venit până acum, că ura de tată a dominat şi hotărât peste dragostea lui pentru mamă. Dar nu era timpul de regrete deşarte.

Şi Măndica… Plecată fără să se mai ştie de ea nimic. Plecaţi, fugiţi amândoi. El, apoi Măndica.

Ura lui crescu, mânioasă. Totul a fost irosit, suflat în vânt de patima stupidă a tatălui lui.

Fruntea bombată, ochii ageri şi curioşi, chipul acela plin de exuberanţă şi încredere în sine păreau iarăşi schimbate. O altă mască se substitui atunci, pe întunerec, ca pentru un alt act de dramă – actul final: boala mamei lui, care împlinea tot mai acerb o serie neagră a vieţii lui.

Tot ce-l atinse direct pe el a putut să suporte cu aceeaşi dârzenie de totdeauna; fiinţa lui era obişnuită să reacţioneze precis şi drastic la orice lovitură. Ochii lui, totdeauna măriţi de-un aer interogator, vedeau satisfacţia de dincolo de orice dificultate prezentă. Dar de data aceasta era lovit în viaţa mamei lui, în celulele din care parcă şi acum îşi mai trage viaţa, fiinţa lui. Parcă cineva l-ar fi lovit pe la spate.

Petrache, sub greutatea încercărilor care se încăpăţânaseră asupră-i, se simţi acum obosit, bătrân. El începuse lupta lui cu mult prea devreme, pe când nu se dezvoltase încă suficient. Sorocul capacităţii lui de îndurare, de efort, de muncă era ajuns. El intrase în greutăţile vieţii cu 15 ani mai înainte. Uzura lui a fost cu atât mai mare, cu cât o suportase un organism încă neformat. Poate fizic nu era încă epuizat, dar sufleteşte era un învins. El crezuse în onestitatea efortului său, şi

credea într-o lume netă, curată, în care va putea izbuti. Succesul i-ar fi prelungit rezistenţa, i-ar fi întărit resorturile.

Mişelia care mişună în Bucureşti l-a eliminat ca pe-un element strein, pe care nimeni nu-l dorea. Avea un ideal; nu mai are niciunul. Ştiinţa, arta lui i-au devenit ca o pacienţă, ca un joc de unul singur pentru o uşoară gimnastică a creierului.

Bătrân la 31 de ani! Mai rău: blazat. Confrate bun cu Ipsilante. De-acum încolo, amator de paradoxe şi formule inedite de cinism. Monitor inutil şi gratuit al existenţei altora, al existenţei universului însuşi. Totul dintr-o eroare. O dezrădăcinare, o transplantare într-un pământ şi într-un climat absolut impropriu. Se mai poate revenire? Se mai prind oare, aduşi la loc, copacii în toată firea, care n-au putut să meargă aiurea? Poate este încă posibilă o împăcare cu pământul. Natura în sine nu cere prea mult omului. Omul cere tot mai mult de la ea. Nu va mai pretinde să o domine întru nimic, nici să fie zeu sau semizeu. O acceptare a lucrurilor firii aşa cum sunt. Fără revolte!

Petrache se simţea cu atât mai amărât cu cât cobora în el mai adânc. Privi stelele, cu faţa în sus, ca-ntr-un extaz dintr-un ritual simplu, care făcea de-acum parte din noua lui religie. Stelele palpitau, ca nişte mici meduze de lumină. Erau vii.

Niciodată n-avu prilejul, nici răgazul să stea atât de direct cu sine însuşi ca în noaptea asta de primăvară. Munca e un mare duşman al cunoaşterii de sine, a confruntării cu ceea ce este altceva decât existenţa materială.

Şi-apoi, Bucureştiul, oraşele mari sunt fără stele. Acolo nu poţi avea contact decât cu oameni, cu case, cu străzi, cu realizări omeneşti. Nu rămâi niciodată faţă-n faţă, ca aici, acum, ca la o judecată de pe urmă, cu însuşi universul, cu imensitatea lui.

Tăcerea este somnul universului. La Bucureşti nu este tăcere niciodată.

În liniştea deplină a nopţii, se auzi aproape un lătrat scurt de câne. Apoi se auziră nişte bombăneli. Parcă cineva ar fi vorbit singur pe două voci. După aceea începură să se desluşească cuvinte:

— Ce? Cooperativa-i a lor? Cooperativa-s eu. Cui nu-i place, să plece! Gata!… Eu nu mă las călcat pe coadă. Gata… Cui nu-i place… Eei!! mama voastră… Gata… Ce comitet-necomitet? Comitetu-s eu. Gata… Cui nu-i place…

Petrache cunoscu cu groază, venind din negura celor 16 ani din urmă, acelaşi, tare, sonor, glasul tatălui lui. Vraja de-acum câteva clipe se risipi ca un vis. Petrache înfruntase cu uşurinţă prezenţa lui în faţa universului. Dar acum era mai greu. Tulburarea, mânia şi ura se ridicară în obraji. Şi ochii lui căpătară în acea clipă hotărârea lor de luptă, nealterată şi întreagă.

Vasile Voicu îmbrânci portiţa, care cedă uşor. Se poticni şi căzu.

— Mama voastră! Gata!

Petrache rămase pe loc, înmărmurit. Nu era mult de când mama lui aţipise.

Vasile Voicu zări, ca printr-un vis tulbure, o umbră în mijlocul curţii.

— Care-i acolo?... Care eşti, bre... mama...

— Eu sunt.

Glasul lui Petrache era ferm şi metalic. De-abia atunci, auzindu-l, surescitat el însuşi, îşi dădu seama cât de mult semăna cu al tatălui său, şi avu o repede crispare de neplăcere.

Lui Vasile Voicu, răspunsul îi trecu pe la ureche şi i se păru sfidător. Îi aminti totuşi ceva...

— Care eu?

— Petrache. Ticălosule, neruşinatule!

— Cum?! Cum?!... Ce cauţi aici la casa mea? Pleacă! Vasile Voicu trecu pe lângă Petrache, spre uşa de intrare a casei, fără să se uite la el şi parcă ferindu-se ca de un pilon electric de mare tensiune pe care-i scris „Pericol de moarte." Ochii lui Petrache erau răi.

— Mă rog, ce mi-ai venit?... S-a terminat mălaiul la Bucureşti?

— Taci, ticălosule!

— Să taci tu, lepădătură! Eu îs acasă la mine. Aşa să ştii, mama ta...

— Taci!

Vasile, înjurând, îşi continua drumul prin tindă, înspre odaia unde dormea Tinca.

— Nu intra acolo!

Petrache acum venea după el, numai câţiva paşi mai în urmă.

— Ei, asta-i! Nu-mi dai voie tu? Biiine-am ajuns!

Clanţa uşii ţăcăni scurt.

— Hai, madamă, scoală! Iar dormi, putoare!

Era prea mult.

Petrache se repezi asupra lui, îl apucă de după ceafă, de guler şi-l trase înapoi. Îl trânti jos, între cele două paturi, îi puse genunchiul pe piept şi-l strângea de gât.

— Taci, taci, beţivule!

Vasile Voicu, speriat, mai bolborosea ceva, acum rugător, penibil, şi din ochii lui curgeau lacrimi.

Tinca sări din somn.

— Petrache, Petrache, nu-l ucide!

Petrache descleştă mânile. Abject, laş, Vasile Voicu rămase întins jos, cu genunchii îndoiţi spre gură, plângând cu spasmuri. Petrache gâfâia. Îşi ridică paltonul căzut jos, îşi aşeză hainele pe trup.

În perete, lampa cu oglindă, în care nu mai era gaz, fumega roşietică, înecăcios şi iute.

— Mamă, haide cu mine.

Şi Petrache începu s-o îmbrace, şi-i aduse caţaveica din cealaltă odaie, de la locul pe care-l ştia de-acum 16 ani. Făcu şi o legătură cu haine şi lucruri.

Când umbla prin casă ca să adune cele necesare, păşi peste trupul lui Vasile Voicu ca peste un mort. Vasile gemea. Într-un timp avu o grohăitură prelungă, spasmurile îi contractară gâtlejul, şi din el, ca dintr-un hârdău ermetic căruia i s-ar fi dat cep, ţâşni în răstimpuri cu forţă arteziană toată consumaţia lui de la cârciuma lui Costică.

— Porcul! exclamă Petrache cu scârbă.

În odaie se răspândi un miros pestilenţial şi acid de drojdie de vin. Tinca sta nemişcată. Asista la un vis urât. Oare totul e aievea?! Şi se lăsa îmbrăcată ca un copil.

Mânile lui Petrache simţiră subt degete pielea moale, flască, pe oasele tari şi noduroase ale mamei lui.

Vasile Voicu începu să sforăie, cu obrazul năclăit în propria lui murdărie.

Lampa se stinse singură.

Când Petrache ieşi, sprijinind de subţiori pe mama lui, încotoşmănată, afară era noapte senină şi limpede. Pe sus se auzeau, prin întunerec, ţipete stridente şi disperate de păsări călătoare necunoscute, care să chemau, mergând spre miazănoapte. Ţipetele acelea aveau ceva de spaimă, ca ţipetele de cucuvaie.

XXVIII

Tinca Voicu fu internată la sanatoriul St. Vincet de Paul, subt îngrijirea lui Petrache.

În el se redeşteptară energiile şi încrederea din trecut. Minunea aceasta a omului, care era ştiinţa medicinei, căreia el sacrificase totul până atunci, toată floarea tinereţii lui, arta lui, de care nu se îndoia, trebuia să realizeze miracolul.

El, Petrache, era chemat s-o salveze pe mama lui. Pentru asta vânduse ziare desculţ şi flămând, pentru asta stătuse la azil, într-o odaie de portar, într-o jumătate de cameră de servitoare bătrână, pentru asta muncise nopţi întregi până ce cădea cu fruntea pe masă, pe cărţile deschise lângă craniul care rânjea alături; pentru asta n-a avut tinereţe, nici bucurii; pentru asta n-a cunoscut petreceri şi oameni; pentru asta a căzut în brânci muncind în spitale; pentru asta a gândit atât de adânc meseria lui; pentru asta a inventat o metodă proprie de narcotic şi de tratament postoperator; pentru asta i-a pus Dumnezeu dexteritatea de vrăjitor în mâni. Ca s-o salveze pe mama lui.

Tot ce-a făcut, tot ce-a gândit, tot ce-a suferit timp de 16 ani, pentru asta a fost. Toată truda care i-a săcătuit viaţa, pentru asta; o viaţă de om, pentru asta. Cea de pe urmă a lui credinţă, credinţa în medicină, în acest miracol divin de renaştere a vieţii, era acum pusă la încercare.

Oraşul, Bucureştiul, care l-a torturat, care l-a umilit, care i-a luat copilăria, care i-a pus-o la samare, atât i-a dat: învăţătura asta; instrumentul acesta dumnezeiesc. Acum, Petre nu se predase, zi şi noapte, decât acestei opere. Alimentaţia, medicamentele, injecţiile, toate erau chibzuite, gândite îndelung. Era tot ce Petrache putea da. Nu mai trăia decât pentru asta.

Marita veghea, schimbându-l pe el la patul bolnavei. Dragostea lor se adâncea astfel singură, nemărturisit, fără ca niciunul, nici celălalt să se gândească măcar o clipă la ea.

Mai vegheaseră odată împreună. Dragostea lor purta de-atunci ceva straniu în ea, din pricina acelor veghi. Era un fruct al tăcerilor prelungi, şi crescuse cot la cot cu mari nenorociri, cot la cot cu moartea.

Tinca, cu toată simplitatea ei, îşi da seama că ceva foarte grav se petrece cu ea. După judecata ei, viaţa nu merita atâta zbucium şi atâta îngrijire. Ea-l regăsise pe Petrache. Îl revăzuse mare, frumos: „un domn”. O mare mândrie se amesteca în emoţia ei cu bucuria acestei regăsiri.

Îşi vedea idealul. Pentru asta suferise, suportase totul atâţia ani: pentru gândul că într-o zi îl va vedea. Acum e acolo. Parcă destinul ei sfârşea cu această întoarcere. Tot ce avea de împlinit s-a împlinit.

Zi cu zi, Marita se ataşa tot mai mult de această femeie îmbătrânită înainte de vreme, care era mama iubitului ei, izvorul fericirii din viaţa ei. Mama Maritei murise pe când ea era mică de tot. Învăţa de-abia acum dragostea de mamă.

Tinca putea să mânânce din ce în ce mai puţin. Stomacul nu mai primea aproape nimic. Puţinul pe care-l înghiţea îl evacua imediat. Simptomele erau tot mai îngrijorătoare şi mai tipice. O culoare galbenă, de ceară, invadă chipul ei altădată aşa de rumen şi de delicat. O slăbiciune tot mai sfâşietoare, ca un leşin, o făcea să renunţe la orice mişcare. Ea cunoştea deja lucruri pe care nici cel mai mare savant, cu oricâtă ştiinţă, nu le va şti niciodată înaintea pacientului.

În sufletul ei domnea o resemnare liniştită, fără niciun fel de contractare inconştientă. Nicio urmă de instinct nu agita într-însa speranţe deşarte de viaţă sau iluzii. Nu se crampona de existenţă, înşelându-se.

Petrache şi Marita căutau să-i ascundă gravitatea situaţiei. Credeau că ei o păcălesc pe dânsa. În fond, ea îi păcălea pe ei. Nici ea nu vroia să le spuie ceea ce ştia. Şi ea vroia să-i menajeze. Tinca lua drept bună aparenţa pe care o crea înşelătoria lor şi nu vroia să-i scoată din această aparenţă.

Fiecare suferea aparte, fără comunicaţie cu celălalt. Anume.

Petrache presimţi ca şi mama lui vrea să-i păcălească, să le ascundă adevărul ei. Într-o noapte, spre ziuă, când în odaie lucrurile de-abia se distingeau, Petrache văzu cum din ochii ei se preling două şuviţe de lacrimi. Asta era mărturisirea, spovedania fără greş a trupului, a misterelor lui.

Dar ce mult credea Petrache în ştiinţa lui, în puterea lui! Va dezminţi mărturisirile prezicătoare şi misterioase ale trupului. Le va dezminţi!

Operaţia nu trebuia să întârzie, fiindcă starea de slăbiciune se agrava din zi în zi, şi mai târziu operaţia ar fi devenit imposibilă. N-ar mai fi fost în stare să o suporte.

Emoţia lui Petrache fu stăpânită de hotărârea şi încrederea lui. Pregăti singur tot. Nimeni altul decât el nu puse mâna pe nimic din tot ce privea operaţia. O făcu cu minuţiozitate, cu metodă, cu calm.

În ziua operaţiei apăru în sală, iluminat, cu faţa strânsă de-o extraordinară contractare. Se spălă pe mâini cu săpun, îndelung. Simţi că degetele-i tremură puţin, că în el, întreg, este o vibrare interioară pe care nu o poate domina. Se redresă strângând până la durere muşchii fălcilor, care se umflară, diform.

Cind au adus-o în sala de operaţii, Petrache simţi că atunci, de el, de stăpânirea lui depinde totul. Şi cu o hotărâre supraomenească, se redresă. Dar evită să se uite la faţa ei.

Operaţia a decurs într-o tăcere grozavă. Când va deschide, va şti ce

este: dacă se poate sau nu se mai poate face ceva.

Acolo, ascunsă în carnea, în pântecele ei, care-l născuse, sta taina morţii sau a vieţii. Nimeni n-o ştia. Dar era acolo; ca într-un miez de fruct ascuns înăuntru.

De la naşterea ei, ca şi Petrache, ca şi toţi ceilalţi, purta şi ea germenele morţii ei, anonim, tăinuit. Era acolo, şi pentru atunci, sau unde era?!

Când deschise stomacul, Petrache constată că este prins tot de un cancer avansat. Toţi pereţii erau prinşi. În stomac era un fel de floră suboceanică, cu bureţi, cu tumori ca nişte eflorescenţe virulente. Taina era dezvăluită. Germenele de la început crescuse, se dezvoltase acolo.

Petrache închise la loc, cu artă, cu atenţie, ca şi cum operaţia ar fi reuşit la perfecţie. Aşadar, totul, totul a fost neputincios, inutil. Tot. Toată viaţa lui din urmă! Ştiinţa, arta lui!

Petrache scoase masca, mânuşile de cauciuc, halatul şi aşeză în cutia lustruită de nichel bisturiul, pensele, acele… Şi-şi spuse iarăşi, pentru ultima oară: „Suntem atât de slabi!“

După aceea, timp de două săptămâni, a mai urmat în vorbele cu mama lui comedia, minciuna, până la exasperare, până la ţipăt.

Să glumeşti c-un mort; să-l agăţi de viaţă cu povestiri inutile, lipsite de sens; să minţi, să minţi, să zâmbeşti, să faci planuri care sunt copilării ce nu se vor realiza niciodată.

Marita a cerut, a implorat ca trupul fără suflet al Tincăi să fie dus şi aşezat în cavoul de la Dumbrava. Şi Petrache pentru a doua oară a călcat iarba din jurul acelui cavou.

Când s-a întors, sufletul lui era pustiit.

XXIX

Luna aprilie din acel an fu o lună capricioasă. În fiecare zi, ploi repezi cădeau peste câmpuri. În urma lor, cerul albastru-deschis apărea spălat şi clar. Parcă însuşi cerul ar fi fost purificat de ploaie.

Iarba înverzise pretutindeni, de un verde crud. Tot pa- mântul izbucnise spre soare, palpitând ca o imensă vietate. Din sânul lui ieşeau la lumină şi la căldură milioane de gângănii.

Mugurii de frunze nu crăpaseră încă, şi florile înzăpeziseră toţi pomii. Prin livezile de cireşi şi vişini era zumzet neîntrerupt de albine. Cerul însuşi, noaptea, după un ropot trecător de ploaie, părea şi el înflorit de stele. Violetele parfumaseră pădurile cu parfumul lor dulce, delicat şi bolnăvicios.

De mult nu fusese pe aceste locuri atâta profuziune de viaţă şi eflorescenţă. Pomii au rămas aşa, încărcaţi de izbucnirea lor de dragoste, câteva zile şi câteva nopţi. Noaptea, fantomele lor se înălţau ca nişte fumuri fantastice prin grădini. Nopţile nu mai erau aşa de întunecate, din cauza luminii florilor din livezi.

Corcoduşii, scunzi, stufoşi, erau înnebuniţi de flori. Picăturile curate de ploaie rămâneau ascunse printre petale, ca nişte lacrimi tăinuite, de prea mare bucurie.

Pomi bătrâni, caişi cu crengi anchilozate, pruni pe jumătate uscaţi, care nu mai înfloriseră de câţiva ani în şir, au dat flori în anul acela, chemaţi încă o dată, pentru câteva zile, la o nouă tinereţe. Pe dealuri altădată pustii, dintr-un tufiş răvăşit de vite, se ridicau singuratice buchete de flori. Oriunde îi prinsese soarta: pe-o colină, fără rost, lângă un gard, în marginea unui drum, sau izolat într-o pădure severă de stejari, toţi pomi roditori, sălbateci, crescuţi dintr-un sâmbure aruncat cândva, înfloriseră.

A fost un an al învierii de apoi pentru toată vegetaţia. Flori mici galbene, ca nişte nasturi, împânziră de timpuriu iarba de pe imaşuri.

Albăstrelele smălţuiau poieni singuratice.

Tot ce era culoare în pământ: galben, albastru, alb, violet, era scos de rădăcini, aranjat în flori, desfăcut în soare.

Această euforie a pământului, această beţie de viaţă, n-a durat mult. După câteva zile, o ploaie a spălat smalţul culorilor, un vânt repede a spulberat petalele mărunte, şi pomii au redevenit din ce în ce mai terni; de-un alb murdar, apoi cenuşii, apoi de culoarea castanilor şi pe urmă tot mai verzi.

Nebunia dragostei lor trecuse. În crengi, printre frunze, se rotunjea fructul amorului dezlănţuit în soare.

La începutul lui mai, toată natura, de data aceasta cuminte, dar plină de extraordinara putere a tinereţii ei, îşi hrănea belşugul.

Amoruri târzii de meri întindeau cerului corolele lor largi de flori cu nuanţe roze. Liliecii îşi desfăceau ciorchinii lor violeţi, albaştri, întinşi peste garduri, în vârfurile lor moi.

Pe colinele dulci unduioase ale Siretului, care se îndepărtau – cu gesturi largi, întinzând mantiile dealurilor de albia lui ascunsă, grâul era verde-închis şi unduia ca nişte plete moi subt vântul primăverii; orzul şi ovăzul ieşeau ţâşnind din pământ, în lanuri verzi şi drepte, şi porumbul îşi înşira regulat buchetele lui de frunze exotice.

La Dumbrava, casa şi grajdurile vechi retrăiau şi ele o a doua tinereţe, năpădite de-o verdeaţă nebună, care se căţăra pe pereţi, se urca pe acoperişuri, atârna cu vârfuri de-un verde-deschis, pe marginile ulucelor găurite.

Printre dalele terasei izbucneau smocuri de iarbă, şi pietrişul aleii şi al drumului de la poartă până la scările casei era acoperit de volbură cu corole albe, deschise ca nişte delicate abajururi în miniatură.

Când te plimbai pe aleile din parc, mierle negre şi maro, cu ciocul galben, sărind pe sub tufişuri, foşneau în frunzele uscate şi căzute de an, de parcă cineva nevăzut te-ar fi urmărit.

Marita tresărea totdeauna, cu mâna pe inimă, când auzea brusc – fiindcă mierlele se speriase – „fâş-fâş“ prin tufişuri.

Alte păsări mici, unele cenuşii, altele negre, cu pieptul gălbui şi plat, băteau în trunchiuri, nevăzute. Parcă ici şi colo, cineva bătea în răstimpuri în nişte uşi care nu se mai deschideau.

Perechi de sticleţi lunecau unul după altul în zbor ondulat, când pe nişte nevăzute creste de valuri, când între ele, spre vârfurile cele mai înalte, unde începeau chemările lor deznădăjduite, repezi, stilizate şi sonore.

Pe grămada de nuiele de lângă bucătărie, cu crengi subţiri amestecate ca un păr încâlcit, o mulţime de vrăbii umpleau văzduhul cu ciripitul lor sfătos şi clevetitor, sărind înfoiate de pe-o crenguţă pe alta. Grămada de nuiele suna, clocotea, şi parcă o sută de clopoţei se agitau deodată.

O ploaie curată – perdea cenuşie din cer până-n orizont – trecu peste ogoare, peste parc, dincolo, pe cealaltă colină, peste Siret. Se vedea bine ca un sul înaintând. Parcă dintr-o amforă imensă, cineva se distra să toarne o pulbere subţire de apă. O bucată de curcubeu, frânt, cu culori palide, ca un curcubeu colorat în pastel, stătu câtva timp spre răsărit. Apoi se şterse, dispărând.

După ploaia care durase poate o oră, soarele din asfinţit se uita pe subt nori, din orizontul de senin deschis. El urmărea ploaia cu o cerească bucurie, ca o mare pasăre de foc care se înveselea.

Mirosea a pământ ud, a iarbă udă şi, bolnăvicios şi dulceag, a buruieni ude. Pământul respira în voie, larg, răcoros. Un abur uşor, diafan, se ridica de pe toată vegetaţia şi departe se făcea ca un ireal sul de fum pe deasupra cursului de apă al Şiretului.

În faţa terasei, stejarii bătrâni stăteau neclintiţi, aspri, severi, cu braţele lor noduroase şi negre printre frunzele lor tari, cu marginea neregulată.

Marita şi Petre se instalaseră la Dumbrava, de-o zi. În sufletul lor era încă nelinişte. Locurile, lucrurile nu căpătaseră încă acel caracter de comoditate, de familial, de potrivit, pe care-l dă numai obişnuinţa. Pentru Petrache mai ales, toate erau streine şi păstrau cu oarecare ostilitate taina lor. Ele i se păreau încă neprimitoare şi reci. Faţă de Marita, ele erau vorbăreţe, stăteau la taifas, torceau amintiri, le-ntindeau la fiecare pas. Pe Petre nu-l cunoşteau şi păstrau secrete, pe care poate că altora decât Maritei – care le ajuta în memoria lor moartă – nici nu le puteau spune.

Obiceiurile, acel culcuş al vieţii de toate zilele, care da senzaţie de prelungire a vieţii şi de deprindere fără teamă cu ea, de-abia atunci se-nfiripau, pentru ca după aceea să nu le mai poată ei înşişi schimba.

Terasa cea mare era adăpostită din două părţi de peretele sufrageriei mari, care avea o uşă largă, şi de peretele antreului, care avea o uşă mică de intrare. De celelalte două părţi, terasa era deschisă, o parte spre parc, la miazăzi, şi o parte spre ogradă, la apus. Scări lungi cât toată latura terasei scoborau într-o parte şi-n cealaltă. Ele fuseseră odată majestuoase şi poate teatrale, dar acum, mâncate de ploi, cu marginile zdrenţuite, aveau ceva de muzeu, de vechi şi neînsemnate relicve romane. Din terasa deschisă, casa da de-a dreptul în curte şi în parc.

Marita şi Petre erau obosiţi. Toată ziua şi-o petrecuseră aranjând odăile, dându-le o configuraţie nouă, de acord, după încercări şi priviri cuprinzătoare aruncate din uşă.

Sufleteşte, în ei încă nu se aranjase nimic. Atât doar. Au fugit din Bucureşti, pentru totdeauna. Au ars punţile în urma lor. S-au reîntors, fiecare înfrânt în felul lui, la pământ, la natură.

După înmormântarea Tincăi în cavoul de la Dumbrava, se

înapoiaseră la Bucureşti. Dar de-atunci, totul acolo li s-a părut blestemat. Nu-şi găseau linişte. Locuri, colţuri unde au fost fericiţi, încărcate de acele amintiri care nu se uită, se schimbaseră. Uitaseră tot. Evocau numai un presentiment de nenorocire.

Era vădit că acolo nu se mai poate sta. Toate mobilele erau duşmănoase, ostile. Îi urmăreau prin odăi cu răceală. Pendula, oglinzile se uitau la ei chiorâş, cu răutate. Casa toată deveni antipatică, de nesuferit.

Petre terminase acolo tot ce avea de făcut. Lichidase viaţa. Era pensionar de profesiune liberă la 31 de ani. Profesorul Simu, Baciu, infamia, mişelia, ipocrizia, minciuna trecuseră peste ei, conduşi ca de-un capelmaistru nebun, cu gesturi dezordonate, de tatăl lui, de Vasile Voicu.

Carul triumfal al victoriei lui, de la prima cursă fusese răsturnat, făcut bucăţi, aruncat la şanţ. De-acum încolo: liniştea de la ţară, întoarcerea la pământ.

Ipsilante visa Nauplia, cu golfuri lucii şi coamele Olimpului în fund, ca un portal de mitologie. Pentru Ipsilante, întoarcerea nu mai putea fi decât un vis irealizabil, o viziune de paradis pierdut.

Pentru Marita, pentru el, reîntoarcerea este cu putinţă. Ea este câştigată în suflete. Sunt amintirile cele fără de moarte ale copilăriei, ecourile *Pastoralei*, cruzimea mişeliei din Bucureşti, şi din toate, din mirosul pădurii rămas în nările unui copil, din mirosul şi udeala brazdei, de undeva, din toate, misterios şi tiranic, perpetuu, chemarea surdă a pământului. Oamenii de lut!

Fiecare din ei avea în gând aceeaşi soluţie, unică pentru sufletele lor, pentru fericirea lor. N-au rătăcit mult timp fără rost prin apartamentul Maritei din Bucureşti. Până când unul din ei a spus:

— Când fugim?

Celălalt a ştiut de ce fug şi unde au de fugit.

Acum, Petre scoase din sufragerie, pe terasă, două fotolii. A fost cea dintâi dată când a făcut asta. După aceea, în fiecare seară la acelaşi ceas de înserare, de la începutul primăverii şi până seara târziu, Petre scotea în acelaşi loc aceleaşi fotolii. Când vremea era răcoroasă se acopereau cu pleduri pe picioare şi luau un pardesiu pe umeri, ca nişte călători pe puntea unui vapor care călătorea pe-o mare nordică.

În aburi uşori, ploaia căzută se întorcea şi ea înapoi la cer. Ea era de loc de-acolo, din cer.

Marita şi Petre se găsiră alături; faţă-n faţă, aproape cu parcul.

Pe dedesubtul coroanelor de copaci se vedea iarba verde până departe, ca un covor întins. Subt corolele masive de frunze suprapuse şi mişcătoare, soarele ajungea pe-alocuri, făcând pete aurii în umbrele ude. Pe-acolo, prin funduri, pe unde copacii erau prea deşi, şi deasupra îşi amestecau cununile, dedesubt era totdeauna, şi în miezul

zilei, urme de noapte ascunsă.

Dar ei doi nu erau numai faţă-n faţă cu parcul. Se simţiră iarăşi faţă-n faţă cu ei înşişi. Nu mai fuseseră de mult. Erau lucruri de clarificat.

Ceasul era propice pentru spovedanii calme, pentru comunicări. Era un ceas de vecernie.

Au rămas o bucată de timp tăcuţi, să se deprindă unul cu altul în această nouă singurătate.

Marita nu îndrăznea. Se temea. Nu vroia să aducă aici, în această dintâi seară a lor, neliniştea de dincolo. Nimic aici din ce fusese acolo.

Petre o ajută.

Între ei rămăsese o nedumerire; ceva foarte important, care trebuia lămurit – o ştia bine şi unul, şi celălalt.

— Marita, tu trebuie să-mi spui ceva. Mari nenorociri au căzut pe noi, una după alta, şi ne-a lipsit timpul şi dispoziţia pentru a ne ocupa de noi. Spune-mi.

— Petre, eu am să-ţi spun. Ţie nu trebuie să-ţi vorbesc prea mult ca să înţelegi. Mi-i puţină teamă. Anormalul meu era normal. Ştii foarte bine.

Ştii condiţiile în care am fost căsătorită cu Aristide. Aveam 16 ani, avea 40. Am fost luată de aci, de la Dumbrava, de la joc în aer liber, pe-aici, prin parcul pe care-l vezi. Şi am fost închisă într-un bloc, singură. Aristide se ducea de dimineaţa la bancă, şi de multe ori nu venea decât noaptea târziu. În societatea care-l interesa şi pe care-o frecventa el, nu am putut să-mi fac nicio prietenă. Toate erau mult mai în vârstă decât mine. Acelea cu care m-aş fi putut înţelege se jucau încă, umblau în grup pe biciclete…

Asta până când Aristide s-a amorezat de dactilografa lui şi-a divorţat. Ţi-am mai spus o dată: m-a urmărit banalul până şi în cele mai mari nenorociri.

Pe Radu l-a luat el. A fost la dânsul până ce Aristide a murit.

Am rămas singură. Am căutat să uit tot şi să-mi fac o viaţă a mea. Am plecat la Paris. Acolo, Petre, am cunoscut o rusoaică, o refugiată. Era o fiinţă şubredă, eterică, parcă ar fi fost o şuviţă de fum. Avea ochii mari, albaştri şi părul negru. Era înaltă şi era foarte frumoasă. Am făcut cunoştinţă cu ea la hotel. Era amanta unui olandez bogat cu uzine de oţel. O chema Tamara.

Petre, ea m-a învăţat să prizez cocaină. Uite, de aici din adâncitura asta, de la încheietura degetului mare. Tamara era stranie. Era o femeie extraordinară.

Aveam „cafard”, Petre. Trebuie să fie o boală a oraşelor foarte populate. Ah, singurătatea, urâtul, senzaţia de a nu-ţi găsi loc şi rost într-un oraş mare, într-o mulţime imensă, prin care te pierzi!

Ai simţit vreodată sentimentul acesta?

— Poate… Spune.

— Am stat un an la Paris. Dacă n-ar fi murit Aristide, poate aş fi rămas acolo. Nu mai aveam în mine voinţă ca să pot pleca. Dar rămăsese Radu singur.

Aş fi putut să cunosc Parisul, să-i vizitez muzeele, să merg în împrejurimi. N-am văzut nimic. Tamara m-a atras şi m-a vârât într-o lume artificială, rece, cu depravări subtile, cu cinism, cu halucinaţie.

Nu ştiu cum am scăpat. Dar de-atunci, port în mine, plutind, nostalgia unui vis bolnăvicios, ca reminiscenţa unei lumi ireale pe care am întrevăzut-o.

Întoarsă la Bucureşti, am avut greutăţi materiale de trecut. Ele m-au scos din acest climat de vis. Şi n-am mai prizat. N-am mai prizat până ce te-am iubit. Dragostea mea mi s-a părut aşa de irealizabilă, că te evitam. Şi-n singurătatea mea, în acest refugiu, îmi cream o lume de extaz, în care toate par realizabile. Căpătăm energie, curaj. Dar rămânea în mine atâta simţ al realităţii ca să te evit atunci când eram aşa.

N-ai ştiut. Nu ţi-am spus nimic. Îmi păreai aşa de departe de mine! Erai rezervat şi sever. Mă intimidai.

Marita îl privi surâzând. Ea istorisea cu vorbirea ei leneşă, lascivă, care-i plăcea atât de mult lui Petre. Aceasta era Marita cea adevărată.

— După sara aceea n-am mai luat. Am fost speriată că m-ai prins. Mă temeam că n-ai să mă mai iubeşti. Dar ai fost aşa de bun! Nu mi-ai spus nimic, dar ai înţeles şi tu, şi eu că n-am să mai fac.

Straniu! Am început să prizez din dragoste pentru tine. Şi-am renunţat tot din dragoste pentru tine. Asta e, Petre, pe scurt.

Altădată, aici, într-o seară şi într-o noapte, am să-ţi istorisesc tot, tot. Acum nu vreau să am nicio amintire urâtă. E prima noastră seară aici, în doi.

Fără să vrea, dar în urma unei înlănţuiri logice de deducţii de medic, Petre îi luă braţul şi-i cercetă pulsul. Capul lui rămase gânditor şi atent. Poate că o umbră uşoară căzu peste fruntea şi peste ochii lui, poate că era numai înserarea care se schimbase într-un tainic început de noapte.

În parc, sub cununile stejarilor, era întuneric.

Petre rămase îngândurat.

— Te-am supărat, Petre?

— Tu să mă superi, Marita?!

Şi Petre, cu un efort, îşi reluă chipul lui luminos de copil care se distrează. Mâna Maritei rămase într-a lui. Petre i-o dezmierda.

Noaptea potolise viaţa satului. Nu se mai auzea nimic. Era aşa de linişte, că parcă nimeni, nicăieri nu se mai mişca pe pământ.

Marita şi Petre ascultau tăcerea. O destindere odihnitoare se lăsase

în amândoi, şi fericirea li se păru atunci eternă.

În noapte, de nu se ştie unde, se auzi ca un lătrat stângaci, ca o chemare ciudată, care rupse precis tăcerea. Apoi încetă. Să fie un ţipăt de sălbătăciune? Nu semăna cu nimic din ce mai auziseră.

— Ce-a fost asta? întrebă înfiorată Marita.

— Ţâncul pământului… Asta trebuie să fie chemarea lui.

Trebuie să fi fost târziu când Pachiţa năvăli plângând pe terasă. Vă aduceţi aminte, era femeia bătrână care păzise curtea veche şi relicvele trecutului de-acolo.

— Duduie, duduie, ajută-mă, ce să fac? Îmi moare fata. Îmi moare cu zile. De azi-dimineaţă se căzneşte să nască şi nu poate. A fost moaşa şi nu ştie nici ea ce să mai facă. Moare, duduie.

Marita se uită lung la Petre.

A fost, scurt, repede, o înţelegere mută.

— Dă-mi trusa. Am pus-o în sertarul biroului, jos, în stânga.

Şi Petre se ridică drept. Era alt om. Părea mai înalt şi mai puternic.

Luă trusa din mâna Maritei şi plecă grăbit.

— Hai, mătuşă. Fugi înainte la spital şi spune doctoriţei să deschidă.

Spitalul rural era dincolo de şcoală.

Şi ochii lui Petre sclipiră din nou, vii.

Patima meseriei lui şi darul geniului îi ardeau trupul şi se simţi vibrând de emoţie ca-n preajma unei întâlniri de dragoste.

Petre se regăsise întreg, în simplitate, pe pământul reîntoarcerii.

Şi cel strivit de viaţă, dădu viaţă.